

Informe social de Manresa · 2018

	Informe social de Manresa · 2018		
			

Informe social de Manresa · 2018

Edita

Ajuntament de Manresa

Equip de treball

Arantxa Pons Echalecu

Déborah Puig-Pey Stiefel

Dounya Moussaoui Khribeche

Josefina Ramírez Ruiz

Montserrat Mestres Angla

Ramon Culleré Córdoba

Maquetació

<F12 serveis editorials>

Correspondència i consultes

Programa Inclusió Social. Serveis Socials

Ajuntament de Manresa

Edifici Infants

Carretera de Vic, 16

08241 Manresa

Correu electrònic

info@manresainclusio.cat

Tiratge: 150 exemplars

La versió impresa s'ha fet amb paper ecològic

La versió electrònica d'aquesta obra està disponible a *www.manresa.cat*

L'*Informe social de Manresa · 2018* pot ser copiat, distribuït i comunicat totalment o parcial.

Sumari

5	Presentació
9	Introducció
13	1. Demografia
25	2. Projectió demogràfica
33	3. Conjuntura econòmica
43	4. Mercat de treball
61	5. Habitatge
73	6. Salut
89	7. Educació
105	8. Serveis Socials
119	9. Eixos de desigualtat
141	10. Perfil ciutat
153	11. Visió de conjunt

	Presentació			

Em plau de presentar l'Informe Social 2018 de Manresa, una iniciativa que neix amb el propòsit d'aportar idees i resultats que enriqueixin el debat públic respecte a problemes socials que ens afecten a tots i totes. Han passat tres anys des de l'últim informe social emès per l'Ajuntament, i és hora de què podem disposar novament d'una radiografia actualitzada de la nostra realitat social, les nostres potencialitats però també els nostres reptes com a ciutat.

L'Informe Social que us presentem és un document, doncs, de descripció i anàlisi dels aspectes més significatius de la realitat social a la ciutat, que ens ha de permetre reflexionar i debatre amb la ciutadania on som, què fem i quin futur desitgem, amb un únic objectiu: avançar, conjuntament, cap a una Manresa més justa, inclusiva, cohesionada, amb més oportunitats i millor benestar.

En les societats complexes en què vivim, la definició d'accions i polítiques en l'àmbit social no és senzilla i implica nombrosos grups d'interès, sovint amb perspectives diferenciades, i també una complexa xarxa de relacions i sinergies que són alhora oportunitat i amenaces, i que requereixen una anàlisi profunda i una actitud proactiva i compromesa en la seva comprensió per poder avançar de forma positiva, equitativa i justa.

En una societat cada vegada més oberta, plural i participativa, la ciutadania no tan sols s'interessa pels elements que condicionen la qualitat de vida i el benestar social de la comunitat, sinó que també volen dir-hi la seva.

Presentem un instrument que pretén divulgar entre un públic ampli, i d'una manera atractiva i accessible, els resultats dels diferents àmbits de la quotidianitat de les persones —ocupació, salut, educació, serveis socials...— de manera que tinguem a l'abast les eines necessàries per interpretar qüestions clau i poder establir estratègies per reforçar allò que fem bé i millorar o iniciar el que tenim pendent.

Confiem que l'informe sigui una eina útil, i que ens ajudi a tenir elements de reflexió amb la voluntat de treballar per una ciutat cada dia millor.

MARIA MERCÈ ROSICH I VILARÓ
*Regidora de Cohesió Social,
Gent Gran i Salut.
Ajuntament de Manresa*

Manresa, setembre de 2018

Introducció

*Quan per la vall del vespre descendim
per l'autopista cap a la ciutat,
les fàbriques encenen mil llumets,
batega tot i tot està aturat.*

JOAN VINYOLI
La vall del vespre

*A la pàgina anterior, el Passeig de Pere III, anys quaranta.
Arxiu Comarcal del Bages - L'Abans. Manresa, recull gràfic de 1876-1965.*

L'Informe social de Manresa consisteix en una anàlisi de la situació social i econòmica de la ciutat. Aquesta publicació pretén ser una eina per a la planificació i intervenció de futures actuacions. En tractar-se d'un informe social, s'analitza amb especial cura a la població que, per una desigualtat o altra, pot considerar-se vulnerable o desfavorida.

La publicació consta de deu capítols que poden ser agrupats en quatre grans blocs. El primer bloc consisteix en una aproximació a la **conjuntura demogràfica i econòmica**, així com al **mercant de treball**; en parlar de demografia es posa l'accent en el contingent de la gent gran i en el col·lectiu de la població arribada a la nostra ciutat procedent de països llunyans. El segon bloc analitza els aspectes de la **sanitat, l'educació, l'habitatge** i l'atenció que es proporciona des de **Serveis socials** al conjunt de manresans i manresanes, apartat que aprofundeix en els col·lectius que tenen una salut feble, una formació precària i unes necessitats concretes. El tercer bloc de la publicació se centra en la descripció d'alguns dels **col·lectius manresans que es perceben com a vulnerables**. L'últim bloc consisteix en una **comparativa amb altres ciutats mitjanes de Catalunya** d'una sèrie d'indicadors que fan referència al risc d'exclusió social.

L'informe social de Manresa es confecciona sobre la base d'un conjunt de dades que proporcionen les fonts d'informació del mateix Ajuntament de Manresa i d'altres fonts d'informació externes. Entre les taules de dades s'hi afegeix, sovint, una representació gràfica dels moviments que han determinat la situació de la ciutat al temps present. Es pretén amb això obtenir una imatge, el més objectivament possible, de les necessitats i condicions de la ciutat, un objectiu que és indispensable per abordar qualsevol millora o acció que s'apliqui a la zona analitzada. Es tracta d'una informació de caràcter quantitatiu i qualitatiu, elaborada per un equip tècnic de l'Ajuntament de Manresa, amb el propòsit de valorar les interrelacions entre els diferents nivells de la vida social.

En els àmbits en què no té sentit parlar de Manresa aïlladament, s'hi incorpora informació correspon-

nent al Pla de Bages, per ser el sistema urbà real de Manresa. Seria el cas, per exemple, de l'apartat de conjuntura econòmica. A més, es mostren algunes comparacions entre les dades de Manresa i les globals de Catalunya, les quals acostumen a ser una bona referència per la capital del Bages. Orientativament, es pot afirmar que l'1% de qualsevol xifra registrada a la totalitat de Catalunya, acostuma a equivaler a Manresa amb una certa fidelitat, com si d'una proporció de microcosmos es tractés.

Les transformacions al món contemporani, els processos de canvis socials, els cicles econòmics i els avanços tecnològics, especialment els darrers anys, creen certes situacions anímiques, pors i esperances. El sentit d'un informe d'aquests tipus respon en part a aquesta qüestió, a la necessitat de comprendre les dimensions reals del canvi i els seus efectes, per tenir la possibilitat de gestionar-los.

La tradicional pobresa és entesa com una forma d'exclusió arran del context econòmic. En la societat tecnològica actual sorgeixen noves amenaces a la integració social. Com a categoria diagnòstica, l'exclusió es refereix a la posició social que ocupen les persones segons la capacitat integradora de la nostra societat. No és tant una situació estable i inamovible, sinó que és un procés dinàmic que cada vegada reuneix a més persones i més diverses.

És freqüent donar un paper central als canvis en el mercat de treball i la consegüent precarització laboral, però són moltes les àrees on les amenaces d'exclusió afloren, com ara les situacions d'aïllament social, derivades de problemes d'addicció, salut mental o desavantatges que agreugen les despeses, com tenir familiars dependents.

La literatura sobre inclusió social acostuma a identificar vuit àmbits en què es pot manifestar l'exclusió social:

- **Econòmic:** Pobresa
- **Laboral:** Atur, precarietat laboral
- **Residencial:** Inaccessibilitat a un habitatge digne, assentaments informals

- **Formatiu:** Analfabetisme o nivell formatiu insuficient
- **Sociosanitari:** Vellesa fràgil, discapacitat o malalties de risc social
- **Relacional:** Manca de xarxes familiars i comunitàries
- **Ciutadania:** Feblesa en l'exercici de drets cívics i polítics
- **Cultural:** Analfabetisme digital o desigualtat d'accés al capital cultural

En els vuit àmbits determinats, cal sumar-hi l'acció dels grans eixos de desigualtat tradicional que operen a la societat, com són les desigualtats de gènere, per origen o per classe social. S'ha de tenir ben present que les societats del coneixement ofereixen nous camps de cultiu per a l'exclusió, o el que és el mateix, impediments per a l'exercici de la plena ciutadania. L'exclusió social és multidimensional i són moltes les situacions d'anomia que genera. Val a dir que en l'informe Social de 2018 de Manresa es posa la lupa allà on els riscos de l'exclusió social són majors.

No sempre és fàcil trobar indicadors que mesurin i quantifiquin el grau d'inclusió o exclusió social d'un col·lectiu i les necessitats que té. Aquesta complexitat implica una correlació de dades de diferents àmbits que s'han d'interpretar de forma interrelacionada i que precisen d'una valoració qualitativa i no sols quantitativa. En conseqüència, sovint dins l'anàlisi s'han inclòs percepcions més o menys subjectives a partir de les observacions de treballadors/es socials o educadors/es socials.

En l'informe social de Manresa es manté una visió integrada i transversal, en la mesura en què els nous problemes poden no tenir cabuda en mètodes més tradicionals i verticals. A més, les possibles solucions poden no estar a l'abast exclusiu d'un sol nivell d'organització i comprensió. Això passa sovint quan es parla de política social, de qüestions d'exclusió, de gènere o de pobresa, per citar-ne unes poques. De fet, aquests mètodes tampoc són tan nous, es tractaria en el fons d'un ben entès humanisme: com aquell que l'any 1968, el filòsof Henri Lefebvre ens brindava amb la proposta de 'rescatar l'home com a element principal, protagonista de la ciutat que ell mateix ha construït', i fer que la ciutat es transformés en 'l'escenari de trobada per a la construcció de la vida col·lectiva' (*El dret a la ciutat, Le droit à la ville*).

1. Demografia

*Qui pogués oblidar la ciutat que s'enfonsa!
Més llunyana, més bella, una altra n'hi ha potser,
que ens envia, per sobre d'aquest temps presoner,
batecs d'aire i de fe; la d'una veu de bronze
que de torres altíssimes s'allarga pels camins,
i eleva el cor, i escalfa els peus dels pelegrins.*

MÀRIUS TORRES
La ciutat llunyana

*A la pàgina anterior, Fira de Sant Andreu, 1957.
Arxiu: Lluís G. Jorba Gomis.*

INTRODUCCIÓ

L'estudi demogràfic de la població no consisteix essencialment a reunir dades, comparar quantitats, o interpretar gràfics. Aquestes coses són els mètodes, o les eines, però que serveixen per arribar a un objectiu més qualitatiu i més proper als fets humans. En realitat, els moviments de la població tenen actualment un paper fonamental per entendre amb profunditat la vida de la gent. Com diu l'antropòleg Marc Augé "l'essència de la humanitat és el moviment".

Per això, les migracions, els canvis de rol per edat o sexe, el canvi en les condicions polítiques i en els valors sobre les formes de benestar, incloent-hi la vida i la mort, el naixement, els conreus, la guerra o la fam, són el veritable terreny de proves del demògraf.

Un altre concepte que concentra l'interès de la demografia moderna és el de les ciutats intermèdies i grans ciutats de segon nivell, o també les capitals de comarca, com és el cas de Manresa. No es tracta tant del nombre d'habitants o la densitat, sinó del seu paper funcional per a establir connexions importants amb altres ciutats. Aquestes xarxes entre diferents nuclis urbans arriben a ser tan complexes i a fer-se tan necessàries que sovint són responsables de reestructuracions i/o crisis en

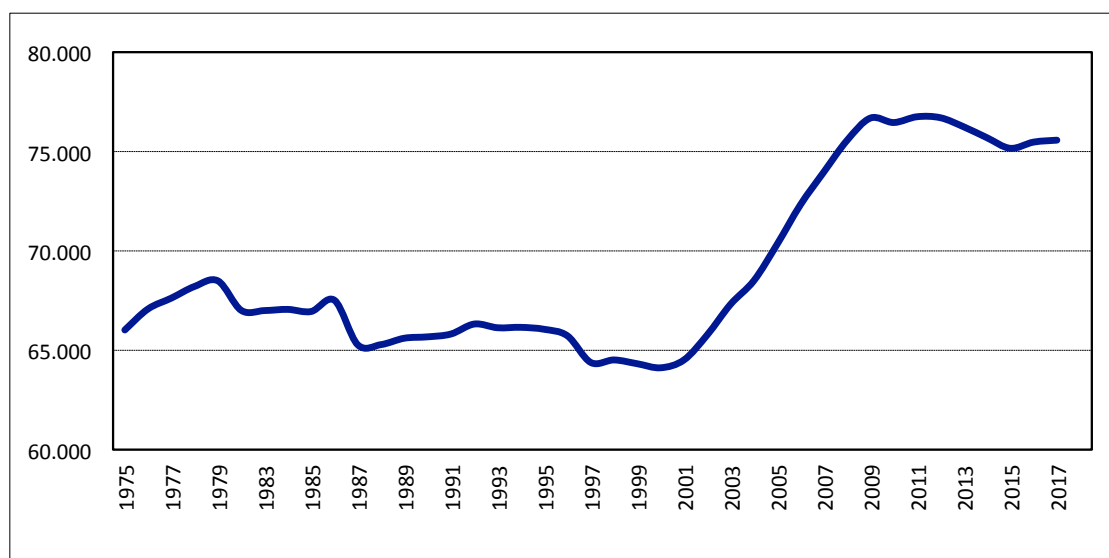
la societat i l'economia, i s'ha dit que les relacions entre ciutats podrien tenir més importància en el futur que les relacions entre estats. També són miralls de les transformacions socials a gran escala.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

Al llarg dels últims vint-i-cinc anys del segle XX, el número total d'habitants de Manresa ha anat disminuint. L'any 1975, a la capital del Bages hi havia 66.027 habitants; deu anys més tard, n'hi havia 66.951; l'any 1995, 66.055; i l'any 2001, 64.119. Juntament amb la disminució del número d'habitants, una segona característica destaca de l'evolució demogràfica de Manresa al llarg de l'últim quart de segle XX: l'envelliment.

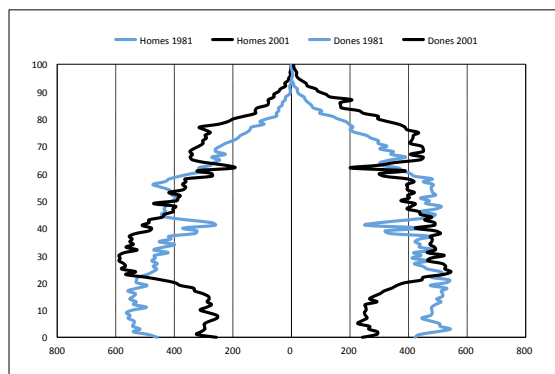
Amb el canvi de segle, la demografia manresana registra canvis importants. En la primera dècada del segle XXI, el nombre d'habitants creix i l'envelliment es frena. La població passa de mantenir-se entorn els 65.000 habitants a augmentar amb unes elevades ràtios anuals degut, principalment, a l'arribada d'importants contingents de població vinguda de fora. Al mateix temps, aquest creixement demogràfic suposa un fre a l'envelliment de l'estructura demogràfica de la ciutat. D'aquesta manera es passa de 64.119 habitants del 2001 a 76.685 al 2009, any en que es dona la punta màxima de

Gràfic 1. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A MANRESA

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 2. SUPERPOSICIÓ PIRÀMIDES DE POBLACIÓ DE MANRESA DELS ANYS 1981 I 2001

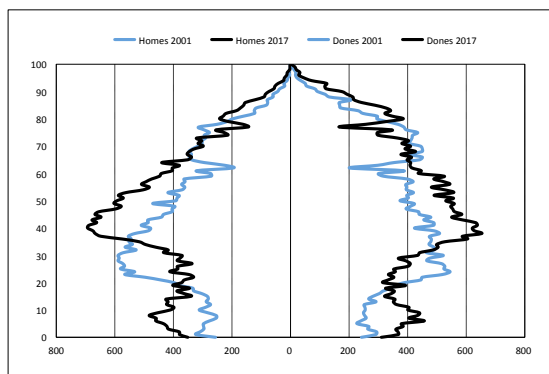
Font: Ajuntament de Manresa

població a la capital del Bages. A partir d'aquest any, i coincidint amb la crisi econòmica, comença un període d'estabilització, tot i que últimament hi ha hagut certa recuperació, fins a situar-se en els 75.572 habitants (1 de gener del 2017).

En la superposició de les piràmides de població dels anys 1981 i 2001 es poden apreciar els dos aspectes mencionats: la disminució de població i l'envelliment. La disminució de població queda reflectida en la diferència de volum de les dues piràmides superposades. Pel que fa a l'envelliment, aquest es constata en la silueta de les piràmides. La piràmide de l'any 1981 apareix plena fins als 55 anys; cadascuna de les primeres 55 cohorts disposa entorn de 400 i 500 efectius per cada sexe. Les generacions de la piràmide del 2001 corresponents a persones amb edats compreses entre els 10 i els 30 anys apareixen, contràriament, buides. En la base de la piràmide, es pot apreciar també una certa recuperació de població.

En fer una superposició de les piràmides de població dels anys 2001 i 2017, es constata que l'àrea de la piràmide del 2017 és major que la del 2011. Aquest fet és la mostra gràfica de l'increment de la població. Els perfils d'ambdues piràmides d'edat són ben similars a partir dels setanta anys, la qual cosa implica un fre a l'envelliment ja que l'estructura demogràfica de l'any 2017 està més plena que la del 2011. Les franges d'edat de quaranta a setanta anys apareixen bastant més plenes en la piràmide

Gràfic 3. SUPERPOSICIÓ PIRÀMIDES DE POBLACIÓ DE MANRESA DELS ANYS 2001 I 2017

Font: Ajuntament de Manresa

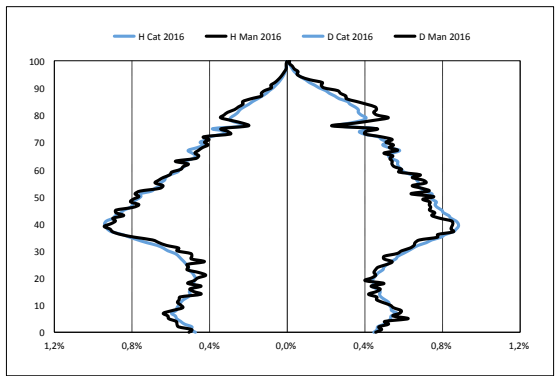
del 2017 que no pas en la del 2011. Per contra, el contingent de població d'entre vint i trenta anys apareix més buit en la piràmide del 2017 que no pas en la del 2011. Finalment, les cohorts més incipients (des dels zero als vint anys) apareixen més plenes en la piràmide del 2017 que no pas en la piràmide del 2011.

ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA

La distribució de la població de Manresa per edat i sexe s'assimila a la de Catalunya. La superposició de la piràmide d'un àmbit territorial i altre mostra com ambdues siluetes són gairebé iguals, i en especial per la banda dels homes. Atès que les similituds entre les estructures demogràfiques de Catalunya i Manresa són moltes, per identificar les diferències entre l'estructura de la població d'un àmbit territorial i l'altre, cal recórrer a indicadors.

Actualment, la mitjana d'edat de la població de Manresa és de 42,6 anys (40,9 pels homes i 44,3 per les dones), 0,8 anys més que la de Catalunya (41,8). El diferencial de la mitjana d'edat és més pronunciat en el col·lectiu de les dones que no pas en el dels homes. Mentre que el diferencial entre la mitjana d'edat dels homes de Manresa i Catalunya és de 0,5 anys, entre les dones és d'1,2 anys. L'envelliment major de Manresa respecte a Catalunya també es constata si es consulta l'indicador que posa en relació la població de més de 65 anys sobre el total de la població. En aquest

Gràfic 4. SUPERPOSICIÓ PIRÀMIDES DE POBLACIÓ DE MANRESA I CATALUNYA

Font: Ajuntament de Manresa i Institut d'Estadística de Catalunya

sentit, el 19,9% de la població de Manresa té 65 anys o més, mentre que per Catalunya aquest percentatge es situa al 18,3%. Es tracta d'un diferencial d'1,6 punts percentuals si es pren el total de la població com a referència. Per sexes, de nou, es constata que el diferencial entre els dos àmbits territorials és superior en el col·lectiu de dones que en el d'homes (23,1% i 20,7% respectivament).

Taula 1. INDICADORS DEMOGRÀFICS

Indicador	Manresa	Catalunya
Mitjana d'edat	42,6	41,8
Mitjana d'edat homes	40,9	40,4
Mitjana d'edat dones	44,3	43,1
Població de 65 i + / Població	19,9%	18,3%
Homes de 65 i + / Homes	16,6%	15,9%
Dones de 65 i + / Dones	23,1%	20,7%
Població de 85 i + / Població	3,8%	2,9%
Homes de 85 i + / Homes	2,5%	1,9%
Dones de 85 i + / Dones	5,0%	3,9%
Població menor de 16 anys / Població	16,9%	16,7%

Font: Ajuntament de Manresa i Institut d'Estadística de Catalunya

Prenent el percentatge de persones de 85 anys o més a Manresa i a Catalunya, s'observa que un 3,8% de la població manresana té 85 anys o més (2,5% homes i 5,0% dones), mentre que a Catalunya aquest percentatge se situa en un 2,9% (1,9% homes i 3,9% dones). Un cop més, les dones presenten un diferencial més pronunciat entre la capital del Bages i el Principat (0,6 punts percentuals pels homes i 1,1 per les dones).

La diferència en la part més baixa de la piràmide és molt poc destacable. Mentre que el 16,9% de la població de la capital del Bages és menor de 16 anys, aquest col·lectiu representa el 16,7% del total de Catalunya.

IMMIGRACIÓ

A partir de l'anàlisi de dades dels darrers anys, s'evidencia com la crisi econòmica afecta el conjunt de la població i especialment als col·lectius més vulnerables. Un dels efectes de la crisi ha estat la pèrdua de població immigrada. En els últims anys, el col·lectiu de població immigrant

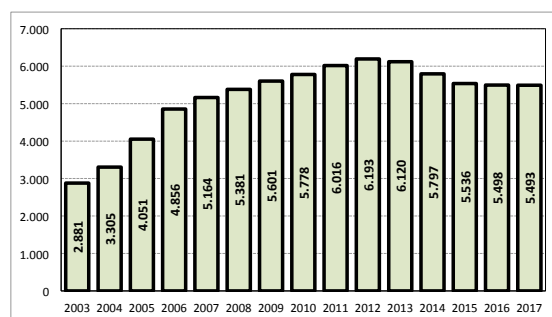
de Manresa disminueix de forma considerable. El nombre de persones amb nacionalitat de fora de l'Estat espanyol ha disminuït entre els anys 2011 i 2017 en 1.925 persones; passant de 13.899 l'any 2011 a 11.974 persones amb nacionalitat no espanyola l'any 2017.

Part important de la població amb nacionalitat de fora de la Unió Europea que arriba al Servei d'Acollida de l'Oficina d'Atenció Ciutadana de l'Ajuntament de Manresa no ho fa des del seu país d'origen sinó des d'altres comunitats autònomes o des d'altres municipis catalans. És per això que, a l'hora d'analitzar els col·lectius de població vinguda de fora, és millor considerar la població segons nacionalitat que no pas segons el país d'origen.

Segons les dades del Padró d'Habitants de l'1 de gener del 2017, a la capital del Bages hi ha 63.598 individus amb nacionalitat espanyola i 11.974 no espanyols. Pel que fa als col·lectius amb més presència a la ciutat, destaca el contingent de població d'origen marroquí (7,3% respecte al total de població manresana i un 45,9% respecte al total de població no espanyola). Entre la població marroquina, els homes són majoria. També entre la població immigrant, destaca el col·lectiu romanès que representa l'1,8% del total de població manresana, el xinès (amb més representació masculina), el senegalès (amb una notable major presència d'homes), l'equatorià, el bolivià (amb major percentatge de dones que d'homes), el polonès i el colombià (major representació femenina).

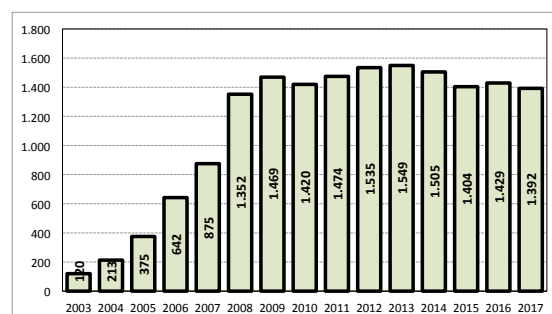
Resulta oportú destacar que la població d'origen llatinoamericà (equatorians, bolivians i colombians) ha perdut pes respecte al total de ciutadans de Manresa en els últims anys. Això es deu, en part, al fet que els habitants d'alguns d'aquests països tenen certa facilitat per adquirir la nacionalitat espanyola i, com que deixen de ser comptabilitzats com a llatinoamericans, perden representació. Al mateix temps, part d'aquesta població ha marxat cap a altres països europeus, ja que, en disposar de DNI o permís europeu, tenen major facilitat de moviment tot i les restriccions per ser membres de ple dret de la Unió Europea. També s'observa un cert retorn als països d'origen. Entre els col·lectius amb menys pes a Manresa, també

Gràfic 5. IMMIGRACIÓ MARROQUINA

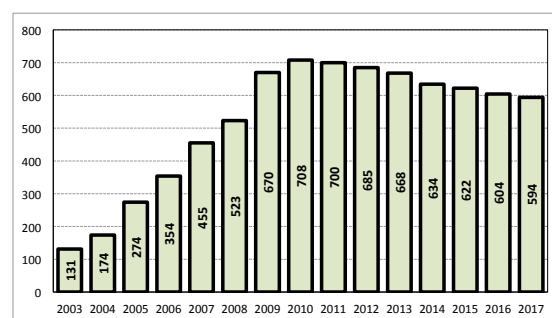
Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 6. IMMIGRACIÓ ROMANESA

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 7. IMMIGRACIÓ XINESA

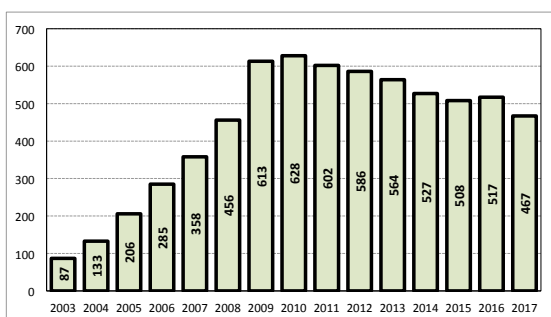

Font: Ajuntament de Manresa

perden població els francesos, els italians, els búlgars, els portuguesos, els peruans, els cubans, els nigerians, els brasilers, els argentins, els alemanys i els camerunesos.

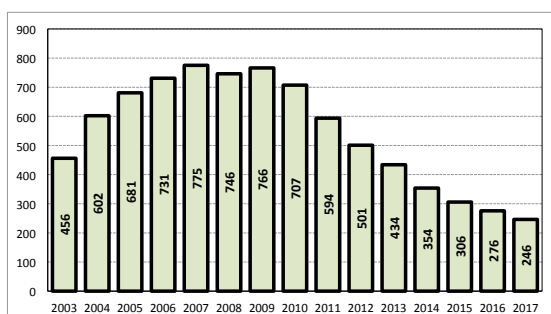
Per continents, Àfrica, amb 23 països representats, és el que aporta un major volum de pobla-

Gràfic 8. IMMIGRACIÓ SENEGALESA

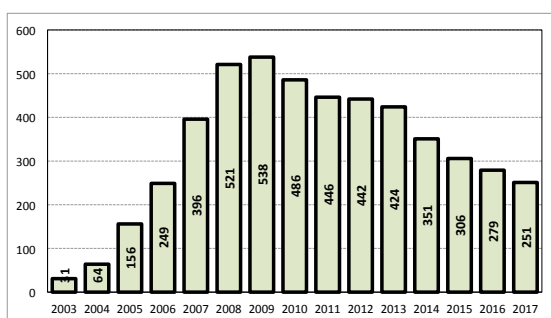
Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 9. IMMIGRACIÓ EQUATORIANA

Font: Ajuntament de Manresa

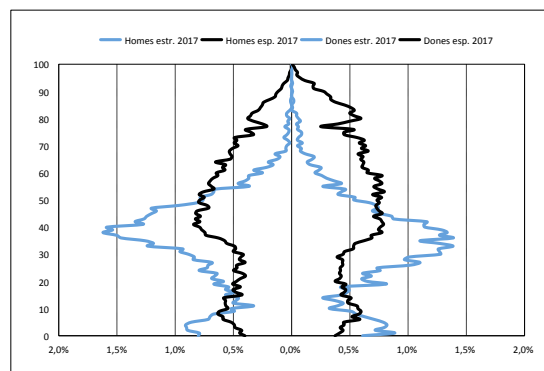
Gràfic 10. IMMIGRACIÓ BOLIVIANA

Font: Ajuntament de Manresa

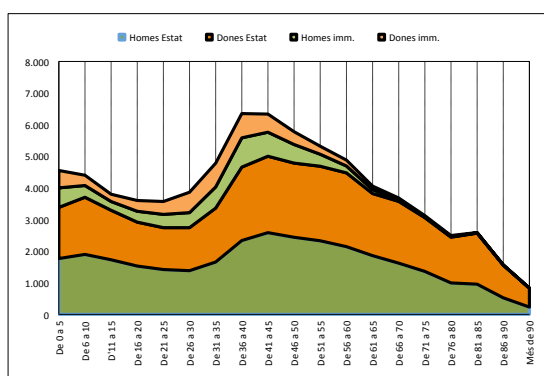
ció, un 54,3% del total d'estrangers empadronats. La població amb passaport d'algun país europeu no espanyol és originària de 36 països i suposa el 22,4% del total de la població amb un passaport de fora de l'Estat; els que provenen del continent americà (23 països representats) representen el 15,5%; els que provenen d'Àsia (19 països repre-

Gràfic 11. SUPERPOSICIÓ DE LES PIRÀMIDES DE POBLACIÓ DE MANRESA AMB NACIONALITAT ESPANYOLA I LA POBLACIÓ DE MANRESA AMB ALTRA NACIONALITAT

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 12. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER FRANJA D'EDAT I ORIGEN

Font: Ajuntament de Manresa

sentats) representen el 7,8% i els d'Oceania representen un testimonial 0,03%.

Com s'ha comentat anteriorment, la immigració estrangera ha estat un dels factors principals que expliquen el creixement demogràfic a la ciutat en els moments de creixement econòmic. La població vinguda de fora es caracteritza per ser jove, en edat laboral, en processos de reagrupació familiar i, sovint, en edat de fundar una família. La presència de població major de 65 anys entre el col·lectiu d'immigrants és molt poc significativa. Es tracta d'un aspecte que queda ben recollit en la superposició de les piràmides de població de

Manresa amb nacionalitat espanyola i altra nacionalitat i també queda ben recollit en la taula de distribució de la població per franja d'edat i origen. El contrast entre les estructures per edat de la població autòctona i la població estrangera ha suposat un sensible fre a l'envelliment de la piràmide d'edat de Manresa.

BARRIS

Les peculiaritats demogràfiques del conjunt de la ciutat no es traslladen als barris de Manresa, sinó que cadascun d'ells manté una dinàmica pròpia fruit de les característiques inherents, com podrien ser la ubicació o la tipologia arquitectònica. Així, els barris perifèrics de la ciutat són els

menys habitats, i els centrals són els que concentren més població.

La població dels barris de Manresa és la següent:

- **Zona cèntrica:** Passeig i Rodalies (5.780 habitants), Plaça Catalunya – Barriada Saldes (7.102), Sagrada Família (7.321), Carretera Santpedor (12.914), Vic – Remei (5.916), Poble Nou (6.160) i Font dels Capellans (2.339).
- **Zona històrica:** Valldaura (6.174), Barri Antic (4.129) i Escodines (5.338).
- **Zona perifèrica:** Pare Ignasi Puig (876), Guix – Pujada Roja (626), Farreres – Suanya

Taula 2. POBLACIÓ PER BARRIS. ANYS 2002 - 2017

Barri	2002	2005	2008	2011	2014	2017
Valldaura	4.366	4.897	5.427	5.550	5.951	6.174
Barri Antic	3.863	4.355	4.865	4.784	4.445	4.129
Passeig i Rodalies	5.398	5.769	6.097	6.068	5.763	5.780
Vic - Remei	5.571	5.674	6.006	6.118	5.920	5.916
Plaça Catalunya - Barriada Saldes	6.807	7.113	7.368	7.441	7.171	7.102
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	3.556	3.910	4.459	4.677	4.764	4.741
Poble Nou	5.490	5.759	5.824	6.011	6.033	6.160
Carretera de Santpedor	9.135	10.090	11.884	12.524	12.635	12.914
Sagrada Família	6.608	7.006	7.379	7.549	7.291	7.321
Font dels Capellans	2.557	2.494	2.513	2.422	2.360	2.339
Escodines	4.206	5.065	5.396	5.483	5.438	5.338
Balconada	2.404	2.240	2.101	2.056	2.056	1.982
Viladordis	687	850	1.103	1.128	1.096	1.051
Sant Pau	428	476	518	525	510	475
Pare Ignasi Puig	1.183	1.180	1.150	1.065	974	876
Guix - Pujada Roja	699	675	707	673	647	626
Farreres - Suanya - Comtals - Santa Caterina - L'Oller	1.049	1.037	1.070	1.031	1.015	1.005
Cal Gravat	1.772	1.753	1.700	1.646	1.626	1.643
Manresa	65.779	70.343	75.567	76.751	75.695	75.572

Font: Ajuntament de Manresa
Dades a u de gener

Taula 3. DENSITAT PER BARRIS. ANY 2017

Barri	Habitants	Sol urbà (hectàrees)	Densitat (Hab. / km²)
Guix - Pujada Roja	626	69,3	904
Farreres - Suanya - Comtals - Santa Caterina - L'Oller	1.005	76,6	1.312
Cal Gravat	1.643	108,7	1.512
Viladordis	1.051	50,0	2.103
Sant Pau	475	7,7	6.153
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	4.741	62,2	7.623
Vic - Remei	5.916	61,7	9.584
Manresa	75.572	779,0	9.701
Pare Ignasi Puig	876	8,1	10.797
Balconada	1.982	16,4	12.056
Barri Antic	4.129	27,4	15.079
Passeig i Rodalies	5.780	38,2	15.112
Escodines	5.338	33,9	15.739
Carretera de Santpedor	12.914	78,0	16.562
Valldaura	6.174	37,2	16.608
Font dels Capellans	2.339	12,5	18.725
Sagrada Família	7.321	36,2	20.229
Poble Nou	6.160	28,5	21.619
Plaça Catalunya - Barriada Saldes	7.102	26,4	26.894

Font: Ajuntament de Manresa

Densitat = Població / Sòl urbà (kilòmetres quadrats)

– Comtals – Santa Caterina – L'Oller (1.005), Viladordis (1.051), Mion – Puigberenguer – Miralpeix (4.741), la Balconada (1.982), Cal Gravat (1.643) i Sant Pau (475).

La zona cèntrica, amb set barris, concentra el 62,9% de la població de la ciutat; la zona històrica, amb tres barris, té un pes del 20,7% i la zona perifèrica, amb vuit barris, concentra el 16,4% de la població de la ciutat.

Com s'ha comentat anteriorment, al llarg de la primera dècada del segle XXI, a Manresa es registra un increment de població notori. Aquest increment de població no s'ha registrat de forma uniforme en totes les àrees de Manresa, sinó que ha estat ben pronunciat en determinades àrees i negatiu en d'altres.

En línies generals, entre els anys 2002 i 2011, la població de tots els barris de Manresa augmenta. Els increments més notoris es registren a Viladordis (de 687 habitants des de l'any 2002 a 1.128 al 2011), Carretera de Santpedor (de 9.135 a 12.524) i Mion – Puigberenguer – Miralpeix (de 3.556 a 4.677). En menor mesura, també creix el barri de Sant Pau, que en el període contemplat augmenta un 22,7% la seva població. Tots aquests barris creixen perquè s'han desenvolupat en ells importants promocions immobiliàries.

Entre l'any 2002 i l'any 2011, els barris de la part més antiga de la ciutat registren increments demogràfics destacats a conseqüència, bàsicament, d'una major ocupació dels habitatges. En el cas del Barri Antic, l'increment ha estat del 23,8%; a les Escodines, del 30,4%; i a Valldaura, del 27,1%. Contràriament, perden població durant el període observat, el barri Pare Ignasi Puig (-10,0%),

Taula 4. EDAT MITJANA DE LA POBLACIÓ PER BARRIS. ANY 2017

Barri	Edat mitjana
Barri Antic	40,1
Escodines	40,2
Carretera de Santpedor	40,5
Valldaura	40,8
Sant Pau	41,6
Viladordis	41,7
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	42,2
Manresa	42,6
Cal Gravat	43,1
Plaça Catalunya - Barriada Saldes	43,1
Sagrada Família	43,3
Vic - Remei	43,9
Poble Nou	44,1
Farreres - Suanya - Comtals - Santa Caterina - L'Oller	45,1
Balconada	45,1
Passeig i Rodalies	45,8
Pare Ignasi Puig	46,0
Font dels Capellans	46,6
Guix - Pujada Roja	49,2

Font: Ajuntament de Manresa

Cal Gravat (-7,1%), Font dels Capellans (-5,3%), Guix-Pujada Roja (-3,7%) i Farreres – Suanya – Comtals – Santa Caterina – L'Oller (-1,7%).

En el període comprès entre el 2011 i el 2017, s'observa una situació ben diferent, on la gran majoria de barris perden habitants. Així, els únics barris que creixen en aquest període de temps són Valldaura (624 habitants més), Carretera de Santpedor (390 habitants més), Poble Nou (149 habitants més) i Mion – Puigberenguer – Miralpeix (64 habitants més). Per contra, els barris que perden més habitants són el Barri Antic (655 habitants menys), Plaça Catalunya – Barriada Saldes (339 habitants menys), Passeig i Rodalies (288 habitants menys) i Sagrada Família (228 habitants menys).

De la mateixa manera que les àrees més perifèriques de Manresa són les menys poblades, aquestes zones són les menys denses. No en va són els barris més extensos de la ciutat. Així doncs, els barris amb menys densitat de Manresa són Guix – Pujada Roja (904 habitants per kilòmetre quadrat), Farreres

– Suanya – Comtals – Santa Caterina – L'Oller (1.312), Cal Gravat (1.512) i Viladordis (2.103). En l'altre extrem, els barris amb més densitat de la ciutat són Plaça Catalunya (26.894 habitants per kilòmetre quadrat), Poble Nou (21.619) i Sagrada Família (20.229). La densitat mitjana de Manresa és de 9.701 habitants per kilòmetre quadrat.

La mitjana d'edat de la població manresana és de 42,6 anys. Prenent aquesta xifra com a dada de referència, onze barris registren una població més envellida que la mitjana de Manresa, entre els quals destaquen el Guix – Pujada Roja (49,2 anys), Font dels Capellans (46,6 anys), Pare Ignasi Puig (46,0 anys) i Passeig i Rodalies (45,8 anys). Per altra banda, Barri Antic (40,1 anys), Escodines (40,5 anys) i Carretera Santpedor (40,5 anys) són els barris amb una menor edat mitjana.

La població amb nacionalitat no europea resident a Manresa es distribueix de forma desigual pel conjunt de la ciutat. En quatre barris de Manresa, més del 15% dels habitants té nacionalitat de fora

Taula 5. POBLACIÓ PER BARRIS I NACIONALITAT

Barri	Espanya	Resta d'UE	Resta d'Europa	Àfrica	Àsia	Amèrica Llatina	Amèrica del Nord	Oceania	Total
Valldaura	4.830	226	46	741	143	185	3	0	6.174
Barri Antic	2.870	138	41	831	76	168	5	0	4.129
Passeig i Rodalies	4.858	157	50	416	102	191	6	0	5.780
Vic - Remei	4.580	205	67	729	101	231	1	2	5.916
Plaça Catalunya - Barriada Saldes	5.918	192	61	669	83	179	0	0	7.102
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	4.087	134	45	349	35	89	2	0	4.741
Poble Nou	5.243	166	45	421	75	209	1	0	6.160
Carretera de Santpedor	11.451	375	83	642	136	224	3	0	12.914
Sagrada Família	6.252	157	51	615	84	159	3	0	7.321
Font dels Capellans	2.034	83	19	152	22	29	0	0	2.339
Escodines	4.301	158	78	633	55	111	1	1	5.338
Balconada	1.892	13	16	42	0	19	0	0	1.982
Viladordis	980	24	5	27	9	6	0	0	1.051
Sant Pau	424	8	1	30	8	4	0	0	475
Pare Ignasi Puig	768	6	0	93	3	6	0	0	876
Guix - Pujada Roja	574	7	1	40	0	4	0	0	626
Farreres - Suanya - Comtals - Santa Caterina - L'Oller	939	15	5	40	0	5	1	0	1.005
Cal Gravat	1.597	5	2	28	2	8	0	1	1.643
Manresa	63.598	2.069	616	6.498	934	1.827	26	4	75.572

Font: Ajuntament de Manresa
Dades a u de gener de 2017

de la Unió Europea. Es tracta del Barri Antic (el 26,2% de la població té nacionalitat de fora de la Unió Europea), Vic – Remei (18,0%), Valldaura (17,4%) i Escodines (15,0%). En l'altre extrem, els dos barris de la ciutat que acullen menys població

nouvinguda són la Balconada (el 3,1% de la població té nacionalitat de fora de la Unió Europea) i Cal Gravat (2,4%).

PLA DE BAGES

Sovint, els sistemes urbans reals no coincideixen amb els límits administratius de les ciutats. Aquest és el cas de la capital del Bages. El sistema urbà real de Manresa va més enllà dels límits del municipi i es coneix com el sistema urbà Pla de Bages.

Per determinar els municipis que queden inclosos dins del sistema urbà Pla del Bages es parteix de les dades registrades de mobilitat, d'on es desprèn que la interacció de la població dels municipis de l'entorn de Manresa és elevada. A tall d'exemple, una part important de la població de Sant Joan de Vilatorrada treballa a Manresa; al mateix temps, una part significativa de la població de Manresa es desplaça a Sant Fruitós de Bages també per motius laborals. La mobilitat de població entre municipis del Bages per motius d'estudis també resulta important. La mobilitat per motius sanitaris també és destacable pel fet que a Manresa es dona una certa concentració hospitalària que ofereix cobertura als habitants de municipis de tota la comarca.

Dins l'àrea urbana del Pla de Bages es determinen tres corones o nivells. La primera d'elles és la més pròxima a Manresa i inclou Sant Joan de Vilatorrada, Santpedor i Sant Fruitós de Bages; la segona corona incorpora quatre municipis més (Callús, Navarcles, el Pont de Vilomara i Rocafort i Castellgalí); i la tercera, la més externa i extensa, incorpora cinc municipis més del Bages (Sant Salvador de Guardiola, Sant Vicenç de Castellet, Sallent, Castellnou de Bages i Súria). El Pla de Bages, en la seva versió més extensa, té 142.445 habitants, és a dir, el 81,4% dels 175.095 habitants del Bages resideix en algun dels tretze municipis de les tres corones de Pla de Bages.

En el decenni comprès entre el 2001 i 2011, el nombre d'habitants de Pla de Bages es va incrementar un 21,2%, pràcticament el mateix increment que

Taula 6. POBLACIÓ DEL SISTEMA URBÀ PLA DE BAGES

Municipi	Habitants
Primera corona	102.382
Manresa	75.572
Sant Joan de Vilatorrada	10.802
Santpedor	7.496
Sant Fruitós de Bages	8.512
Segona corona	13.828
Callús	2.067
El Pont de Vilomara i Rocafort	3.794
Navarcles	5.950
Castellgalí	2.017
Tercera corona	26.235
Sant Salvador de Guardiola	3.127
Sant Vicenç de Castellet	9.300
Sallent	6.594
Castellnou de Bages	1.303
Súria	5.911
Total Pla de Bages	142.445

Font: Institut d'Estadística de Catalunya
Dades a 1 de gener de 2017

el creixement registrat en el conjunt dels quatre municipis més centrals. El conjunt dels quatre municipis de la segona corona van registrar un increment del 31,8%; i els cinc de la tercera corona, un increment del 14,7%.

En els últims sis anys, la tendència de creixement del Pla de Bages s'ha frenat. La població de la primera corona ha disminuït en un 0,3%; la de la segona corona ha augmentat en un 1,6% i la població de la tercera corona ha disminuït en un 1,0%. El conjunt del sistema urbà Pla de Bages s'ha reduït durant els últims sis anys en un 0,3%.

2. Projecció demogràfica

*Ni l'astròleg no sap, dia primer,
u rigorós que un poc de vida ens dalla,
quines estrenes ens darà potser:
angoixa, amor, traspàs o revifalla.*

JOSEP CARNER
Any nou

*A la pàgina anterior, del fotògraf manresà Josep Maria
Rosal i d'Argullol: retrat d'una nena pujant l'escala.
Arxiu Comarcal del Bages.*

INTRODUCCIÓ

Saber quanta gent residirà a Manresa en un horitzó de deu anys facilita les tasques de planificació no tan sols de l'administració pública sinó també del sector privat. Cal tenir en compte, però, que realitzant una projecció a un termini de deu anys es corre el risc de menystenir algun fet imprevist. De fet, cap de les projeccions demogràfiques elaborades a l'Estat espanyol abans de l'any 2000 va saber preveure l'arribada de població immigrant. Conseqüentment, el contingent de població previst per qualsevol d'aquelles projeccions difereix enormement de la població real assolida. Tot i el risc d'errada, val la pena elaborar projeccions per poder entreveure l'escenari futur.

Nivell d'incertesa

L'incert absolut en les projeccions demogràfiques, ja no pas a deu anys vista sinó a un termini de cinc anys vista, a part de ser impossible, no és indispensable. D'una projecció de població s'extreuen multitud de dades; unes tenen un grau d'incert veritablement elevat i d'altres dades tenen minses possibilitats de ser encertades amb un interval acceptable. De la projecció demogràfica de Manresa, igual que de moltes altres ciutats, es desprèn que, en deu anys, el nombre de persones de més de 85 anys augmentarà entorn un 15%. Aquesta dada pertany al grup de dades d'elevada possibilitat de ser encertada. En conseqüència, si a dia d'avui les infraestructures per la gent gran estan en sintonia amb la seva demanda, caldrà prendre mesures i fer les actuacions corresponents per evitar que hi hagi un dèficit d'infraestructures del 15%. També es troba dins el grup de les dades d'elevada possibilitat d'incert la població que cursarà ESO l'any 2020. Com que el gruix dels alumnes que faran primer d'ESO l'any 2020 van néixer l'any 2007, aleshores es pot saber amb certa fiabilitat els alumnes que l'any 2020 cursaran primer d'ESO. De la mateixa manera es poden saber els de segon, tercer i quart d'ESO. A partir d'aquí, tan sols cal comparar les places disponibles als instituts amb la població que s'estima que cursarà ESO i Batxillerat i se sabrà si, en el futur, calen nous instituts o bé si algun d'ells quedarà mig buit.

Un tema incert és el de les llars d'infants. Una llar d'infants que s'inauguri l'any 2020 estarà plena (o buida) de nens que naixin els anys 2017, 2018 i 2019. Encertar la població que ha de néixer pot ser difícil, però encertar-la en un context en el qual no se sap si al llarg dels anys vinents vindrà gent o en marxarà, resulta una quimera. Dos prestigiosos instituts d'estadística preveuen dades amb signes contraris. L'any 2010, l'Instituto Nacional de Estadística preveia que marxarien de Catalunya 73.000 persones al llarg dels següents deu anys; i l'Institut d'Estadística de Catalunya preveia, per contra, que n'arribarien 144.000 persones.

Davant tanta incertesa, les projeccions demogràfiques són vàlides en la mesura que es té consciència de si la dada que es contempla pertany al grup de dades ben incertes o al grup de dades amb una certa fiabilitat.

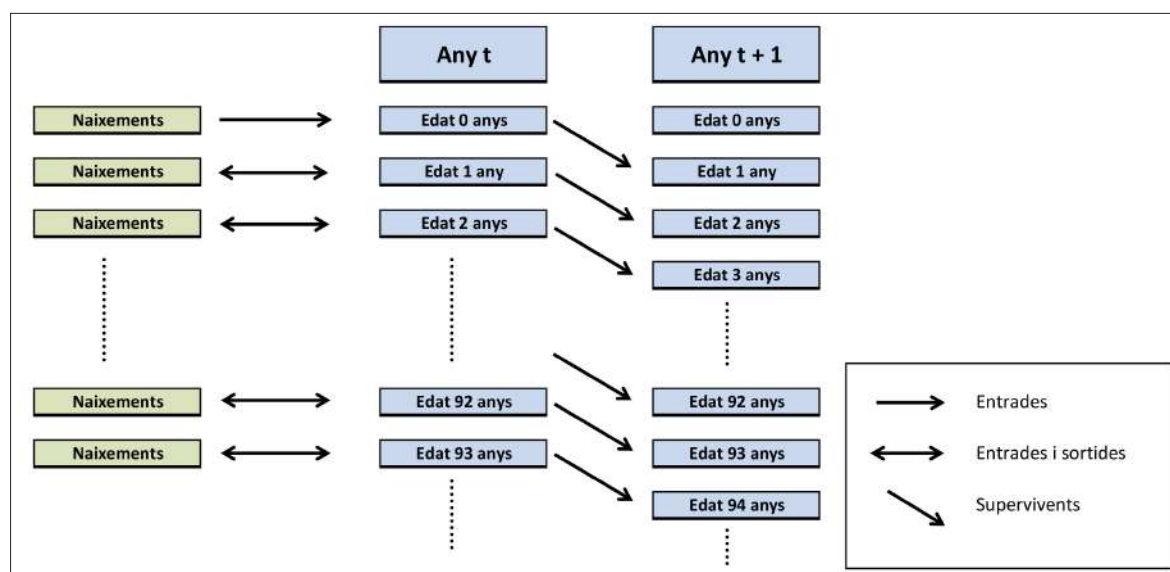
NOTES METODOLÒGIQUES

La forma més precisa d'elaborar una projecció de població és el mètode dels components. Aquest mètode consisteix en projectar per separat els diversos fenòmens que afecten la variació de població (mortalitat, fecunditat i migracions) tenint en compte les estructures demogràfiques.

El mètode dels components permet obtenir els efectius per sexe i edat per cada any. **Fecunditat i mortalitat**, dos del tres components que afecten la variació de població, es poden preveure amb un grau de fiabilitat acceptable. Les principals dificultats apareixen a l'hora de considerar el tercer gran component, els **moviments migratoris**. Si ja resulta prou difícil preveure els contingents de població que entrarà o sortirà d'un determinat país, a l'hora de considerar una ciutat com a àmbit territorial de referència, s'afegeix la dificultat d'haver d'estimar moviments entre municipis. Què succeirà a la Manresa del futur? Vindrà població de l'àrea metropolitana de Barcelona? Quantes persones de Manresa aniran a viure a algun altre municipi del Bages? Quants persones del Bages vindran a viure a Manresa?

La projecció demogràfica que s'elabora en aquest document parteix de la població del Padró con-

Gràfic 1. MÈTODE DELS COMPONENTS

Font: Ajuntament de Manresa

tinu d'habitants amb data u de gener de 2015 que considera 75.163 manresans.

A partir de l'estructura de població inicial, s'han aplicat les taxes de fecunditat i mortalitat facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya. L'estimació del contingent de població immigrant que arribarà o marxarà de Manresa també ha estat facilitat per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

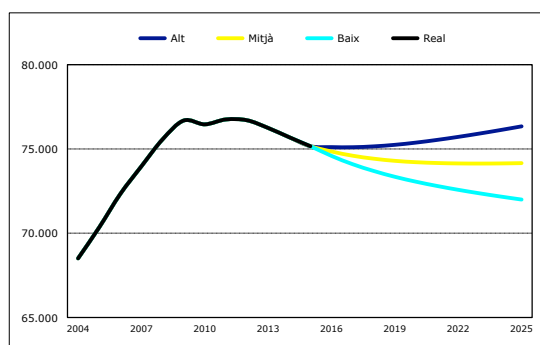
Per elaborar la projecció demogràfica s'han definit tres escenaris:

- **Alt:** Es tracta de l'escenari amb més creixement i combina fecunditat alta, esperança de vida alta, immigració alta i emigració baixa.
- **Mitjà:** Conformarà una combinació de fecunditat mitjana, esperança de vida mitjana i migració mitjana.
- **Baix:** Es tracta de l'escenari amb menys creixement i inclou una immigració baixa, una emigració alta, una fecunditat baixa i una esperança de vida baixa.

MANRESA 2025

L'estimació de població total de Manresa per l'any 2025 es troba entorn els 75.000 habitants. En el cas de l'escenari baix, es registra un descens de la població al llarg d'una dècada del 4,2%; a l'escenari mitjà es registra un descens de l'1,3% de la població i en el cas de l'escenari alt es registra un increment de població de l'1,6% en deu anys.

Gràfic 2. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA

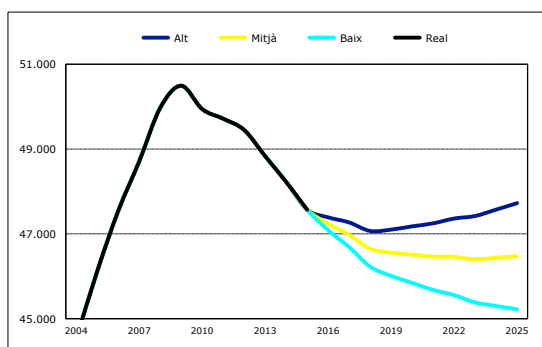
Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

Taula 1. COMPOSICIÓ DE LA POBLACIÓ POTENCIALMENT ACTIVA

	Tram d'edat			
Escenari	De 16 a 25	De 26 a 50	De 51 a 64	Total
1 de gener de 2015				
Dades registrades	14,6%	58,4%	27,0%	100%
1 de gener de 2025				
Escenari baix	16,9%	50,0%	33,1%	100%
Escenari mitjà	16,9%	50,4%	32,7%	100%
Escenari alt	16,8%	50,8%	32,3%	100%

Font: Ajuntament de Manresa i Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 3. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA D'ENTRE 16 I 64 ANYS

Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

Mercat laboral

Un aspecte interessant que s'extreu de les projeccions demogràfiques és la distribució de la població segons criteris laborals. Les tres franges considerades segons aquest criteri són les de població **menor de setze anys**, la població **d'entre 16 i 64 anys** i la població **de més de 64 anys**. El col·lectiu de 16 a 64 anys es denomina població potencialment activa. La certesa de les dades projectades pel col·lectiu de la població d'entre 16 i 64 anys és reduïda, ja que aquest col·lectiu incorpora el paràmetre de les projeccions demogràfiques més difícils d'estimar, els fluxos migratoris. Per l'escenari mitjà, el contingent de població de menys de setze anys passa de representar el 17,0% del total de la població (any 2015) a representar-ne el 14,8% (any 2025); la població de 16 a 64 anys passa del

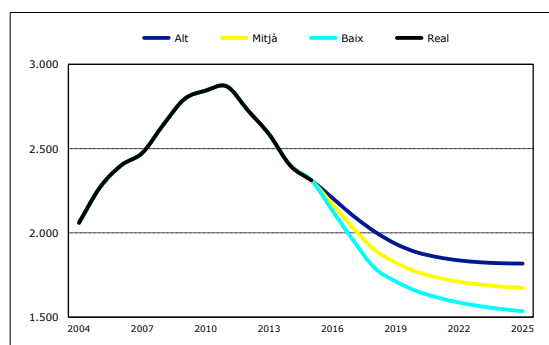
63,3% al 62,7% i la població dels majors de 64 anys passa del 19,7% al 22,5%.

Mentre que el pes futur del col·lectiu de la població potencialment activa dins el total de la població de Manresa no difereix gaire del que té a dia d'avui, sí que es detecta un aspecte que registra una variació important. El contingent de la població potencialment activa, amb el pas d'una dècada, es torna lleugerament més madur i l'edat mitjana d'aquest col·lectiu s'incrementa, passant d'una població potencialment activa de 41,0 anys de mitjana d'edat (any 2015) a 42,1 anys de mitjana d'edat (any 2025). L'increment de la mitjana d'edat de la població potencialment activa resulta moderat, ja que en deu anys es registra un increment tant a la banda inferior com a la banda superior del col·lectiu. En aquest sentit, la població que té entre 16 i 25 anys passa de 6.943 persones (any 2015) a 7.841 (any 2025, escenari mitjà), passant de representar el 14,6% del col·lectiu de la població potencialment activa a representar-ne el 16,9%. I la població d'entre 55 i 64 anys passa de 8.706 (18,3% de la població potencialment activa) a 10.449 (22,5%).

Escolars

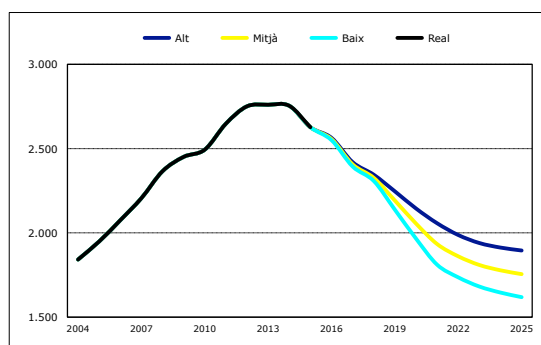
A l'hora de preveure la població escolar de la ciutat, cal tenir en compte que mentre que la fiabilitat de l'estimació de la població jove és elevada, la fiabilitat de l'estimació de la població que neix és menor. Si el dia 1 de gener de 2015, a Manresa hi

Gràfic 4. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA D'ENTRE 0 I 2 ANYS

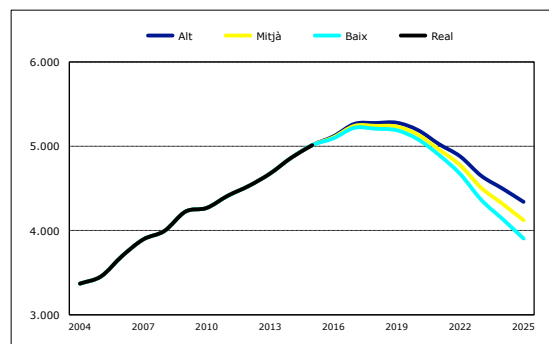
Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 5. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA D'ENTRE 3 I 5 ANYS

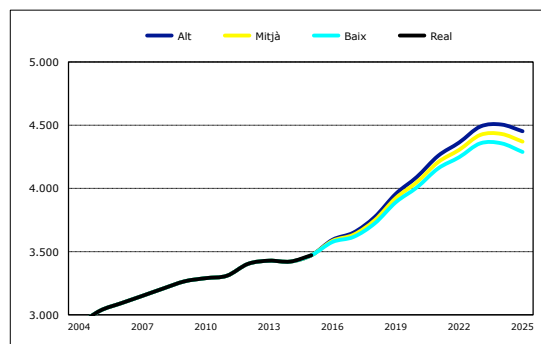
Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 6. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA D'ENTRE 6 I 11 ANYS

Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 7. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA D'ENTRE 12 I 16 ANYS

Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

havia entorn 930 nens de quatre anys, és previsible que el dia u de gener de 2020 hi hagi entorn 930 nens de nou anys. Per contra, per saber la població que a finals de l'any 2024 tindrà quatre anys, cal estimar la població nascuda al llarg de l'any 2020. I aquesta última estimació és, fins a cert punt, incerta.

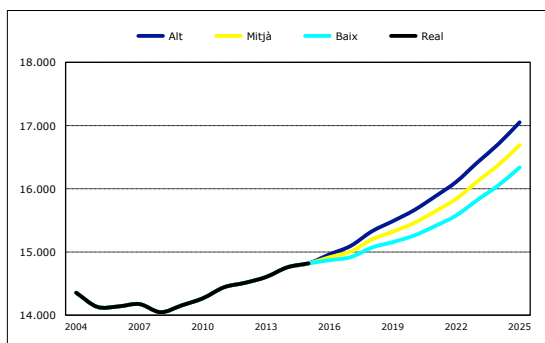
Segons l'escenari central, la població de fins a dos anys disminuirà progressivament al llarg de la propera dècada des dels 2.312 nens de 2015 a entorn 1.700 nens. El contingent previst de població de tres a cinc anys també registrarà una disminució progressiva considerable al llarg dels propers deu anys, passant de 2.627 nens (any 2015) a 1.800 nens (any 2025). Es tracta d'una variació remarcable, ja que suposa que la població del col·lectiu

dels nens d'entre tres i cinc anys es redueix una tercera part en tan sols deu anys.

La població que cursa estudis de primària experimentarà una disminució al llarg dels propers anys. Sota la premissa de l'escenari central, es preveu que a Manresa hi hagi, l'any 2025, uns 4.100 nens de sis a onze anys. Tenint en compte que l'any 2015 hi havia 5.013 nens d'aquesta franja d'edat, la disminució que es preveu registrar d'infants d'aquesta franja d'edat és del 17,8%.

Mentre que tots els contingents de població de les franges d'edat escolar de zero a onze anys disminueixen, el col·lectiu d'infants que estudien ESO augmentarà al llarg de la dècada. El col·lectiu de nens d'entre 12 i 16 anys, s'incrementarà al llarg de

Gràfic 8. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA DE 65 I MÉS ANYS

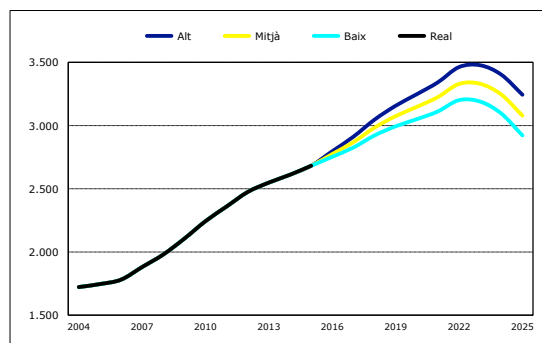
Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

la dècada un 25,9%, passant de 3.471 nens (any 2015) a 4.400 (any 2025).

Gent gran

L'evolució prevista del contingent de la gent gran contrasta amb l'evolució prevista pel total de la població de Manresa. Mentre que es preveu que la població de Manresa variarà poc al llarg dels pròxims deu anys, es preveu que el col·lectiu de la gent gran augmenti de forma considerable. El col·lectiu de la població de més de 64 anys registrarà un increment en deu anys que oscil·larà entre el 10,3% de l'escenari baix i el 15,1% de l'escenari alt,

Gràfic 9. PROJECCIÓ DE LA POBLACIÓ DE MANRESA DE 85 I MÉS ANYS

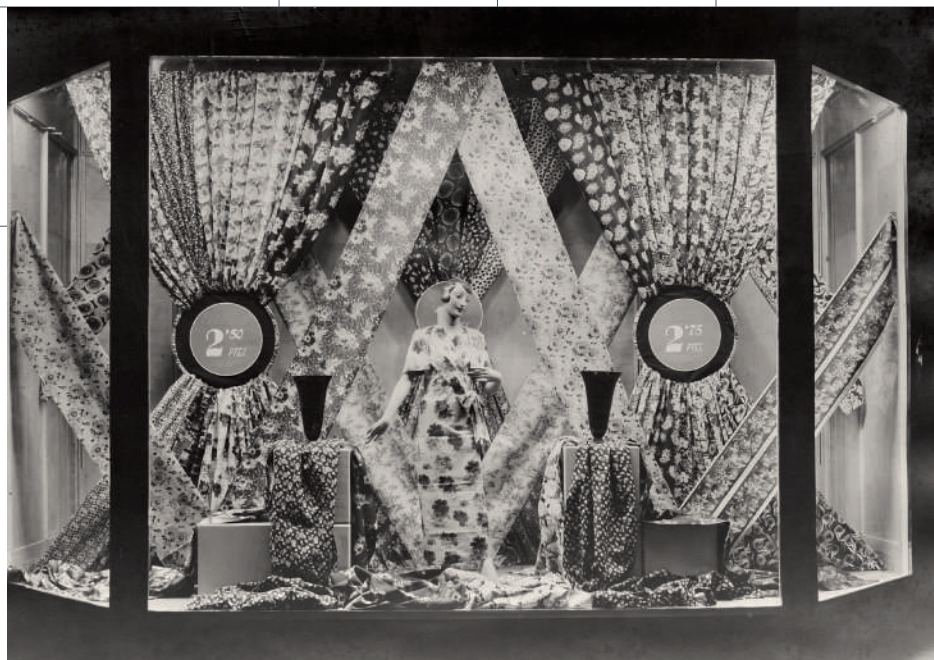

Font: Ajuntament de Manresa i l'Institut d'Estadística de Catalunya

passant de 14.819 persones (segons dades del passat any 2015) a entorn 16.500 persones (any 2025). Resulta important destacar que mentre que el col·lectiu de població de més de 64 anys representava el 19,7% de la població el dia u de gener de 2015, en representarà el 22,5% l'any 2025.

El col·lectiu de la població de més de 84 anys també registrarà un increment destacat al llarg dels propers deu anys. A 1 de gener de 2015, a Manresa hi havia 2.682 persones de més de 84 anys i es preveu que l'any 2025 en siguin entre 2.922 i 3.244; és a dir, es preveu un augment d'entre el 8,9% i el 20,9%.

3. Conjuntura econòmica

*Girant l'ullada cap enrere,
guaita les ombres de l'avior,
i de la nova primavera
sap on s'amaga la llavor.*

JOAN ALCOVER (1854-1926)
La Balanguera

*A la pàgina anterior, aparador, 1937.
Arxiu: Lluís G. Jorba Gomis.*

INTRODUCCIÓ

És en els moments de crisi on millor es veu com l'economia no és un vector neutre amb un mecanisme independent d'altres aspectes de la vida en societat. Les decisions econòmiques estan travessades per qüestions de gènere, de progrés, d'idees sobre la jerarquia, la llibertat i la propietat, de models de creixement i benefici. Els paradigmes econòmics també poden demostrar insolència pràctica, com ara crear greus desigualtats, destruir llocs de feina, generar treball il·legal o afectar el nivell de consum. Les paradoxes poden arribar a ser d'ordre vital, com el fet que una activitat fonamental per a la supervivència i ben instituïda des de fa segles com és el treball remunerat acabi convertit en un bé escàs. Per això, una crisi enceta el debat sobre nous plantejaments, modificacions sectorials, noves idees sobre el repartiment, l'exploració de recursos i les necessitats de la gent. En resum, una nova manera d'entendre la riquesa i la praxi econòmica.

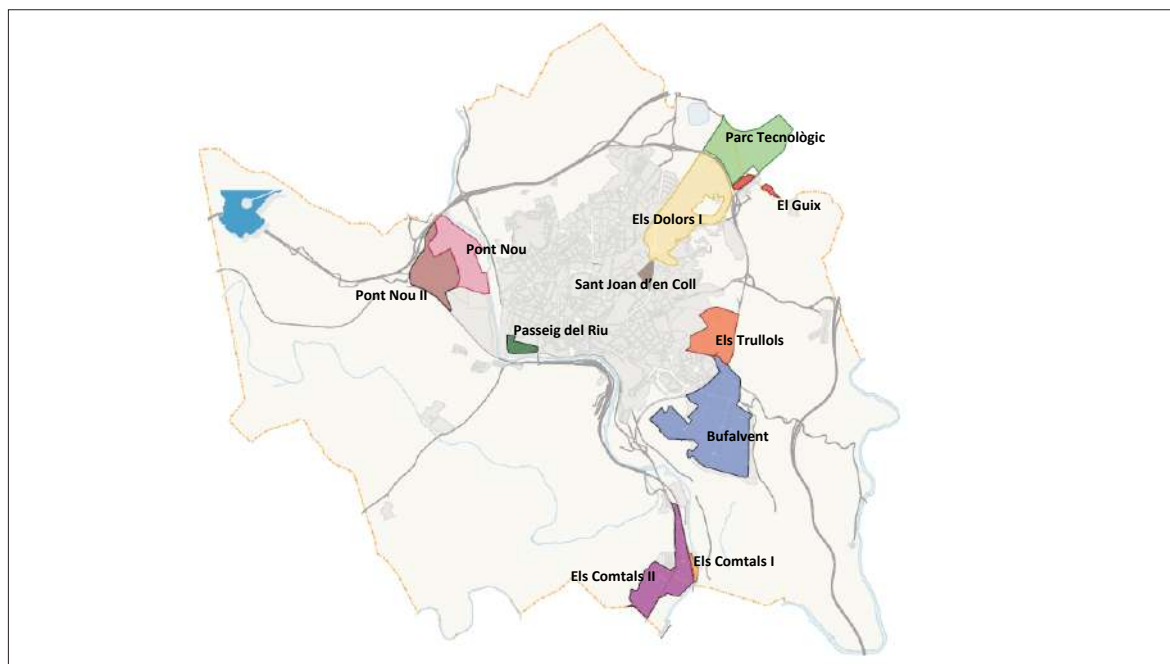
Manresa, capital de la comarca del Bages, es troba al centre de Catalunya, entre una zona industrial al sud i una zona rural al nord. El procés d'industrialització de la comarca ha estat lligat a l'aprofitament de l'energia hidràulica, en el qual Manresa

ha exercit d'eix d'un gran complex d'indústria tèxtil que abastava el Bages i el Berguedà, amb la cadena de fàbriques de riu i de colònies industrials que es construïren a les conques del Cardener i del Llobregat.

A mitjans del segle XX el sector tèxtil va viure un creixement considerable; amb l'arribada de la crisi del tèxtil es va produir un canvi de les pautes de desenvolupament que van portar cap a un procés de diversificació industrial i de recomposició de l'estructura industrial. El Bages va deixar de ser una comarca especialitzada en indústries tèxtils. Actualment, el Bages es caracteritza per tenir una indústria diversificada amb important presència en sectors com ara el metal·lúrgic, l'alimentari, el miner o el manufacturer.

Des de la dècada dels 70 i fins als 90 el Bages ha registrat una gran proliferació de polígons industrials; es creen nombrosos polígons on s'instal·len les indústries que surten dels nuclis urbans i les empreses multinacionals que trien el Bages com a ubicació. Dels 30 municipis de la comarca del Bages, 23 compten amb polígons d'activitat econòmica. Els polígons s'han anat transformant i acollint activitats no només industrials sinó també terciàries. S'han instal·lat a la comarca grans pla-

Mapa 1. MAPA POLÍGONS

taformes logístiques i de distribució. Els polígons d'activitat econòmica de Manresa són Bufalvent, Els Comtals I, Els Comtals II, Els Dolors, El Guix, Els Trullols, Palau Firal, Parc Tecnològic, Passeig del Riu, Pont Nou I, Pont Nou II i Sant Joan d'en Coll.

CONTEXT ECONÒMIC

Els evolutius d'indicadors bàsics de l'evolució de l'economia, com podria ser l'evolució del nombre de treballadors o el nombre d'empreses, segueixen tradicionalment la mateixa trajectòria al Bages i a Catalunya. Així doncs, la informació macroeconòmica catalana resulta un bon marc de referència de l'economia bagenca. El gràfic de la variació interanual del PIB dels últims quinze anys conforma una imatge ben fidel de l'evolució de l'economia catalana.

El PIB ha registrat unes elevades taxes de creixement des de principis de segle fins l'any 2007. A partir d'aquí es registra un llarg període de crisi que arriba fins l'any 2015. La silueta que traça la taxa de variació del PIB durant la crisi econòmica té forma de 'W', registrant entre abril de 2010 i març de 2011 unes taxes de creixement baixes però positives. A partir de l'any 2015, la taxa de variació interanual del PIB registra un valor favorable de 3,9% de mitjana. És a dir, l'economia catalana dels últims vint-i-cinc anys podria ser desglossada en tres períodes de temps: Una etapa de bonança econòmica (1994 a 2007), una etapa de crisi econòmica (2007 a 2015) i una última etapa de recuperació econòmica (2015 en endavant).

Diversos factors justifiquen la perllongada **etapa de bonança** de l'economia catalana registrada entre els anys 1994 i 2007, però un parell d'ells destaquen per damunt dels altres: la transició demogràfica i la immigració creixent que acull el país. Aquests dos fets demogràfics, juntament amb molts d'altres, òbviament, condueixen a una forta expansió de la inversió residencial. Catalunya experimenta des de mitjans de la dècada dels 90 fins al 2007 un creixement econòmic inèdit que comporta una variació del PIB interanual per sobre del 2,5%.

Ara bé, des del 2007, i a escala europea, les societats industrials avançades s'enfronten a una **crisi**

Gràfic 1. VARIACIÓ DEL PIB INTERANUAL. CATALUNYA

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

econòmica intensa i prolongada que es podria qualificar de sistèmica, ja que va afectant successivament el sistema financer, l'activitat productiva, el mercat de treball, la hisenda pública i, finalment, les economies familiars. A aquesta crisi sistèmica cal sumar l'explosió de la bombolla immobiliària i les conseqüències que aquesta comporta sobre el mercat de treball i l'estructura ocupacional.

En l'àmbit social, aquesta crisi té importants conseqüències i implica un intens procés de transformació social que dona pas a un nou model de societat més fracturat on augmenten les desigualtats, la pobresa i els processos d'exclusió social. Els efectes socials d'aquesta crisi no són iguals per a tots els països, ni tan sols els europeus, i a Espanya resulten especialment patents.

El mercat de treball a Espanya, i també a Catalunya, amb la dualitat entre feines fixes i feines temporals, ha mostrat un extraordinari nivell de flexibilitat mitjançant els acomiadaments, de manera que s'ha reaccionat amb una sobreactuació davant el descens de l'activitat econòmica. A Manresa, entre els anys 2007 i 2014, es perd un 20% de l'ocupació, i el nombre de persones en situació d'atur passa de 2.500 a 6.500. L'ajust es concentra en llocs de treball temporals, de baixa qualificació, afectant especialment els col·lectius més vulnerables, com ara la població jove i la població estrangera.

Un dels aspectes més preocupants dels efectes de la crisi en termes socials és l'enfonsament de les rendes més baixes. Espanya experimenta un augment de la pobresa severa important. Cal tenir

present que l'atur, per si sol, no explica l'augment de les necessitats socials. Aquest increment es deu a l'erosió de les condicions laborals i a l'esfondrament de l'estratègia de combinació de diversos ingressos baixos en algunes llars. En perdre's el salari d'algun dels membres, moltes economies familiars sucumbeixen.

L'esforç econòmic dut a terme per les famílies per accedir als béns més bàsics, en un context de crisi d'ocupació i enfonsament d'ingressos, provoca l'endeutament extrem i la impossibilitat d'afrontar els pagaments. Segons dades de l'informe 'Crisi i fractura social a Europa. Causes i efectes a Espanya', l'endarreriment sistemàtic en els pagaments per part de les famílies es va multiplicar per tres al nostre país i va arribar a l'1% de les llars, mentre que el 8,8% de les llars reconeixia impagaments ocasionals. Bona part de les llars catalanes perceben les despeses de l'habitatge com una càrrega excessiva.

La cobertura familiar continua sent un element diferencial de la societat espanyola a l'hora d'afrontar les dificultats econòmiques. L'endarreriment en l'emancipació dels fills és una altra resposta adaptativa típica de la família espanyola. Ara bé, aquestes dues estratègies allargades en el temps provoquen importants dificultats per estirar la cobertura de les famílies als fills més enllà del que feien en el període anterior de prosperitat econòmica. Així el 2010, a Espanya, el 36,5% dels joves entre 25 i 34 anys vivien amb els pares (1,3% a Dinamarca, 12,2% a França, 16,6% al Regne Unit), i un de cada quatre joves entre 20 i 30 anys ni estudiava ni treballava, una proporció nou punts percentuals més alta que abans de la crisi econòmica.

A països amb models de benestar consolidats com França o Regne Unit, els dispositius de protecció social han funcionat com a estabilitzadors automàtics. A Espanya, en canvi, l'augment en la proporció de les llars que reben alguna prestació ha estat de només dos punts percentuals, mentre que a França ha estat de tres. Com que es tracta d'un increment clarament insuficient per afrontar les noves necessitats, el sistema de protecció social espanyol ha estat poc eficaç a l'hora de reduir la pobresa.

Diversos indicadors, com ara la taxa d'atur, toquen fons a l'any 2014 i, a partir d'aquest punt, molts d'ells registren tendències que denoten que l'economia es reactiva. És l'etapa de la **recuperació econòmica**. A partir d'aleshores, el volum de persones en situació d'atur es redueix, el nombre de persones ocupades augmenta gradualment, les matriculacions de vehicles registren elevades taxes de creixement i els preus dels habitatges, ja siguin de lloguer o de venda, pugen.

EL SISTEMA URBÀ

Mentre que la capital del Bages té 75.572 habitants, el seu sistema urbà en té gairebé el doble. La ciutat real de Manresa depassa els límits administratius del municipi. Per analitzar aspectes com l'educació o la seguretat, resulta adequat parlar de l'àmbit estrictament manresà. Ara bé, quan es vol descriure i entendre el context econòmic de la capital del Bages, cal prendre com a punt de partida el seu sistema urbà. Es tracta d'un sistema conegut com a Pla de Bages i està format per Manresa i els municipis que l'envolten.

Tal com s'ha comentat en l'apartat de demografia, per determinar el sistema urbà de Pla de Bages, s'acostuma a considerar en tres nivells. El nivell més restrictiu del sistema urbà, conegut com la primera corona de municipis del Pla de Bages, considera els tres municipis més propers a Manresa; la segona corona incorpora quatre municipis més i, finalment, el sistema urbà més extensiu del Pla de Bages incorpora els cinc municipis de la tercera corona.

El sistema urbà, en la seva versió més extensa, té 142.445 habitants. És a dir, el 81,4% dels 175.095 habitants del Bages resideix en algun dels tretze municipis de les tres corones de Pla de Bages. Si bé Manresa està immersa dins un sistema urbà, cal tenir en compte que el mercat de treball de Pla de Bages el conforma la comarca del Bages en la seva totalitat, tal com es desprèn de les dades de mobilitat, que mostren com el 39,9% dels 28.501 llocs de treball de Manresa són ocupats per persones que no viuen a la ciutat.

Taula 1. VALOR AFEGIT BRUT PER SECTORS

Sector	Bages		Catalunya	
Primari	0,9		1,0	
Indústria	29,2		19,7	
Indústria extractiva, aigua, energia i residus	17,9	100	14,9	100
Alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú	32,9		50,5	
Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i de transport	49,1		34,6	
Construcció	5,1		4,7	
Serveis	64,8		74,6	
Comerç	23,8	100	21,5	100
Transport, informació i comunicacions	9,8		12,3	
Hostaleria	6,5		7,8	
Activitats financeres i assegurances	4,2		5,4	
Activitats immobiliàries, tècniques i administratives	28,8		28,4	
Administració pública i altres serveis	27,1		24,6	
Total	100		100	

Font: Institut d'Estadística de Catalunya
Any 2014

No es coneix amb exactitud de quins municipis procedeixen aquestes persones però, a partir de dades de censos anteriors, s'estima que bona part de les persones d'aquest col·lectiu procedeix de municipis de la mateixa comarca. I, a l'inrevés, part important dels manresans que no treballen a Manresa, ho fan a municipis del Bages, on l'activitat industrial és elevada. És a dir, hi ha una considerable mobilitat de treballadors en ambdues direccions: treballadors de Manresa que es desplacen a altres municipis del Bages per dur a terme la seva activitat professional i persones d'altres municipis del Bages que es desplacen a Manresa a treballar.

Així doncs, mentre que Pla de Bages és el sistema urbà real de Manresa, la comarca conforma el mercat de treball de la capital del Bages. És per aquesta raó que en termes econòmics resulta oportú parlar del Bages i no pas de Manresa ciutat ni del seu sistema urbà.

DADES MACROECONÒMIQUES

De les últimes dades de valor afegit brut que ha publicat l'Institut d'Estadística de Catalunya es desprèn que mentre el **sector primari** genera el 0,9% del valor afegit brut al Bages, a Catalunya en genera l'1,0%. El **sector secundari** aporta el 29,2% del sector brut comarcal (19,7% a Catalunya). La indústria apareix desglossada en tres grans sectors econòmics. El primer d'ells és *indústria extractiva, aigua, energia i residus* que suposa el 17,9% de la indústria bagenca (14,9% de la indústria catalana); el segon sector és *alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú* que suposa el 32,9% de la indústria bagenca (50,5% de la indústria catalana) i el tercer sector és *metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i de transport* que suposa el 49,1% de la indústria bagenca (34,6% de la indústria catalana). El Bages és una comarca fortament industrialitzada.

La **construcció** genera el 5,1% del valor afegit brut al Bages quan a Catalunya en genera el 4,7%. El **sector serveis** aporta el 64,8% del sector brut comar-

Taula 2. PES SECTORIAL DEL PIB

Sector	Bages	Catalunya
Primari	1,9	0,9
Indústria	36,4	20,7
Construcció	5,5	4,7
Serveis	56,2	73,7
Total	100	100

Font: Anuari Comarcal de Catalunya 2017

cal (74,6% a Catalunya). El sector serveis apareix desglossat en sis àmbits econòmics. *Comerç* representa el 23,8% dels serveis del Bages (21,5% dels serveis a Catalunya); *transport, informació i comunicacions*, el 9,8% (12,3% a Catalunya); *hostaleria*, el 6,5% (7,8% a Catalunya); *activitats financeres i assegurances*, el 4,2% (5,4% a Catalunya); *activitats immobiliàries, tècniques i administratives*, el 28,8% (28,4% a Catalunya); i *administració pública i altres serveis*, el 27,1% (24,6% a Catalunya).

La informació que s'extreu de l'Anuari Comarcal de Catalunya de l'any 2017 sobre la distribució del PIB està en línia amb les del valor afegit brut. Segons la distribució del PIB, també es constata que el Bages és una comarca on la indústria té un fort pes. L'1,9% del PIB del Bages procedeix del sector primari; el 36,4% de la indústria; el 5,5% de la construcció, i el 56,2 del sector serveis. En el cas de Catalunya l'aportació sectorial al PIB és del 0,9%, 20,7%, 4,7% i 73,7% pels sectors primari, indústria, construcció i serveis respectivament.

TEIXIT EMPRESARIAL

Des de l'Ajuntament de Manresa, s'elabora la publicació Estructura Empresarial del Bages que consisteix en una anàlisi de les dades del Registre Mercantil. A partir d'aquesta publicació, es desprèn que entre les 2.707 empreses del Bages que van presentar els comptes anuals de l'exercici 2015 al Registre Mercantil van generar un volum de negocis de 5.485,9 milions d'euros, ocupant 28.362 treballadors. La forma jurídica predominant és la de societat limitada, havent 2.401 societats limitades. De societats anònimes, hi ha 306; el veritable pes de les societats anònimes no és tant en el nombre d'empreses que operen a la comarca amb aquesta

forma jurídica, que és menor, sinó que és en termes de facturació. Les societats anònimes tenen una major presència en termes econòmics que no pas en termes ocupacionals. Les 306 societats anònimes del Bages ocupen el 38,2% dels empleats del teixit empresarial del Bages i, al mateix temps, concentren el 53,6% del volum de negocis comarcal.

Les set empreses del Bages amb un major volum de negocis generen una facturació de més de cent milions d'euros anuals. La societat de la comarca que genera un major volum de negocis és l'empresa extractiva de potassa de les mines de Súrria i Sallent, *Iberpotash*, que ha facturat al llarg de l'últim exercici 301,8 milions d'euros. **DENSO BARCELONA**, empresa amb capital japonès i fabricant de components per l'automoció, ha generat un volum de negocis de 268,1 milions d'euros. La manresana **JOYERÍA TOUS**, tercera empresa de la comarca en vendes, ha facturat 239,9 milions d'euros a partir de la fabricació i venda d'articles de joieria i complements. La quarta, sisena i setena posició del rànquing de les empreses de la comarca segons facturació són societats mercantils del grup **GESTAMP**, que es dedica a la indústria del metall. La cinquena empresa en termes de volum de negocis de la comarca és l'escorxador **MATADERO FRIGORÍFICO DE AVINYÓ**, que ha generat un volum de negocis de 114,9 milions d'euros. Resulta oportú apuntar que en l'anàlisi de la base de dades del Registre Mercantil no es consideren entitats no mercantils, com ara l'**AJUNTAMENT DE MANRESA** que ocupa entorn 750 treballadors o la fundació **ALTHAIA** que ocupa entorn 1.700 treballadors.

A la comarca, les empreses petites són majoria. Més de la meitat de les empreses del Bages facturen menys de mig milió d'euros. Tan sols 185 empreses bagenques generen un volum de negocis de més de cinc milions d'euros. Malgrat que aquest nombre d'empreses només representa el 6,8% de les societats mercantils de la comarca, entre elles acumulen el 71,6% del volum de negocis que es generen entre totes les empreses del Bages.

En termes d'antiguitat empresarial, el 3,1% de les empreses de la comarca van ser fundades abans de l'any 1974. La xifra pot semblar menor, però és superior a la registrada en el conjunt del teixit

Taula 3. EMPRESES SEGONS FACTURACIÓ ANUAL

Tram de facturació	Empreses	
Més de deu milions d'euros	90	3,3%
Entre cinc i deu milions d'euros	95	3,5%
Entre un i cinc milions d'euros	450	16,6%
Entre 500.000 i 1.000.000 euros	382	14,1%
Entre 100.000 i 500.000 euros	970	35,8%
Menys de 100.000 euros	720	26,6%
Total	2.707	100%

Font: Registre Mercantil

Gràfic 2. DISTRIBUCIÓ DE LA FACTURACIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT. BAGES

TOTAL ECONOMIA 5.485,9	PRIMARI	Agricultura, ramaderia (A)	51,8	0,9%
		Indústries extractives (B)	315,0	5,7%
	SECUNDARI	Alimentari, tèxtil i paperer (10 a 18)	767,2	14,0%
		Indústria química (19 a 23)	307,2	5,6%
		Indústria del metall (24 a 30)	1.524,3	27,8%
		Altres manufactures (31 a 33)	320,3	5,8%
		Energia, aigua, sanejament (35 a 39)	54,4	1,0%
	CONSTRUCCIÓ	Construcció d'immobles (41 i 42)	102,0	1,9%
		Activitats especialitzades construcció (43)	157,5	2,9%
	SERVEIS	Venda i reparació de vehicles motor (45)	260,7	4,8%
		Comerç (46 i 47)	950,1	17,3%
		Transport i emmagatzematge (49 a 53)	205,1	3,7%
		Hostaleria (55 i 56)	67,4	1,2%
		Serveis empreses i personals (58 a 99)	402,7	7,3%

Font: Registre Mercantil

Entre parèntesi figuren els codis de la Classificació catalana d'activitats econòmiques CCAE-2009
En milions d'euros

empresarial de la demarcació de Barcelona. En sentit contrari, en termes de presència d'empreses joves, destaca que més del 80% de les societats comarcals van ser creades a partir de l'any 1990.

En l'àmbit del sector primari, l'**agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca** és present en 18 dels 30 municipis que constitueixen el Bages. El sector de les **indústries extractives** el conformen set empreses dedicades a àmbits diversos com la potassa, la sal, el marbre o els àrids.

Dins el sector secundari, el sector **alimentari, tèxtil i paperer** genera un volum de negocis de 767,2 milions d'euros. La indústria **química i farma-**

cèutica bagenca està composta per 25 empreses d'onze municipis, bàsicament de Pla de Bages i del Bages Sud. Entre les 241 empreses de la **indústria del metall** concentren el 27,8% del volum de facturació que genera el teixit empresarial bagenç. El sector d'**altres indústries manufactures** que inclou una heterogènia amalgama d'empreses de sectors tan diversos com la fabricació d'esquís, el disseny de joies o la fabricació de mobles, genera un volum de negocis de 320,3 milions d'euros. El sector de l'**energia, l'aigua el sanejament i la gestió de residus** consta de 65 empreses de 18 municipis de la comarca.

Taula 4. ANTIGUITAT DE LES EMPRESES

Any de fundació	Empreses	
Abans de 1960	19	0,7%
Entre 1960 i 1974	65	2,4%
Entre 1975 i 1989	418	15,4%
Entre 1990 i 2004	1.319	48,7%
De 2005 fins ara	886	32,7%
Total	2.707	100%

Font: Registre Mercantil

Entre les 362 societats mercantils bagenques dedicades a la **construcció** concentren el 4,8% del volum de negocis que genera el teixit empresarial comarcal. Destaca que en vint-i-quatre dels trenta municipis es registra presència d'alguna empresa del sector.

La **venda i reparació de vehicles de motor** distingeix entre dos tipologies de negoci diferents. La reparació de vehicles de motor es caracteritza per ser present en bona part dels municipis de la comarca; la venda de vehicles, en canvi, es concentra bàsicament en els municipis de Pla de Bages. El **comerç** inclou 541 empreses i concentra el 17,3% del volum de negocis que genera el teixit empresarial del Bages. Entre les 100 societats mercantils del sector del **transport i emmagatzematge** generen un volum de negocis de 205,1 milions d'euros. Les empreses de l'**hostaleria** bagenques generen una facturació mitjana de 526.000 euros anuals. L'activitat de **serveis a les empreses i serveis personals** (402,7 milions d'euros de facturació) inclou serveis tan diverses com comunicacions, activitats financeres, sanitat o educació, per citar uns exemples.

4. Mercat de treball

*Magall, aixada, càvec,
diuen pel mànec la indefensió
de no poder servir sense la mà d'un home,
però proclamen tostemps,
dessota l'òxid del tall,
l'antiga força de la mà de l'home*

JOAN VINYOLI (1914 – 1984)
Dies al camp (Les hores retrobades)

*A la pàgina anterior, la Fàbrica Nova l'any 1910.
Associació Memòria i Història de Manresa i Arxiu Comarcal del Bages.*

INTRODUCCIÓ

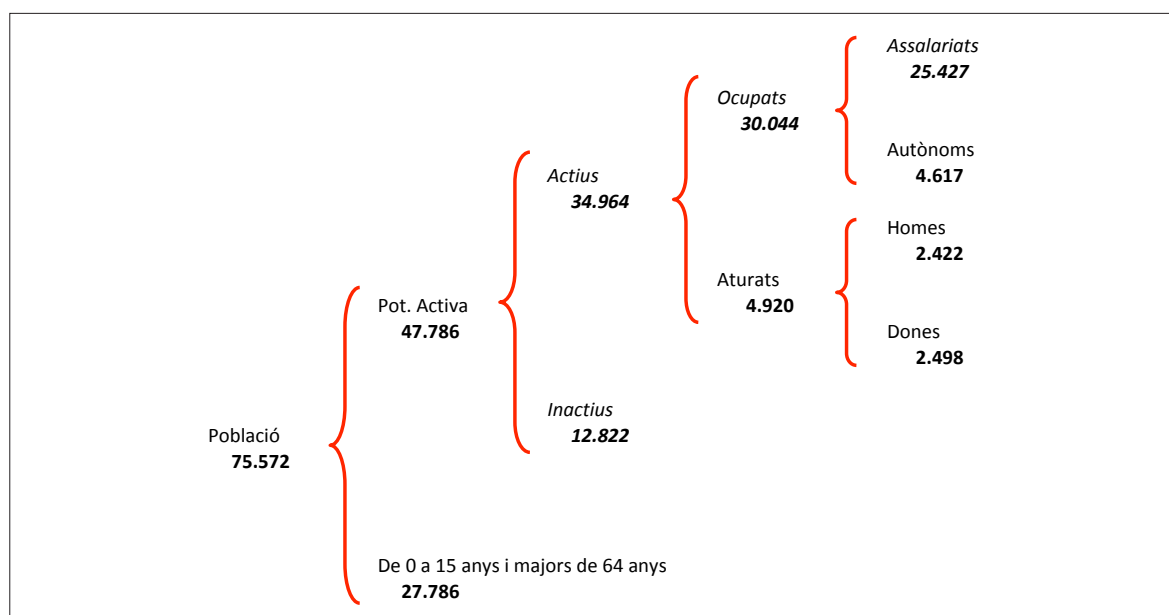
La majoria de les persones estan lligades a un lloc de treball o a una tasca, i de la mateixa manera també es veuen afectades per la possibilitat de la seva absència, per la pèrdua d'aquell lloc, per la inactivitat, l'atur o la caducitat de la seva feina. Ambdues situacions depenen de nombrosos factors: el mateix índex d'atur pot implicar coses molt diferents depenent del moment en què es troben. És necessària una certa visió històrica per comprendre les dades, és a dir, una comparació d'accions i moviments al llarg d'un cert període i el coneixement dels fluxos de treball que han intervingut. Sistemes d'organització, mobilitat, automatització, són els termes que avui dia parlen d'un món en transformació, no sempre afavoridor dels esmenats lligams entre el treball i la vida.

Per presentar les dades del mercat de treball de Manresa, s'introdueix un senzill quadre sinòptic que permet fer una primera aproximació a les principals magnituds del mercat laboral. Aquest quadre sinòptic, tot i ser pertinent, ha de ser contemplat amb prudència, ja que conté dades de fonts diverses. En ell apareixen dades del Padró d'Habitants, dades de la Seguretat Social, dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la

Generalitat de Catalunya i dades de la Diputació de Barcelona. Presentar informació de diferents fonts en un sol quadre pot donar lloc a incoherències. Per aquest motiu s'ha fet un esforç per què les dades del quadre sinòptic del mercat de treball siguin el més entenedores possible alhora que es desenvolupen detalladament al llarg d'aquest capítol. Les dades que es presenten en lletra cursiva són estimacions i les que estan en lletra normal procedeixen d'alguna de les fonts d'informació de registre esmentades anteriorment.

Manresa a data de gener del 2017, té 75.572 habitants, 27.786 dels quals o bé tenen menys de setze anys o bé en tenen més de 64. Així, els 47.786 habitants restants conformen el contingent tècnicament anomenat població potencialment activa. D'aquest col·lectiu, la part que efectivament es troba dins del mercat laboral és la població activa, que s'estima en entorn 35.000 habitants; mentre que la part situada fora del mercat de treball configura la població inactiva formada per entorn 13.000 persones. La població inactiva és el format per individus situats fora del mercat per diferents motius com ara pel fet d'estar jubilats, per estar cursant estudis, per malaltia o incapacitat pròpia, per a cuidar nens o adults malalts, discapacitats o majors.

Gràfic 1. QUADRE SINÒPTIC DEL MERCAT DE TREBALL

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 1. POBLACIÓ PER GRUPS D'EDAT

Franja edat	Manresa	%	Catalunya	%
0 - 15 anys	12.752	16,9	1.254.019	16,7
16 - 64 anys	47.786	63,2	4.889.300	65,0
+ de 65 anys	15.034	19,9	1.379.277	18,3
Total	75.572	100	7.522.596	100

Font: Idescat per Catalunya. Ajuntament de Manresa per Manresa
Dades de Catalunya a 1 de gener de 2016
Dades de Manresa a 1 de gener de 2017

POBLACIÓ EN RELACIÓ A L'ACTIVITAT

Població potencialment activa

Com s'ha comentat, la població potencialment activa és el conjunt de persones que es troba en edat de treballar, independentment de si efectivament està treballant o no. Aquest col·lectiu, determinat exclusivament a partir del criteri de l'edat, reuneix la població que té entre 16 i 65 anys. El dia 1 de gener del 2017, el col·lectiu de la població potencialment activa de Manresa el conformaven 47.786 individus.

Comparativament, es pot constatar que si bé el pes de la població menor de 16 anys sobre el total de la població és pràcticament igual a Manresa que a Catalunya (16,9% i 16,7% respectivament), el pes de la població potencialment activa a Manresa es troba 1,8 punts percentuals per sota del registrat a Catalunya (63,2% respecte a 65,0%). El contingent de la població major de 64 anys té un major pes a la capital del Bages (19,9% de la població) que no pas a Catalunya (18,3%). Aquestes dades mostren que la població de Manresa té un major envelliment que Catalunya, i conseqüentment, el pes de la població en edat de treballar a Manresa és menor.

Població activa

La població activa és aquell conjunt de persones de 16 anys i més que tenen una ocupació o bé estan fent gestions per incorporar-se al mercat laboral. És a dir, aritmèticament, la població activa és el sumatori dels assalariats, els ocupats per compte propi i els aturats. En el quadre sinòptic, es presenta la població activa com a una estimació, ja

que no es disposa d'aquesta informació en l'àmbit municipal. D'aquesta manera, a partir d'un creuament d'informació del Padró Municipal de Manresa, de la taxa d'activitat de la població activa de Catalunya, de l'ocupació i de la desocupació segons l'Institut Nacional de la Seguretat Social, s'estima que la població activa de Manresa és entorn de 34.964 persones.

OCUPACIÓ

El nombre de treballadors per compte propi procedeix de l'explotació de la base de dades de la Seguretat Social del règim especial de treballadors autònoms i pren com a criteri de municipalització la residència habitual del cotitzant. Les dades disponibles dels treballadors assalariats procedeixen del règim general de la Seguretat Social i el règim especial de la mineria i el carbó. En aquest cas, l'explotació estadística de la informació de treballadors per compte d'altri pren com a criteri de municipalització el centre de treball principal del centre de cotització i no pas el domicili dels assalariats. Els assalariats d'una empresa manresana figuren dins de les estadístiques de la Seguretat Social com a assalariats de Manresa, independentment del lloc de residència del treballador. Fruit de la idiosincràsia de la base de dades dels treballadors assalariats, aquesta resulta més adequada per analitzar el teixit empresarial d'un territori que no pas el mercat de treball.

Treballadors per compte propi

El dia 31 de desembre del 2017, a Manresa hi ha 4.617 treballadors autònoms; un 1,8% en el sector de l'agricultura, un 13,9% en la indústria, un

Taula 2. AUTÒNOMS SEGONS ACTIVITAT ECONÒMICA

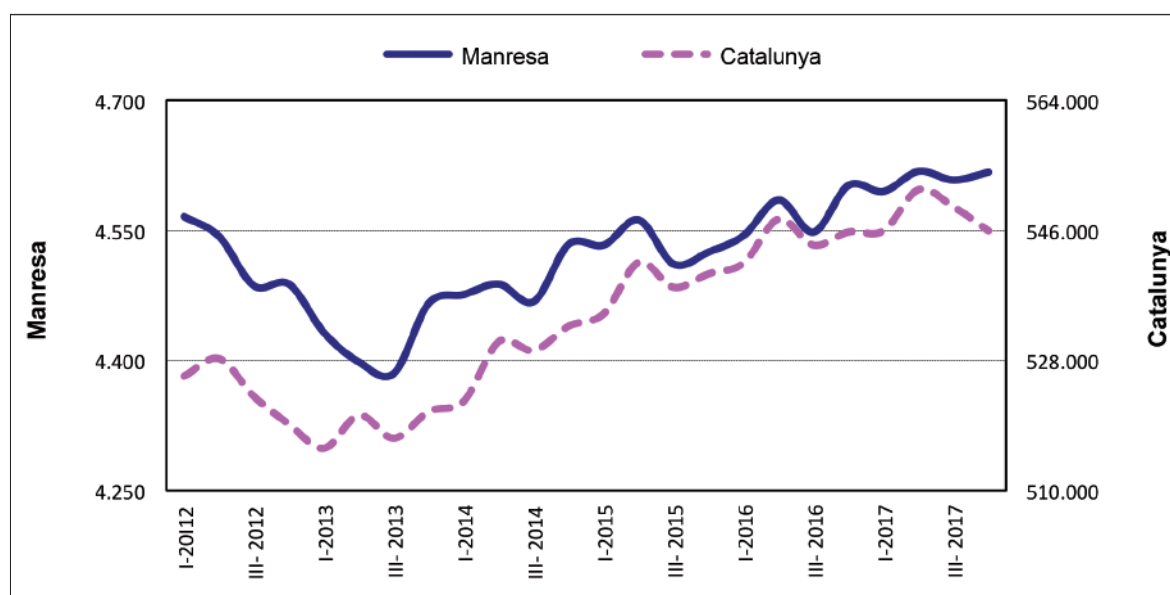
Activitat econòmica	Manresa		Catalunya	
Agricultura	83	1,8%	8.358	1,8%
Indústria	641	13,9%	40.319	8,5%
Indústries extractives	1	0,0%	142	0,0%
Indústries manufactureres	639	13,8%	39.692	8,4%
Subministrament d'energia elèctrica	0	0,0%	132	0,0%
Subministrament d'aigua; i sanejament	1	0,0%	353	0,1%
Construcció	455	9,9%	55.771	11,8%
Serveis	3.438	74,5%	367.715	77,9%
Comerç a l'engròs i al detall	1.173	25,4%	112.203	23,8%
Transport i emmagatzematge	194	4,2%	36.929	7,8%
Hostaleria	416	9,0%	44.754	9,5%
Informació i comunicacions	114	2,5%	13.782	2,9%
Activitats financeres i d'assegurances	78	1,7%	7.993	1,7%
Activitats immobiliàries	43	0,9%	7.392	1,6%
Activitats professionals, científiques i tècniques	499	10,8%	49.639	10,5%
Activitats administratives i serveis auxiliars	131	2,8%	20.791	4,4%
Administració pública	1	0,0%	171	0,0%
Educació	148	3,2%	12.585	2,7%
Activitats sanitàries i de serveis socials	236	5,1%	17.797	3,8%
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	97	2,1%	11.734	2,5%
Altres serveis	308	6,7%	31.827	6,7%
Act. de les llars que donen ocupació a personal domèstic ...	0	0,0%	72	0,0%
Organismes extraterritorials	0	0,0%	46	0,0%
Total	4.617	100%	472.163	100%

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya
Dades a 31 de desembre de 2017

9,9% en la construcció i un 74,5% en el sector serveis. Comparant amb la totalitat de Catalunya, es constata que a Manresa hi ha una major presència d'autònoms a la indústria (un 13,9% respecte al 8,5% de Catalunya) i una menor presència d'autònoms en el sector serveis (74,5% respecte al 77,9% de Catalunya). En el sector agrícola es registra el mateix pes que en el Principat (1,8%) i el pes dels treballadors per compte propi a Manresa en la construcció és 2,9 punts percentuals superior que a Catalunya.

La trajectòria de l'evolució del nombre de treballadors autònoms és paral·lela al cicle econòmic. Des que l'Ajuntament de Manresa registra les dades d'ocupació pròpia (any 2000), fins a finals de 2007, el nombre de treballadors autònoms al municipi augmenta de forma regular, passant de 4.806 treballadors autònoms (març del 2000) a 5.437 a finals de l'any 2007. A partir d'aquest moment, coincidint amb el canvi de cicle econòmic, el nombre de treballadors autònoms de la ciutat disminueix gradualment fins a mitjans del

Gràfic 2. EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ AUTÒNOMA

Font: Ajuntament de Manresa

2013 (4.385 autònoms). A partir d'aquest punt, el nombre de treballadors per compte propi s'incrementa paulatinament fins a registrar 4.617 autònoms el 31 de desembre de 2017.

Treballadors per compte d'altri

Consultant les dades de treballadors per compte d'altri, cal tenir en compte les apreciacions metodològiques abans esmentades, que feien referència al fet que la informació sobre treballadors assalariats són adequades per valorar més aviat l'evolució del teixit econòmic del municipi que no pas el mercat laboral local, ja que d'aquesta base de dades no es desprèn el nombre de residents al territori que són assalariats.

A 31 de desembre del 2017, Manresa compta amb 24.816 assalariats, dels quals un 0,1% són del sector agrícola, un 14,7% del sector industrial, un 4,4% de la construcció i un 80,9% del sector serveis. La distribució percentual per sectors del col·lectiu dels treballadors manresans per compte aliè manté unes extraordinàries similituds amb la distribució dels 2.457.764 treballadors assalariats de Catalunya.

Les evolucions del nombre de treballadors assalariats de Manresa i de Catalunya són paral·leles i el

gràfic traça una silueta calcada a la de la variació del PIB o la de la variació del Valor Afegit Brut. El nombre de treballadors assalariats disminueix progressivament en el període 2008 - 2013. A mitjans de 2013, es registra el mínim nombre de treballadors assalariats (18.315) i, a partir d'aquest punt, el nombre de treballadors assalariats de Manresa s'incrementa gradualment fins assolir els 24.816 treballadors per compte d'altri registrats el 31 de desembre de 2017.

Economia social i solidària

Enfront de la incapacitat que mostren diverses institucions de generar un teixit productiu amb l'aptesa d'absorbir i originar ocupació de caràcter qualificat regit per principis de solidaritat, proximitat i comunitat, l'economia social i el cooperativisme es presenten com a alternativa que comprèn les aspiracions abans mencionades. L'emprenedoria s'alça com un mecanisme de correcció que pretén donar resposta a necessitats existents que no queden cobertes i atorga la possibilitat de redefinir un model que s'estén més enllà de les pràctiques organitzatives clàssiques. En aquest context, l'economia social estreny múltiples iniciatives socioeconòmiques amb el focus posat en satisfer les necessitats de les persones per tal de pro-

Taula 3. ASSALARIATS SEGONS ACTIVITAT ECONÒMICA

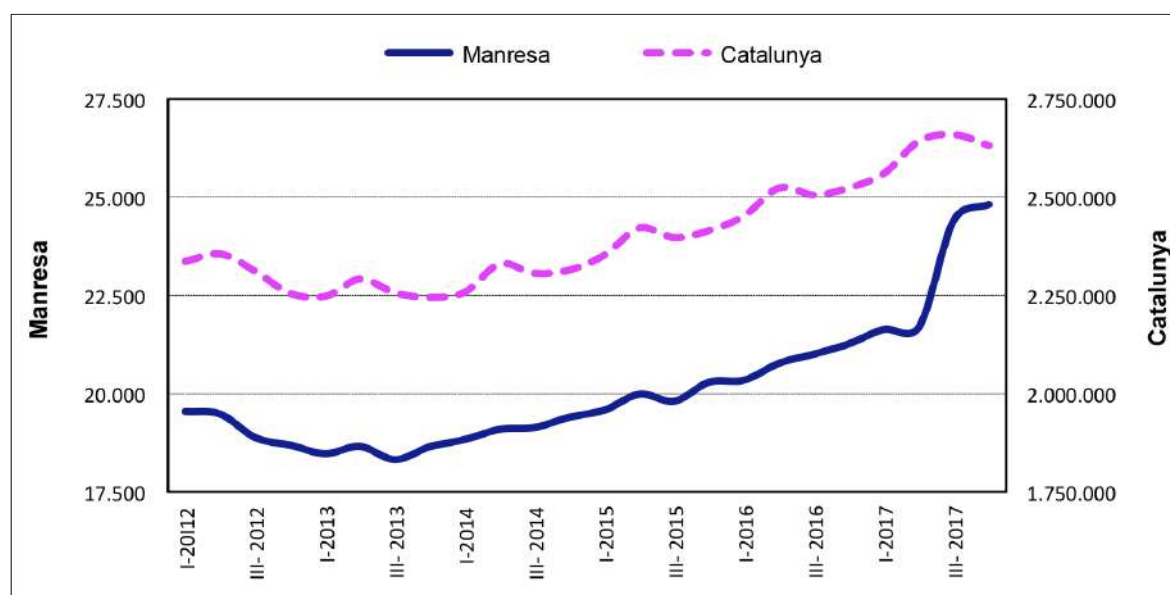
Activitat econòmica	Manresa		Catalunya	
Agricultura	16	0,1%	4.583	0,2%
Indústria	3.643	14,7%	362.464	14,7%
Indústries extractives	0	0,0%	2.001	0,1%
Indústries manufactureres	3.425	13,8%	332.183	13,5%
Subministrament d'energia elèctrica	0	0,0%	4.790	0,2%
Subministrament d'aigua; i sanejament	218	0,9%	23.490	1,0%
Construcció	1.086	4,4%	109.997	4,5%
Serveis	20.071	80,9%	1.980.720	80,6%
Comerç a l'engròs i al detall	4.441	17,9%	431.582	17,6%
Transport i emmagatzematge	530	2,1%	114.362	4,7%
Hostaleria	985	4,0%	174.852	7,1%
Informació i comunicacions	262	1,1%	89.674	3,6%
Activitats financeres i d'assegurances	175	0,7%	54.986	2,2%
Activitats immobiliàries	152	0,6%	22.383	0,9%
Activitats professionals, científiques i tècniques	1.111	4,5%	149.445	6,1%
Activitats administratives i serveis auxiliars	2.415	9,7%	233.978	9,5%
Administració pública	3.613	14,6%	187.083	7,6%
Educació	1.599	6,4%	150.859	6,1%
Activitats sanitàries i de serveis socials	3.559	14,3%	255.267	10,4%
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	734	3,0%	50.969	2,1%
Altres serveis	487	2,0%	58.837	2,4%
Act. de les llars que donen ocupació a personal domèstic ...	8	0,0%	6.028	0,2%
Organismes extraterritorials	0	0,0%	415	0,0%
Total	24.816	100%	2.457.764	100%

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya
Dades a 31 desembre 2017

more mechanisms of exchange and contribution of the collective value. Es rearticulen les prioritats i el lucre no esdevé el principal objectiu. S'aposta per la propietat col·lectiva i la gestió democràtica des d'una òptica participativa i compromesa amb la sostenibilitat ambiental i l'equitat de gènere amb la finalitat d'impulsar propostes transformadores en termes socials i econòmics.

En el diagnòstic realitzat el 2016 des de Pam a Pam es conclou que hi ha identificades a Manresa 32 iniciatives de l'Economia Social i Solidària. En el si de les iniciatives es poden trobar cooperatives, fundacions, associacions i iniciatives comunitàries. Aquesta dada no és exhaustiva ni estàtica, ja que potser hi ha entitats que el diagnòstic no va poder recollir i complirien amb els criteris, com

Gràfic 3. EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ ASSALARIADA

Font: Ajuntament de Manresa

també pot haver-hi organitzacions que emprenguin una transformació per actuar més d'acord amb els principis de l'economia social i solidària.

Seguint les dades proveïdes per l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central, en el 2016 s'identifiquen 27 cooperatives amb seu social a Manresa. La previsió que se'n fa apunta a un augment en la tendència de la conformació de noves cooperatives. Tot i això, actualment a Manresa, l'economia social ja està present en tots els sectors (alimentació, comunicació, restauració, tèxtil, serveis, formació, etc.) i en totes les fases del cicle econòmic (producció, comercialització, consum, etc.).

ATUR

Població aturada

El col·lectiu d'aturats el configuren aquelles persones majors de 16 anys que, tot i estar en disponibilitat de treballar, no estan inserides en la producció de béns o serveis. A escala estatal o autonòmica existeixen dues estadístiques principals per mesurar la desocupació: L'Enquesta de Població Activa (EPA), que el mínim nivell territorial de representativitat que assoleix és provincial, i l'atur registrat a les oficines de treball dels Serveis Públics d'Ocupació. L'atur registrat s'obté a partir dels registres

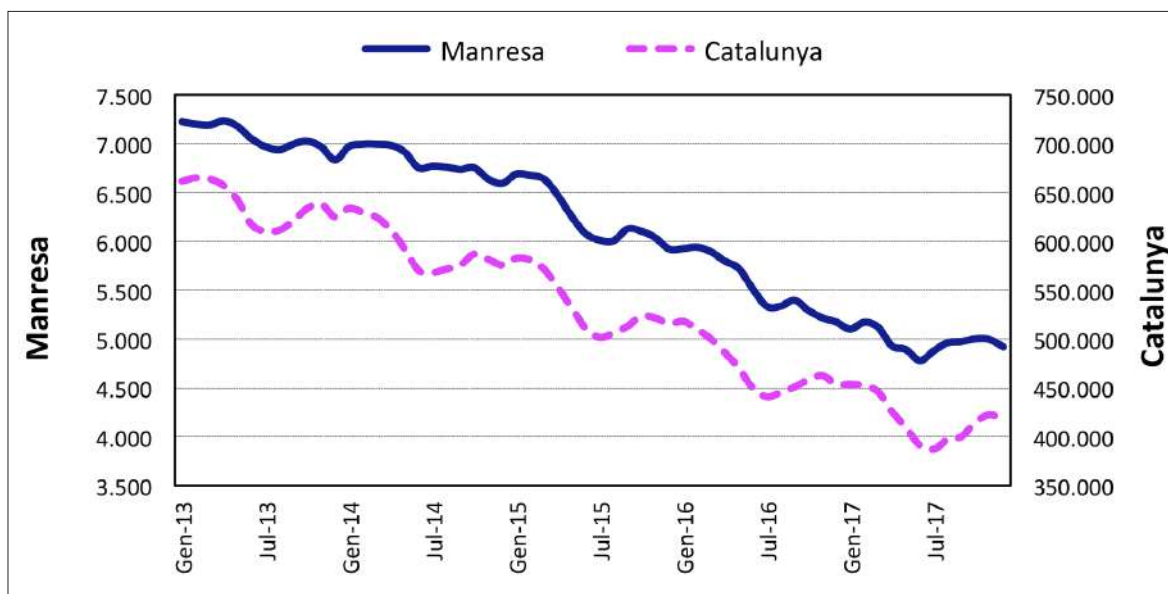
administratius i el mínim detall territorial que ofereix la Generalitat en l'explotació estadística d'aquesta base de dades és municipal.

La definició que es pren per determinar els aturats difereix entre l'Enquesta de Població Activa i la base de dades del registre de desocupació. La primera entén per aturat aquella persona que té més de setze anys i que compleix els següents tres requisits de forma simultània:

- No tenir feina ni per compte propi ni per compte d'altri en la setmana anterior a la de l'enquesta.
- Cercar treball en les quatre setmanes anteriors al dia de l'enquesta.
- Estar disponible per treballar en el termini de les dues setmanes següents al dia de l'enquesta.

Paral·lelament, l'atur registrat comptabilitza com a desocupat aquelles demandes d'ocupació pendents de satisfer l'últim dia de cada mes a les Oficines de la Generalitat (OTG) amb exclusió de les següents situacions:

Gràfic 4. EVOLUCIÓ DE L'ATUR

Font: Ajuntament de Manresa

- Treballadors ocupats que sol·liciten una ocupació per compatibilitzar-la amb l'actual.
- Treballadors sense disponibilitat immediata de treball o situació incompatible (pensionistes de jubilació, estudiants d'ensenyaments reglats menors de vint-i-cinc anys, etc.).
- Treballadors que demanen exclusivament una ocupació de característiques específiques (ocupació a domicili, fer un període inferior a tres mesos o jornada setmanal inferior a vint hores).
- Treballadors eventuais agraris beneficiaris del subsidi especial de desocupació.

Com que l'atur registrat permet fer una explotació estadística a escala municipal o comarcal, en termes d'anàlisi de mercats laborals locals es treballa a partir de desocupació registrada.

Evolució de l'atur

Catalunya i Manresa registren trajectòries paral·leles en l'evolució de l'atur. Al llarg de la crisi econòmica, l'atur puja a Manresa des de gener de 2009 (5.108 desocupats) fins arribar al seu punt àlgid l'abril de 2013, amb 7.235 persones en situ-

ació d'atur. Durant aquest període de temps, el pes de la desocupació manresana sobre la desocupació catalana s'ha mantingut de forma estable en l'1,1%. A partir de l'any 2014, la desocupació disminueix de forma gradual arribant als 4.920 el desembre de 2017. Això suposa que entre el moment de màxim atur i la darrera dada registrada de l'any 2017, la desocupació ha disminuït un 68,1%. Malgrat aquesta important disminució, l'atur manresà ha passat de representar l'1,1% de l'atur català a representar-ne l'1,2%.

Perfil dels aturats

A continuació s'analitzen les característiques principals del col·lectiu dels desocupats en termes de paràmetres d'edat, sexe, formació i sector econòmic.

a) Per sexe i edat

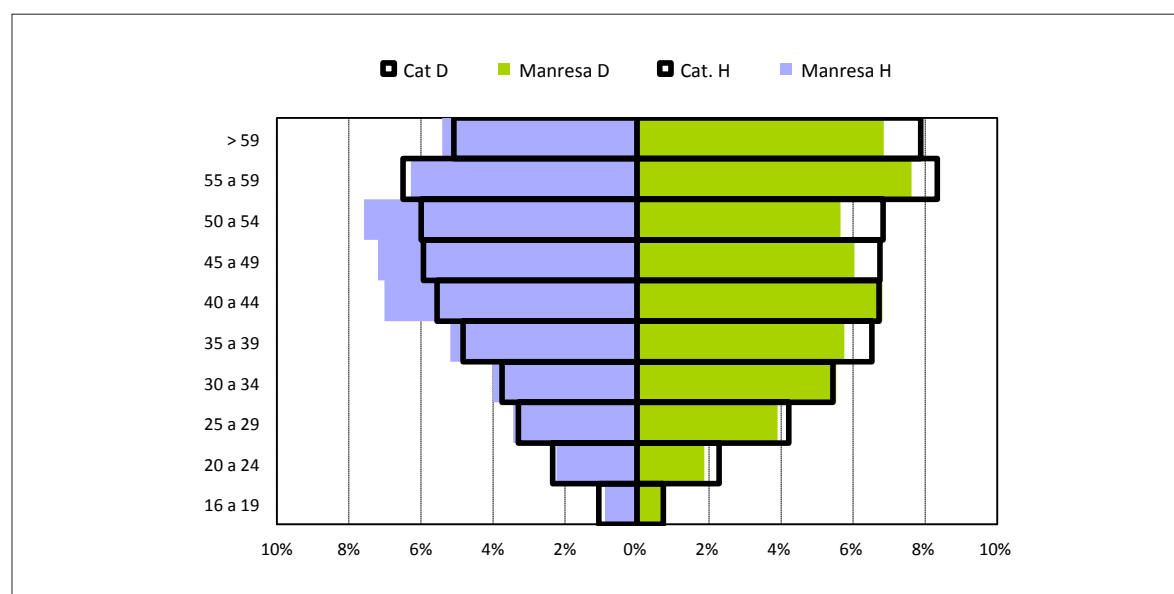
Pel que fa a l'edat, s'observa que a la capital del Bages, les persones situades a les franges d'edat de 40 a 44 i de 55 anys a 59 anys concentren els contingents més grans d'aturats amb un percentatge del 13,8% i 13,9% respectivament. La població jove desocupada de Manresa té una menor presència que a Catalunya. Mentre que el 5,8% dels aturats de Manresa té entre 16 i 24, el pes d'aquest

Taula 4. ATURATS PER EDAT

Franja edat	Manresa			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
de 16 a 19 anys	44	37	81	4.439	3.052	7.491
de 20 a 24 anys	110	92	202	9.786	9.514	19.300
de 25 a 29 anys	169	192	361	13.767	17.604	31.371
de 30 a 34 anys	197	272	469	15.666	22.724	38.390
de 35 a 39 anys	255	283	538	20.179	27.250	47.429
de 40 a 44 anys	345	335	680	23.197	28.089	51.286
de 45 a 49 anys	354	297	651	24.804	28.178	52.982
de 50 a 54 anys	373	278	651	25.046	28.544	53.590
de 55 a 59 anys	309	375	684	27.166	34.835	62.001
> 60 anys	266	337	603	21.246	32.932	54.178
Total	2.422	2.498	4.920	185.296	232.722	418.018

Font: Generalitat de Catalunya a partir de dades de l'INSS
Dades a 31 de desembre de 2017

Gràfic 5. PIRÀMIDE D'EDATS DELS DESOCUPATS A 31 DE DESEMBRE DE 2017

Font: Ajuntament de Manresa

col·lectiu a Catalunya és del 6,4%. En referència al col·lectiu dels joves de 25 a 34 anys, el 16,9% dels desocupats de Manresa tenen aquesta edat, alhora que a Catalunya el 16,7% de les persones desocupades tenen entre 25 i 34 anys. Finalment el pes de la població aturada de 55 anys en endavant és menor a Manresa (el 26,2% de les persones en situació d'atur de Manresa té 55 anys o més) que no pas a Catalunya (27,8%).

Una eina vàlida per analitzar la desocupació segons sexe i edat és la piràmide d'edats. Superposant les piràmides d'edat de la població desocupada de Manresa i Catalunya, es detecta que les principals diferències en termes de composició segons edat i sexe de la desocupació de Manresa respecte a la desocupació total de Catalunya es troben per la banda dels homes, en la franja d'edat compresa entre els 35 i 54 anys, amb una major presència

Taula 5. ATUR SEGONS FORMACIÓ

Nivell formatiu	Manresa		Catalunya	
Sense estudis	67	1,4%	7.519	1,8%
Estudis primaris incomplets	300	6,1%	22.196	5,3%
Estudis primaris complets	549	11,2%	31.598	7,6%
Programes formació professional	382	7,8%	36.468	8,7%
Educació general	3.091	62,8%	262.108	62,7%
Tècnics-professionals superiors	236	4,8%	25.464	6,1%
Universitaris primer cicle	91	1,8%	8.687	2,1%
Universitaris segon i tercer cicle	198	4,0%	23.604	5,6%
Altres estudis post-secundaris	6	0,1%	374	0,1%
Total	4.920	100%	418.018	100%

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya
Dades a 31 desembre 2017

de desocupats a Manresa que no pas a Catalunya. Contràriament, a la banda femenina, en totes les franges d'edat, a excepció de la de 16 a 19 anys, s'observa un menor pes de la població desocupada a Manresa que a Catalunya, destacant en especial el tram d'edat de 40 a 54 anys.

b) Per nivell de formació

Si s'analitza la distribució de la població desocupada en funció del grau de formació, es constata que mentre que la població amb estudis postsecundaris (diplomatures, grau universitari, llicenciats i doctorats) té un pes a Catalunya del 14,9%, tan sols el 10,8% dels manresans en situació d'atur tenen estudis postsecundaris. En aquest sentit, es pot afirmar que tenir un nivell d'estudis superiors afavoreix la presència en el mercat laboral, i en especial en aquelles posicions amb millors condicions laborals i salarials. Ara bé, tenint en compte, d'una banda, la situació de crisi econòmica, i d'altra banda, la generalització dels estudis superiors entre la població al llarg dels últims deu o quinze anys, no es pot parlar absolutament d'una relació causa efecte. La formació és un mecanisme que facilita però no garanteix la incorporació en el mercat de treball. De totes maneres, part important de la població amb estudis postsecundaris ocupa llocs de treball que tècnicament no requereixen un nivell d'estudis qualificat.

El col·lectiu de les persones aturades que no té estudis representa el 7,5% de la població desocupada de Manresa, i el mateix col·lectiu a Catalunya representa el 7,1%. Una diferència a destacar entre un àmbit territorial i altre es refereix al pes de les persones amb estudis primaris complets: mentre que els desocupats amb un nivell de formació d'estudis primaris complets representa el 11,2% de la població aturada de Manresa, a Catalunya en representa el 7,6%.

c) Per sector econòmic de procedència

Segons dades de l'últim dia de l'any 2017, l'1,6% de la desocupació de Manresa procedeix de l'agricultura; el 12,8%, del sector indústria; l'11,7%, del sector construcció; el 65,0%, del sector serveis; i el 8,9% no tenia cap ocupació anterior.

Les estructures de desocupació de Manresa i Catalunya segons el sector econòmic de procedència presenten algunes diferències destacables. Així, pel total de Catalunya, el 70,6% de la població desocupada procedeix del sector serveis, mentre que a Manresa aquest percentatge és del 65,0%, 5,6 punts percentuals per sota. En canvi, a Manresa, la població desocupada que prové de la indústria i de la construcció és superior al percentatge de Catalunya, amb una diferència d'1,3 i de 2,7 punts percentuals respectivament.

Taula 6. ATUR SEGONS ACTIVITAT ECONÒMICA DE PROCEDÈNCIA

Activitat econòmica	Manresa		Catalunya	
Agricultura	78	1,6%	10.508	2,5%
Indústria	629	12,8%	48.182	11,5%
Indústries extractives	5	0,1%	261	0,1%
Indústries manufactureres	592	12,0%	44.794	10,7%
Subministrament d'energia elèctrica	2	0,0%	264	0,1%
Subministrament d'aigua; i sanejament	30	0,6%	2.863	0,7%
Construcció	578	11,7%	37.745	9,0%
Serveis	3.196	65,0%	295.048	70,6%
Comerç a l'engròs i al detall	661	13,4%	65.042	15,6%
Transport i emmagatzematge	90	1,8%	12.263	2,9%
Hostaleria	368	7,5%	50.189	12,0%
Informació i comunicacions	55	1,1%	6.557	1,6%
Activitats financeres i d'assegurances	31	0,6%	2.904	0,7%
Activitats immobiliàries	19	0,4%	3.142	0,8%
Activitats professionals, científiques i tècniques	248	5,0%	18.775	4,5%
Activitats administratives i serveis auxiliars	1.013	20,6%	69.619	16,7%
Administració pública	151	3,1%	13.023	3,1%
Educació	78	1,6%	9.385	2,2%
Activitats sanitàries i de serveis socials	227	4,6%	17.595	4,2%
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	66	1,3%	6.677	1,6%
Altres serveis	97	2,0%	12.522	3,0%
Act. de les llars que donen ocupació a personal domèstic ...	91	1,8%	7.277	1,7%
Organismes extraterritorials	1	0,0%	78	0,0%
Sense ocupació anterior	439	8,9%	26.535	6,3%
Total	4.920	100%	418.018	100%

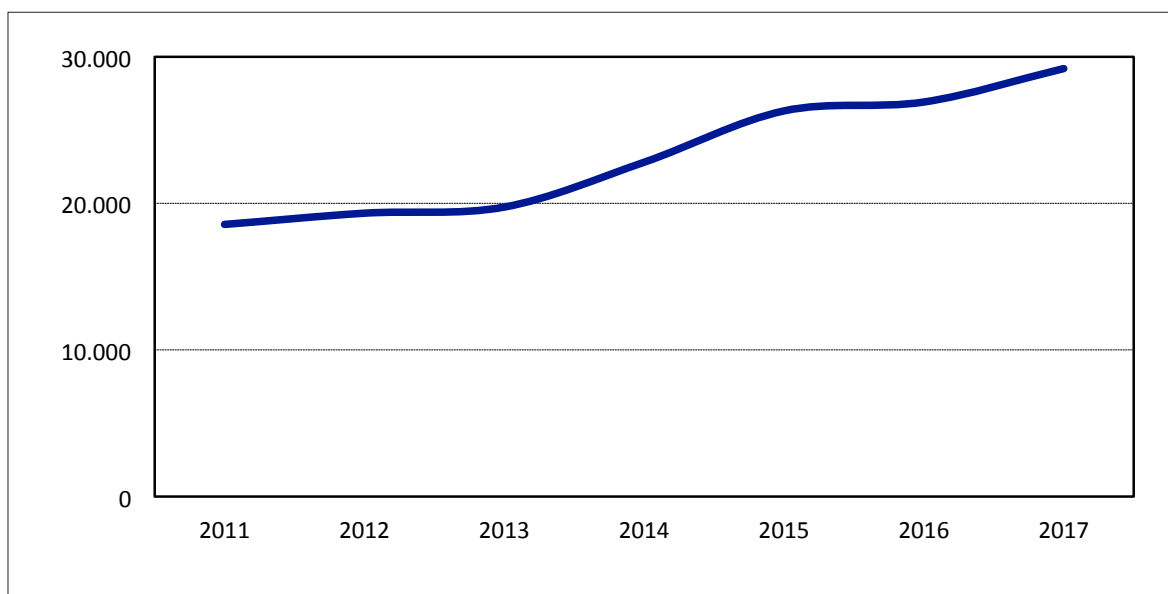
Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya
Dades a 31 desembre 2017

Finalment, resulta oportú mencionar que, dins del sector serveis, l'hostaleria i les activitats administratives i serveis auxiliars, registren les majors diferències entre Manresa i Catalunya. Així, mentre que el 12,0% de la desocupació del Principat prové de l'hostaleria, a Manresa la població desocupada procedent de l'hostaleria representa el 7,5% dels 4.920 desocupats de la capital del Bages. En sentit contrari, mentre que el 20,6% dels desocupats

de Manresa provenen d'activitats administratives i serveis auxiliars, a Catalunya aquest percentatge és del 16,7%.

Mentre que el 12,0% de la població en situació d'atur de Manresa procedeix del subsector d'indústries manufactureres, aquest col·lectiu representa el 10,7% de l'atur del territori català.

Gràfic 6. EVOLUCIÓ DE LA CONTRACTACIÓ

Font: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya a partir de dades de l'INSS

CONTRACTACIÓ

Un contracte de treball és l'acord entre l'empresari i el treballador pel qual aquest s'obliga a prestar determinats serveis per compte de l'empresa i sota la seva direcció a canvi d'una retribució. Per llei, els empresaris estan obligats a comunicar el contingut dels contractes laborals a les oficines públiques d'ocupació. Per consegüent, l'Administració gestiona una informació que, en l'àmbit estadístic, conforma una valuosa eina per conèixer el mercat laboral.

Evolució de la contractació

Els contractes indefinits inclouen el contracte indefinit, l'indefinit de foment de l'ocupació, l'indefinit minusvàlids i els contractes convertits en indefinits. El contracte indefinit aporta una certa seguretat al contractat en termes d'estabilitat laboral i, al mateix temps, aporta beneficis a l'empresari en la mesura en què aconsegueix reduir el cost de rotació de la mà d'obra.

Els contractes temporals inclouen els d'obra o servei, l'eventual per circumstàncies de la producció, el d'interinitat, el temporal per a minusvàlids, el d'inserció, el de relleu, el de jubilació parcial, el de

substitució per jubilació a 64 anys, el contracte en pràctiques, el contracte per a la formació o altres contractes registrats que corresponen a règims especials de contractació (servei domèstic, mercantil...). El contracte temporal aporta flexibilitat a l'empresari en el sentit que permet incorporar mà d'obra en el procés productiu per cobrir puntes de feina.

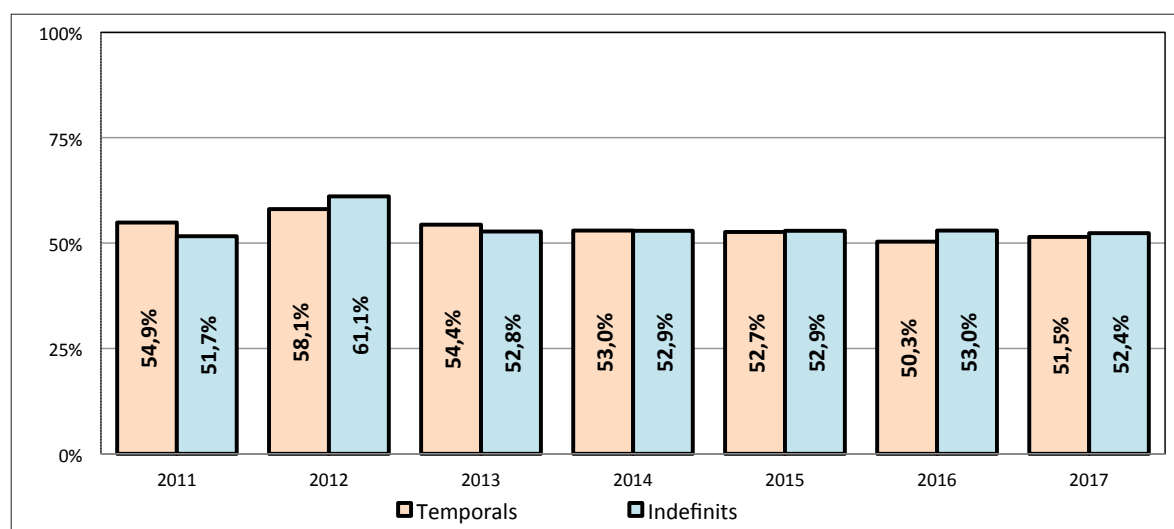
L'evolució del nombre de contractes registrats al llarg dels últims set anys a Manresa és favorable. L'any 2011 es van registrar 18.556 contractes laborals a la ciutat. Aquest volum de contractes signats s'ha anat incrementant any rere any fins a registrar 29.200 contractes registrats al llarg de l'any 2017. L'evolució del nombre de contractes registrats ha estat favorable i aquest fet acostuma a ser sinònim de dinamisme del mercat laboral. Si bé s'ha de tenir en compte que bona part dels contractes signats són precaris, també s'ha de tenir en consideració que, al llarg d'aquest període de temps, la proporció dels contractes indefinits sobre el total dels contractes registrats s'ha mantingut constant entorn el 10%. En aquest sentit, el nombre de contractes indefinits ha passat de 1.690 (any 2011) a 3.187 (any 2017).

Taula 7. CONTRACTES SIGNATS A MANRESA. ANY 2017

Tipus de contracte	Homes		Dones		Total	
Indefinit	1.518	5,2%	1.669	5,7%	3.187	10,9%
Temporal	12.622	43,2%	13.391	45,9%	26.013	89,1%
Total de contractes	14.140	48,4%	15.060	51,6%	29.200	100%

Font: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya a partir de dades de l'INSS

Gràfic 7. PERCENTATGE DELS CONTRACTES SIGNATS PER DONES

Font: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya a partir de dades de l'INSS

Per sexe

L'any 2017, a Manresa s'han registrat 29.200 contractes de treball; 26.013 d'aquests contractes són temporals i 3.187 són indefinits. Les dones signen la majoria dels contractes laborals de la ciutat; tant temporals com indefinits. El 51,6% del total dels contractes registrats a Manresa al llarg de l'any apareixen signats per dones. El 51,5% dels contractes temporals i el 52,4% dels contractes indefinits de la ciutat són signats per dones.

El fet que les dones signin més contractes que els homes, tant de temporals com d'indefinit no és un tret conjuntural del 2017 sinó que ha estat la tònica dels últims set anys. Des de l'any 2011 fins el 2017, les dones sempre han signat més contractes que no pas els homes, tant de temporals com d'indefinit.

EXPEDIENTS DE REGULACIÓ D'OCUPACIÓ

Els Expedients de Regulació d'Ocupació (ERO) autoritzats i comunicats no desistits permeten obtenir informació sobre la quantitat de treballadors que han perdut la seva feina i els que han vist reduïda de manera involuntària la seva jornada laboral i, per tant, també el seu salari. El Reial decret llei 3/2012, de 10 de febrer, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral, suprimeix de manera general el requisit d'autorització administrativa i el substitueix per la comunicació a l'autoritat laboral competent. Per això, es parla d'expedients autoritzats i comunicats no desistits, si bé, en el cas d'expedients presentats fins a l'11 de febrer de 2012 procedeix l'autorització administrativa.

Taula 8. EXPEDIENTS AUTORITZATS DE REGULACIÓ D'OCUPACIÓ. MANRESA

Any	Rescissió	Suspensió	Reducció	Total
2009	7	49	10	66
2010	3	16	16	35
2011	6	26	28	60
2012	7	57	22	86
2013	3	39	14	56
2014	5	17	5	27
2015	1	9	2	12
2016	1	5		6
2017		5		5

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Taula 9. TREBALLADORS AFECTATS PER EXPEDIENTS AUTORITZATS DE REGULACIÓ D'OCUPACIÓ. MANRESA

Concepte	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Rescissió	358	26	59	84	42	59	9	14	
Homes	288	13	38	57	23	47	4	11	
Dones	70	13	21	27	19	12	5	3	
Suspensió	1.109	171	442	1.183	657	609	479	272	217
Homes	731	133	335	957	477	541	446	261	205
Dones	378	38	107	226	180	68	33	11	12
Reducció	147	222	604	112	55	14	2		
Homes	111	127	536	65	17	5	1		
Dones	36	95	68	47	38	9	1		
Total	1.614	419	1.105	1.379	754	682	490	286	217
Homes	1.130	273	909	1.079	517	593	451	272	205
Dones	484	146	196	300	237	89	39	14	12

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Els expedients de regulació d'ocupació poden ser de suspensió temporal (cessament de l'activitat per dies complets), de reducció de jornada laboral (entre un 10% i un 70%) i de rescissió (extinció de la relació laboral). A Manresa, des del 2009, s'han registrat un total de 353 expedients de regulació de l'ocupació. D'aquests expedients, el 9,3% ha estat de rescissió, el 63,2% ha estat de suspensió i el 27,5% de reducció.

Si bé el nombre d'expedients autoritzats ofereix una informació important sobre la situació del mercat de treball, s'obté una fotografia més real de les conseqüències d'aquests expedients quan s'analiza el nombre de persones afectades per cada un dels expedients. Els 353 expedients de regulació de l'ocupació registrats pel teixit empresarial manresà ha afectat 6.946 treballadors; 5.429 homes i 1.517 dones.

Taula 10. TREBALLADORS AFECTATS PER EXPEDIENTS AUTORITZATS DE REGULACIÓ D'OCUPACIÓ. BAGES

Municipi	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Total
Artés	320	91	117	100	62	32	10	0	0	732
Avinyó	90	79	54	11	29	0	0	0	0	263
Balsareny	54	13	0	28	0	5	0	0	0	100
Callús	48	4	18	24	0	0	0	0	0	94
Cardona	0	14	0	66	43	40	0	14	58	235
Castellbell i el Vilar	141	25	30	43	42	5	0	0	18	304
Castellgalí	63	46	12	47	0	0	0	0	0	168
Fonollosa	0	0	0	76	0	0	0	0	0	76
Gaià	0	0	2	5	0	0	0	0	0	7
Manresa	1.614	419	1.105	1.379	754	682	490	286	217	6.946
Monistrol de Montserrat	26	5	0	140	19	5	0	0	2	197
Navarcles	6	27	40	21	2	21	0	0	0	117
Navàs	158	39	104	144	124	8	0	2	0	579
Pont de Vilomara i Rocafort, el	4	0	4	20	0	0	0	0	0	28
Sallent	180	106	103	144	89	34	0	0	0	656
Sant Feliu Sasserra	25	0	0	69	14	7	0	0	0	115
Sant Fruitós de Bages	1.697	889	720	249	847	54	70	17	99	4.642
Sant Joan de Vilatorrada	54	52	42	70	52	40	22	0	0	332
Sant Salvador de Guardiola	254	38	27	29	37	3	0	0	0	388
Sant Vicenç de Castellet	217	114	53	59	0	5	0	4	0	452
Santpedor	791	416	28	239	153	6	0	37	0	1.670
Súria	109	870	6	60	7	0	0	0	0	1.052
Talamanca	22	0	0	0	0	0	0	0	0	22
Bages	5.873	3.247	2.465	3.023	2.274	947	592	360	394	19.175

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Els expedients de regulació de l'ocupació tenen una relació directa amb els cicles econòmics. En èpoques de crisi, es registren més expedients de regulació de l'ocupació que en èpoques de bonança econòmica. Manresa, en aquest sentit, no ha estat excepció. Entre els anys 2009 i 2013, a Manresa es registra una mitjana anual de 60 expedients afectant una mitjana de més de mil treballadors per any; a partir de l'any 2014, es registra una mitjana de 13 expedients afectant una mitjana de 419 treballadors per any.

En termes comarcals, els expedients de regulació d'ocupació han afectat a 19.175 treballadors al llarg dels últims nou anys. Després de Manresa, els municipis més afectats per expedients de regulació d'ocupació han estat Sant Fruitós de Bages (4.642 treballadors afectats durant els últims nou anys), Santpedor (1.670 treballadors afectats), Súria (1.052), Artés (732) i Sallent (656).

5. Habitatge

*Que lent el món, que lent el món, que lenta
la pena per les hores que se'n van
de pressa. Dignes, te'n recordaràs
d'aquesta cambra?
Aquelles veus d'obriers... què són?
Paletes: manca una casa a la mançana.*

GABRIEL FERRATER (1922 – 1972)
Cambra de tardor

*A la pàgina anterior, Cases barates edificades per la Caixa d'Estalvis de Manresa
prop de l'actual carretera del Pont de Vilomara i acabades de construir a començaments de l'any 1932.
Arxiu Comarcal del Bages.*

INTRODUCCIÓ

Partint de la base que l'habitatge és un bé de primera necessitat per a qualsevol persona, esdevé una qüestió essencial a atendre per part d'institucions i ciutadania. No obstant això, el mercat de l'habitatge està fortament lligat a estructures financeres i econòmiques, fins al punt que la compravenda passa per sobre de la funcionalitat d'ocupar un espai i de la conseqüència natural de fer-lo propi (no necessàriament de convertir-lo en propietat).

La construcció va ser clau en la dinàmica del fort creixement econòmic registrat en el període 2000 - 2008, tant en l'àmbit estatal com en l'àmbit català. Donada la demanda intensiva de treballadors que requeria la construcció, el sector va ocupar bona part de la població activa. Paral·lelament, les indústries afins a la construcció i el sector financer també es van beneficiar de l'auge de la construcció.

La gran demanda d'habitatges i la política de concessió ràpida de crèdits hipotecaris van impulsar el mercat immobiliari, però també van potenciar l'endeutament de les famílies. En l'època de bonança econòmica, els preus de l'habitatge van augmentar molt per sobre de l'índex de preus al consum i dels salaris reals i aquest fet va fer que els habitatges esdevinguessin, a part de ser un bé essencial per la vida, un bé d'inversió amb una rendibilitat exagerada. L'herència de la bombolla immobiliària ha estat un sobre estoc d'habitatges i unes famílies fortament endeutades.

El juny de 2017 l'Ajuntament de Manresa va presentar el Pla Local d'Habitatge de Manresa 2017-2022. Aquest Pla recull informació molt exhaustiva de la situació a la ciutat de Manresa.

De la diagnosi es pot extraure que les problemàtiques de Manresa en matèria d'habitatge se centren sobretot en tres grans grups:

- L'existència de nombrosos habitatges desocupats, ja sigui en mans de grans tenidors o de propietaris petits, que es troben distribuïts per tot el municipi i són de diferents èpoques constructives.

- L'existència d'un parc envellit amb necessitats de rehabilitació, concentrat sobretot a la zona del Nucli Antic i Escodines, tot i que també altres barris presenten necessitats en matèria de manteniment, conservació i accessibilitat.

- L'existència de població exclosa del mercat de l'habitatge que requereix poder accedir a habitatges de preus molt assequibles o inclús a habitatges socials.

Aquest apartat de l'Informe Social 2018 ofereix informació al voltant d'aquestes conclusions.

EL PARC D'HABITATGES

Antiguitat dels habitatges

En comparació amb la resta de municipis de la província de Barcelona, una de les característiques del parc d'habitatge de Manresa és la seva antiguitat. Aquesta però, no es distribueix homogèniament per tota la ciutat, sinó que ho fa en relació a la seva història i expansió. Uns habitatges envellits i que no han estat reformats pot comportar una situació de desigualtat en alguns col·lectius vulnerables com seria el cas de persones amb una situació de discapacitat física.

Un 40% dels habitatges de Manresa van ser construïts abans de 1959. Els barris amb més percentatge d'habitatges construïts fins 1959 són Barri Antic (el 80,8% dels habitatges són fins 1959), Sant Pau (75,8%), Farreres – Suanya – Comtals-Sta. Caterina – L'Oller (72%), Guix – Pujada Roja (61,4%), Vic – Remei (50,6%) i Vallldaura (45,4%). Una altra singularitat són aquells barris construïts gairebé íntegrament durant el període 1960-79 com és el cas de Pare Ignasi Puig (100%), Font dels Capellans (70,0%), Balconada (58,8%) i Sagrada Família (54,2%). Cal apuntar que el fet que un edifici sigui antic no vol dir que estigui deteriorat. Alguns edificis antics de la ciutat han estat rehabilitats i acullen habitatges amb totes les comoditats.

El barri de Viladordis és el que concentra una major presència d'habitatges nous. El 48,5% dels habitatges de Viladordis van ser construïts a partir

Taula 1. HABITATGES SEGONS BARRI I ANY DE CONSTRUCCIÓ

Barri	< S.XX	1900-39	1940-59	1960-79	1980-99	2000-06	> 2007	Total
Valldaura	6,7%	15,8%	15,9%	17,6%	17,5%	14,1%	12,4%	100%
Barri Antic	53,7%	14,1%	4,4%	5,6%	8,6%	7,7%	5,9%	100%
Passeig i Rodalies	7,6%	19,2%	5,8%	36,1%	20,0%	10,4%	0,8%	100%
Vic-Remei	19,2%	11,2%	10,5%	26,0%	17,7%	8,1%	7,3%	100%
Pl. Catalunya - Saldes	0,7%	4,3%	6,7%	50,2%	24,0%	8,1%	6,0%	100%
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	0,4%	5,6%	21,9%	26,9%	12,4%	18,3%	14,6%	100%
Poble Nou	1,3%	7,3%	10,3%	34,7%	25,8%	10,6%	10,0%	100%
Ctra. Santpedor	0,4%	2,9%	6,2%	27,8%	24,9%	29,7%	8,1%	100%
Sagrada Família	0,1%	0,8%	10,2%	54,0%	15,5%	16,1%	3,4%	100%
Font dels Capellans	0,0%	1,4%	5,4%	80,2%	6,1%	4,8%	2,1%	100%
Escodines	18,9%	7,2%	3,5%	30,7%	13,0%	18,5%	8,1%	100%
Balconada	0,0%	0,0%	0,0%	58,8%	36,8%	0,0%	4,4%	100%
Viladordis	7,0%	12,3%	11,9%	10,8%	2,2%	39,4%	16,3%	100%
Sant Pau	4,8%	5,2%	56,0%	20,2%	4,0%	9,9%	0,0%	100%
Pare Ignasi Puig	0,0%	0,0%	0,0%	99,8%	0,2%	0,0%	0,0%	100%
Guix - Pujada Roja	7,3%	24,7%	18,5%	42,5%	0,4%	6,5%	0,0%	100%
Farreres - Suanya - Comtals - Sta. Caterina - L'Oller	1,3%	9,9%	58,9%	21,9%	1,8%	2,6%	3,6%	100%
Cal Gravat	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	98,6%	1,4%	0,0%	100%
Manresa	9,1%	8,1%	9,4%	33,1%	19,1%	14,2%	7,0%	100%

Font: Ajuntament de Manresa

Data de les dades: 22 de febrer de 2018

de l'any 2000. El segon barri amb més habitatges nous és el de la Carretera de Santpedor; el 44,5% dels habitatges d'aquest barri van ser construïts a partir de l'any 2000, a destacar la zona de la Parada 2 amb un fort increment de construcció d'habitatge de promoció pública.

Quan es parla de l'antiguitat dels edificis també s'ha de tenir en compte que aquells edificis anteriors als

anys 80 no tenien l'obligatorietat de posar ascensor. Segons el Pla Local d'Habitatge de Manresa i amb dades dels Cens de 2011 el 74,9% dels edificis de Manresa a partir de 4 plantes (PB+3) no serien accessibles per a persones que vagin amb cadires de roda sense haver de dependre de ningú. Quan en parla d'accessibilitat dels edificis és un concepte que engloba altres aspectes a part de tenir o no ascensor.

Taula 2. EDIFICIS DE MÉS DE TRES PLANTES AMB PROBLEMES D'ACCESSIBILITAT

Nombre de plantes	No accessible	Total edificis	Percentatge
4	987	1.238	79,7%
5	783	1.015	77,1%
6	340	517	65,8%
7	94	166	56,6%
8	50	61	82,0%
9	5	11	45,5%
10 i més	10	21	47,6%
Total	2.269	3.029	74,9%

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 3. HABITATGES PRINCIPALS SEGONS TIPUS DE TINENÇA

Tipus de tinença	1991	2001	2011
Totalment pagada	39,5%	41,7%	35,7%
Amb pagaments pendents (hipoteques)	16,8%	26,7%	29,9%
Herència o donació	3,7%	4,3%	6,4%
Llogada	37,1%	23,8%	22,6%
Cedida gratis o a baix preu	2,5%	1,4%	1,8%
Altres	0,4%	2,1%	3,7%
Total	100%	100%	100%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Règim de tinença

Segons el Cens 2011, l'habitatge en propietat és el règim de tinença principal, amb el 72% de l'habitatge principal total, però cal destacar l'important pes de l'habitatge en lloguer (una mica menys d'una quarta part de l'habitatge principal el 2011), malgrat que al 2011 en percentatge era inferior que al 1991. L'increment de lloguer que es produeix entre el 2001 i el 2011 pot ser interpretat com una conseqüència de la crisi i que el cens del 2011 ja recull. És possible que si millora el context econòmic el nombre d'habitatges en lloguer torni a disminuir.

Els habitatges de propietat pendents de pagament van augmentar un 13,1% en dues dècades, mentre que l'habitatge de lloguer va disminuir en un 14,5%. Resulta oportú ressaltar que les diferències en tipus de tinença presenten moltes similituds entre els anys 2001 i 2011. Ara bé, aquesta simi-

tud és enganyosa si es té en compte que els preus dels immobles van augmentar considerablement, de la mateixa manera que el de les hipoteques concedides, molt per sobre del que ho ha fet la renda disponible dels ciutadans. L'any 2011, el 35,7% dels habitatges de Manresa estaven totalment pagats, el 29,9% estaven hipotecats, el 6,4% procedien d'una herència o donació i l'1,8% estava cedida gratis o a baix preu.

Els habitatges buits o habitatges amb indicis de desocupació

Segons el cens del 2011, els habitatges buits eren el 24% del parc total dels habitatges. Tot i les dificultats per determinar el nombre exacte dels habitatges buits des de l'Ajuntament s'ha generat una base de dades a partir del creuament del cens d'habitatges, cadastre, padró i activitats, i que s'ha

Taula 4. HABITATGES BUI TS SEGONS BARRI I ANY DE CONSTRUCCIÓ

Barri	< S.XX	1900-39	1940-59	1960-79	1980-99	2000-07	> 2007	Total
Valldaura	85	177	89	112	72	98	139	772
Barri Antic	671	196	34	38	44	109	23	1.115
Passeig i Rodalies	104	237	52	255	118	84	11	861
Vic-Remei	200	112	79	134	87	70	90	772
Pl. Catalunya - Saldes	6	51	60	314	88	67	36	622
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	3	53	145	133	47	129	75	585
Poble Nou	17	55	86	196	86	71	105	616
Ctra. Santpedor	5	47	94	207	102	276	89	820
Sagrada Família	1	7	71	269	29	92	20	489
Font dels Capellans	0	1	18	107	9	13	9	157
Escodines	163	70	28	158	31	47	35	532
Balconada	0	0	0	20	14	0	20	54
Viladordis	16	17	14	3	2	45	4	101
Sant Pau	3	5	39	10	3	2	0	62
Pare Ignasi Puig	0	0	0	88	0	0	0	88
Guix - Pujada Roja	3	20	12	21	0	1	0	57
Farreres - Suanya - Comtals - Sta. Caterina - L'Oller	2	8	93	30	2	8	0	143
Cal Gravat	0	0	0	0	30	1	0	31
Dismenitats indeterminats	12	10	1	14	0	0	0	37
Manresa	1.291	1.066	915	2.109	764	1.113	656	7.914

Font: Pla Local d'Habitatge de Manresa 2017 - 2022

creuat amb els consums d'aigua. Aquesta base, tanca el maig de 2016 però en constant procés de depuració, ha permès aproximar el nombre d'habitatges amb indicis de desocupació en 7.914 unitats, que suposarien un 20,9% dels habitatges de Manresa. Aquesta dada, que corregeix a la baixa l'oferta pel cens, segueix sent molt elevada, i cal contrastar-la amb la disponibilitat dels mateixos com habitatge (segons l'estat de conservació i condicions d'habitabilitat). La distribució per barris segons antiguitat de l'habitatge seria:

El barri Antic concentraria el 14% dels habitatges desocupats, amb un total de 1.115 unitats, dels

quals el 80% foren construïts abans del 1940. Destaca també un 12% d'habitatges buits construïts a partir del 2000. El Passeig i Rodalies seria el segon barri amb més habitatge buit (gairebé un 11% del total), però en aquest cas repartit de forma força uniforme entre totes les edats constructives. Destaca també el barri de la Carretera de Santpedor, amb un 10,4% del parc buit i un conjunt de 365 habitatges construïts a partir del 2000. Amb quasi un 10% més seguiria el barri de Vic-Remei, amb important nombre d'habitatges força antics però també de totes les edats.

Analitzant per antiguitat, el major nombre d'habitatges buits són anteriors al 1900, dels quals una mica més de la meitat se situen al barri Antic. Són igualment destacables el quasi 23% d'habitatges edificats a partir del 2000 que estarien buits. D'aquesta base de dades es desprèn que majoritàriament es troben en un correcte estat de conservació; només un 5% estaria degradat (413 unitats) i un 1,1% en estat ruïnós, amb una gran concentració al Barri Antic i Escodines. Cal matisar però que la informació sobre l'estat de conservació, provinent del Cadastre, és força optimista i basada principalment en inspeccions visuals des de l'exterior dels habitatges.

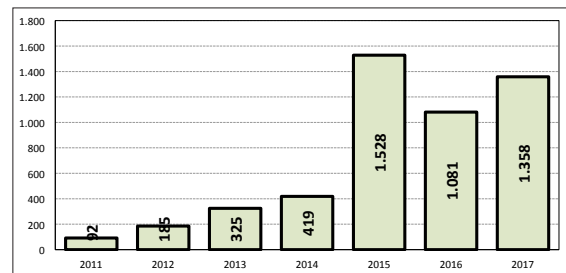
PROBLEMÀTIQUES IDENTIFICADES PER SERVEIS SOCIALS

Les principals problemàtiques que s'identifiquen des dels Serveis socials són les relacionades per una banda amb la manca d'autonomia personal en el cas de persones grans o que tenen una discapacitat, i per l'altra la manca d'ingressos o ingressos insuficients que en la majoria de casos acaben tenint incidència en l'habitatge.

Els Serveis Socials de Manresa resulten una bona font d'informació sobre problemàtiques socials en relació a l'àmbit de l'habitatge. Les famílies i persones en situació d'infrahabitatge, sense sostre, amb deutes de lloguer o amb dificultats per fer front a les despeses de subministrament s'adrecen als Serveis Socials per cercar un suport econòmic o bé un lloguer social. En els darrers anys el problema ha esdevingut més universal. L'evolució dels casos detectats ha augmentat molt especialment entre els anys 2014 i 2015, i es van mantenint.

Els desnonaments (tant de lloguer com de préstec hipotecari) van ser els que van experimentar un major augment, molt especialment el 2013, seguit per famílies que viuen en habitatges deficients o sense habitatge permanent (sense llar, acollits per familiars o amics, fondes...), les quals presenten el seu major increment el 2014.

Gràfic 1. NOMBRE DE PROBLEMÀTIQUES SOBRE HABITATGE ATESES A SERVEIS SOCIALS

Font: Ajuntament de Manresa

Al 2017 destaquen les persones que viuen ocupant un habitatge: 575 persones de les quals un 35% són menors d'edat, seguidament les persones afectades per un desnonament previst ocuparien el segon lloc: 531 persones de les quals un 40% són menors d'edat, en tercer lloc trobaríem les persones amb deutes de lloguer i seguidament les persones afectades per una situació d'infrahabitatge.

Durant el 2017 serveis socials va detectar 52 persones sense habitatge, és a dir, persones que vivien al carrer, en una fonda, una caravana,... D'aquestes persones detectades un 70% eren homes, el 15% dones i el 15% restant menors d'edat.

A serveis social durant el 2017 es van registrar 1.358 problemàtiques en relació l'habitatge que afectaven a 2.910 persones de les quals el 38% eren menors d'edat. Si comparem les dades de 2016 podem observar que la situació relacionada amb l'habitatge ha empitjorat.

De les 2.910 persones amb una problemàtica d'habitatge, el 51% formen part d'un nucli amb uns ingressos inferiors als 426 euros/mensuals, el 34,6% la unitat familiar té uns ingressos entre els 427 a 645 euros/mensuals i el 14,4% de persones formen part de nuclis familiars amb uns ingressos superiors als 647 euros/mensuals. El 85,6% de persones que pateixen una problemàtica d'habitatge detectada per serveis socials tenen uns ingressos familiars inferiors a 645 euros/mensuals, és a dir, pateixen una situació de pobresa econòmica important.

Taula 5. TIPUS DE PROBLEMÀTICA D'HABITATGE DETECTADA A SERVEIS SOCIALS

Tram d'ingressos	Homes	Dones	Menors	Total persones
Acollit a casa de coneguts	56	47	19	122
Acollit a casa de familiars	34	55	61	150
Conflictes justificats de convivència (amb els veïns...)	3	16	16	35
Desallotjament forçat	2	0	0	2
Desnonament previst	159	155	217	531
Deutes lloguer	114	146	186	446
Fi de contracte de lloguer notificat	27	34	44	105
Impagament d'hipoteca	34	28	53	115
Infrahabitatge (sense condicions mínimes, sobreocupació...)	114	114	190	418
Lloguer elevat (més del 40% ingressos)	52	67	73	192
Ocupa (viu en casa o pis sense contracte)	211	159	205	575
Relloguer	49	42	24	115
Residència Fundació Rosa Oriol	12	1	1	14
Sense habitatge (fonda, carrer, caravana...)	36	8	8	52
Sense especificar	10	12	16	38
Total	913	884	1.113	2.910

Font: Ajuntament de Manresa
Dades de l'any 2017

Taula 6. TRAMS D'INGRESSOS DELS NUCLIS FAMILIARS QUE HAN PRESENTAT ALGUNA PROBLEMÀTICA D'HABITATGE DETECTADA A SERVEIS SOCIALS

Ingressos del nucli familiar	Homes	Dones	Menors	Total persones
De 0 a 426 euros/mensuals	514	439	529	1.482
De 427 a 645 euros/mensuals	283	307	419	1.009
Més de 646 euros/mensuals	116	138	165	419
Total	913	884	1.113	2.910

Font: Ajuntament de Manresa

PERFIL DE LES PERSONES SOL·LICITANTS D'HABITATGE DE PARC PÚBLIC

Dels inscrits al registre de sol·licitants a setembre de 2016, quasi una quarta part (22%) tenia menys de 35 anys, tot i que el gruix dels inscrits tenien edats compreses entre els 35 i 64 anys (69%), situant-se l'edat mitjana en 45,5 anys.

El 29% tenia uns ingressos anuals d'entre 5.000 i 10.000 € (aproximadament entre 415 i 830 €/mes i un 28% no arribaven als 2.000 €/any (aproximadament 166 €/mes). Només un 6% superava els 20.000 €/any i un 7% tenia ingressos d'entre 15.000 i 20.000 €/any. Resumidament, quasi tres quartes parts dels sol·licitants (71%) tenia uns ingressos mensuals inferiors als 900 €.

**Taula 7. NOMBRE DE PERSONES
A LES LLARS SOL·LICITANTS**

Nombre de persones UC	Percentatge
1	32%
2	31%
3	13%
4	13%
5	5%
6	4%
7	2%
Total	100%

Font: Ajuntament de Manresa

En una mica més d'un terç (36%) eren persones soles tot i que quasi un terç més (31%) estaven en el pol oposat: unitats de convivència de 4 o més persones.

Majoritàriament sol·liciten habitatge de lloguer (92%). Entre els joves aproximadament la meitat sol·licita lloguer jove (11% del tipus d'habitatge sol·licitat) i entre els grans aproximadament tres quartes parts dels sol·licitants demana habitatge per a persones grans (7% de l'habitatge sol·licitat).

El 68% dels inscrits estan empadronats a Manresa mentre que un 21% ho estan en altres municipis del Bages i l'11% restant són de municipis d'altres comarques. Un 6% tot i no estar-hi empadronats hi tenen relació, ja sigui perquè hi treballen (3%) o hi havia residit anteriorment (3%).

El perfil seria el de persona d'edat mitjana amb capacitat econòmica molt limitada en què les persones soles i les unitats de convivència de 4 o més tenen un pes similar i dominant entre els inscrits i que majoritàriament cerquen habitatge en lloguer.

Al 2015 es va disposar d'una caracterització dels sol·licitants d'habitatge de FORUM, SA. Les dades les van proporcionar els sol·licitants i només van ser contrastades en cas de ser adjudicatari d'un habitatge. Així doncs, el seu valor és orientatiu. Dels sol·licitants, més de la meitat tenia uns ingres-

sos mensuals d'entre 427 i 900 €, d'aquest grup el 27% tenien uns ingressos inferiors als 500 €.

En el 17% dels casos la demanda venia motivada per la dificultat de pagar l'arrendament actual, en un 12% de no disposar d'habitatge i en un 10% per canvis en la unitat de convivència, emancipació, per estar en un habitatge en mal estat o fins i tot infrahabitatge i un 9% per la no renovació del contracte o la pèrdua d'habitatge. Van haver-hi sol·licituds motivades per amuntegament, per estar acollits a casa d'altres, per necessitat de mobilitat (laboral, familiar o d'estudis) o barreres arquitectòniques, no obstant en volum van ser menors als primers grups identificats.

Entre els sol·licitants dominaven les llars unipersonals amb quasi bé un terç dels inscrits i les de dues persones, amb una proporció molt similar. Les llars de 3 i 4 persones van suposar una quarta part dels sol·licitants.

En relació el tipus d'habitatge majoritàriament (més d'un 95%), es van decantar pel lloguer, malgrat que en pocs casos van escollir més d'una opció (en 3 casos van optar per lloguer i compra i en 2 més també van afegir lloguer amb opció de compra; en 8 casos van escollir lloguer i lloguer amb opció de compra, etc.).

SERVEI D'INTERMEDIACIÓ HIPOTECÀRIA

El 2012 es va crear l'Oficina d'intermediació hipotecària per l'habitatge, amb conveni amb el Col·legi d'Advocats de Manresa, per tal de garantir assessorament i suport jurídic en cas de risc de pèrdua de l'habitatge.

Al juliol del 2014 es va posar en marxa el Servei d'Intermediació Hipotecària (SIDH) de Manresa derivat de la signatura d'un conveni amb la Diputació de Barcelona per tal d'obrir un punt SIDH i atendre a la ciutadania al propi municipi. Fins el 2013, les sol·licituds es derivaven a Ofideute, de l'AHC. L'Ajuntament manté el conveni amb el Col·legi d'Advocats pels casos de risc de pèrdua d'habitatge de lloguer.

Al 2013 es van atendre 71 casos, mentre que al 2014 es van iniciar 47 expedients (inclou 23 casos atesos des de la signatura del conveni amb la Diputació de Barcelona) i al 2015 se'n van iniciar 30.

Al 2016 es van atendre 58 casos, es van iniciar 26 expedients i es van tancar 32 expedients. D'aquests 32 expedients tancats el 21,8% corresponien a intermediacions, el 75% a assessoraments i el 3,2% a informació.

Al 2017 es van atendre 37 casos, es van iniciar 17 expedients i es van tancar 31 expedients. D'aquests 31 expedients tancats el 54,8% corresponien a intermediacions, el 42% a assessoraments i el 3,2% a informació.

POBRESA ENERGÈTICA

En paral·lel a la crisi econòmica dels darrers anys i la caiguda de la renda disponible de les famílies, sobretot d'aquelles amb membres a l'atur, els increments acumulats en els preus dels subministraments bàsics han fet que aquests hagin esdevingut inassequibles per a una part de la població. D'acord amb les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de 2015, un 8,71% del conjunt de les llars catalanes no pot mantenir una temperatura adequada durant l'hivern i un 7,63% ha hagut d'ajornar el pagament de la factura d'algun dels components de la despesa energètica en els darrers 12 mesos. Si ens concentrem en el col·lectiu de llars en risc de pobresa, aquestes xifres pugen al 25,25% i 22,34%, respectivament. Aquesta dificultat o impossibilitat per fer front al pagament del rebut energètic es coneix normalment com a pobresa o vulnerabilitat energètica.

L'any 2016 al *I Congrés de pobresa energètica* queda palès que el coneixement del tema està encara emergint, la Unió Europea ha treballat la definició de pobresa energètica, i des de gener d'aquest any ha creat un observatori amb una sèrie d'indicadors per començar a mesurar aquest fenomen a nivell de tots els estats, i establir quin és el risc de pobresa energètica que hi ha a les llars. S'ha estimat que el 9% de la ciutadania europea està patint aquesta situació.

El que es constata és que la pobresa energètica no està només relacionada amb la pobresa econòmica. Els indicadors que cal mesurar han de ser tipus:

- Econòmics. La despesa en energia que té una família no pot superar el 10% dels seus ingressos.
- Energètics (consum)
- De confortabilitat (de percepció del confort que hi ha a la llar i de l'adequació física de l'habitatge)

Cal fer a la ciutadania 3 preguntes:

- Casa teva està calenta tot el dia, quantes hores de confort creus que tens?
- Tens problemes per pagar els subministraments, tens deutes?
- En quin estat està casa teva? Tens humitats, els tancaments no aïllen, les instal·lacions funcionen bé, degoters,...

Els diferents estudis que s'han realitzat constaten que els factors que fan augmentar la vulnerabilitat de les llars són: el nombre de membres de la família, l'adequació de les instal·lacions i l'estació de l'any. I que estar en una situació tan vulnerable augmenta el risc de patir problemes de salut, especialment en les persones grans o persones amb malalties cròniques.

L'Ajuntament de Manresa va aprovar l'any 2015, a petició de l'Aliança contra la Pobresa energètica i segons acord del Ple municipal de 16 d'octubre de 2014, un programa de mesures per fer front a la pobresa energètica a Manresa.

El programa té tres objectius: En primer lloc el suport econòmic i orientació a les unitats de convivència amb necessitats, en segon lloc la informació/formació a la ciutadania sobre eficàcia energètica i per últim la implicació d'entitats i empreses subministradores en la lluita contra la pobresa energètica. Constava, alhora, de dotze actuacions, emmarcades en tres línies estratègiques: atenció a

Taula 8. AJUTS ECONÒMICS EN RELACIÓ A DEUTES DE SUBMINISTRAMENT

Concepte	2013	2014	2015	2016	2017
Deutes d'aigua	48	64	24	78	73
Deutes de gas	20	42	46	169	67
Deutes de llum	85	153	147	70	188
Total	153	259	217	317	328

Font: Ajuntament de Manresa

les necessitats, prevenció i col·laboració eficaç i generació de coneixement.

La problemàtica en relació als deutes de subministraments ja fa alguns anys que s'ha fet més incipient als serveis socials, ja al 2013 suposaven el 26% del total d'ajuts econòmics realitzats però és que al 2017 han suposat el 39%.

La Llei 24/2015 obliga a les empreses subministradores a informar als serveis socials municipals de les persones que estan en risc de tall del subministrament, per tal de què aquests valorin si la família és vulnerable energèticament amb la finalitat de poder garantir l'accés al subministrament.

A partir del 2016 les diferents empreses comencen a enviar aquests llistats de persones, aquest any es van fer 422 informes, el 41% eren persones vulnerables, al 2017 s'han fet 1609 el que indica que la situació ha empitjorat.

A partir de l'any 2015 es programen auditories a les llars de les persones vulnerables detectades a través dels serveis socials. En total s'han realitzat 108 auditories. L'objectiu és millorar l'eficiència de la llar i de les condicions de confort i salubritat, a través de realitzar un assessorament tarifari per reduir els costos de les factures acompanyant en els tràmits oportuns. En aquestes auditories també es donen consells per reduir el consum amb bones pràctiques sobre l'ús de l'electricitat i l'aigua bàsicament. A falta d'un estudi en profunditat, es detecta que les famílies vulnerables, incloses les persones grans, a més dels problemes econòmics per pagar les factures tenen uns habitatges amb unes condicions molt deficientes energèticament, mancats del manteniment general que caldria i s'han de fer inversions en millorar instal·lacions, tancaments, i comprar aparells electrodomèstics més eficients, per a poder pal·liar aquesta problemàtica.

	6. Salut			
				

*I fer tot el que fem,
oberts de cor i de parpelles,
i amb tots els cinc sentits;
sense la por de jeure avergonyits
quan surtin les estrelles.
Comprendre indistintament
rosa i espina;
i estimar aquest moment,
i aquesta mica de vent...*

JOSEP MARIA DE SEGARRA
Aigua-marina

*A la pàgina anterior, fotografia d'una rosa,
feta per Josep. M. Rosal i d'Argullol (Arxiu C. del Bages).*

INTRODUCCIÓ

El concepte de salut ha anat patint múltiples interpretacions al llarg de la història, tenint una rellevant predominança la concepció estrictament clínica on l'individu es deslliga del context i de les experiències viscudes, interpretant-lo com un ens estandarditzat de caràcter monolític. En el present apartat s'entén la salut de manera integral i relacional. Contandriopuolos (1999) estableix que tot ésser humà és, simultàniament i de manera indisociable, un ésser biològic i únic; un ésser social en interacció permanent amb altres éssers humans, situat en un temps i espai, dependent del seu medi ambient i actuant sobre aquest; un ésser d'emocions, de sensacions, de desitjos, d'intencions; i finalment, un ésser de coneixement, de racionalitat i de reflexió (Contandriopuolos, 1999 citat a Raventós, 2016). A més, en el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrat a Perpinyà l'any 1976 es va acceptar la definició proposada per Jordi Gol que encara té vigència. Segons aquesta, *la salut és una qualitat de vida o una manera de viure autònoma, solidària i joiosa*.

Així doncs, la salut actua i es manifesta en les diverses dimensions pensant-les com un contínuum les unes de les altres. Amb el fi de tenir més capacitat comprensiva del que ocorre en aquest pla, també cal afegir que els individus es troben dins d'una estructura social regida per unes relacions de poder i jerarquies que condicionen, alhora que limiten, la capacitat de pensament i conseqüentment la d'acció. Això es tradueix en la crítica de la idea que pràctiques dutes en la quotidianitat, com el consum de determinades substàncies, les conductes de risc, els hàbits alimentaris, entre d'altres, es puguin interpretar com una decisió purament individual o d'inconsciència, perquè aleshores es cau de manera flagrant en el risc de culpabilitzar a la víctima. Deslligar a les persones i als col·lectius del seu context i abandonar la idea transcendental que ocupar una posició desfavorable en l'estructura social és un factor amb un rellevant potencial explicatiu és diluir a la infimitat l'enteniment i la capacitat interventora. Idea que no s'imbrica amb la inhibició i delegació de l'individu com a simple dipositori sense cap mena d'esma.

El sistema "salut/malaltia" sovint es presenta com una relació dicotòmica, entenent que la salut s'assoleix quan hi ha absència de malaltia. Però avui dia s'adopta una visió més versemblant i explicativa donat que la definició de salut com absència de malaltia impedeix integrar els aspectes socials o contextuals de la salut (Puyol, 1999 citat a Raventós, 2016). El que interessa és copsar la intersecció dels diferents eixos de desigualtat dins de l'àmbit de la salut. Un constructe social subjecte a tensions on els individus utilitzen, o no, recursos disponibles per sortejar les tensions inherents a l'ambient, en pro de cercar maneres de poder-se adaptar a la vida.

Els estereotips de gènere es reforcen des de molts àmbits i el de la salut no n'és una excepció. Per dur a la pràctica els propòsits anteriors s'ha dividit l'apartat amb la voluntat de fer un recorregut en forma d'embut. En primer lloc, s'analitza l'enquesta de salut de Catalunya i seguidament es realitza un marc general de la ciutat de Manresa.

ENQUESTA DE SALUT DE CATALUNYA

L'enquesta de Salut de Catalunya és una eina que permet creuar diverses variables amb diferents indicadors de salut. Una d'elles, d'interès especial pel context de l'informe, és la de classe social. Aquesta última es pot mesurar de maneres molt diverses. Actualment la majoria de classificacions es basen en dues grans tradicions; la que es fonamenta en la posició que ocupen les persones en el mercat laboral i la que pren com a referència les relacions de producció. En l'enquesta s'utilitza la primera, desglossant-se entre: directors/es, gerents i professionals universitaris/es; ocupacions intermèdies i treballadors/es per compte propi; i treballadors/es manuals. La intersecció entre classe i gènere, l'espai on es troben i actuen els dos eixos de desigualtat simultàniament i de manera indisociable, permet visibilitzar com tot allò que es desenvolupa en l'espai social té un impacte directe en els nivells de salut. Una realitat que pot semblar més o menys etèria, donat que quan es parla de classe social i gènere es remet a una categoria teòrica, genera unes repercussions materials fàcilment palpables en termes de dolor, malestar, mala salut mental o ansietat.

Taula 1. INDICADORS DE PERCEPCIÓ DE SALUT

Indicador	Directors, gerents i professionals universitaris	Ocupacions intermèdies i treballadors compte propi	Treballadors manuals	Total
Percepció positiva l'estat de salut ≥ 0 anys				
Homes	91,5%	90,0%	83,3%	88,3%
Dones	88,1%	82,7%	77,9%	82,9%
Total	89,8%	86,4%	80,6%	85,6%
Dolor o malestar ≥ 15 anys				
Homes	15,5%	15,4%	25,9%	18,9%
Dones	26,1%	31,3%	37,3%	31,6%
Total	20,8%	23,4%	31,6%	25,3%
Ansietat o depressió ≥ 15 anys				
Homes	5,2%	9,7%	12,0%	9,0%
Dones	13,3%	17,4%	22,7%	17,8%
Total	9,3%	13,6%	17,4%	13,4%
Risc de mala salut mental ≥ 15 anys				
Homes	4,7%	4,7%	5,9%	5,1%
Dones	8,9%	9,6%	10,4%	9,6%
Total	6,8%	7,2%	8,2%	7,4%
Malaltia o problema salut crònic ≥ 15 anys				
Homes	36,3%	30,8%	37,0%	34,7%
Dones	37,0%	40,7%	44,4%	40,7%
Total	36,7%	35,8%	40,7%	37,7%

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

L'indicador de percepció de salut és el que atorga la capacitat a les persones enquestades de fer una avaluació holística del seu estat de salut; la pregunta que se'ls hi fa és molt genèrica, donant cabuda a què es puguin expressar sense haver d'utilitzar etiquetes mèdiques concretes. Recull un paràmetre subjectiu que aconseguix caçar, mínimament, el diàleg intern constituït per factors endògens i exògens. Les persones es poden sentir desanimades i amb poca esperança per les seves condicions materials d'existència (pobresa, poc suport social, atur, aïllament) sense necessitat de tenir cap patologia o trastorn (Borrell et. al 2005).

Els homes tenen millor percepció de salut que no pas les dones. Existeix una relació directament

proporcional entre la percepció de salut i la classe social. A mesura que la classe social puja, la percepció positiva de salut també ho fa. Les dones presenten una major taxa de percepció de salut negativa que els homes en totes les classes socials però la diferència en percepció entre les directores, gerents i professionals universitàries i les treballadores manuals és més prominent en el cas de les dones que no pas en el dels homes. Aquest fenomen plasma la intersecció de dos eixos de desigualtat, la seva adherència mútua, el resultat de la correlació entre classe i gènere, i conclou que les dones de classe treballadora, com a conseqüència de la seva posició desfavorable en l'estructura social, tenen una percepció de salut més negativa i mostren resultats més adversos.

Taula 2. INDICADORS D'ESTAT DE SALUT

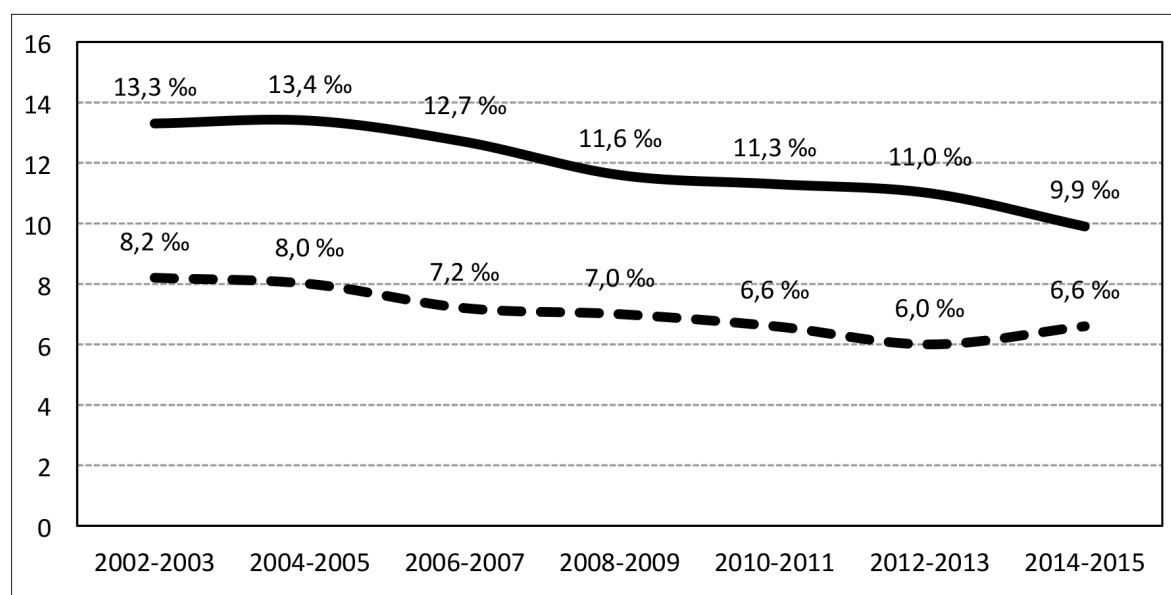
Indicador	Directors, gerents i professionals universitaris	Ocupacions intermèdies i treballadors compte propi	Treballadors manuals	Total
Discapacitat ≥ 15 anys				
Homes	9,1%	8,8%	14,8%	10,9%
Dones	11,6%	13,7%	17,0%	14,1%
Total	10,4%	11,3%	15,9%	12,5%
Consum de tabac ≥ 15 anys				
Homes	19,5%	31,9%	31,6%	27,7%
Dones	21,6%	22,0%	20,5%	21,4%
Total	20,6%	27,0%	26,1%	24,5%
Consum de risc d'alcohol ≥ 15 anys				
Homes	7,5%	7,1%	6,7%	7,1%
Dones	3,0%	3,2%	1,4%	2,5%
Total	5,3%	5,2%	4,1%	4,8%
Adherència dieta mediterrània ≥ 15 anys				
Homes	74,9%	65,3%	66,7%	69,0%
Dones	84,2%	74,9%	73,2%	77,4%
Total	79,6%	70,1%	70,0%	73,2%
Doble cobertura sanitària ≥ 0 anys				
Homes	48,8%	35,3%	14,5%	32,9%
Dones	45,5%	37,2%	16,2%	33,0%
Total	47,2%	36,3%	15,4%	32,9%

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

Aquesta tendència es reproduceix en diferents indicadors: el dolor o malestar, ansietat o depressió, risc de mala salut mental i malaltia o problema de salut crònic. Pel que fa a dolor o malestar, les dones amb ocupacions intermèdies o treballadores per compte propi doblen en un 31,3% als homes amb la mateixa categoria ocupacional (15,4%). El component de gènere en tenir dolor o malestar és molt més intens que la categoria socioeconòmica per aquest col·lectiu. En les persones treballadores manuals el percentatge és més elevat respecte a les altres categories laborals, presentant dolor o malestar el 25,9% dels homes enfront del 37,3% de les dones. Segons els resultats de l'enquesta, en la categoria de directors/es, gerents i professionals universitaris/es, és on menys diferències de gènere existeixen.

La salut d'homes i dones és diferent i desigual. Hi ha un component biològic que genera uns processos i uns impactes determinats, que s'ha de tenir present, però també és desigual pels rols adjudicats (Borrell et al. 2004). Sense perdre de vista l'aspecte fisiològic, quan les desigualtats de les relacions socials són estructurals i sedimenten es fa extensible també en la salut; les malalties i els problemes crònics en són un exemple. El 44,4% de treballadores manuals enquestades al·lega patir alguna malaltia o problema de salut crònic o de llarga durada, entenent-ho com aquell que dura o que s'espera que duri sis mesos o més. Altra vegada, els homes directors, gerents i professionals universitaris són els que presenten les taxes més baixes.

Gràfic 1. EVOLUCIÓ DE LA TAXA DE MORTALITAT ESTANDARITZADA PER SEXE

Font: Diputació de Barcelona a partir de l'Institut Nacional de Estadística

D'aquesta forma com menys autonomia tenen les persones treballadores en l'organització de les seves tasques, són menys valorades i tenen condicions de salut més deficitàries (Karasek & Theorell, 1990 citat a Contandriopoulos, 2000). En el cas de les dones no només existeix l'integrant que fa referència a l'organització del treball. Es produeix la interacció entre aquest factor i el desenvolupament de les tasques domèstiques i de cura intrínseques al rol femení.

Si es llegeixen els indicadors objectius de salut, com nombroses investigacions han evidenciat, existeix una relació directa entre l'estat de salut i les variables de classe social i gènere. Com s'ha comentat a l'inici de l'explicació, la classe social es pot mesurar de múltiples maneres però en l'aplicació de totes les seves definicions (ocupació, nivell educatiu, xarxa de suport, etc.) es manté aquesta màxima; com més amunt s'està en la jerarquia social millor és la salut (Contandriopoulos, 2000).

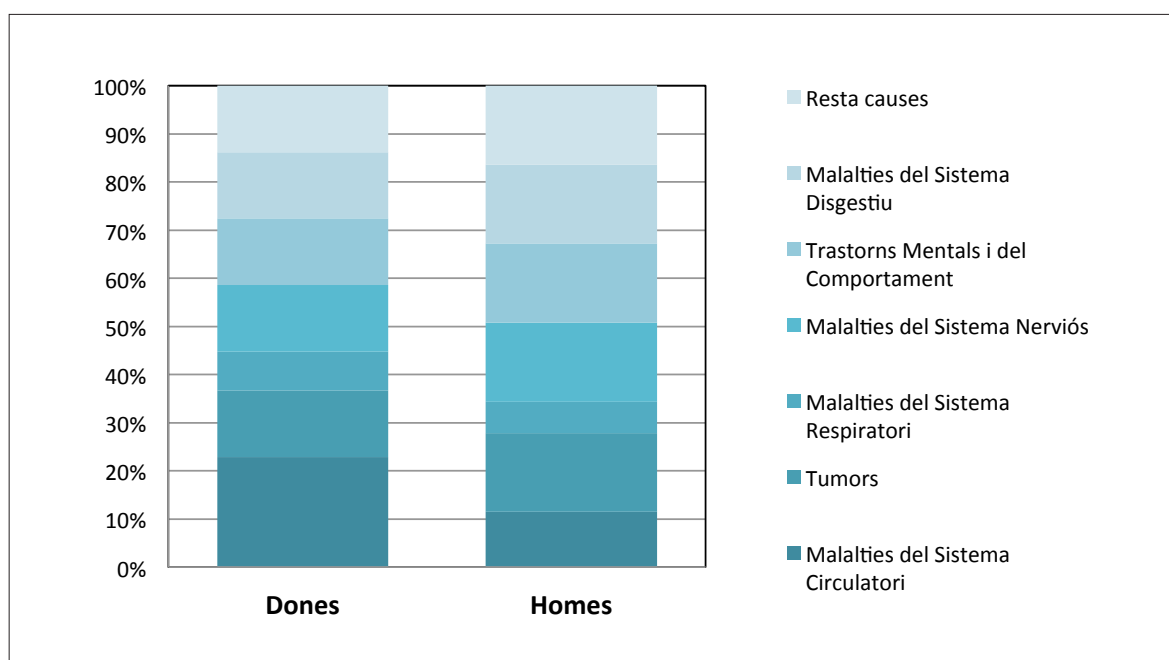
MORTALITAT I ESPERANÇA DE VIDA

La taxa de mortalitat, a Manresa, ha anat disminuint en els darrers anys. Tot i que hi ha hagut algun repunt no gaire significatiu, la tendència

generalitzada ha estat a la baixa, existint una relació inversament proporcional entre la taxa de mortalitat i l'esperança de vida. Com menys defuncions per cada 1.000 habitants, més alta és l'esperança de vida de la població, mesurada en un lloc i moment determinat. Paral·lelament el nombre de naixements i la taxa de fecunditat han sofert la mateixa fortuna que la taxa de defuncions, disminuint-se progressivament des del bienni que compren el 2008-09, fins a les últimes dades biennals disponibles (2014-15). Aquests dos fenòmens actuant al mateix temps donen lloc a les creixents taxes d'envelliment i sobreenvelliment de la població manresana. S'afegeix que el nombre de naixements per part de la població estrangera també ha disminuït perquè arran de l'esclat de la crisi econòmica el col·lectiu estranger ha anat perdent pes.

Si es desglossa la taxa de mortalitat en grans grups de diagnòstic, la primera causa de mort ha estat per malalties del sistema circulatori ocasionant el 27,8% de les morts ocorregudes el 2015 a Manresa (el 32,0% en el cas de les dones i el 22,6% en el cas dels homes). El segon gran motiu són els tumors presentant el 25,2% de les defuncions (19,3% en les dones i el 32,4% en els homes) i el tercer són les originades per malalties del sistema respiratori (pel que fa a les dones l'11,3% i el 12,9% en els homes).

Gràfic 2. PRINCIPALS CAUSES DE DEFUNCIÓ PER GRANS GRUPS CIM-10-MC

Font: Diputació de Barcelona a partir de l'Institut Nacional de Estadística Manresa 2015

Els motius de defunció presenten diferències entre homes i dones. Les malalties que afecten de manera més pronunciada als primers fan al·lusió a les malalties isquèmiques del cor seguides del tumor maligne de tràquea, bronquis i pulmó. La demència senil, en aquest col·lectiu, constitueix la tercera causa mentre que pel conjunt de dones escala fins a arribar al primer motiu de mort. En termes agregats també representa la causa principal d'òbit, ja que les dones són majors quantitativament i posseeixen una esperança de vida més dilatada. El segon motiu de defunció, en el cas de les dones, és la insuficiència cardíaca seguida de les malalties cerebrovasculars i l'Alzheimer.

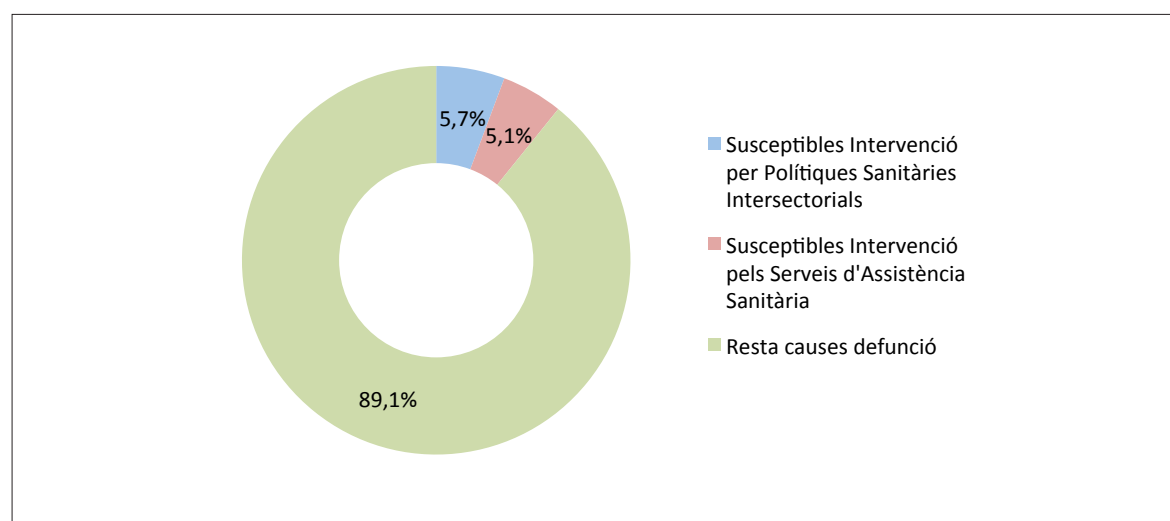
El cas de Catalunya i el de Manresa presenten una analogia en les causes principals de mortalitat mesurades en grans grups diagnòstics. Altra vegada les malalties de l'aparell circulatori són la primera causa de mort generant el 27,9% de totes les morts l'any 2015. La segona i la tercera causa de mort, coincidint amb el cas manresà, han estat els tumors (provocant el 26,9% de les defuncions) i les malalties del sistema respiratori ocasionant el 10,9% de totes les morts.

D'aquesta manera, a Manresa, les malalties del sistema circulatori, els tumors i les malalties del sistema respiratori integren els tres grans blocs de causes de mortalitat, superant el 60,0% de defuncions, tant en els homes com en les dones.

Tal com s'ha mencionat anteriorment, la reducció en la mortalitat afecta de manera directa en l'augment de l'esperança de vida. En aquest sentit, les taxes que presenta Manresa són gratificants, ja que en qüestió de dotze anys l'esperança de vida ha augmentat gairebé tres punts percentuals, passant dels 80,4 anys en el bienni 2002-03 als 83,3 anys en el 2014-15 (86,51 anys en les dones i 83,78 anys en els homes). Si comparem aquest últim valor amb l'esperança de vida que es registra a Catalunya l'any 2014, es fa palès que Manresa es troba en la mitjana del conjunt català.

Conjuntament amb l'augment de l'esperança de vida i la reducció de la natalitat apareix l'envel·liment i el sobreenvelliment. Com es comenta en l'apartat de demografia, la mitjana d'edat del municipi sobrepassa a la del territori català en 0,8 punts percentuals. En el cas de Manresa és de 42,6 anys i en el de Catalunya 41,8 anys. El mateix succeeix

Gràfic 3. PRINCIPALS CAUSES DE MORTALITAT EVITABLE 2014 - 2015

Font: Diputació de Barcelona a partir de l'Institut Nacional de Estadística Manresa 2015

quan es fa la relació entre la població de més de 65 anys sobre el total de la població. A Manresa les dades mostren que el 19,9% de la població té 65 anys o més, valor que se situa per sobre del que mostra el conjunt de Catalunya (18,3%).

L'increment de l'esperança de vida i el creixent envelliment de la població suposa un repte que s'ha d'assumir des de diversos sectors. Les persones grans són cabdals en el consum dels serveis sanitaris; Durant el 2015, el 92,0% d'usuari/es que van utilitzar els recursos d'hospitalització tenien seixanta-cinc anys i més. En els recursos d'atenció ambulatoria la xifra va ser del 83,7% i dels recursos d'atenció domiciliària el 77,9%.

La taxa de mortalitat evitable és un indicador que serveix per avaluar la qualitat dels serveis sanitaris. En el bienni 2014-15, el 10,8% de les morts es podrien haver previngut, o bé per la intervenció de polítiques sanitàries intersectorials o bé per la intervenció per part dels serveis d'assistència sanitària. El gruix de les morts evitables més rellevant es dona en les causes externes de morbiditat i mortalitat, ja que s'entén que totes es podrien evitar si existís una correcta intervenció de polítiques sanitàries intersectorials. En aquest gran grup s'inclouen els suïcidis, les autolesions, els accidents de trànsit, les caigudes accidentals, etc. Durant el 2014-15 el

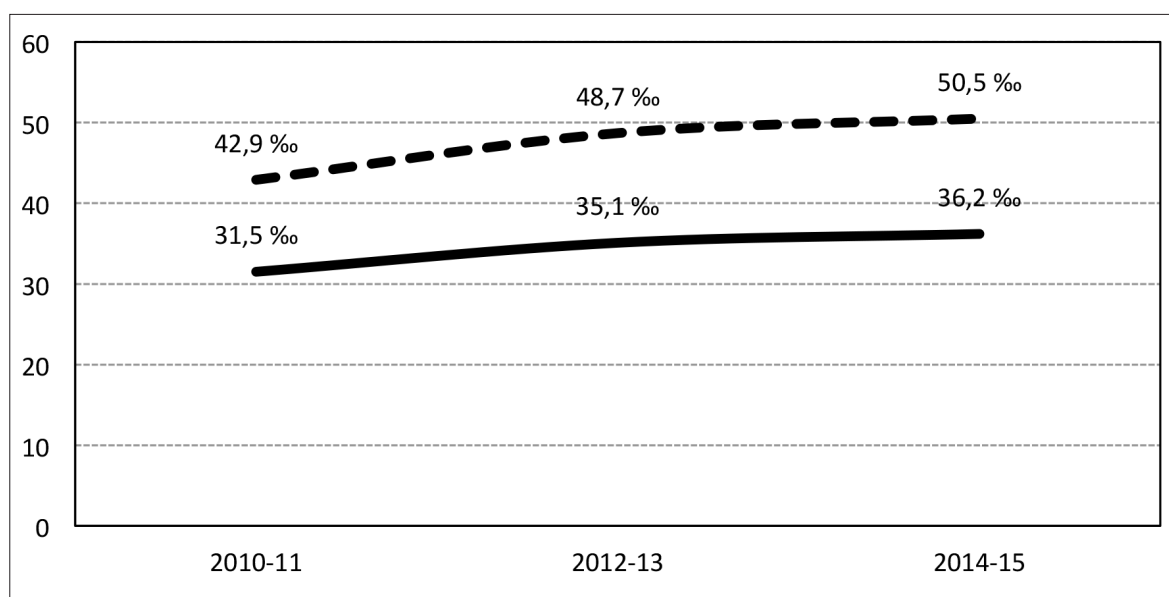
total de morts classificades dins d'aquesta categoria va ser de 44. Per arribar a aconseguir reduir la xifra, la via òptima consistiria en reforçar les polítiques de prevenció. La taxa de mortalitat evitable de Manresa es troba en la mitjana catalana, sense diferències significatives.

Les morts per suïcidi ocupen un volum més ampli que no pas les morts per accidents de trànsit, en general, i en particular constitueixen la primera causa de mort entre els joves i entre la població de fins als 44 anys; se suïciden més els homes.

SALUT MENTAL

La perspectiva adoptada en aquest informe sobre la interpretació de la salut, com s'ha mencionat anteriorment, no ve sols representada com una mera contraposició dicotòmica entre les nocions de salut i malaltia. Un plantejament més obert atorga l'aptitud de comprendre que no és necessària l'existència d'una malaltia mental per tal de tenir un mal estat de salut psicològic. Tal com afirma l'Organització Mundial de la Salut; la salut és un estat de complet benestar físic, mental i social, i no només l'absència d'afeccions o malalties. Per contra, en el patrimoni cultural comú el paradigma que té més predominança és el resultant de col·locar l'absència de trastorn com a sinònim

Gràfic 4. EVOLUCIÓ PACIENTS ADULTS ATEOS

Font: Diputació de Barcelona a partir del Servei Català de la Salut

de bona salut mental engendrant un abisme conceptual de difícil auxili.

Els manuals que s'utilitzen a l'hora de fer categories diagnòstiques són el Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals (DSM) i la Classificació Internacional de Malalties (CIE). D'aquest últim es fa servir la desena edició i del DSM la cinquena. Arran de les classificacions establertes s'ha pogut identificar i entendre col·lectivament què és l'esquizofrènia, la bipolaritat, la depressió, entre d'altres, i contextualitzar determinats comportaments ubicant-los dins d'un marc més genèric i intel·ligible.

L'eix vertebrador sobre el qual pivota l'anàlisi fa referència a comprendre que la salut mental i l'entorn són vasos comunicants on s'estableix una sincronia bidireccional. D'aquesta manera el gènere, la posició socioeconòmica, l'ètnia, la cultura, el nivell d'estudis, l'accés als recursos, entre d'altres, són condicionants en la salut mental.

Salut mental adults

Fa diversos anys que es va advertint de l'augment de casos detectats en els centres de salut mental. Segons referències de l'Organització Mundial de la Salut, una de cada quatre persones patiran algun

problema de salut mental al llarg de la seva vida. Una quarta part de la població resulta una xifra prou robusta perquè diverses institucions hagin decidit generar polítiques públiques per tal de col·locar la salut mental com una línia bàsica d'actuació a través de mecanismes de prevenció, promoció, formació i integració. Amb una necessitat tan evident el Govern de la Generalitat de Catalunya va aprovar l'any 2010 el Pla integral d'atenció a les persones amb trastorn mental i addiccions. Amb aquest esdeveniment com a precedent es van plasmar una sèrie d'actuacions en el document de Priorització d'actuacions per al període 2014-2016. Un cop conclòs aquest període s'ha executat una actualització per abastir les demandes dels següents anys 2017-2019.

Manresa no queda deslligada de la realitat que s'apuntava en les línies anteriors i com a conseqüència, les taxes de persones ateses en els centres de salut mental, en aquest cas d'adults, s'han incrementat bienni rere bienni. Els anys 2010-11 de cada mil habitants 31,5 van necessitar atenció psicològica o psiquiàtrica. La xifra ha ascendit fins a arribar al 36,2%. Les dones es col·loquen per sobre de les dades anteriorment mencionades assolint el 40,2% durant el període 2014-15. Són les principals usuàries del Centre de Salut Mental d'Adults (CSMA).

Taula 3. TREBALL SOCIAL. PRIMERES ACOLLIDES I SEGUIMENT

Any	ABS Barri Antic	ABS Bases	Total
2011	1.632	1.198	2.830
2012	1.597	1.268	2.865
2013	1.821	1.543	3.364
2014	1.661	1.390	3.051
2015	1.858	1.439	3.297
2016	1.696	1.211	2.907

Font: Fundació Althaia

Els motius subjacents a la contínua creixuda de població atesa per causes relacionades amb la salut mental poden venir donats per conjuntures molt diverses. Una d'elles és l'augment de l'exclusió i la desigualtat social. En els darrers anys s'ha assistit a una creixent polarització on les persones que partien d'una posició social desfavorable han vist agreujada les seves, ja de per si precàries, condicions materials d'existència. En aquesta línia les primeres acollides i el seguiment que realitza l'equip de treball social reflecteix les problemàtiques de caràcter social que presenten les persones que s'adrecen als serveis sanitaris en general, no tan sols als centres de salut mental. Quan es detecten situacions que tenen un origen, o bé es veuen agreujades, per motius que queden fora de l'àmbit d'intervenció dels i les professionals de la salut (males condicions d'habitatge, manca d'higiene, amuntegament, accés restringit a l'alimentació, etc.) es deriven als treballadors i treballadores socials perquè puguin fer un seguiment del cas. Les àrees bàsiques de salut (ABS) del Barri Antic sempre han atès a més població que els ABS de les Bases. Si es comparen els valors actuals respecte els del 2008, any en el que va esclatar la crisi, s'evidencia que des d'aleshores fins avui dia, l'increment de persones ateses ha estat del 27,1%. No s'ha arribat, encara, a les xifres que es mostraven abans de la recessió econòmica. Durant el 2016, però, les persones ateses s'han reduït en un 11,8%.

Segons l'informe de Salut Mental de la ciutat de Barcelona (2016) entre la població de 18 a 64 anys, les dones tenen una ràtio major de mala salut mental comparat amb els homes. Especialment el grup de 45 a 64 anys. El mateix ocorre a Manresa on aquest col·lectiu és el que més sol·licita els serveis

de salut mental. L'informe apunta, per una banda, que les classes socials més desfavorides presenten major predominança en les taxes de mala salut mental existint una diferència significativa entre els barris amb rendes altes i molt altes i els barris amb rendes per sota i molt per sota de la mitjana. A mesura que el nivell socioeconòmic disminueix augmenta la presència de mala salut mental. Per altra banda, el nivell d'estudis s'alça com un poderós factor explicatiu en els resultats de mala salut mental, com a element integrador de la condició socioeconòmica. Les persones sense estudis, estudis primaris i/o secundaris són més propenses a incrementar la mala salut mental al llarg de la seva trajectòria vital. És semblant el que succeeix entre les persones aturades i ocupades.

Paral·lelament, aquelles persones nascudes en països de rendes baixes mostren més estats de salut desfavorable que les nascudes a Catalunya, a l'Estat espanyol o altres països de rendes altes. No és menester una anàlisi molt exhaustiva per comprovar que la mala salut mental està estretament vinculada amb factors socials i sociològics.

Els pacients atesos, juntament amb el total de visites han augmentat respecte al 2014. A grans trets la demanda de tractaments i dels serveis del CSMA s'ha vist incrementada amb excepció de les primeres visites i les visites no programades. El que indica que les primeres visites tinguin menys pes és que el gran gruix de persones ateses ha establert contacte amb la institució abans de 2015. Especial importància, doncs, el relatiu a les visites successives. El total d'altres també ha augmentat, amb una variació interanual del 24,4%. L'increment del tractament grupal també destaca, augmentant

Taula 4. PACIENTS ADULTS ATEOS

Concepte	2014	2015
Pacients atesos i ateses	2.646	2.715
Total visites	4.143	4.299
Primeres visites	964	922
Visites successives	3.179	3.377
de seguiment	1.677	1.753
de tractament individual	570	593
de tractament grupal	116	143
de tractament familiar	75	76
d'infermeria	284	310
de treball social	255	283
per a proves	45	54
domiciliàries	157	165
Visites no programades	389	336
Total altes	41	51
Altes clíniques	39	45

Font: Diputació de Barcelona a partir del Servei Català de la Salut

aquest servei en un 23,3%. Les visites no programades, enteses com el nombre de vegades que els i les pacients han rebut atenció sense previ consens de qualsevol tipus i de qualsevol professional del centre, s'han reduït en un 13,6%.

Els principals trastorns mentals que afecten la població adulta de Manresa són els relacionats amb l'estat d'ànim. El 36,8% de les persones ateses en el CSMA patien d'aquest trastorn seguit del 14,0% que presentaven esquizofrènia i/o altres trastorns psicòtics. Els trastorns d'adaptació i d'ansietat configuren, en menor mesura, categories cabdals en els trastorns mentals amb un 12,7% i 7,4% respectivament.

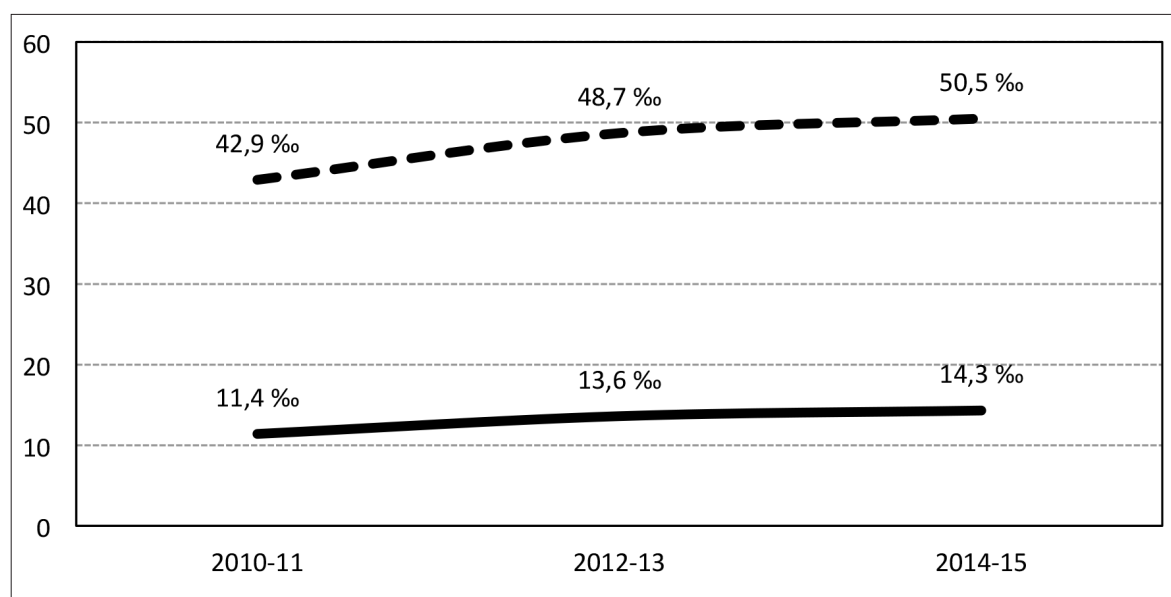
Si dividim en subcategories els grans grups de diagnòstic, apareix el trastorn distímic com el trastorn més diagnosticat. Concretament el pateix el 8,8% de la població que està en tractament. Les persones que pateixen el trastorn distímic es caracteritzen per tenir estats d'ànims depressius de manera crònica. És una forma menys greu que la depressió però es manifesta de manera perllongada en el temps. La resta de diagnòstics concrets

fan referència als trastorns depressius i d'adaptació. La mitjana d'edat de les persones amb aquests diagnòstics oscil·la entre els 44 i els 60 anys. En el cas concret de les dones, l'edat mitjana es concentra entre els 44 i els 59 anys, en canvi l'espectre dels homes és més ampli estenent-se des dels 39 fins als 59 anys.

Salut mental infants i joves

Està àmpliament demostrat que la salut mental de la qual es gaudeix quan s'és infant està àmpliament relacionada amb els nivells de salut que es posseiran quan s'arribi a l'edat adulta. Les situacions d'estrès relacionades amb la separació conflictiva dels pares o mort, un entorn familiar hostil, abusos, dificultats socioeconòmiques, entre d'altres, generen repercussions a mitjà i llarg termini. És també durant la infància on s'aprèn que s'ha de ser o dona o home interioritzant el que s'espera d'hom per acabar actuant en consonància amb els rols de gènere que marquen el repartiment de poder, les preses de decisions i, en definitiva, la quotidianitat més indivisible. Quan s'aprèn que s'ha de ser dona o home i com comportar-se com

Gràfic 5. EVOLUCIÓ PACIENTS INFANTILS I JUVENILS ATEOSOS

Font: Diputació de Barcelona a partir del Servei Català de la Salut

Taula 5. PACIENTS INFANTILS I JUVENILS ATEOSOS

Concepte	2014	2015
Pacients atesos i ateses	1.053	1.056
Total visites	2.072	1.955
Primeres visites	401	353
Visites successives	1.671	1.602
de seguiment	80	34
de tractament individual	363	396
de tractament grupal	130	166
de tractament familiar	748	719
d'infermeria	70	47
de treball social	159	142
per a proves	111	87
domiciliàries	10	11
Visites no programades	285	267
Total altes	49	63
Altes clíniques	48	57

Font: Diputació de Barcelona a partir del Servei Català de la Salut

a tal, també s'assimilen les expressions considerades com a correctes i alabades per l'entorn social. Això comporta desigualtats en el benestar mental, tangibles en les persones que s'apropen a qualsevol dels centres de salut mental ubicats a Manresa. El

cos i la ment són irreductibles i per tant les repercussions de les vivències durant la infància i adolescència tenen un impacte en l'àmbit fisiològic, transcendent l'estrictament psicològic. Alhora la cohesió social es posa en entredit quan la població

pateix altes taxes de mala salut en general i mala salut mental en concret.

La taxa d'infants i joves ateses en el centre de salut mental ha anat in crescendo en els últims anys tal com ho ha fet la taxa d'adults. L'última dada disponible posa de manifest que de cada mil habitants 14,3 infants i/o joves han sol·licitat els serveis del Centre de Salut Mental de Joves i Infants (CSMIJ). La taxa bruta infantil/juvenil compren un component diferenciador respecte a la dels adults. Mentre que en aquesta última les dones, tal com s'ha comentat, es col·loquen per sobre dels homes, en el cas dels infants i persones joves són els homes els que més sol·liciten dels serveis del CSMIJ. Concretament un 18,7% davant del 10,1% de les nenes i joves. A mesura, però, que s'estén el cicle vital la tendència s'inverteix, sent les dones capitals en els serveis de salut mental.

El citat informe de Salut Mental de la ciutat de Barcelona del 2016 evidencia les diferències existents entre el benestar psicològic que mostren infants i joves amb residència en barris amb rendes altes i barris amb rendes molt baixes. Es dibuixa una tendència de major patiment psicològic entre aquells infants i joves que provenen de barris més desfavorits amb especial incidència en les noies. El creuament entre classe social i gènere produeix efectes adversos des d'edats molt primerenques reproduint-se i agafant més força al llarg de la trajectòria personal.

El total de persones ateses ha augmentat de manera molt ínfima, sols tres persones més. Tot i el volum de pacients, les visites successives de seguiment s'han reduït en un 57,5% i també les visites successives d'infermeria amb un descens del 32,9%. El paràmetre que ha sofert més creixement és el que al·ludeix al total d'altres. El nombre total d'altres ha augmentat un 28,6% respecte al 2014. Un altre paràmetre que sobresurt en l'anàlisi de les dades generals de les persones ateses és l'increment en les visites successives de tractament grupal amb una pujada del 27,7% d'aquest tipus de teràpia.

El nombre total de pacients atesos/es ha estat 1.056 enfront dels 2.715 que presenten els adults. El trastorn per dèficit d'atenció, de la conducta

i per comportament perjudicial ha configurat el gran diagnòstic més detectat en els infants i joves menors de 18 anys. Concretament el 44,6% de persones ateses s'han classificat en aquest diagnòstic. El següent gran grup està conformat pels trastorns habitualment diagnosticats en la lactància, infància o adolescència amb un total del 19,7%. En la tercera posició apareixen els trastorns d'adaptació amb un 10,4%.

Quant a diagnòstics principals el trastorn de falta d'atenció amb hiperactivitat s'alça com el que reuneix major importància constituint el 29,0% de pacients en tractament. El trastorn de falta d'atenció, però sense menció d'hiperactivitat, és el següent més diagnosticat. La mitjana d'edat més elevada (13,7 anys) la presenten les persones amb trastorn adaptatiu mixt d'ansietat i estat d'ànim depressiu. En l'adolescència més primerenca és on es troba la majoria de mitjanes d'edat que pateixen algun tipus de trastorn mental.

En el cas de les nenes i noies joves (de 10 a 19 anys) apareix també el trastorn del menjar com membre integrador dels principals diagnòstics patint-lo el 3,2% dels pacients. En el 2015 van ser onze les persones ateses de les quals cinc eren primeres visites.

Addiccions i drogodependència

Les xifres en relació a les addiccions i a les drogodependències no es troben desglossades pel cas exclusivament de Manresa. Moltes dades incorporen el conjunt de comarques de la Catalunya Central i d'altres prenen com a referència l'agrupació de municipis del Bages.

L'evolució del nombre de tractaments per drogodependència ha estat significativament inestable. Entre el 2013 i el 2014 és on es registra la variació més gran interanual reduint-se a més de la meitat (55,7%) el nombre de tractaments per drogodependència. Si es pren com a punt de partida els tractaments iniciats durant el 2010 i es compara amb els actuals es pot concloure que la tendència general es caracteritza per una disminució.

Taula 6. ADDICCIONS ATESES CATALUNYA CENTRAL

Concepte	2015	2016
Pacients	1.255	1.190
Primeres visites	332	282
Visites successives	9.907	8.767
Tractaments	81.981	77.349
Proves	4	4
Acollides	235	251
TMG/TMS (pacients)	53	46

Font: Fundació Althaia

Les dades públiques de la fundació Althaia fan referència a un diàmetre que va més enllà de la població manresana. Concretament les dades es presenten pel conjunt de la Catalunya central. En termes agregats el conjunt d'inputs presenten un decreixement respecte a l'any 2015 amb excepció de les acollides que s'han incrementat un 6,8%. El nombre de pacients atesos s'ha reduït en un 5,2% i les primeres visites i les visites successives han sofert un decreixement del 15,1% i de l'11,5% respectivament. Les persones en tractament per trastorn dual (drogodependències i trastorn mental) també han perdut pes relatiu, disminuint-se en el 13,2%.

L'alcohol és la droga per la qual s'inicien més tractaments al CAS del Bages constituint-ne pràcticament la meitat. La cocaïna és la segona causa d'inici de tractament. En tercer lloc i en 10,2 punts percentuals per sota es troba el tractament per "altres" on s'inclouen opiacis diferents de l'heroïna, estimulants diferents de la cocaïna, hipnòtics i sedants, al·lucinògens, inhalables i altres substàncies psicoactives. En el 2016 no es va dur a terme cap inici de tractament per drogodependència d'heroïna. La mateixa realitat es presenta en el cas de Catalunya on l'alcohol institueix el 45,3% dels casos que inicien tractament, la cocaïna el 20,3% i el cànnabis el 13,2%.

Els anys anteriors al 2016 es va anar repetint el mateix patró sent sistemàticament els tractaments per alcohol i cocaïna els més sol·licitats. L'any amb un volum més ampli de tractaments per alcohol va ser el 2013. En canvi, la cocaïna va assolir el creixement més gran l'any 2010. De totes maneres existeix una certa correlació en el creixement i

Taula 7. INICI TRACTAMENTS DROGODEPENDÈNCIES CAS DEL BAGES

Tipus	Casos	Perc.
Heroïna	0	0,0%
Cocaïna	57	21,8%
Tabac	4	1,5%
Cànnabis	30	11,5%
Alcohol	120	46,0%
Altres	50	19,2%
Total	261	100%

Font: Agència de Salut pública de Catalunya.
SIDC Informe anual 2016

decreixement dels tractaments per alcohol i cocaïna. Excepte el 2013, la resta d'anys quan augmentava la sol·licitud de tractament per una drogodependència també ho ha fet l'altra.

Les noves tecnologies i el seu ús s'han convertit en un nínxol de preocupació creixent que afecta amb especial incidència als pares i mares que senten la dificultat d'educar als seus infants i joves en la correcta utilització de les xarxes socials o els jocs de rol en línia. La Unitat de Joc Patològic i altres Addiccions no Tòxiques d'Althaia, per primera vegada, en el 2009, va detectar aquesta problemàtica. En aquell any el 10,0% dels casos atesos van ser per addiccions a jocs en línia. Des d'aleshores la tendència s'ha anat incrementant any rere any fins a arribar a consolidar-se. Durant el 2014, el 34,0% de consultes van estar dirigides a valorar l'addicció als jocs de rol en línia i a les xarxes socials. A més, en aquest any van

Taula 8. TRACTAMENTS PER DROGODEPENDÈNCIES. BAGES

Tipus	2010	2011	2012	2013	2014
Heroïna	23	4	24	18	5
Cocaïna	77	58	76	69	36
Cànnabis	15	16	17	30	14
Tabac	16	2	15	22	1
Alcohol	142	107	145	167	78
Altres	24	29	29	42	20
Total casos	297	216	306	348	154

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

augmentar en sis punts percentuals les consultes per addicció a les xarxes socials, enfilant-se fins al 10,8%. Segons la Fundació Althaia el 23,0% d'aquest tipus d'atencions es fan a infants i adolescents de 10 a 17 anys.

ALIMENTACIÓ

L'alimentació és el suport nutricional del dia a dia, que pot influir i modificar en gran manera el ritme de vida. L'energia que es té per poder dur a terme les activitats diàries depèn en gran part de la forma d'alimentar-se. També la salut pot veure's afectada quan la dieta és inadequada i sofrir falta de determinats nutrients o excés dels mateixos.

L'estat nutricional i la salut estan inevitablement relacionats. Existeix una clara correlació entre els hàbits alimentaris, l'estat de salut i l'aparició de determinades malalties cròniques, cada vegada més freqüents; aquestes malalties són, entre altres, les malalties cardiovasculars, obesitat, càncer o osteoporosi. Des de la infància és important l'interès per conèixer i adquirir els hàbits més saludables, amb la finalitat d'evitar possibles malalties o pràctiques negatives en l'etapa de maduració i adulta.

Cada any la Fundació Universitària del Bages (FUB) amb l'Ajuntament, que en finança una part, es duu a terme el Programa de Detecció Precoç de Problemes de Salut en Escolars amb la finalitat d'intentar prevenir futurs problemes de salut i/o minimitzar la possible repercussió que podrien presentar a la llarga algunes anomalies detectades. L'àrea d'infermeria és d'especial inte-

rès per la mateixa morfologia de l'informe. Es van atendre a 202 infants, de 4, 5 i 9 anys, dels quals el 97,5% havien nascut a Catalunya. Un dels indicadors que es treballen és el d'obesitat infantil. En l'exploració realitzada es va constatar que el 25,8% dels nens i nenes presentaven sobrepès o obesitat. El sobrepès de l'últim curs escolar, per sota l'obesitat, representa el 20,8%. Tanmateix, la xifra de sobrepès és la més elevada d'ençà que es desenvolupa aquest programa, sent aquesta l'onzena edició. Com a exemple es pot dir que el curs anterior el còmput que es va registrar va ser del 17,7%, el que suposa un increment de 3,1 punts percentuals. Paral·lelament, mentre que el sobrepès ha augmentat l'obesitat ha reduït les seves taxes fins a arribar a ser el segon curs escolar amb un registre més baix.

L'altre indicador que s'utilitza per fer una aproximació a la proporció i distribució del greix en l'organisme és l'índex de cintura-talla. En intentar mesurar el greix abdominal, es considera un predictor de la probabilitat de patir qualsevol malaltia cardiovascular, diabetis o problemes de tensió arterial. En aquest sentit el 32,7% van mostrar un valor per sobre del qual s'estima idoni. Altra vegada, la proporció de sobrepès és més elevada que la d'obesitat.

Quan se'ls va demanar amb quina freqüència havien marxat de vacances en l'últim any, un 21,3% va al·legar que no va marxar enlloc. La resposta pot ser un indicador de la condició socioeconòmica i pot posar en relleu la proporció d'infants que pateixen pobresa relativa i com a conseqüència presenten la

impossibilitat de desenvolupar activitats que entren dins de la normalitat per la societat de referència. Quant a l'activitat de lleure, s'evidencia que es destinen moltes més hores en pràctiques sedentàries que no pas en realitzar algun tipus d'esport. La tendència es manté, tant entre setmana com pels caps de setmana.

Pel que fa als hàbits dels infants, concretament als alimentaris, s'observa que, malgrat la sensibilització de la importància d'esmorzar, un 4,5% segueix saltant-se aquest àpat. Dels que el realitzen, el 13,3% el fa sol enfront del 80,7% que el fa en família. Existeix un consum alt de proteïna (carn, peix i embotit) en la dieta i un consum insuficient de fruita i verdura. La dada més preocupant és l'alt consum que fan de dolços, pastisseria, refresc i cafè. Els hàbits de son es mantenen de major manera dins els límits recomanables. Sols el 2,0% dorm menys de vuit hores durant la setmana i el 3,5% als caps de setmana. En la seva generalitat, s'aglutinen en les deu hores de son aproximadament. Als caps de setmana s'incrementen les hores i el 52,0% dorm onze hores o més.

Finalment, l'enquesta recull paràmetres que fan referència a aspectes relacionals (companys/es de classe, amics i amigues, familiars...). Els resultats evoquen intranquil·litat ja que el 30,7% declara

que s'han rigut d'ell/a o l'han insultat a l'escola o de camí cap a l'escola. El 38,6% reconeix que l'han colpejat, atacat i/o amenaçat a l'escola o de camí cap a l'escola. Els percentatges d'alumnes que reconeixen haver agredit i/o amenaçat no son anecdòtics. Així el 18,8% manifesta haver-se rigut o insultat a altres companys/es a l'escola o de camí cap l'escola i el 23,3% confessa haver colpejat, atacat o amenaçat a altres companys/es.

Bibliografia

Borrell, C., García-Calvente, M. D. M., & Martí-Boscà, J. V. (2004). La salud pública desde la perspectiva de género y clase social. *Gaceta sanitaria*, 18(4), 02-06.

Raventós Panyella, S., Mundó Blanch, J., & Espluga, J. (2016). Desigualtat socioeconòmica i salut mental: la proposta d'una renda bàsica per a protegir i promoure la salut mental.

Karasek, R., & Theorell, T. (1990). *Healthy Work: Stress, productivity and the the reconstruction of working life*. Basic books.

Contandriopoulos, A. P. (2000). La salud entre las ciencias de la vida y las ciencias sociales. *Cuadernos médico sociales*, 77, 19-33.

7. Educació

El meu fill petit em pregunta: Cal que estudiï matemàtiques?

*Per què, diria. Que dos trossos de pa són més que un,
prou que ho notaràs.*

El meu fill petit em pregunta: Cal que estudiï francès?

*Per què diria. Aquesta nació s'ensorra.
Frega't el ventre amb la mà i queixa't,
que tothom t'entendrà.*

El meu fill petit em pregunta: Cal que estudiï història?

*Per què, diria. Aprèn d'amagar el cap sota terra
i així potser sobreviuràs.*

*Sí, estudia matemàtiques, dic,
estudia francès, estudia història!*

BERTOLT BRECHT, 1940

TRADUCCIÓ: FELIU FORMOSA

*A la pàgina anterior, 1/4/1931: colònies escolars a Moià,
organitzades per l'Ajuntament de Manresa.*

Associació Memòria i Història de Manresa i Arxiu Comarcal del Bages.

INTRODUCCIÓ

Amb la universalització de l'escola, com a conseqüència del seu caràcter obligatori, fins als 16 anys, i gratuït, es va permetre l'accés i la garantia del dret a l'educació i a la formació a persones amb uns condicionants socioeconòmics que inhabilitaven la capacitat d'inversió en educació, per qüestions relacionades amb el temps, els diners i la manca de projecció a llarg termini. En el procés d'escolarització es delega a l'escola la transmissió d'uns determinats valors i normes socials que permetin la futura viabilitat social. Un cop cobert aquest dret que pretén neutralitzar les desigualtats de procedència, homogeneïtzant al conjunt de l'alumnat, sorgeixen altres espais on se segueixen reproduint les desigualtats com a efecte directe de la seva naturalesa no universal. L'escolarització fins als tres anys, l'educació no formal i l'educació informal en són un exemple. Cada vegada són més transcendents les habilitats adquirides fora de l'àmbit estrictament acadèmic, ja que tenen el valor afegit de la distinció. Permeten traçar diferències entre un conglomerat coincident amb la certesa que el mercat laboral ho sabrà desengranar, reconèixer i premiar.

L'escola dona uns coneixements i continguts que per alguns col·lectius no són útils i no s'ajusten a les seves necessitats presents i futures. Quan el cost d'oportunitat és massa alt, un cost que no és estàtic ni neutre, sinó que té una certa variabilitat en funció de la posició que hom ocupa en l'estructura social, la probabilitat d'abandonar els estudis augmenta dràsticament. Hi ha alumnes que consideren que estar a l'escola és una pèrdua de temps perquè aquest el podrien invertir treballant de manera remunerada, obtenint un benefici immediat que respongui a la seva necessitat de subsistència de manera imminent. Quan es fa referència a l'absentisme o el fracàs escolar intervenen múltiples factors estretament vinculats a la posició de partida, que sovint, malgrat els esforços realitzats des de les institucions escolars, s'acaba reproduint.

Les projeccions que conceben el fracàs escolar dins de la lògica deficitària familiar i individual obvien el paper que pot jugar l'escola i, per tant, la desproveeixen de la capacitat d'intervenció. És

preferible pensar en termes de desvinculació, on l'alumne a poc a poc es va allunyant d'aquesta, per poder entendre les dinàmiques que abraonen ambdues parts. Inestimable és el sentiment de suport i adhesió que pugui sentir l'alumnat per part del professorat en pro d'augmentar els nivells de confiança en la capacitat de desenvolupar una trajectòria educativa exitosa que estableixi un nexa amb la institució. Quan els i les estudiants senten que existeix una atenció especialitzada que s'interessa per la seva situació, entenent-la dins d'una perspectiva inclusiva i de tolerància a la diversitat, el sentiment de pertinença al centre es pot veure notòriament incrementat, aguditzant els vincles i, possiblement, reduir les probabilitats de patir abandonament escolar prematur. En qualsevol cas, com el sentit comú indica, els aspectes socials no es poden reduir a una equació matemàtica. No obstant això, els centres educatius són finits i de retruc també ho és la competència de reequilibrar les desigualtats de partida. La condició socioeconòmica segueix sent un factor clau a l'hora d'explicar com de propera o distanciada se sent una persona en relació amb l'escola (Tarabini et al., 2015). La desigualtat social segueix generant desigualtat educativa que no es pot combatre exclusivament amb l'acció dels centres educatius (Tarabini et al., 2015).

INSTRUCCIÓ DE LA POBLACIÓ

Resulta imprescindible estar al corrent de les dades que fan referència al nivell d'instrucció de la població, ja que això concedeix la facultat de perfilar un tret particular que permet entendre el comportament d'una població determinada i les problemàtiques que hi poden venir associades. Aquest indicador es defineix a partir del nivell més alt d'estudis que ha assolit un individu i que, per tant, ha aprovat tots els cursos i pot obtenir el corresponent títol que ho acrediti. Tal com es comentava en l'informe social de 2014, el nivell d'instrucció de la població ha augmentat de manera generalitzada, fruit dels esforços destinats a universalitzar l'educació fins als 16 anys i per a la incorporació massiva de les persones joves a les universitats, entre d'altres. La crisi econòmica ha comportat una sèrie de transformacions i alteracions en la manera d'organitzar-se, així com en les projeccions, i un dels recursos que s'ha uti-

litzat per poder-hi fer front ha estat la creixent inversió en educació. La possibilitat d'obtenir un lloc de treball va caure en picat rebaixant el cost d'oportunitat. Alhora, actualment, està bastant interioritzada la idea que al·ludeix a la necessitat de tenir unes credencials bàsiques per poder competir en el mercat laboral.

La població que no sap llegir ni escriure és del 0,7%, xifra que sols supera la població marroquina en 0,2 punts percentuals. Les persones amb nacionalitat espanyola presenten taxes d'analfabetisme més altes que les provinents de Romania, Xina i el Senegal. El 5,4% de la població no té estudis de cap tipus, concentrant-se aquest percentatge en els barris de la Balconada i de Pare Ignasi Puig. És en els estudis de primer grau on es reuneix un gruix important de la població; concretament una quarta part. El següent gran bloc d'instrucció, està compost per les persones

Taula 1. NIVELL D'ESTUDIS DE LA POBLACIÓ DE MANRESA

Nivell d'estudis	Percentatge
No procedeix per ser menor de 16 anys	18,1%
No sap llegir o escriure	0,7%
Sense estudis	5,4%
Primer grau	24,9%
ESO, EGB, batxillerat elemental	16,4%
FP grau mitjà	5,4%
FP grau superior	4,9%
Batxillerat superior	10,3%
Diplomatura	5,6%
Llicenciatura i doctorat	8,4%
Total	100%

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 2. POBLACIÓ PER BARRIS I NIVELL D'ESTUDIS

Barri	No procedeix per ser menor de 16 anys	No sap llegir o escriure	Sense estudis
Valldaura	20,1%	0,6%	5,0%
Barri Antic	17,6%	0,7%	5,7%
Passeig i Rodalies	15,7%	0,2%	3,2%
Vic - Remei	16,6%	0,6%	5,9%
Plaça Catalunya - Barriada Saldes	18,0%	0,6%	4,7%
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	18,5%	0,9%	5,9%
Poble Nou	16,4%	0,3%	4,0%
Carretera de Santpedor	20,4%	0,4%	3,4%
Sagrada Família	18,2%	0,7%	5,5%
Font dels Capellans	15,3%	1,5%	11,0%
Escodines	20,8%	0,6%	6,4%
Balconada	13,8%	2,5%	12,1%
Viladordis	20,6%	0,1%	4,9%
Sant Pau	20,0%	0,8%	10,3%
Pare Ignasi Puig	16,0%	3,4%	16,2%
Guix - Pujada Roja	14,1%	0,5%	6,5%
Farreres - Suanya - Comtals - Santa Caterina - L'Oller	16,0%	1,3%	7,0%
Cal Gravat	15,7%	1,2%	4,6%
Manresa	18,1%	0,7%	5,4%

Font: Ajuntament de Manresa

que han obtingut el màxim nivell educatiu amb l'ESO, l'EGB i el batxillerat elemental. El 16,4% es queda en aquest nivell. Així doncs, la major part de la població manresana concentra els seus nivells d'instrucció en els estudis de primer grau i en l'ESO, EGB i batxillerat elemental. Aquests nivells aglutinen des del 36,4% de la població, en els barris amb uns nivells d'instrucció més alts, fins al 55,3%, que es troben en barris on s'han assolit nivells d'estudis menors.

La inversió en estudis postobligatoris s'ha anat incrementant en els darrers anys. L'entrada massiva a les universitats ha afavorit al fet que les xifres s'hagin engrossit. Actualment el 34,5% ha aconseguit obtenir titulacions acadèmiques de caràcter postobligatori. D'aquests, un 10,3% es troben en la formació professional de grau mitjà o superior i un 10,3% han assolit el batxillerat superior. Pel que fa als estudis universita-

ris, el 5,6% de la població manresana posseeix una diplomatura i un 8,4% ha arribat als estrats més alts del món acadèmic que corresponen a la llicenciatura i al doctorat. Poble Nou i Passeig i rodalies són els barris que presenten percentatges més alts d'estudis universitaris. Pare Ignasi Puig (2,5%), la Balconada (3,3%) i Sant Pau (3,6%) mostren les taxes més baixes d'adquisició de credencials universitàries.

Les dones, en els sediments més baixos del sistema educatiu, es col·loquen numèricament per sota dels valors que presenten els homes. En canvi, quan es tenen en compte les xifres que remetien als estudis universitaris, la tendència s'inverteix col·locant-se al capdavant. Com ja és ben sabut, aquesta tendència té un recorregut efímer i gens coincident amb el que ocorre al mercat laboral, on tot i tenir nivells d'estudis més elevats poques ocupen posicions de prestigi i lideratge. En el cas de la diplo-

Primer grau	ESO, EGB, batxillerat elemental	FP grau mitjà	FP grau superior	Batxillerat superior	Diplomatura	Llicenciatura i doctorat	Total
24,3%	15,1%	5,3%	5,4%	10,0%	5,5%	8,7%	100%
27,9%	16,8%	4,0%	4,3%	9,9%	4,5%	8,6%	100%
20,1%	16,3%	4,3%	4,6%	13,4%	8,5%	13,7%	100%
26,5%	17,0%	5,1%	4,6%	10,3%	5,0%	8,4%	100%
24,3%	14,9%	5,4%	4,6%	11,2%	6,9%	9,4%	100%
22,7%	15,7%	5,8%	5,0%	10,3%	6,0%	9,3%	100%
22,8%	16,0%	5,3%	4,9%	12,1%	7,4%	10,9%	100%
21,3%	16,1%	5,7%	6,0%	11,2%	6,4%	9,0%	100%
28,0%	16,7%	5,9%	4,9%	9,8%	4,4%	6,0%	100%
33,9%	17,4%	5,8%	3,5%	6,0%	2,8%	2,8%	100%
26,1%	17,8%	6,0%	4,4%	8,2%	4,0%	5,7%	100%
33,8%	21,5%	4,9%	3,3%	4,8%	1,4%	1,9%	100%
23,3%	14,0%	6,7%	6,7%	9,8%	4,2%	9,7%	100%
31,2%	19,2%	3,6%	5,1%	6,3%	0,8%	2,7%	100%
34,5%	19,6%	3,5%	2,1%	2,2%	1,0%	1,5%	100%
32,4%	15,5%	5,4%	3,8%	9,7%	5,3%	6,7%	100%
29,8%	18,3%	5,3%	5,1%	8,1%	4,4%	4,9%	100%
23,2%	16,6%	7,0%	5,5%	11,6%	5,8%	8,8%	100%
24,9%	16,4%	5,4%	4,9%	10,3%	5,6%	8,4%	100%

Taula 3. POBLACIÓ PER NACIONALITAT, SEXE I NIVELL D'ESTUDIS

Nivell d'estudis	Espanya		Marroc		Romania	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
No procedeix per ser menor de 16 anys	18,8%	16,3%	25,1%	27,0%	17,1%	17,1%
No sap llegir o escriure	0,6%	0,8%	0,5%	1,4%	0,1%	0,1%
Sense estudis	4,6%	5,8%	8,2%	13,7%	1,6%	1,0%
Primer grau	22,1%	24,8%	46,5%	38,8%	13,9%	15,9%
ESO, EGB, batxillerat elemental	17,4%	15,3%	12,3%	11,4%	28,9%	26,5%
FP grau mitjà	6,0%	5,8%	0,8%	0,8%	14,8%	7,1%
FP grau superior	5,8%	5,1%	0,4%	0,3%	6,1%	5,0%
Batxillerat superior	10,9%	9,8%	4,1%	4,3%	12,5%	17,1%
Diplomatura	4,8%	7,3%	0,7%	1,3%	1,7%	5,0%
Llicenciatura i doctorat	9,0%	9,0%	1,3%	1,1%	3,2%	5,3%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Ajuntament de Manresa

matura es manté la màxima abans mencionada, ja que es reproduceix aquest fenomen en el conjunt de dones amb nacionalitat espanyola i estrangeres d'origen marroquí, romanès, xinès i senegalès. Amb la llicenciatura i el doctorat es mostren alteracions respecte el model anterior. En el conjunt de població amb nacionalitat espanyola es presenten els mateixos valors en ambdós col·lectius (9,0%). Només les dones d'origen marroquí i senegalès tenen taxes més baixes respecte els homes. Les xineses i romaneses se situen per sobre.

La població estrangera també s'aplega en la seva majoria en l'educació de primer grau i en l'ESO, EGB i batxillerat elemental.

Sembla que existeix una tendència d'anar adquirint més credencials a mesura que passa el temps, ja que el grup de persones entre 25 i 46 anys tenen un percentatge més alt d'obtenció de llicenciatura i doctorat. Aquesta realitat es constata amb la del conjunt de Catalunya on, segons les estadístiques del Departament d'Ensenyament, en el 2016 la mitjana catalana de persones de 30 a 34 anys amb estudis de nivell terciari superava l'espanyola i l'europea, en 3,0 i 4,0 punts percentuals respectivament.

POBLACIÓ JOVE I CENTRES EDUCATIUS

En els anys 2008-2009 la taxa de naixements va arribar al seu punt més àlgid per a partir d'aquí descendir gradualment. Arran de la crisi, els fluxos migratoris van sofrir una pèrdua de pes que es reflecteix en la davallada d'infants dels 0 als 5 anys. Tal com es predeia en l'informe social de 2014, els nens i nenes de 0 a 2 anys han disminuït en un 10,2% i els que es troben en les franges dels 3 als 5 anys han minorat en un 13,0%. En canvi, com que els infants de pares i mares estrangers/es, concebuts en els anys de major presència de població estrangera, si prenem com a partida el bienni 2008-2009, han anat creixent, actualment les edats que presenten un augment, respecte de les dades del padró del 2014, són les que s'estenen des dels 6 als 17 anys. Tenen especial incidència els infants de 12 a 15 anys donat que assoleixen l'increment més significatiu (11,1%). Els menors de 17 anys representen el 18,8% del total de la població manresana, una xifra que se situa lleugerament per sobre del percentatge que presenta el conjunt de Catalunya. Concretament ultrapassa el valor català en 0,3 punts percentuals. Aquestes dades esbossen una fotografia que guarda una relació estreta i vin-

d'educació primària i/o secundària concertades s'ha mantingut.

Educació infantil primer cicle

Els informes PISA posen sobre la taula allò que es podia intuir però que demana una confirmació empírica contrastada. És aquesta etapa la que té més capacitat de neutralitzar els efectes de les desigualtats vinculades a l'origen social. Els alumnes que han fet ús de les institucions destinades al creixement i acompanyament dels infants fins als 3 anys de vida obtenen més bons resultats en les proves PISA, i aquesta tendència no sols es presenta lúcidament en el cas d'aquelles persones amb una situació de partida privilegiada, sinó que té una repercussió entre l'alumnat on la seva posició social és més desfavorable. Els infants que s'han valgut de les llars d'infants i/o els models alternatius que promouen l'educació proactivament presenten resultats beneficiosos en l'àmbit cognitiu, de desenvolupament a l'hora de relacionar-se i en capacitats comunicatives (Bonal et al., 2016). Una afirmació que aporta un bri d'esperança en l'alteració dels condicionants estructurals topa frontalment amb la dificultat en l'accés a l'educació infantil que presenten els col·lectius més desfavorits.

En el mercat laboral, caracteritzat per un fort presencialisme i horaris notòriament rígids, apareix la necessitat de la conciliació laboral i familiar. Juntament amb el creixent fenomen de la neomaternitat i la conscienciació dels beneficis pedagògics en el desenvolupament de l'infant

Xina		Senegal	
Homes	Dones	Homes	Dones
29,4%	22,3%	12,0%	28,7%
0,0%	0,4%	0,0%	0,7%
3,8%	3,6%	4,3%	5,6%
44,3%	43,9%	65,7%	40,6%
12,7%	18,3%	10,8%	16,1%
0,3%	0,4%	0,3%	1,4%
0,9%	0,0%	0,9%	0,0%
7,0%	7,9%	4,0%	4,9%
0,6%	1,4%	0,9%	2,1%
0,9%	1,8%	0,9%	0,0%
100%	100%	100%	100%

culant amb la creació de nous centres educatius, els quals han absorbit la creixent demanda. Els centres de titularitat pública són els que s'han encarregat d'encaixar l'augment d'infants en determinades edats amb l'establiment d'un centre d'educació primària i un altre centre d'educació secundària. El primer centre està situat a les Bases, localització geogràfica que determina el nom de l'escola, i el segon centre d'educació secundària s'ubica en el barri Pare Ignasi Puig i rep el nom d'Institut Manresa Sis. El pes relatiu de les escoles bressol privades s'ha reduït mentre que el de les escoles

Taula 4. POBLACIÓ DE 0 A 17 ANYS DE MANRESA

Franja d'edat	Homes	Dones	Total
De 0 a 2 anys	1.110	1.045	2.155
De 3 a 5 anys	1.273	1.124	2.397
De 6 a 11 anys	2.664	2.540	5.204
De 12 a 15 anys	1.606	1.390	2.996
De 16 a 17 anys	751	698	1.449
Total població 0 - 17 anys	7.404	6.797	14.201
Població de Manresa	37.001	38.571	75.572

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 5. CENTRES EDUCATIUS DE MANRESA

Ensenyament	Públic	Privat	Total
Escola Bressol	8	7	15
Primària	13	2	15
Secundària	6	0	6
Primària i Secundària	0	6	6
Total	27	15	42

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 6. COBERTURA I ESCOLARITZACIÓ A L'EDUCACIÓ INFANTIL DE PRIMER CICLE

Concepte	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18
Places públiques vacants	368	368	346	364	380
Demandes places públiques	494	397	385	379	381
Diferència	126	29	39	15	1
Grau de cobertura	74,5%	92,7%	89,9%	96,0%	99,7%
Taxa d'escolarització Manresa	45,7%	47,5%	39,0%	38,7%	40,4%
Taxa d'escolarització Catalunya	34,7%	35,1%	36,3%	37,2%	No dades

Font: Ajuntament de Manresa

que aporta l'escolarització en aquesta etapa, ha generat el caldo de cultiu idoni per a la progressiva demanda d'aquests serveis entre determinats col·lectius. Per contra, aquelles persones o famílies que no gaudeixen d'una font d'ingressos estable i significativa tenen més dificultats a l'hora d'escollir aquesta opció amb el cost que suposa en termes de renúncia d'activitats remunerades, que contribuirien en l'enrobustiment del poder adquisitiu, i de la pèrdua d'oportunitat dels infants de pal·liar les desigualtats d'origen per poder equiparar-se al seu grup d'iguals referent.

El grau de cobertura de les criatures preinscrites en les llars d'infants ha augmentat del 74,5%, que es presentava en el curs 2013-14, al 99,7% del curs 2017-18. Aquest increment és inversament proporcional a la demanda que s'ha anat enregistrant en els darrers anys. Així s'explica com amb la creació

de 12 places, des d'aleshores s'hagi expandit en 25,2 punts percentuals el grau de cobertura que abasta les llars d'infants de titularitat pública. La demanda d'aquest servei just abans de l'esclat de la crisi va ser d'un 44,1% més elevada que la d'avui dia, amb la qual cosa es pot atribuir el descens de la mateixa a la pèrdua de poder adquisitiu de les famílies i a la disminució de la població de 0 a 3 anys.

A mesura que augmenta la demanda també ho fa la taxa d'escolarització infantil, establint una relació causal directa. En els últims deu anys, la taxa d'escolarització no ha superat mai el 50,0%. El curs que més a prop es van situar les taxes a aquesta xifra va ser el 2008-09. Encara no s'han tornat a assolir els valors previs, tot i que a l'actual curs s'ha vist una millora respecte als dos cursos anteriors amb una taxa del 40,4%. Així i tot, les taxes d'escolarització de Manresa sempre s'han situat per sobre

Taula 7. ALUMNES D'EDUCACIÓ INFANTIL

Curs	Centre		Total
	Públic	Privat	
2012-13	568	216	784
2013-14	605	213	818
2014-15	573	196	769
2015-16	609	171	780
2016-17	594	171	765

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

de les de Catalunya i alguns anys la tendència s'ha eixamplat fins a situar-se a 11 punts percentuals per sobre de la mitjana del conjunt de Catalunya.

Com s'apuntava en les línies que precedeixen, el total d'alumnes d'educació infantil de primer cicle ha disminuït en un 2,4%. Les escoles privades són les que més han assistit a la davallada de la demanda, minorant-se en un 20,8% si es pren com a referència el curs 2012-13. Les escoles públiques, en contrapartida, han vist ampliada la sol·licitud de les seves places amb el valor del 4,6%.

Educació infantil segon cicle, primària i educació secundària obligatòria

Al llarg d'aquesta etapa participen diferents actors socials que intervenen en la conformació d'identitat del conjunt d'infants i joves. Els agents socials presents en el transcurs de l'educació obligatòria prenen especial rellevància, ja que obren altres significatius constituents dels bastions identitaris. Per aquest motiu, qüestions com les expectatives del professorat envers els i les estudiants condicionen de manera cabdal la percepció subjectiva d'un/a mateix/a, limitant o ampliant els horitzons personals.

En l'educació primària el nombre d'alumnes s'ha reduït en un 0,8%, xifra no gaire significativa. En canvi, l'educació secundària obligatòria s'ha vist incrementada un 10,0% respecte al curs 2013-14. Respon a l'increment, mencionat anteriorment, de la població de 12 a 15 anys. La disminució d'alumnat en l'educació primària s'ha donat amb especial incidència en l'escola concertada (4,2%), mentre

que en l'escola pública ha augmentat en l'1,4%. En l'educació secundària obligatòria el nombre d'alumnes s'ha eixamplat de manera generalitzada com a conseqüència de la major presència de persones en edats compreses en els anys que corresponen a aquesta etapa. L'escola pública és la que absorbeix la immensa majoria de la demanda. Es discerneix diàfanament quan en l'escola pública les xifres s'han intensificat en un 16,8%. Entretant els centres educatius concertats han sofert una ampliació inferior a l'1%. El total de la demanda de l'educació secundària obligatòria s'ha incrementat en un 10,0%.

La distribució equitativa de l'alumnat en els diferents centres educatius resulta una tasca que presenta dificultats a l'hora de materialitzar-se perquè està fortament condicionada per factors complicats de controlar des de l'administració local. D'aquesta manera es troba una certa segregació en les diverses escoles, les quals reflecteixen una realitat semblant amb la de la resta de Catalunya. La segregació pot ser, entre altres, socioeconòmica, ètnica i/o acadèmica. Pren importància la segregació escolar en tant que mina les possibilitats reals en la igualtat d'oportunitats. La composició social de l'escola no sempre coincideix amb la del barri on es troba ubicada. Enguany, s'ha creat la Comissió de Segregació conformada per múltiples actors que mantenen una relació amb les institucions educatives des de diversos àmbits. L'objectiu és debatre sobre la temàtica de la segregació per tal de buscar solucions que acabin cristal·litzant amb propostes concretes.

Existeixen sis escoles d'educació de segon cicle i primària que estan catalogades com a escoles d'alta complexitat i això es tradueix en el fet que, com a mínim, el 48% del seu alumnat necessiten ajuts escolars per poder fer front a les despeses pròpies de l'escolarització. En una d'elles el 81% d'estudiants és perceptor/a d'ajuts escolars per a la normalització educativa. En l'altra cara de la moneda, es topa amb institucions educatives on els percentatges oscil·len entre l'1% i l'11%. La majoria de centres que presenten taxes baixes de persones que necessiten ajuts escolars són concertats. Alguns d'ells, amb el temps, han incorporat alumnat amb dificultats socioeconòmiques per la

Taula 8. ALUMNES EDUCACIÓ INFANTIL, SEGON CICLE I PRIMÀRIA

Curs	Centre		Total
	Públic	Concertat	
2013-14 (maig 2014)	4.514	2.961	7.475
2014-15 (març 2015)	4.480	2.948	7.428
2015-16 (març 2016)	4.465	2.900	7.365
2016-17 (maig 2017)	4.405	2.930	7.335
2017-18 (març 2018)	4.578	2.838	7.416

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

Taula 9. ALUMNES EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

Curs	Centre		Total
	Públic	Concertat	
2013-14 (maig 2014)	1.807	1.321	3.128
2014-15 (març 2015)	1.903	1.289	3.192
2015-16 (març 2016)	1.883	1.290	3.173
2016-17 (maig 2017)	1.908	1.270	3.178
2017-18 (març 2018)	2.110	1.330	3.440

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

Taula 10. RÀTIO D'ALUMNES PER AULA

Curs	Sector públic		Sector concertat	
	Segon cicle infantil i primària	Secundària	Segon cicle infantil i primària	Secundària
2012-13	25,9	29,1	25,8	29,2
2013-14	24,3	30,1	25,5	27,5
2014-15	23,7	30,2	25,2	26,9
2015-16	23,5	29,4	26,8	26,9
2016-17	23,2	28,9	25,0	26,5
2017-18	23,8	30,6	24,3	28,3

Font: Ajuntament de Manresa

zona on es troben ubicades, però alguns han tendit a reduir els percentatges d'alumnat perceptor de beques, de tal manera que si ja partien d'una base composta per estudiants en situacions favorables, o no tan desfavorables com la d'alguns altres centres, la composició social poc heterogènia s'ha reforçat i reafirmat.

Pel que fa a les avaluacions, el 64,6% de l'alumnat supera el curs al Juny sense tenir assignatures pendents. El següent bloc quantitativament major

és el conformat per les persones que aproven el curs sense haver superat satisfactòriament l'avaluació de totes les assignatures. El percentatge és del 19,5%. Donat que l'escola pública és l'encarregada d'estrènyer els estaments socials més desavantajats, per extensió és la que presenta les taxes més altes d'alumnes repetidors. El tercer curs de l'educació secundària obligatòria és el més crític en l'àmbit de persones que repeteixen, arribant al 8,0% a l'escola pública i al 7,5% a la concertada. En aquest curs, el progressiu distanciament vers

Taula 11. AVALUACIÓ ESO PER CURSOS. CURS 2015-2016

Concepte	Primer		Segon		Tercer		Quart		Total
	Públic	Privat	Públic	Privat	Públic	Privat	Públic	Privat	
Promo/gradua amb pendents	25,4%	13,8%	32,0%	15,7%	37,1%	21,6%	0,0%	0,0%	19,5%
Promo/gradua sense pendents juny	61,3%	72,5%	58,4%	71,4%	47,1%	62,3%	71,7%	81,3%	64,6%
Promo/gradua sense pendents setembre	9,5%	10,1%	6,7%	6,9%	7,8%	8,5%	12,6%	11,6%	9,2%
Repeteixen	3,8%	3,7%	2,9%	6,0%	8,0%	7,5%	4,8%	5,2%	5,1%
Certificats sense graduar (4rt ESO)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,8%	1,9%	1,7%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

l'escola se solidifica i resulta decisiva l'existència d'itineraris alternatius que s'ajustin a les expectatives i necessitats dels alumnes. A quart d'ESO el nombre de persones repetidores s'encongeix perquè la pràctica de donar respostes diferenciadores a un context caracteritzat per la diversitat està més estesa. Encara que aquesta competència sigui de la Generalitat, a Manresa se segueix duent a terme el projecte que rep el nom de Laboràlia. Va dirigit a aquells alumnes que no troben cobertes les seves expectatives amb el recorregut clàssic de l'ESO. Es tracta d'un projecte de transició, escola-treball en què se'ls ensenya, durant unes determinades hores a la setmana, diversos oficis. Alguns centres també realitzen, per iniciativa pròpia, activitats dirigides a aquest perfil d'alumnat. La taxa de persones que es graduen a quart d'ESO s'ha rebaixat en 1,2 punts percentuals des del curs 2012-2013. Actualment el 87,9% aconsegueix graduar-se i finalitzar l'escolarització obligatòria.

A més, en els mateixos centres de secundària existeixen treballadors/es socials, educadors/es socials i l'equip d'assessorament psicopedagògic (EAP) per tal d'administrar informació i orientació escolar i professional. També compten amb els punts d'informació i dinamització que tenen com a objectiu potenciar la participació juvenil i posar al seu abast tota la informació disponible.

Amb les persones que no s'ha aconseguit la fita que acabessin l'educació obligatòria, existeixen tres centres de titularitat pública que proveeixen de programes de formació i inserció (PFI). El PFI té una durada d'un curs i està pensat per intentar reintroduir en el sistema educatiu i, donar les eines que facilitin la incorporació en el mercat laboral, a aquells joves d'entre 16 i 21 anys. El recorregut, en el cas que volguessin accedir a la universitat, és molt més llarg, ja que no tenen la possibilitat de realitzar batxillerat. Haurien de fer els cicles formatius de grau mitjà i grau superior amb les corresponents proves d'accés. Durant el curs 2016-17 es va acollir a un total de 74 alumnes.

Finalment apuntar que la ràtio d'alumnes en les escoles de primària en el curs 2017-18 ha presentat variacions entre la pública i la concertada. Mentre que la primera ha augmentat, la segona s'ha reduït. En l'educació secundària obligatòria, en canvi, les dues han vist incrementat el nombre d'alumnes matriculats. Només els instituts públics superen la ràtio recomanada, tot i això els valors sempre oscil·len entre els límits legals.

Educació postobligatòria

L'oferta de centres que ofereixen batxillerat no ha diferit de la que es va presentar en l'informe social

de 2014. Avui dia segueixen havent-hi cinc centres de titularitat pública i dos centres concertats que abasten el total de modalitats existent de batxillerat. El batxillerat nocturn només l'ofereix l'institut Lluís de Peguera. La demanda del batxillerat ha augmentat escassament si es pren com a referència el curs 2011-12, presentant un pic el curs 2013-2014. Els instituts públics segueixen capitalitzant la majoria de la demanda, produint-se un increment en els darrers anys. Els centres concertats, per contra, han patit un afebliment d'alumnat aspirant a ocupar les seves places. S'ha encongit la demanda en un 19,0%.

Si es fa referència a les formacions de grau mitjà i superior es pot observar com els centres públics segueixen sent els que més alumnes acullen però en el cas del grau mitjà n'acullen menys que el curs 2011-12. En canvi, els cursos de grau mitjà en els centres privats han augmentat en un 62,6% el nombre d'alumnes matriculats. En el cas dels graus superiors aquesta xifra escala fins a situar-se en un increment del 240,7%. La demanda de graus superiors privats s'ha disparat.

En els cicles formatius de grau mitjà (CFGM) existeixen 15 famílies amb 22 especialitats. D'aquests, cinc tenen la modalitat dual que combina l'aprenentatge acadèmic amb les pràctiques professionals, amb l'objectiu de proveir d'un aprenentatge més pràctic que faciliti la futura inserció del jovent al mercat laboral. Aquest últim curs s'ha incorporat un grau mitjà dual nou de fabricació i ennoblement de productes tèxtils, que recupera els cursos sobre aquest sector que van desaparèixer fa vint anys com a conseqüència de la crisi que va patir.

En el cas dels cicles formatius de grau superior (CFGS) existeixen 11 famílies amb 22 especialitats. Tres de les especialitats tenen caràcter dual. El curs actual s'ha incorporat l'oferta d'un nou curs de grau superior de manteniment electrònic. S'està duent a terme amb la col·laboració de la Universitat Politècnica i amb empreses del sector electrònic del Bages. El cicle permetrà accedir a dos graus de la UPC convalidant una part proporcional de crèdits.

A més, Manresa compta amb l'Escola d'Art, la qual proporciona cicles formatius d'arts plàstiques i disseny. Concretament subministra el CFGM d'assistència al producte gràfic imprès i un CFGS d'il·lustració. En el curs 2016-17 el total d'alumnes matriculats va ser de 105.

En el Conservatori Municipal de Música s'imparteixen estudis reglats de validesa acadèmica. El grau professional s'estructura en diverses especialitats que corresponen a l'instrument que estudia l'alumnat. En el mateix curs es van atendre a 175 alumnes. Pel que fa a l'escola de música elemental el nombre d'alumnes va ser de 478.

Finalment cal mencionar l'Escola Oficial d'Idiomes, un centre públic que s'encarrega de transmetre el coneixement d'idiomes a través de cursos d'anglès, francès i alemany, amb el contingent de 1.026 alumnes.

Es pot concloure que la inversió en els estudis postobligatoris s'ha incrementat un 20,9% passant dels 3.055 alumnes, que decidien seguir amb la formació reglada un cop finalitzada l'etapa obligatòria, als 3.693 del curs 2016-17. L'increment dona resposta a la manca de capacitat que té actualment el mercat laboral d'absorbir el conjunt de la demanda i a la present sobrequalificació de personal ocupant posicions laborals que no es corresponen amb el nivell formatiu assolit.

La mobilitat per raó d'estudis respon a l'oferta formativa que proporciona el municipi, fent aflorar l'eficiència i l'ajustament de les opcions disponibles amb les demandes reals de la població estudiantil. Les dades evidencien que, quan es fa referència a l'ensenyament no universitari, el 90,1% d'alumnes residents opten per executar la seva trajectòria educativa en el mateix municipi. En canvi, quan s'al·ludeix als cicles formatius de grau mitjà s'observa que el 67,6% d'alumnes no són residents de Manresa. En els cicles formatius de grau superior els alumnes no residents també superen als que viuen en el municipi, però en menor mesura. La capital del Bages es troba per sobre de la mitjana de Catalunya pel que fa a residents que estudien en el mateix municipi. El valor en el cas català és del 83,3%. Es pot deduir que l'oferta formativa

Taula 12. ALUMNES EN L'ESCOLARITZACIÓ POSTOBLIGATÒRIA

Concepte	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Batxillerat						
Públic	980	1.035	1.106	1.066	1.055	1.046
Privat	274	268	262	257	235	222
Total	1.254	1.303	1.368	1.323	1.290	1.268
Formació grau mitjà						
Públic	787	875	825	821	842	781
Privat	438	496	689	757	806	712
Total	1.225	1.371	1.514	1.578	1.648	1.493
Formació grau superior						
Públic	458	440	537	508	520	530
Privat	118	138	199	271	277	402
Total	576	578	736	779	797	932

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

Taula 13. ALUMNES RESIDENTS I LLOCS D'ESTUDI LOCALITZATS PER NIVELL D'ESTUDIS. CURS 2016-17

Concepte	Educació infantil 2n cicle	Educació primària	Educació secundària obligatòria	Batxillerat	Cicles formatius de grau mitjà	Cicles formatius de grau superior	Total
Residents que estudien al municipi	2.021	4.407	2.755	931	483	341	10.938
No residents que estudien al municipi	136	301	441	336	1.007	587	2.808
No consta residència i estudien al municipi	0	1	3	1	3	4	12
Residents que estudien a fora del municipi	236	540	152	36	77	158	1.199
Llocs d'estudi localitzats ¹	2.157	4.709	3.199	1.268	1.493	932	13.758
Alumnes residents ²	2.257	4.947	2.907	967	560	499	12.137

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

¹ Llocs d'estudi localitzats: residents que estudien a Catalunya i no residents que estudien a Catalunya i no consta residència i estudien a Catalunya.

² Alumnes residents: residents que estudien a Catalunya.

s'ajusta a les exigències del conjunt de la població d'estudiants.

ESCOLA D'ADULTS

El Centre de formació de persones adultes Jacint Carrió segueix oferint multiplicitat de cursos amb diversos nivells. Entre ells, es troba el curs d'accés al cicle formatiu de grau mitjà destinat a aquelles persones que han superat de manera exitosa el programa de formació i inserció i tenen l'anhel de seguir adquirint coneixements en el món educatiu. Ofereixen la graduació en educació secundària, la preparació per a les proves d'accés als cicles formatius de grau superior i la preparació de les proves d'accés a la universitat per a majors de vint-i-cinc anys. Paral·lelament disposen de programes instructius de català, anglès i informàtica. El nombre d'alumnes matriculats s'ha reduït respecte al curs 2014-2015. Aleshores era de 753 alumnes i enguany és de 644.

ESTUDIS UNIVERSITARIS

Manresa compta amb diverses institucions destinades a l'obtenció de titulacions de caràcter universitari, abastint una oferta àmplia de graus, màsters, postgraus i, en menor mesura, doctorats. La quantitat d'estudiants residents a Manresa que estudien en el mateix municipi s'ha mantingut estable en els darrers anys. L'última dada proporcionada per l'Institut d'Estadística de Catalunya situa la xifra en 351 alumnes durant el curs 2015-2016. Els estudiants que desenvolupen estudis acadèmics en la ciutat són en la seva majoria residents de fora del municipi. En canvi, 1.136 persones residents i universitàries opten per dur a terme la seva trajectòria formativa fora de Manresa.

La Fundació Universitària del Bages (FUB) és una de les institucions universitàries on es poden cursar graus de ciències de la salut com infermeria, fisioteràpia, podologia i logopèdia. Brinda, a més, la possibilitat de realitzar un doble grau en podologia i fisioteràpia. Al mateix temps gaudeix d'una oferta de vint-i-dos màsters i postgraus en aquest àmbit. L'altre parcel·la en la que s'imparteixen estudis, fa al·lusió a les ciències socials amb el grau d'administració i direcció d'empreses,

per una banda, i per l'altra, el grau en educació infantil. Nou són els màsters i els postgraus oferts d'aquesta branca.

La FUB va ser un centre adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona fins al 2014. Arran d'aquí, a partir del 2015 es converteix en un centre federat de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya. Alhora, amb el canvi, la FUB va passar a ser seu del campus Manresa de la dita universitat. Segons les últimes dades disponibles el nombre d'estudiants amb els quals compta la FUB és de 1.479 per al grau i 267 per màsters, postgraus i MBA. El total d'alumnes durant el curs 2016-2017 va ser de 1.746. S'han incrementat un 22,4% respecte al curs 2014-2015.

L'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Manresa (UPC) és una de les altres entitats que conformen la xarxa universitària de Manresa. Dóna la possibilitat de cursar sis graus en enginyeria, dos màsters i un doctorat en recursos naturals i medi ambient. Durant el curs 2015-2016 la UPC comptava amb 718 alumnes realitzant estudis de grau, sent els graus d'enginyeria mecànica i d'enginyeria dels sistemes TIC els que tenien més alumnes. Pel que fa al màster el nombre d'alumnes va ser de 58. Així el total d'estudiants va ser de 781 per al curs 2015-2016, una reducció del 10,0% si es pren com a referència el curs 2014-2015.

Finalment, conclou l'oferta universitària de la ciutat de Manresa la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Es tracta d'una universitat online que permet realitzar estudis a distància proporcionant un mètode més flexible. Es poden cursar vint-i-quatre graus de famílies diverses i trenta-cinc màsters i postgraus. A més, atorga l'alternativa de portar a terme el doctorat.

I com a darrer apunt, l'any 2008 es va signar un conveni entre la Universitat Internacional de Catalunya (UIC) i la Fundació Althaia amb l'objectiu que els centres hospitalaris de la ciutat acollissin els respectius estudiants de Medicina en pràctiques. Així doncs, Manresa rep estudiants diversos que comparteixen equipaments, com la Biblioteca del Campus Universitari de Manresa (BCUM) i la residència d'estudiants.

ABSENTISME

Durant el curs 2013-2014 es va aplicar el nou Protocol per a la Prevenció i la Intervenció en l'Absentisme Escolar en la comarca del Bages, el qual suposa una actualització del protocol creat en l'any 2000. En la nova versió, es fa especial èmfasi en la qualitat potencial que abraça el treball en xarxa, es promou la intervenció de la fiscalia per aquells casos d'absentisme de difícil resolució i es genera un Pla d'Actuació Individual i Familiar (PAIF).

L'absentisme es pot manifestar de diverses maneres. El regular i el crònic són les màximes expressions i, de retruc, les més angoixants. L'absentisme de tipus regular es defineix com aquell en què la manca d'assistència oscil·la entre el 25% i el 75% de faltes mensuals. L'absentisme crònic suposa l'última baula de la cadena, on les faltes mensuals superen el 75% fins a arribar, en alguns casos, al 100%.

El circuit que es traça contempla diversos mecanismes, en funció de les circumstàncies concretes i del feedback que mostra la família. En l'absentisme regular se cita a la família; si la família acut, s'estableix un PAIF, si no acut, es deriva el cas a la comissió municipal d'absentisme. Pel que fa a l'absentisme crònic, les mesures que s'esguarden són més concloents. En primer lloc, com en el cas anterior, se cita a la família a través d'una carta, si la família col·labora, es fa un PAIF i, en situació contrària es deriva el cas a la comissió municipal d'absentisme. En el supòsit que sigui una conjuntura d'absentisme amb altres indicadors de risc greu que persisteixen, es deriva a serveis socials bàsics i si es confirma l'existència d'una situació preocupant, es torna a derivar al servei d'atenció d'infància i adolescència. En el cas que no se li puguin associar altres indicadors de risc greu, la comissió municipal d'absentisme ho comunica a la fiscalia. Si la condició es cataloga com a inquietant, els Serveis Socials Bàsics posen en coneixement la situació al Servei d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència.

A escala metodològica, els canvis del nou protocol, suposen una ruptura en la manera d'establir el còmput, que es tradueix en la incapacitat a l'hora de comparar els casos d'absentisme actuals amb els de la resta d'anys. Les tendències, però, segueixen

reproduint el mateix patró establert i instaurat d'ençà que es té registre. L'educació secundària segueix capitalitzant l'absentisme escolar. Tercer d'ESO és el curs on més persones repeteixen, tal com s'ha exposat amb anterioritat, i on més absentisme es produeix. Les dones, en el curs 2016-2017, es troben al capdavant de l'abandonament escolar prematur, tant en el regular com en el crònic.

L'abandonament prematur a Catalunya presenta unes xifres alarmants. Encara que es trobin per sota de les del conjunt de l'Estat Espanyol, superen significativament les taxes de la Unió Europea. Així pel 2016, Catalunya, se situava 7,3 punts percentuals per sobre dels valors de la UE. La tendència general fa referència al fet que són els homes qui presenten el contingent amb major abandonament, fet que contrasta amb el cas manresà per aquest últim curs. La crisi econòmica, però, ha contribuït a la reducció de les taxes d'absentisme.

Segons els informes PISA en els països de l'OCDE els estudiants socioeconòmicament desfavorits, d'origen immigrant i els nois, tenen més probabilitats de repetir curs. Sabent l'existència d'una relació estreta entre la repetició de curs i l'abandonament escolar prematur, no es pot tractar l'abandonament escolar prematur sense atendre a les desigualtats socials. Com de distanciats se senten els individus i les famílies de la institució escolar depèn en gran mesura dels condicionants estructurals. Parlar de desafecció o desinterès, descontextualitzant la posició que ocupen en els estaments socials desguarneix de tota comprensió. Resulta en aquests casos, pertinent abordar el fenomen des de l'equitat (Tarabini et al. 2015).

PISA acaba dient que com menys s'utilitzi la repetició de curs, més equitatiu serà el sistema i menys estreta serà l'associació entre nivell socioeconòmic i rendiment.

Bibliografia

Tarabini, A., Curran, M., Montes, A., & Parcerisa, L. (2015). La vinculación escolar como antídoto del abandono escolar prematuro: explorando el papel del habitus institucional. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 19(3).

8. Serveis socials

*... parany de naips, guanys de parracs,
itinerant aguait dels llacs,
dolor, buidor, pecat, espant:
l'home que tinc al meu davant.*

SALVADOR ESPRIU (1913-1985)
Setmana Santa

*A la pàgina anterior, fotografia de la plaça Valldaura a principis del segle XX.
Arxiu Xavier Jovés i Garcia. Associació Memòria i Història de Manresa i Arxiu Comarcal del Bages.*

INTRODUCCIÓ

Els Serveis Socials a Catalunya es regeixen per la Llei 12/2007, d'11 d'Octubre, la qual estableix als Serveis Socials Bàsics (SSB) com la principal porta d'accés a la xarxa de serveis socials d'atenció pública i són de competència local. Això suposa instaurar nexes de proximitat amb les persones usuàries fomentant la seva autonomia per tal que visquin dignament amb el benentès d'atendre a les diferents situacions de necessitat pertinents. La interpretació de la Llei que hom pugui fer de les tasques que ha de desenvolupar el cos tècnic dels SSB es presenta com un panorama ampli, heterogeni i dispers. Conseqüentment, l'efecte que se'n deriva és que amb certa freqüència absorbeixen funcions que no entrarien, estrictament, dins el seu marge d'acció i que, per tant, dita competència es podria assumir des d'altres sistemes. En són un exemple il·lustratiu, les càrregues generades als SSB com a resultat dels dèficits i/o buits en les polítiques de diversos àmbits (habitatge, educació, sanitat, etc.) conjuntament amb la manca de dotació de recursos d'aquests sistemes. La creixent situació de precarietat arran de la recessió econòmica no ha fet més que intensificar la mencionada tendència.

Molts dels esforços realitzats des de Serveis Socials, per la conjuntura en què es troben, s'adscriuen a l'atenció de circumstàncies projectades des de la pobresa. Tradicionalment s'ha estudiat la pobresa d'acord a uns paràmetres que sols es limitaven a registrar els inputs econòmics assenyalant com a pobres els estrats socials més baixos on els ingressos econòmics brillen per la seva absència, o bé són tan escassos que en prou feines permeten subsistir. La pobresa relativa va un pas més enllà i posa en relació la situació monetària personal amb els nivells generals d'ingressos del país o de determinats col·lectius socials. Així, fa uns anys que la voluntat d'enfocar la pobresa en termes relacionals ha anat quallant gradualment. Una persona no és en ella mateixa pobre, sinó que ho és en funció del context i del tipus de societat en què es troba ubicada.

Actualment, el concepte d'inclusió social gaudeix d'una gran plausibilitat donat que abasta l'engreument de múltiples dimensions. S'entén que per

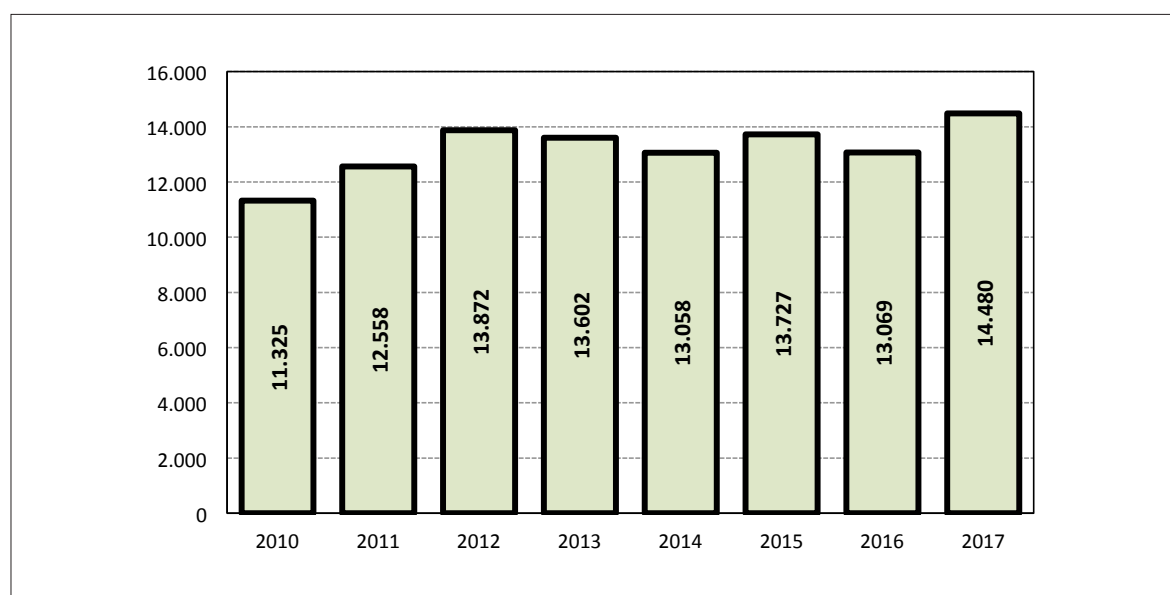
tal que la inclusió sigui completa, les persones han de participar en tres eixos; en el mercat i/o en la utilitat social aportada per cada persona com a mecanisme de contribució col·lectiva, en les relacions socials i en la participació política i de ciutadania (Riba et al., 2004). Les dimensions són permeables i les desigualtats en un àmbit contaminen les relacions en la resta. No participar en el mercat o participar-hi de manera anecdòtica pot retribuir en les relacions familiars. Per tant, no es poden entendre com a fotogrames solts sinó com un procés dinàmic amb efectes entrellaçats.

Ara bé, tot i la gran quantitat d'energia destinada en la gestió de prestacions econòmiques, la intervenció dels Serveis Socials es desplega en altres àrees prenent una pluralitat de formes. Els principals espais on es desenvolupen són, per una banda, l'estudi, l'anàlisi i la diagnosi de les situacions de necessitat personal, familiar, comunitària i social. I per altra banda, la intervenció social i educativa. Una altra pedra angular tracta sobre la gestió dels serveis propis (Teleassistència, Serveis d'ajut a domicili, Centres Oberts...). I finalment, l'últim pilar fa referència a la contribució de l'establiment i al reforç de les xarxes teixides amb altres serveis i entitats, sobretot del tercer sector, amb l'objectiu de fer front comú a les dificultats socials.

PERFIL GENERAL I EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ATESA

Arran de la crisi, les persones ateses han anat augmentat progressivament. Això suposa una obvietat. El que no resulta tan evident és com en un context de creixement econòmic com el dels darrers anys, on Catalunya n'és líder segons l'Informe de Conjuntura del Departament d'Economia, el 2017 sigui l'any en què més persones han necessitat el suport per part dels Serveis Socials. S'han atès a 14.480 persones, la qual cosa suposa el 19,3% de la població total. Una de les raons de l'increment pot donar resposta a què els efectes de la crisi no s'han revertit sinó que més aviat sembla que s'hagin cronificat, generant un contingent de població que depèn de manera permanent o quasi permanent dels recursos de Serveis Socials. No existeix una correlació positiva entre el creixement econòmic i la situació real d'alguns sectors de la població. Un

Gràfic 1. EVOLUTIU PERSONES ATESES A SERVEIS SOCIALS

Font: Ajuntament de Manresa

context econòmic favorable no suposa una reducció de les taxes de pobresa. I justament aquesta situació és la que s'ha fet palesa des de l'administració local. En el 2017 del total d'expedients, els nous configuraven el 29,0%.

En l'anterior informe social ja s'apuntava a un canvi de tendència que s'ha mantingut constant i s'ha anat repetint any rere any. Mentre que tradicionalment les persones més ateses eren les majors de 75 anys i amb problemàtiques relacionades amb la salut i l'autonomia personal, actualment s'atenen més persones en edats compreses dels 30 als 54 anys i amb problemes relatius amb els ingressos econòmics. La precarietat i la inestabilitat intrínseques a les ocupacions manuals o de poca qualificació, comporta que moltes persones presentin trajectòries laborals amb un caràcter profundament discontinu i amb retribucions econòmiques les quals, sovint, són insuficients i no garanteixen poder sortir de la pobresa. Precisament, les taxes d'atur amb xifres més pronunciades estan representades pels que tenen entre 40 i 59 anys. Una altra qüestió que resulta fonamental per entendre el canvi en la tendència fa referència a les ràtios d'atur de llarga durada. Representa un dels "talons d'Aquil·les" de Manresa, ja que les taxes són significativament elevades (20,6%). Encara s'evidencia més la fermesa del valor quan aquest es compara

amb la mitjana que mostra el conjunt de municipis, de grandària mitjana, que integren la xarxa del Perfil de la Ciutat. Manresa supera el percentatge en 3,9 punts.

El següent perfil més atès l'institueix el conjunt de persones de més de 75 anys amb problemàtiques de dependència, soledat i/o aïllament. Cal recordar que les persones i famílies que s'adrecen a Serveis Socials freqüentment exposen múltiples problemàtiques que s'han de considerar des de diversos àmbits. Per exemple, quant a gent gran es refereix, existeix el perfil que va des de persones grans dependents amb suport familiar i economia suficient fins a aquelles persones que sempre han mostrat una situació d'aïllament amb problemàtica social (ingressos insuficients, xarxa social fràgil, problemes de salut mental, etc.) que s'agreuja quan arriben a la vellesa.

D'aquesta manera, es posen en relleu dos perfils cabdals en l'atenció social. Les persones d'entre 30 a 54 anys, algunes amb menors a càrrec, que tenen problemes d'ingressos econòmics insuficients i les persones de més de 75 anys amb complicacions que refereixen a la dependència i a l'aïllament.

Pel que fa a la distribució de les demandes en les diferents zones territorials, la zona Centre i Ponent,

Taula 1. PERSONES ATESES PER ZONA

Concepte	2014	2015	2016	2017
Usuaris Manresa	13.058	13.727	13.069	14.480
Població atesa per districtes¹				
Centre	18,1%	18,8%	16,5%	17,9%
Ponent	20,7%	21,3%	20,6%	21,4%
Llevant	20,5%	21,4%	21,7%	16,0%
Nord	10,6%	11,8%	11,2%	19,8%
Manresa	17,3%	18,4%	17,5%	19,3%

Font: Ajuntament de Manresa

¹ Població atesa/població total de la zona

Taula 2. PERSONES ATESES PER SEXE

Sexe	2013	2014	2015	2016	2017
Homes	47,9%	47,8%	47,7%	47,3%	47,7%
Dones	52,1%	52,2%	52,3%	52,7%	52,3%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 3. PERSONES ATESES A SERVEIS SOCIALS SEGONS L'EDAT

Franja d'edat	2013	2014	2015	2016	2017
Menors d'onze anys	15,1%	17,4%	16,7%	16,0%	14,8%
Entre 12 i 17 anys	7,0%	7,6%	7,4%	7,3%	7,2%
Entre 18 i 29 anys	14,8%	14,3%	13,5%	13,9%	13,6%
Entre 30 i 54 anys	34,6%	34,1%	32,7%	32,7%	32,9%
Entre 55 i 64 anys	6,0%	6,4%	7,3%	7,6%	8,5%
Entre 65 i 75 anys	4,9%	4,0%	4,7%	4,8%	5,3%
Més de 75 anys	17,1%	15,9%	17,6%	17,5%	17,3%
En blanc	0,6%	0,2%	0,1%	0,2%	0,3%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Ajuntament de Manresa

han constituït les dues zones territorials que més problemàtiques han atès al llarg dels anys. Per això, el 2015, es van reformular els districtes amb la finalitat d'equilibrar les càrregues de treball, traspasant la part del barri de les Escodines que tenia zona Centre a la zona Llevant, i també una part limítrofa de la zona Nord al Llevant.

Des de 2014, Ponent configura el districte d'on provenen més persones al·legant algun tipus de problemàtica. Suposa el 28,2% del total de la demanda. Seguidament de Llevant on la xifra és del 27,6%. La zona Centre ha passat de ser el districte amb més persones en situació de vulnerabilitat a trobar-se en una posició que sols sobrepassa

Taula 4. BARRIS CORRESPONENTS A LES ZONES

Llevant	Ponent
Font dels Capellans	Part de la Mion
Sagrada Família	Miralpeix
Viladordis	Plaça de Catalunya
La Balconada	Saldes
Cal Gravat	Valldaura
Sant Pau	Pare Ignasi Puig
Part de la Pujada Roja Cots-el Guix	Part del Poble Nou
Escodines	

Nord	Centre
Ctra. Santpedor	Barri Antic
La Parada	Vic i Remei
Part d'el Poble Nou	Part del Passeig i Rodalies
Part de Passeig i Rodalies	Els Comtals
Part de la Mion	
Part de la Pujada Roja Cots-el Guix	

Font: Ajuntament de Manresa

la zona Nord. Aquesta última sempre ha presentat les ràtios més baixes de persones ateses. Tot i això la demanda d'aquestes zones segueix constituint un volum d'atenció gens menyspreable. El patró mencionat es reafirma si s'observa el pes de les persones ateses per cada zona territorial en relació al total de la població de cada zona.

Problemàtiques detectades

Les principals problemàtiques detectades en l'època anterior a la crisi estaven regides pels problemes de salut derivats en la seva majoria del sobreenvelliment de la població, com poden ser les limitacions funcionals que es presenten amb més veu a mesura que s'avança en el cicle vital i que es van accentuant fins al punt de generar dependència en els moments de més declivi fisiològic. Juntament amb la manca d'autonomia personal, la situació de persones grans vivint soles institueixen el gran bloc de causes més preocupants a les que fer front. Aleshores les qüestions relacionades amb el treball eren una problemàtica que tan sols fregava el 4,5% arribant a configurar una alarma social poc rellevant. La situació ha fet un gir total,

on els problemes relacionats amb el món laboral en el 2017 es col·locaven al 19,6%, ascendint fins al 26,5% en la zona de Ponent.

Els ingressos configuren amb diferència el gran gruix de casos que requereixen intervenció, com a resultat de la precarietat econòmica que soscava les seves arrels en les situacions d'atur, l'augment del cost de lloguer, dels subministraments, dificultats en l'accés i al manteniment d'ocupacions en el mercat laboral, entre d'altres. Els percentatges són elevats en les diferents zones, recurrent des del 32,5% que presenta Ponent fins al 46,0% que mostra la zona Centre. La quantitat de població que no percep cap mena d'ingrés és preocupant però encara ho són més les persones que tenen ingressos insuficients que no els permeten arribar a desenvolupar una vida amb certa tranquil·litat.

Malgrat que els problemes relacionats amb el món laboral es trobin per sota quantitativament, configuren la causa primera de la necessitat d'atenció, ja que la manca d'ingressos és una conseqüència directa de l'absència de participació, o la baixa participació, en el mercat laboral. També existeix

Taula 5. PES DEL TIPUS DE PROBLEMÀTICA SOBRE EL TOTAL DE PERSONES ATESES

Problemàtica	Centre	Llevant	Nord	Ponent	Manresa
Autonomia personal	13,8%	23,2%	11,1%	14,6%	16,2%
Educació	2,2%	2,5%	4,7%	2,8%	2,9%
Hàbit o conducta	1,0%	0,8%	1,3%	1,1%	1,0%
Ingressos	46,0%	33,8%	38,7%	32,5%	37,5%
Món laboral	16,7%	18,6%	14,6%	26,5%	19,6%
Problemàtica d'habitatge	9,3%	7,6%	10,0%	5,5%	7,9%
Relació social	1,9%	1,3%	1,3%	2,0%	1,6%
Relacions familiars	9,0%	12,3%	18,2%	15,1%	13,3%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Ajuntament de Manresa
Dades de l'any 2017

un gran volum de persones que tot i estar en el mercat laboral, les ocupacions són tan precàries i mal remunerades que no impliquen poder assumir les despeses més mundanes. Les dificultats en la cobertura de les necessitats bàsiques fa que sigui menester l'acompanyament en la gestió econòmica de les famílies. Igual de rellevant és el desplegament de recursos destinats a pal·liar o a minorar aquesta situació. Es detecta com, en alguns casos, aquestes condicions incideixen prominentment en la salut emocional i en les dinàmiques familiars, establint un vincle entre el malestar econòmic i les creixents dificultats de convivència entre els membres de la unitat familiar.

L'altra raó a què es destinen gran mesura dels recursos disponibles és a fer front a les diverses problemàtiques relacionades amb l'habitatge. Aquesta, igual que els problemes relacionats amb els ingressos i el mercat laboral, resulta transversal en el conjunt de les zones territorials. Tot i això, la forma en què es materialitza en cada zona difereix lleugerament. D'aquesta manera, en la zona Centre com que l'habitatge té una sèrie de particularitats com, per exemple, l'alta presència de pisos vells, precaris i amb lloguers més econòmics, les persones que hi viuen ho pateixen. L'infrahabitatge és especialment característic de la zona Centre on molta part dels usuaris de Serveis Socials viuen amb unes condicions d'habitabilitat deficitàries (amuntegament, manca de subministraments, calefacció...).

Paral·lelament, el nombre de desnonaments s'ha vist incrementant durant el 2017. Un dels trets que comparteix amb la zona Nord és el progressiu increment dels habitatges ocupats. Especialment en la zona Nord, amb la proliferació de pisos de promoció pública s'ha generat un augment de l'ocupació. Les despeses en els subministraments també ocupen un gran volum de la intervenció.

La distribució de les necessitats és homogènia en el territori, el que marca aspectes diferenciadors és la intensitat amb què es presenten les diverses problemàtiques. Les situacions de risc derivades de la manca d'autonomia personal tenen una incidència més elevada a la zona de Llevant. Això és degut al sobreenvelliment que presenta, ja que dos dels barris amb la mitjana d'edat més elevada de Manresa es troben ubicats en el si d'aquesta zona. Tal com el diagnòstic qualitatiu assenyalava, són moltes les persones que es van instal·lar en barris de promoció pública, com la Balconada i la Font, les que hi continuen vivint. Les generacions posteriors, com fills i néts han fet mobilitat marxant del barri. D'aquesta manera hi segueix residint un gran contingent de persones grans.

Atenció a les necessitats bàsiques

Les eines disponibles per poder donar resposta a les situacions de vulnerabilitat que pateixen les persones que s'apropen a qualsevol servei de l'administració

Taula 6. RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ

Concepte	2013	2014	2015	2016
Nombre de beneficiaris	3.387	3.720	3.730	3.630
Sol·licituds	260	293	219	141
Menors a càrrec	1.407	1.512	1.497	1.419

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 7. PROGRAMA D'AJUDES INDIVIDUALITZADES

Concepte	2014	2015	2016	2017
Nombre de famílies	1.003	688	690	768
Nombre d'ajudes	1.338	785	756	845
Quantitat total ajudes (€)	213.242,29	180.743,36	193.681,43	194.414,99
Menors a càrrec	n/d	1.148	1.097	1.096
Nombre de persones beneficiàries	4.006	3.529	3.337	3.346

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 8. BENEFICIARIS DELS AJUTS DE SUPORT A L'ESCOLARITZACIÓ

Concepte	Curs 2015 - 2016		Curs 2016 - 2017	
	Beques menjador	Ajuts escolars	Beques menjador	Ajuts escolars
Persones beneficiàries	1.035	1.093	1.354	1.926
Sol·licituds	1.289	1.793	1.622	2.029

Font: Ajuntament de Manresa

local són diverses però totes elles tenen un caràcter limitat que no garanteixen la plena inclusió social. La Renda mínima d'Inserció (RMI) constituïa una d'elles. La quantitat de la prestació se supeditava a les càrregues familiars que presentava la persona a la qual s'obria expedient. La intenció de l'ajut era que fos de caràcter puntual però donada la cronificació de la pobresa i els alts percentatges d'atur estructural que presenta Catalunya moltes es dilataven en el temps perquè no s'havia superat la situació d'exclusió social. En concret a Manresa el nombre de RMI que es proporcionaven eren significatives en comparació amb altres municipis. En el 2016 per cada 1.000 habitants 67 rebien la prestació. Exactament 3.630 eren les persones perceptores de les quals 1.419 eren menors. Després de tres anys de creixement continu la tendència es va invertir en l'últim any. Cal mencionar que la RMI durant el 2017 es va transformar en la Renda Garantida

de Ciutadania (RGC). Una de les modificacions en la regularització de la renda garantida és que suposa una prestació de caràcter indefinit mentre es compleixin els requisits, en contraposició a la RMI que, en teoria, tenia una durada màxima de 60 mensualitats. La quantia econòmica configura una altra diferència, ja que s'ha incrementat i la previsió és que ho segueixi fent fins a arribar l'objectiu establert per al 2020. Tot i el poc temps d'ençà de la substitució de la RMI per la Renda Garantida, des dels Equips Bàsics d'Atenció Social (EBAS) s'ha percebut un descens en la demanda d'ajudes individualitzades i una millora notòria que permet a les persones cobrir de manera més eficient les necessitats bàsiques.

La quantitat de diners dispensats en el Programa d'Ajudes Econòmiques Individualitzades va arribar al punt més àlgid en el transcurs del 2012. A par-

tir d'aquí, va anar degenerant i si es comparen les dades del 2017 amb els valors assolits l'any 2012, es pot observar de manera límpida com les xifres s'han reduït eloqüentment. Això no respon a la disminució real del pressupost destinat a cobrir les diverses problemàtiques, sinó a què els programes d'ajuts s'han diversificat, fent projectes específics per diferents necessitats. Els ajuts per fer front a les necessitats derivades de l'habitatge (deutes de lloguer, de subministraments tals com aigua, electricitat, gas, etc.) han estat any rere any les més sol·licitades i a les que més recursos econòmics s'ha hagut de destinar. Com a conseqüència de l'alta demanda, durant el 2015 es va modificar el programa d'ajudes aplicant un programa concret pels ajuts d'habitatge.

El segon concepte de la seqüència, al·ludeix a les compensacions econòmiques encarregades de subvencionar mancances de diversos àmbits, com en l'àrea de treball i ocupació que es donen ajuts per a la formació ocupacional, la inversió inicial per a l'ocupació o el transport per a l'ocupació. Pel que fa a les necessitats bàsiques com és l'alimentació la majoria de casos es deriven a la Plataforma dels Aliments vinculada a la Fundació Rosa Oriol. Les derivacions a la plataforma van arribar al seu punt més àlgid el 2014 amb 3.074 casos. Seguidament va anar disminuint gradualment però el 2017 es va tornar a produir un repunt (2.532), encara que no s'arriba assolir el valor previ. La retribució econòmica directa per qüestions relacionades amb el menjar es fa en ocasions molt puntuals, quan s'ha topat amb una necessitat específica.

Finalment, cal fer esment del Programa de Beques de Menjador i el Programa d'Ajuts Escolars. El primer es dirigeix a aquells alumnes escolaritzats en els nivells de cicle inicial i primària de les escoles públiques de Manresa. Es valoren les condicions econòmiques, familiars, socials i geogràfiques de les persones demandants. Les sol·licituds en el curs 2016-2017 s'han ampliat en un 25,8% respecte al curs anterior. S'han atès a un total de 1.622 sol·licituds per acabar concedint-ne 1.354 de les quals 45 gaudeixen d'una beca que cobreix la totalitat de les despeses. La resta ha de retribuir el 50%. Tot i això, de les 1.309 restants, l'Ajuntament va complementar 601 beques. El resultat és que, 646

persones tenen una beca que cobreix el total de les despeses i 708 persones han de pagar-ne el 50%.

Els ajuts escolars responen a la incapacitat que tenen algunes famílies de proveir als seus fills i filles del material escolar, llibres i activitats escolars. La demanda ha augmentat un 13,2% i s'ha cobert el 94,9% dels casos. En total s'han beneficiat 1.926 infants de les 2.029 sol·licituds.

Atenció a la infància i adolescència

Les situacions de vulnerabilitat en el cas dels infants i adolescents susciten devoció i preocupen especialment, no tant per les conseqüències que puguin derivar en un futur per una mala praxi, sinó perquè la finalitat comença i acaba en el reconeixement mateix del dret. És a dir, no són drets anticipats que sorgeixen de l'angoixa de les possibles repercussions venidores un cop siguin adults, més aviat se'ls reconeix com a ciutadans de ple dret, equiparables a qualsevol altra persona. Això no implica que no es contemplin les seves necessitats específiques i que també es tingui en compte el seu procés de maduració.

Mentre que la protecció dels infants i adolescents en situació de desemparament correspon a la Generalitat de Catalunya, la intervenció en situacions de risc és responsabilitat de les administracions locals. El 2017 es van atendre a 2.147 infants i a 1.046 adolescents, xifra que suposa el 22,1% del total de persones ateses. La majoria es concentra en la zona de Ponent, aglutinant el 30,1% del total de casos, seguit del districte Centre (25,5%). Els adolescents atesos han augmentat més que els infants. Els primers ho han fet un 8,7% enfront dels segons que s'han incrementat en un 2,8%.

En els diagnòstics qualitius elaborats pels Equips Bàsics d'Atenció Social (EBAS) s'extreu una percepció comuna la qual assenyala que la majoria de problemàtiques relacionades amb els infants atesos estan marcades per la situació socioeconòmica dels progenitors. L'estrès resultant de les situacions de precarietat econòmica i la inestabilitat en l'habitatge afecta en les relacions familiars generant, en alguns casos, circumstàncies conflictives. La manca d'ingressos suficients pot incidir a la capacitat

Taula 9. MENORS ASESOS PEL SERVEI ESPECIALITZAT D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I A L'ADOLESCÈNCIA

Menors atesos	Assessorament als EBASP	Expedients atesos	Total
Manresa	124	142	266
Resta del Bages	217	191	408
Bages	341	333	674

Font: Memòria Servei Especialitzat d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència.
Dades de l'any 2017

d'atendre correctament a les necessitats bàsiques dels infants així com a l'atenció educativa, emocional i del lleure, de manera que aquestes conjuncions de malestar que sofreixen els pares, a voltes, comporten la desatenció i/o delegació de les seves funcions parentals. Un volum significatiu de les famílies presenten models familiars amb dificultats d'establir límits, sigui per excés o per defecte, palpables en l'organització familiar. Les complicacions en marcar límits implica que s'adoptin rutines poc saludables, com ara el descontrol horari (àpats a deshora, hores de son insuficient, impuntualitat escolar, no execució dels deures, etc.).

Quan es detecten casos de negligència greu es posa al corrent del Servei Especialitzat d'Atenció a la Infància i Adolescència (SEAIA). En el 2017, s'han tramès 40 expedients nous. En l'atenció individualitzada s'han atès a un total de 266 menors provinents de Manresa. Tot i això s'han tancat 30 expedients. Els expedients es poden tancar per diverses raons, com per exemple complir la majoria d'edat, la millora de la situació, canvi de territori, etc.

Les dificultats en l'àmbit educatiu conformen un altre nínxol de preocupació donat que alguns infants provinents de famílies amb dificultats econòmiques manifesten comportaments de desvinculació i desinterès cap a l'escola. Les dificultats en l'aprenentatge es veuen agreujades per trastorns d'hiperactivitat i dèficit d'atenció, però en molts casos la falta de suport familiar en l'elaboració de les tasques que s'han de realitzar a casa condicionen el correcte desenvolupament pedagògic de l'infant. Endemés, des dels Centres Oberts es perceben casos d'infants amb necessitats d'educació

especial que no se'ls ha realitzat cap diagnòstic. L'ajuntament de Manresa té tres Centres Oberts que, durant el curs 2016-2017, han atès a un total de 139 infants (74 nens i 65 nenes). En el Centre Obert gestionat per Creu Roja s'han acollit 31 infants (20 nenes i 11 nens).

Una de les expressions més evidents de la desafecció escolar és l'absentisme. En aquest sentit el projecte "Enxarxa" va néixer amb la voluntat de posar en comú diferents institucions de Manresa relacionades amb els àmbits d'educació i salut. L'objectiu principal és aconseguir una actuació social preventiva en l'atenció dels infants i adolescents així com de les seves famílies. En el curs 2015-2016, van augmentar els nous casos atesos en totes les categories, des dels infants de 0 a 3 anys fins als alumnes dels centres de secundària. A partir d'aquí, en el curs 2016-2017, els casos nous s'han reduït significativament rebaixant el total de menors atesos. Les especificitats que sobresurten del seu seguiment són, en primer lloc, les dificultats en l'aprenentatge i el baix rendiment escolar. Se segueixen les dificultats emocionals que presenten, la desmotivació i la manca d'habilitats socials per relacionar-se amb l'entorn. I finalment, un aspecte preocupant és el resultat de la detecció d'infants amb poca xarxa social.

Per acabar cal fer menció del projecte Espai Jove. S'adreça a les persones joves immigrants i es realitzen diverses tasques, com ara d'orientació i suport, detecció de menors no acompanyats, promoció formativa personal en grup i accés a activitats lúdiques i esportives. El nombre de persones ateses en els darrers anys ha sofert una davallada. El valor el 2013 era de 297 mentre que en el 2017 es

va reduir fins als 200 casos, el que suposa una disminució del 32,7%. El perfil general que s'atén en el projecte respon a joves immigrants d'entre els 14 i 25 anys. En aquesta línia durant el 2017, s'ha detectat un augment de nois sols, la majoria extutelats provinents, per una banda, de la comunitat autònoma de Melilla i, per altra banda extutelats provinents de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Paral·lelament, s'ha distingit un increment de nois joves que fa menys d'un any que han arribat a la península, que es troben en situació irregular, majors de 18 anys que no han estat mai tutelats i que es troben ocupant habitatges a Manresa en situacions d'infrahabitatge. El perfil nou que s'ha detectat durant el 2017, del qual no es tenien precedents, el conformen joves sols, en situació irregular provinents d'Algèria que es troben ocupant pisos. Alhora cal fer esment que, malgrat que hi hagi força projectes destinats al reforç escolar, se segueix manifestant un dèficit, ja que queden joves descoberts. Per concloure cal mencionar un contingent de joves que es troben en una situació, que si no es reverteix, serà complicat integrar-los en termes d'inclusió social. Es tracta de menors d'entre 16 i 18 anys en situació administrativa irregular que no tenen el títol d'ESO i que no poden accedir a cap recurs formatiu ni laboral.

Atenció a les persones discapacitades i a les persones amb dependència

El terme de discapacitat engloba el conjunt de limitacions i restriccions que una persona pot experimentar en el desenvolupament de les activitats vitals. A Manresa, el 2017, el 8,8% de la població tenia el reconeixement legal del grau de discapacitat. El valor es troba per sobre de la mitjana de Catalunya en 1,5 punts percentuals. Dins de les persones amb una discapacitat reconeguda, el 50,7% són dones i el 49,3% homes. En el 2017 hi havia 3.373 dones enfront dels 3.277 homes, augmentant el total de casos en un 3,9% respecte al 2016. Les edats compreses entre els 45 i els 64 anys abasten el 33,7% del total de persones amb discapacitat reconeguda. El segon grup d'edat amb més presència de persones discapacitades és el que recorre des dels 75 anys en endavant. Els

discapacitats físics motòrics són els que major pes tenen dins del col·lectiu. Així doncs, el 33,6% presenten pèrdua del moviment derivada de diverses causes com per exemple malformacions, lesions, accidents, lesions cerebrals, etc. El següent col·lectiu més nombrós està conformat pels que pateixen malalties mentals, entenent aquelles persones que sofreixen trastorns cognitius, de l'afectivitat o alteracions de conducta.

El grau de discapacitat s'expressa en percentatges en funció de l'acompliment dels barems previstos per avaluar les discapacitats de la persona en el context del respectiu entorn social, familiar i laboral. L'any 2017 el 65,7% de persones amb el reconeixement legal de discapacitat mostraven un grau de discapacitat d'entre el 33% i el 64%.

Quan la necessitat d'ajuda resulta indispensable per dur a terme les activitats bàsiques de la vida diària, les persones amb discapacitat perden la seva autonomia personal i, com a resultat, apareix la dependència. Val a dir que la dependència també es pot donar com a conseqüència de l'edat on les limitacions funcionals van fent mossa fins a incapacitar a la persona. En aquest context, el Programa Individual d'Atenció (PIA) contempla la modalitat d'intervenció més convenient per a les necessitats de les persones dependents d'acord amb els serveis i prestacions brindats pel sistema. Un aspecte recent que ha incorporat tracta sobre la participació de les persones en situació de dependència i/o de les seves famílies en triar la modalitat de prestació que consideren més adequada d'entre les disponibles, tenint en compte el seu grau de dependència. En els darrers anys els PIAs s'han dilatat de manera molt pronunciada. Les primeres instàncies han augmentat un 96,4% respecte a les del 2016 i les revisions ho han fet el 36,7%. En el 2017 es van realitzar 872 accions de primera instància i 585 revisions. L'augment en les primeres instàncies i les revisions obeeix a la tardança en l'aplicació del calendari de la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, que ha comportat que s'acumulin les persones amb grau I fins que no han sigut objecte de dret. En el primer trimestre del 2018 consten 4.752 persones en situació de dependència en el Bages.

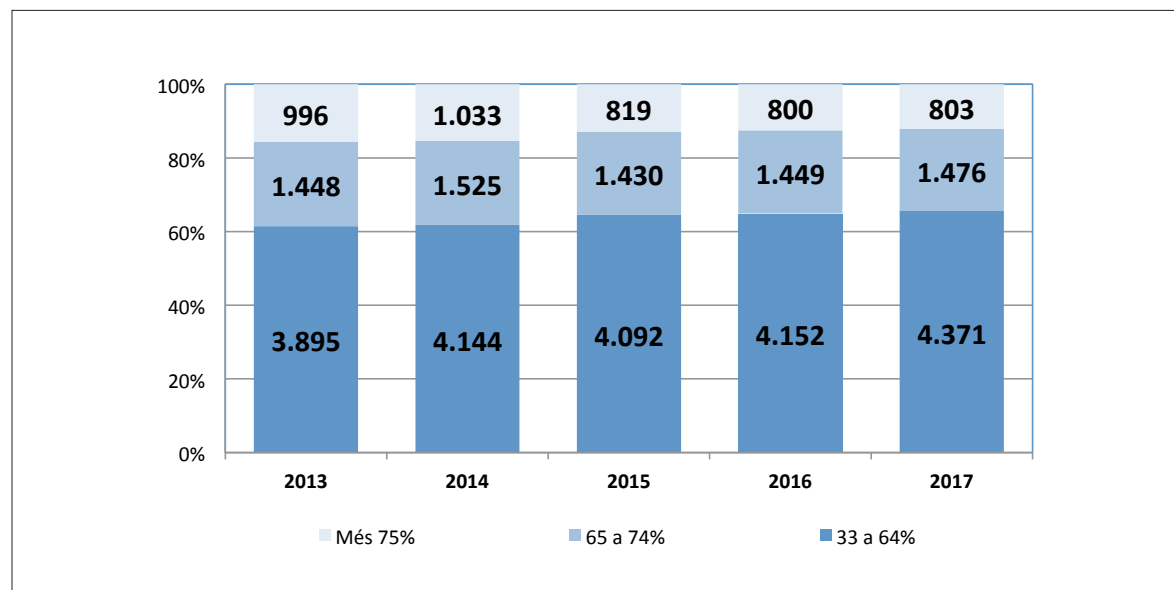
Taula 10. PERSONES RECONEGUDES LEGALMENT COM A DISCAPACITADES SEGONS TIPUS

Tipus de discapacitació	2013	2014	2015	2016	2017
Motòrics	2.265	2.401	2.217	2.219	2.235
Físics no motòrics	1.365	1.448	1.258	1.207	1.232
Visuals	443	453	405	391	388
Auditius	n/d	n/d	365	371	383
Psíquics	573	617	630	647	688
Malalts mentals	1.341	1.410	1.371	1.380	1.438
No consta	n/d	n/d	95	186	286
Total	6.339	6.702	6.341	6.401	6.650

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

*L'any 2015 es produeix un trencament de la sèrie per causes administratives: incorporació de les persones beneficiàries de pensions contributives d'invalidesa no reconegudes prèviament i un procés especial de depuració de baixes.

Gràfic 2. PERSONES RECONEGUDES LEGALMENT COM A DISCAPACITADES SEGONS GRAU

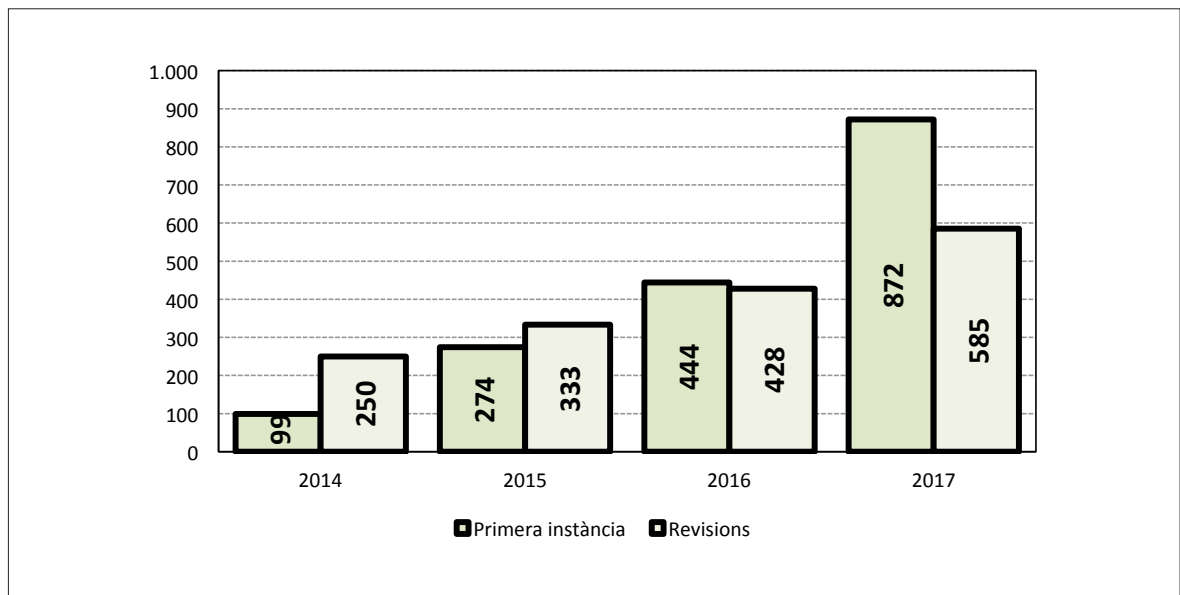

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

El perfil atès és àmpliament divers però majoritàriament es concentra en les persones majors de 65 anys. Durant el 2017, s'ha detectat un ascens en l'atenció de persones de més de 75 anys. Dins de la gent gran, un dels perfils que sobresurt són les persones cuidadores cònjuges que paral·lelament han de lidiar amb el propi deteriorament físic, psíquic i emocional. L'altre perfil tracta dels fills/es cuidadors/es que ja tenen una edat avançada

i presenten patologies o problemes de salut que dificulten l'exercici del rol de cuidador/a. Alhora, s'ha percebut una disminució dels casos de persones que estaven en una residència i retornaven al domicili per manca d'ingressos. Cal recordar que són especialment vulnerables els nuclis familiars on tots els membres es troben en situació de dependència.

Gràfic 3. PIAS TREBALLATS

Font: Ajuntament de Manresa

En el col·lectiu conformat per les persones adultes es visualitza l'increment de persones cuidadores sobrecarregades, ja que participen en el mercat laboral, cuiden de dependents i a més es fan càrrec dels néts i nétes. Addicionalment, es detecta la dificultat d'intervenció en la població amb algun tipus de malaltia mental que no encaixa en cap servei i en cap recurs.

La població amb discapacitat, igual que la resta de la societat, també s'està envellint, i amb el procés d'envelliment apareixen noves necessitats i demandes de serveis, com ara residencials o de salut, que

ara no queden especialment cobertes. Alhora, s'aprecien una manca de serveis especialitzats per a les persones amb trastorns de la conducta, de fet, la manca de serveis especialitzats limiten molt la diagnosi acurada d'aquests perfils.

BIBLIOGRAFIA

Subirats, J., Riba, C., Giménez, L., Obradors, A., Giménez, M., Queralt, D., ... & Rapoport, A. (2004). Pobreza y exclusión social. *Un análisis de la realidad española y europea*. Barcelona: Fundación La Caixa.

9. Eixos de desigualtat

*A l'atzar agraeixo tres dons:
haver nascut dona,
de classe baixa i nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.*

MARIA-MERCÈ MARÇAL (1952-1998)

*A la pàgina anterior, fotografia d'un grup de treballadors i treballadores de l'empresa Manufactures Torrents, S.A.
l'any 1949. Camprubí i Plans, Josep. «La clau de girar la fàbrica». Manresa, 1995.*

INTRODUCCIÓ

Les societats occidentals han emprès processos de transformació que han comportat un canvi substancial en les maneres clàssiques d'organització. Els grans canvis tecnològics han fet possible modificacions en els models productius que han permès la substitució dels pilars tradicionals com l'especialització i l'estabilitat per la flexibilització i l'adaptabilitat. La sensació àmpliament estesa és que la societat esdevé més heterogènia, diversa i individualista a mesura que passa el temps. Tant és així que es parla de la postmodernitat, on els canvis i les alteracions es donen de forma global, d'una forma o altra, afectant diferents àmbits, percebuts també en diferents dimensions d'anàlisi.

Malgrat que s'hagin aconseguit molts avenços, les condicions materials d'existència segueixen tenint un pes fonamental a l'hora d'analitzar la realitat. Les desigualtats socials són, recordem-ho, relacionals, jeràrquiques i en el seu si s'estableixen formes de dominació concretes. Totes les relacions de dominació i opressió estan socialment construïdes i responen a patrons culturals que poden aparèixer fins i tot en les manifestacions més incipients de la vida quotidiana. I amb l'ànim de reconèixer aquestes relacions asimètriques, s'ha volgut fer una aproximació específica a diversos eixos de desigualtat (desigualtats de gènere i LGTBI i desigualtats d'edat).

S'ha agafat aquests eixos perquè, en el cas de les desigualtats de gènere i LGTBI, es tenen diagnòstics recents que permeten donar informació sobre com es troben els col·lectius en diversos àmbits i en el cas de "gent gran" per la força percentual del col·lectiu i per les connotacions associades a la vulnerabilitat social.

En els apartats se separen eixos de desigualtat encara que en la pràctica actuïn simultàniament, per una qüestió de viabilitat analítica. Comentar que una altra dificultat ha estat al caràcter quantitatiu dels indicadors i les fonts de les quals provenen, que són limitades quant a encreuaments es refereix.

LGTBI

El fort teixit associatiu articulat des de diversos col·lectius precursors en la demanda històrica del reconeixement explícit de drets i llibertats de les persones LGTBI ha generat el marc capaç de donar cabuda a la Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. L'objectiu que emana tracta sobre poder viure en plena llibertat la diversitat afectiva, sexual i de gènere. Per bé que s'ha aconseguit el reconeixement polític i legal lluny resta la plena normalització.

Les referències que es mostraran provenen del pla local de LGTBI que s'impulsa des de l'Ajuntament de Manresa i el Consell Comarcal del Bages responen a la voluntat d'elaborar una diagnosi capaç de recollir la situació del col·lectiu amb la finalitat de generar accions i polítiques que promoguin la llibertat afectiva i sexual. La informació disponible prèvia al diagnòstic del pla era escassa. L'any 2017, l'Observatori Contra l'Homofòbia va elaborar un estudi sobre bullying homofòbic a dos instituts de Manresa. És dels pocs precedents que existeixen en relació a la temàtica abordada. Així, per poder conèixer les percepcions i vivències del col·lectiu, la diagnosi s'ha fonamentat, d'una banda, en una part quantitativa duta a terme a partir del buidatge d'una enquesta en línia, dirigida a totes aquelles persones majors de 14 anys que fan vida a la comarca del Bages, independentment de si pertanyen al col·lectiu LGTBI o no. I, per altra banda, una part qualitativa en què s'han efectuat entrevistes en profunditat i grups de discussió sobre les experiències viscudes per part d'algunes persones LGTBI del Bages. Les deduccions a les quals s'arriba s'esbossen en el transcurs del text.

Definicions

A causa de la complexitat conceptual que presenten els diversos col·lectius sobre els quals es farà referència en el llarg del text, s'ha considerat escassament afegir les definicions pertinents amb l'objectiu d'aportar major claredat i capacitat d'enteniement. Aquestes s'extreuen de la Guia per l'Elaboració de Plans Locals LGTBI de la Diputació

de Barcelona. Les definicions que es contemplen s'apunten tot seguit.

Bisexual: fa referència a una persona que es pot “sentir atreta emocionalment o sexualment per persones de més d'un sexe” (Takács, 2006).

Cis: fa referència a una persona que no és trans, és a dir que s'identifica amb la identitat de gènere que li ha estat assignada al néixer.

L'**expressió de gènere** és “l'expressió d'un mateix com a dona o com a home (o ambdós o cap d'ells) en la presentació externa o l'aparença a través del comportament, la indumentària, el pentinat, la veu, els trets físics, etc.” (Takács, 2006). L'expressió de gènere es veu notablement condicionada per les expectatives socials que les persones tenen sobre com s'han de comportar els homes i les dones. L'expressió de gènere no ha de ser fixa ni ha de coincidir necessàriament amb el sexe o la identitat de gènere de la persona.

La **identitat de gènere** “fa referència a l'experiència de gènere que una persona sent internament i individualment, que pot coincidir o no amb el sexe assignat en néixer, i comprèn la percepció personal del cos (que pot comportar, si així s'escull lliurement, la modificació de l'aparença a través de la medicina, la cirurgia o altres mitjans) i altres expressions de gènere, incloent-hi la indumentària, el llenguatge i la gestualitat. La identitat de gènere no és el mateix que l'orientació sexual, i les persones transsexuals es poden identificar com a heterosexuals, bisexuals o homosexuals” (FRA, 2009).

L'**heteronormativitat** es defineix com “el reforç que s'observa, per part de moltes institucions socials, de determinades creences sobre el suposat paral·lisme entre sexe, gènere i sexualitat, el qual es dona per fet. Algunes d'aquestes creences són: la idea que les persones es classifiquen en dues categories complementàries diferents: home i dona; que les relacions sexuals i conjugals només són normals si es donen entre persones de sexes diferents; que les relacions íntimes entre persones del mateix sexe no tenen valor sexual; [o] que a cada sexe li corresponen un rol natural a la vida”.

L'**heterosexualitat** és l'atracció emocional, romàntica o sexual envers les persones del sexe oposat.

L'**homofòbia** “és la por o l'aversion irracional contra l'homosexualitat i contra les persones lesbianes, gais o bisexuals (LGB) basada en el prejudici” (FRA, 2009).

L'**homosexualitat** és l'atracció emocional, romàntica o sexual envers les persones del mateix sexe.

Les **persones intersexuals o amb DDS (diversitats del desenvolupament sexual)** són persones que presenten una combinació intermèdia o atípica de trets físics que s'atribueixen a homes i dones, com ara una combinació poc freqüent de cromosomes, variabilitat genètica o gonadal o diferències sexuals congènites.

Lesbofòbia és la por o l'aversion irracional contra les dones lesbianes.

LGBTI és l'acrònim que es fa servir per a fer referència col·lectivament a les persones lesbianes, gais, bisexuals, trans i intersexuals.

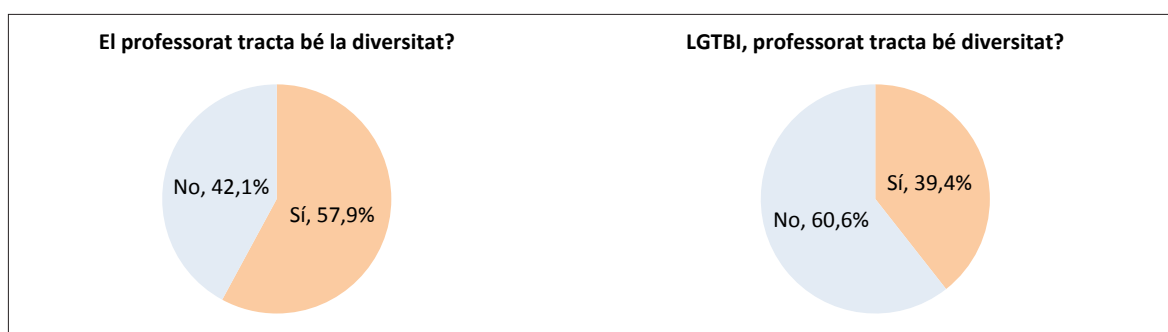
LGBTIfòbia és la por o l'aversion irracional contra les persones lesbianes, gais, bisexuals, trans i intersexuals.

L'**orientació sexual** fa referència a “la capacitat d'atracció emocional, afectiva i sexual profunda de les persones envers persones d'un altre gènere o del mateix gènere o de més d'un gènere, així com les relacions íntimes i sexuals que hi estableixen” (FRA, 2009).

Les **persones trans** són persones amb una identitat de gènere diferent del gènere assignat en néixer i que poden portar a terme canvis corporals (quirúrgics, hormonals, etc.) per adequar-se a la imatge corporal socialment establerta en funció del seu gènere sentit. Les dones trans (o trans femenines) han nascut en un cos masculí i se senten dones, mentre que els homes trans (o trans masculins) canvien de dona a home.

La **transfòbia** “es pot descriure com la por irracional a la no-conformitat de gènere o a la trans-

Gràfic 1. TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT PER PART DEL PROFESSORAT

Font: Ajuntament de Manresa

gressió de gènere, com ara la por o l'aversion a les dones masculines, els homes femenins, les persones *cross dressers*, trans o d'altres que no s'adiuen amb els estereotips de gènere”.

La **transsexualitat** descriu el fet que un individu s'identifiqui amb el gènere oposat al gènere que li ha estat assignat socialment d'acord amb els seus trets sexuals.

Àmbit educatiu

Els resultats de les enquestes mostren com el 27,4% de persones que van respondre el qüestionari consideren que encara hi ha reptes a assolir per tal de fer efectiva la correcta integració de les persones LGTBI. Els valors són més elevats quan es tracta d'avaluar el tracte que presenta el professorat vers la diversitat. El 42,1% considera que el professorat no tracta bé la diversitat, un valor que se situa al 60,6% si es té en compte la resposta donada per les persones LGTBI. Pel que fa a les relacions entre iguals a les aules, el 45,9% estima que els companys i companyes no tracten amb respecte la diversitat sexual, afectiva i de gènere. Com es pot intuir, altra vegada, la xifra és superior si es limita la resposta entre el col·lectiu LGTBI. Concretament se situa 8,3 punts percentuals per sobre.

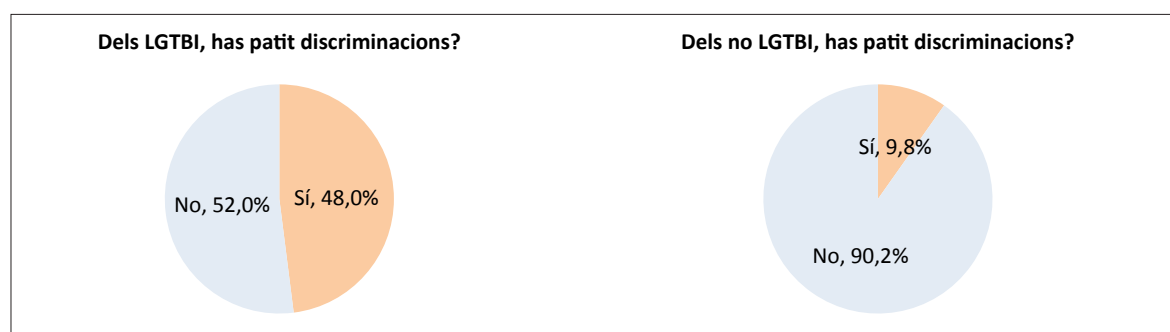
Segons les entrevistes realitzades es detecta com l'escola és un espai conflictiu, amb una valoració negativa vers el poc suport o el desconeixement del professorat sobre la situació d'assetjament que patien. El tipus de setge sofert depenia en gran mesura de l'expressió de gènere. Aquelles perso-

nes que s'expressaven de manera normativa tenien menys perill de patir amenaces o insults. Per contra, aquells homes que tenien “ploma” havien rebut un tracte discriminatori i vexatori. Com s'ha citat anteriorment, L'Observatori Contra l'Homofòbia va elaborar un estudi de cas amb dos instituts de Manresa. Les conclusions que se'n van derivar confirmen l'existència d'un rebuig inquietant cap a les persones LGTBI que es materialitza en agressions físiques, psicològiques i simbòliques. Els homes són els que més pateixen i més perpetuen l'assetjament, sent les dones les que es mostren més tolerants amb la diversitat sexual, afectiva i de gènere. Una altra queixa és vers a la poca formació del professorat i del posicionament ideològic que alguns/es prenen. La ideologia es fa extensible en els continguts acadèmics on és més visible en determinades assignatures com la biologia que mostra aproximacions de rebuig a la transgressió de gènere. Alhora, seguint amb el diagnòstic del pla, mares lesbianes denuncien la manca de contes i llibres que incloguin la diversitat familiar. Pel que fa a la visibilitat, hi ha una forta opacitat amb les persones trans* i intersexuals. Aquestes últimes no es van poder incloure en la diagnosi qualitativa.

Espai públic i oci

Les dinàmiques i la mateixa construcció de l'espai públic no obeeix al lliure albir; la capacitat d'escollir racionalment la manera de procedir en un context de plena llibertat dista molt de la realitat manifesta. Tal com s'indica en la diagnosi qualitativa del pla, el carrer té un marcat caràcter heteronormatiu que desplaça les expressions no hege-

Gràfic 2. DISCRIMINACIONS A L'ESPAI PÚBLIC

Font: Ajuntament de Manresa

mòniques, fent que persones lesbianes, bisexuals o gais que pretenen mostrar-se en una vessant afectiva i/o sexual sovint se sentin recloses en espais de major intimitat i proximitat en els que no senten la necessitat d'exercir vigilància continua sobre els seus comportaments per por a provocar la confrontació. Paral·lelament, la percepció de l'espai públic de les persones trans* està molt vinculada a si es llegeixen com a persones trans* o no.

El percentatge de LGTBI que reconeix haver patit algun tipus de discriminació en l'espai públic o en establiments d'oci és del 48,0%. En canvi, en el cas de les persones cis heterosexuales, el valor resulta molt més esquitit (9,8%). La xifra que mostra Manresa en comparació amb la resta de municipis del Bages és lleugerament menor. Mentre que en els municipis de menys de 20.000 habitants el 20,6% ha patit algun tipus de discriminació, el percentatge per la capital del Bages és del 16,5%.

Una de les qüestions que es detecten en les entrevistes i els grups de discussió que s'han elaborat, és que existeix una certa relació positiva entre el suport familiar rebut i la manera d'expressar-se en l'àmbit públic. De manera que si la postura de les persones consanguínies més properes és d'escalf, la persona en si es mostrarà amb major seguretat i llibertat. En el cas que els familiars no sàpiguen de l'orientació sexual i, per tant, sigui una realitat que es vol amagar resultarà una tasca difícil, donat que es tracta d'una comarca amb municipis reduïts on pràcticament tothom es coneix, directament o indirectament, i on la xarxa social amb la capital de comarca és bastant sòlida. En la diagnosi també es

mostra diàfanament com de naturalitzada està la idea que les parelles entre homes o dones no poden tenir actituds d'afecte en l'espai públic.

Un altre assumpte que s'ha posat en relleu fa referència a la percepció del caràcter conservador de la comarca i del municipi de Manresa. Diverses de les persones entrevistades al·leguen que se senten més còmodes mostrant-se en altres ciutats properes en què tenen la sensació que les probabilitats de conflicte són menors. També s'hi desplacen per dur a terme activitats de lleure, ja que al Bages no existeixen espais de sociabilitat específics pel col·lectiu.

Àmbit laboral

El 28,9% de les persones LGTBI declara haver patit alguna discriminació, en l'àmbit laboral, enfront del 6,4% restant. Tot i això el 25,6% afirma haver presenciat algun tipus de discriminació en el seu entorn laboral. El 4,1% de les persones enquestades ha sofert alguna problemàtica per trobar feina (6,4% LGTBI, 4,6% cis heterosexuales*). Pel que fa a l'expressió de la identitat de gènere i l'orientació sexual el 37,0% de persones LGTBI no pot comentar-la amb naturalitat. En aquest àmbit no es mostren diferències significatives entre la discriminació patida en l'àmbit laboral i la grandària del municipi.

En l'espai laboral s'utilitza molt el recurs d'emular els patrons normatius. És a dir, no explicitar la identitat ni l'orientació sexual i, endemés, mostrar que l'expressió de gènere correspon amb l'aline-

Gràfic 3. DISCRIMINACIONS A LA FEINA

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 4. DISCRIMINACIONS ALS CENTRES SANITARIS

Font: Ajuntament de Manresa

ment entre el sexe biològic, el gènere i el rol. S'ha detectat que existeixen dos factors que condicionen la percepció subjectiva en l'àmbit laboral. Per una banda, com s'acaba de comentar, el fet que se sabés o no la identitat i, per altra banda, el tipus de feina i l'entorn. En necessitar adoptar l'estratègia d'intentar ser percebudes com a persones normatives es posa en entredit la tolerància de l'entorn laboral, donat que sovint es dona pel desconeixement de la identitat i no per assentiment. Per les persones trans* aquest àmbit resulta especialment discriminatori.

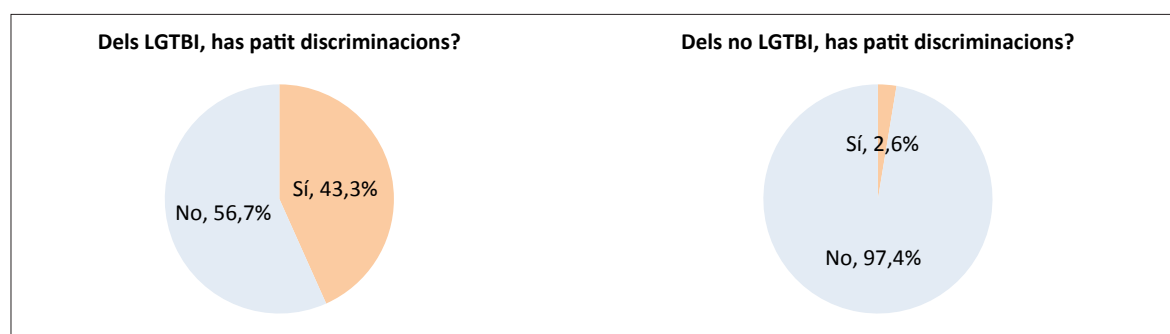
Un altre tret que apareix és que amb el naixement de criatures es torna més complex l'encobriment, fet que suposa una via on afloren les situacions de discriminació. Amb la demanda de permisos resulta fàcil evidenciar l'orientació sexual generant situacions incòmodes i de discriminació encara que no sigui directa.

Àmbit sanitari

El 18,3% de LGTBI ha patit alguna discriminació en l'àmbit sanitari. Un valor que contrasta amb l'1,3% que presenten les persones cis heterosexuales. És més elevat el percentatge de persones que han presenciat alguna expressió discriminatòria (12,9%). Respecte a la relació entre la discriminació en els centres sanitaris i la grandària del municipi, s'observa que en els municipis de menys de 20.000 habitants la xifra de persones que s'han sentit discriminades és menor (4,1% enfront del 6,7% de Manresa).

En l'àmbit sanitari es destaca com les persones trans* el conceben com un espai particularment hostil on viuen situacions de malestar provocades per la poca formació del personal sobre qüestions relatives al col·lectiu i pel posicionament ideològic que s'adopta. En el cas de les persones lesbianes, bisexuals o gais les problemàtiques apareixen quan es manifesta l'orientació sexual, estigmatitzant-ne algunes i tenint poc coneixement, o un coneixement

Gràfic 5. DISCRIMINACIONS A L'ÀMBIT DOMÈSTIC

Font: Ajuntament de Manresa

ment estereotipat, sobre les pràctiques sexuals i la manera de contagiar possibles malalties de transmissió sexual. Sovint, s'enfronten a qüestionaments, preguntes impertinents, tractes diferenciadors, etc. No tots els relats d'experiències amb el personal mèdic són negatius, també existeixen bones pràctiques però el que s'evidencia en la diagnosi és que la possibilitat de trobar situacions d'acompanyament i respecte a la diversitat és en gran mesura atzarosa. En aquest punt, entra en joc un component de classe, ja que les persones que s'ho poden permetre tenen la capacitat d'optar per l'àmbit privat on ja tenen bones referències prèvies. En canvi, aquelles persones amb menys recursos econòmics queden en mans de la fortuna.

Àmbit domèstic

Pel que fa a les relacions familiars i d'amistat s'observa una diferència significativa entre les persones LGTBI i les cis heterosexuales. El 43,3% de les primeres afirma haver viscut canvis en les seves relacions a causa de la seva orientació sexual i/o identitat de gènere, mentre que les segones sols arriben al 2,6%.

En l'espai domèstic existeixen situacions diverses, de confort o de malestar, en funció de si la persona s'ha emancipat escollint els membres amb els qui conviure i si, per contra, encara viu en el nucli familiar el qual no ha pogut escollir. En el primer cas, en tenir la capacitat de triar les persones amb què compartir pis, la llar es presenta com un espai de tranquil·litat, seguretat i benestar. El conflicte sorgeix en les llars on els familiars

no accepten la identitat de gènere i/o l'orientació sexual, així com les situacions resultants d'haver-se d'amagar per por a la confrontació que pot generar el descobriment. Una altra forma de no acceptació menys evident, que sovint mostren els familiars, fa referència a tractar a les parelles com si fossin amistosats o bé no parlar mai sobre el tema encara que es tingui ple coneixement.

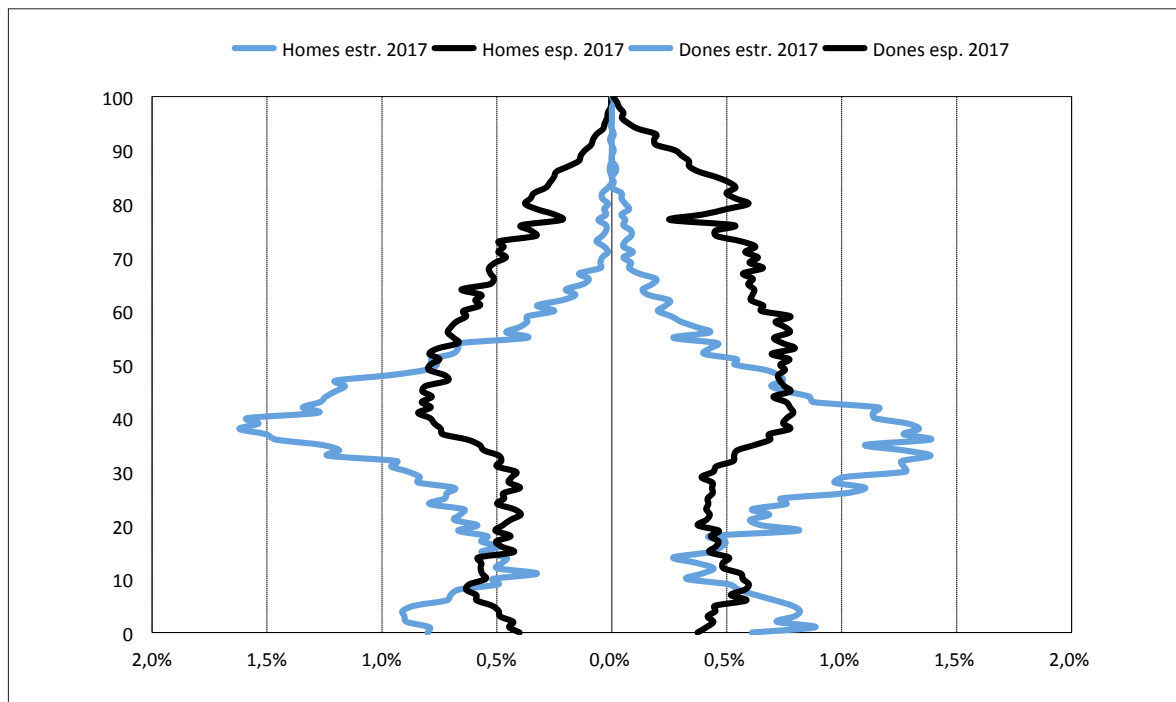
El que resulta palmari és que com es visqui la diversitat sexual, afectiva i de gènere en l'àmbit domèstic és cabdal per entendre com les persones es desenvoluparan en la resta d'àmbits.

DONES

Demografia

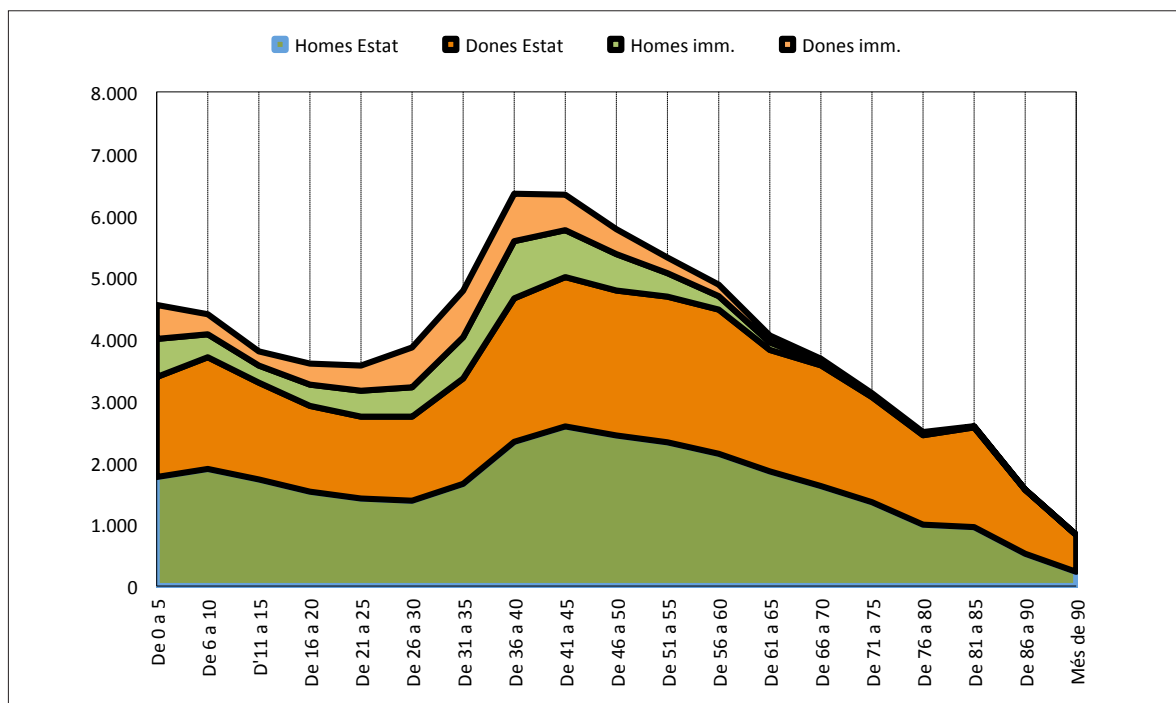
En el 2016, la població de Manresa no presenta diferències significatives si es desglossa entre homes i dones, ja que els primers representen el 49,0% i les segones el 51,0% de la població total. Com que les dones tenen una esperança de vida major, la conseqüència que se'n deriva és que mostren una mitjana d'edat més elevada (44,1), la qual es troba a un punt per sobre de l'edat mitjana del conjunt de dones de Catalunya. Com s'ha anat reiterant al llarg de l'informe social, Manresa manifesta uns percentatges d'envelliment que superen a la mitjana catalana però, alhora, la taxa de persones amb vint anys i menys també se situa per sobre. El 21,6% de la població manresana té vint anys o menys respecte el 21,3% que mostra Catalunya. La població estrangera contribueix positivament en frenar l'envelliment atès que l'edat mitjana és eloqüentment menor. En el cas de les dones, el valor

Gràfic 6. SUPERPOSICIÓ DE LES PIRÀMIDES DE POBLACIÓ DE MANRESA AMB NACIONALITAT ESPANYOLA I LA POBLACIÓ DE MANRESA AMB ALTRA NACIONALITAT

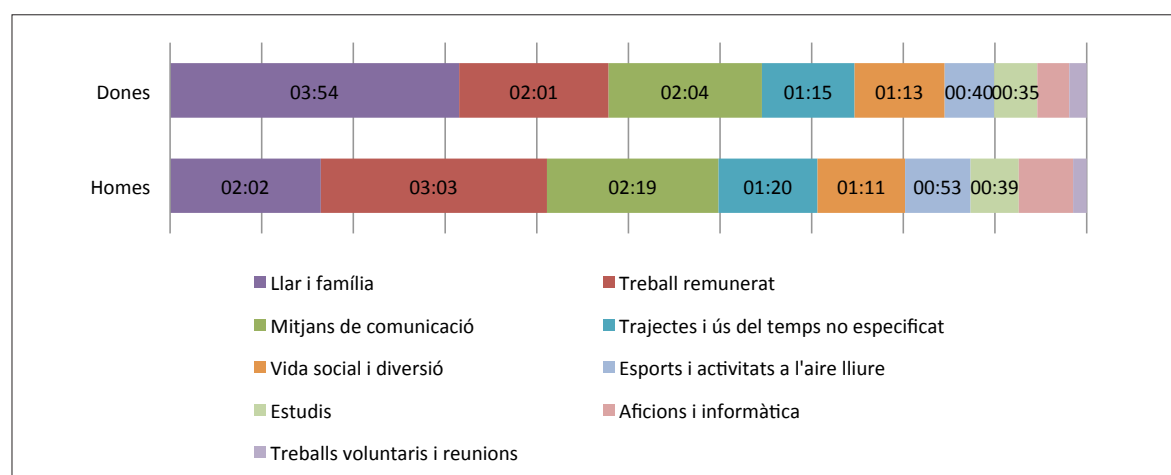
Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 7. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER FRANJA D'EDAT I ORIGEN

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 8. ENQUESTA USOS DEL TEMPS

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

durant el 2017 és de 31,7 anys. Així, se situen a 12,4 anys per sota de la mitjana de dones de Manresa que tenen nacionalitat espanyola. Un altre tret distintiu, que va de la mà amb el que s'ha comentat fins ara, és que a mesura que s'escala en l'edat, la presència de dones estrangeres es va reduint dràsticament. Tan sols el 3,1% de dones estrangeres tenen 65 anys o més, mentre que el 27,6% tenen trenta anys o menys.

Enquesta usos del temps

En les societats del benestar es posa en gran valor el temps i s'alça com aquell bé que moltes persones desitgen però poques posseeixen. En aquest punt es produeix una paradoxa, perquè mentre tenir temps esdevé objecte de sospir, és precisament l'ocupació (en sentit general) la que dóna prestigi social. És a dir, en les societats del benestar no tenir temps està ben considerat (Torns, 2010). La vida ociosa, i per tant la que gaudeix de molt temps lliure, és per definició inútil i poc fructífera. I dins de l'ocupació en termes generals, és l'ocupació que comporta retribució monetària la que més reconeixement abasta, invisibilitzant així, altres treballs com els de l'àmbit domèstic i de cura que, malgrat la importància que tenen són els més ingrats.

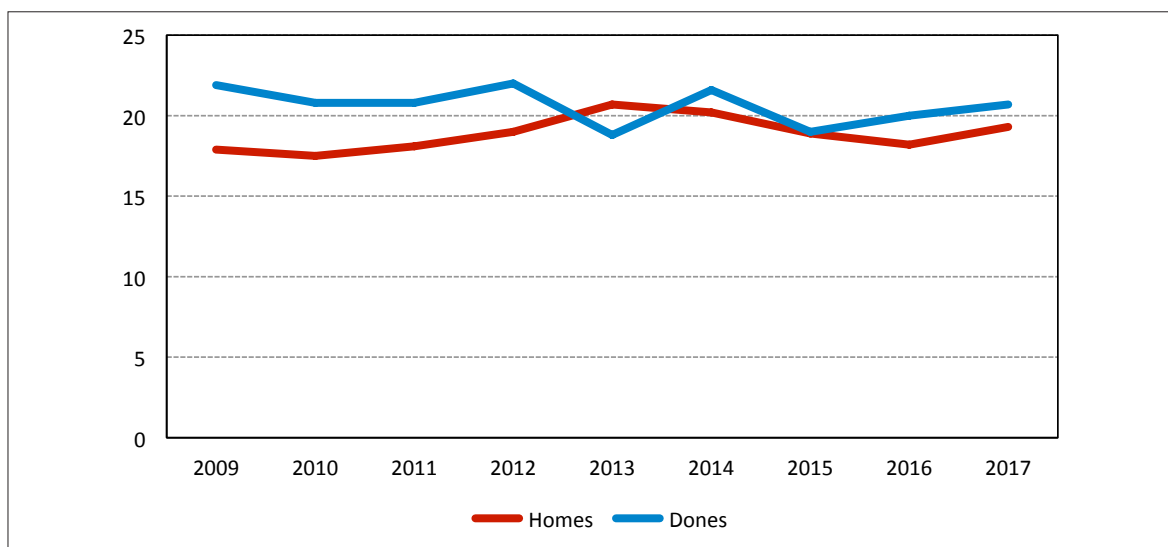
L'enquesta d'usos del temps és una de les eines que s'utilitza per posar en entredit la centralitat del treball remunerat i la diacronia dels temps.

Es dirigeix a la població de 10 anys i més i recull informació durant 12 mesos sobre les activitats diàries de la població.

Excloent el temps total destinat a les cures personals, si es té en compte el temps dedicat al treball remunerat i el temps destinat al treball domèstic i de cura, es pot concloure que les dones treballen més que els homes. Elles destinen 5:55 minuts al dia, mentre que ells en destinen 5:05. La diferència és de quasi una hora per dia. I si només es té en consideració les activitats de la llar i la família, dediquen 1 hora i 52 minuts al dia més que els homes. Cal recordar que l'enquesta la responen persones de 10 anys i més, el que comporta que la mitjana d'hores dedicades al treball remunerat i de la llar siguin menors. En aquest sentit, les activitats dutes a terme en el nucli de la llar i de la família que s'emporten més temps diari, per part de les dones, són les activitats culinàries, el manteniment de la llar, les compres i serveis i l'atenció dels infants. La sobrecàrrega de treball i tot el temps dedicat a pal·liar-la es produeix en detriment del temps destinat als mitjans de comunicació, als esports i les activitats a l'aire lliure, als estudis i a les aficions i la informàtica.

Amb això s'evidencia una clara desigualtat que es manifesta a través de l'ús desigual del temps. Les dones adultes són les principals damnificades i sobretot aquelles que ocupen posicions socials subordinades (Torns, 2010). Cal recordar que la recent

Gràfic 9. TAXA DE RISC DE POBRESA

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

incorporació de la dona de classe mitjana al mercat laboral, perquè les dones de classe treballadora sempre han treballat, s'ha produït a expenses de les dones de classe treballadora i immigrants. Moltes d'elles han externalitzat part del treball domèstic i de cura per poder entrar en el mercat laboral, desplaçant-se així les desigualtats. Com que són les dones adultes les més perjudicades, per extensió els principals beneficiaris són els homes (Torns, 2010).

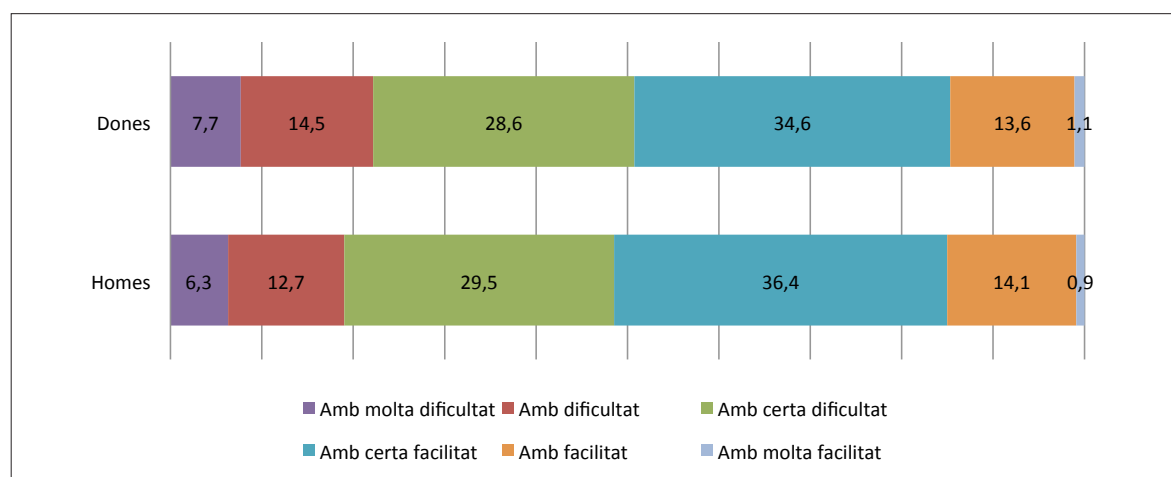
Si es comparen els valors amb els de la primera enquesta, que es va realitzar durant els anys 2002-2003, s'observa com els homes han augmentat en 21 minuts la dedicació a la llar i la família, i les dones l'han reduït en 23 minuts. Això apunta al fet que la tendència va cap a una major equitat en la distribució de les tasques domèstiques. Tot i això segueixen sent les dones les principals responsables.

Feminització de la pobresa

En la dècada dels 70 es va començar a utilitzar el concepte de feminització de la pobresa per posar de manifest que la majoria de persones pobres en tots els països del món eren dones. És una realitat que sobresurt tant en els països que tenen un sistema de protecció dèbil com en aquells que gaudeixen d'un estat del benestar consolidat. Les dimensions d'on brollen les desigualtats que fan palesa la pobresa són moltes i diverses, però totes

beuen de la discriminació estructural. Això suposa que les dones es trobin discriminades en tots els àmbits. El fet que les dones topin amb múltiples dificultats en l'accés i el manteniment de l'ocupació ha generat un motiu clàssic de reivindicació. Aquesta lluita resulta del tot lògica en un context on els sistemes de protecció són insuficients i el benestar està directament relacionat amb la posició que s'ocupa en el mercat laboral. Les desigualtats en els ingressos són els indicadors que s'utilitzen per antonomàsia per abordar la feminització de la pobresa des del vessant purament economicista. Malgrat les apreciacions i matisos que es puguin fer, han servit per evidenciar una desigualtat. En aquest sentit, segons la revisió feta el 2018 per part de l'Observatori del Treball i Model Productiu, la bretxa salarial de gènere en el 2015 a Catalunya era del 23,9%. El salari mitjà dels homes es va situar en 27.514 euros anuals i el de les dones en 20.946 euros, és a dir, un 23,9% inferior. Les conclusions a les quals arriba l'informe fan referència al fet que les dones encara són víctimes de dos fenòmens en el mercat laboral. Per una banda, el fenomen del sòl enganxós, que les situa a la part baixa de l'escala salarial (un 25% cobren 11.824 euros o menys). I per altra banda, el sostre de vidre, on les dones més ben remunerades reben de mitjana un sou anual gairebé 9.000 euros inferior al dels seus companys.

Gràfic 10. POBLACIÓ AMB DIFICULTAT PER ARRIBAR A FINAL DE MES

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

La taxa de risc de pobresa sempre ha constret en major mesura a les dones, amb excepció de l'any 2013 en què els homes van ser els que van encapçalar el risc de pobresa. Que les dones tenen més risc de sofrir pobresa i exclusió social és una realitat consolidada des que es té registre. Però són els infants i adolescents menors de 16 anys els que representen el col·lectiu més vulnerable, seguit de les dones de 16 a 64 anys. Durant el 2017, el 28,5% dels menors de 16 anys tenien una renda per sota del que es considera el nivell de vida mitjà de la societat en què es resideix, que en aquest cas és un llinar específic per Catalunya. El percentatge de dones compreses entre els 16 i els 64 anys que se situaven per sota escalava fins al 20,7%.

En les llars amb un adult que té sota la seva empara un o més fills dependents, la taxa es dispara arribant a duplicar el valor presentat per les llars conformades per dos adults amb fills dependents. El valor per les primeres llars és del 40,4%. Cal mencionar que per fills dependents s'entén la població menor de 18 anys i la població entre 18 i 24 anys que viuen almenys amb un dels pares i que són econòmicament inactius. Tot i això les llars unipersonals sense fills dependents també mostren taxes prominents de risc de pobresa (24,7%), sobretot aquelles conformades per dones. En el 2011 a Manresa hi havia 2.864 nuclis familiars encapçalats per una mare sola, 843 dels quals tenien fills menors de 16 anys. De llars amb el pare sol fent-se càrrec d'un fill/a o més n'hi havia 753. Els nuclis

monoparentals són aquells formats per un/a fill/a o més menors de 21 anys, o de 26 anys si estudien, que conviuen i depenen econòmicament d'una sola persona.

Un altre indicador que il·lustra la feminització de la pobresa és el que tracta sobre les dificultats per arribar a final de mes. Durant el 2017, el 7,7% de dones manifesten moltes traves per poder fer front a les despeses bàsiques en els darrers dies del mes. El 50,8% declaren que no poden arribar a final de mes amb tranquil·litat. Els homes també posen en relleu complicacions en aquest aspecte, ja que el 48,5% es troba en la mateixa situació. Entre els 16 i els 29 anys és on es topa amb el volum més prominent de dones que tenen molta dificultat d'arribar a final de mes. En canvi, els homes amb majors dificultats es concentren entre els 30 i els 44 anys. Tot i que les dades no són gaire esperançadores de per si, quan es comparen amb les del 2016 es percep una millora que aporta un bri d'optimisme. Les dones amb moltes dificultats per arribar a final de mes s'han reduït un 43,4% i les que presenten complicacions en general han disminuït un 21,8% en l'últim any.

Encara que, segons els indicadors quantitatius de pobresa disponibles, les dones de més de 65 anys no es considerin especialment vulnerables, en realitat ho són. A Manresa la pensió per jubilació que cobren les dones és un 47,0% menor respecte la dels homes. Les dones jubilades cobren una pensió

mitjana de 728 euros i els homes de 1.378 euros. La pensió mitjana de viduïtat és de 653 euros. Als malabars que han de fer per poder sobreviure s'hi afegeix la càrrega de cura de familiars i les tasques diàries que es tornen més feixugues a mesura que passa el temps. En qualsevol franja d'edat el risc de pobresa que tenen les dones és major.

Salut

Les dones tenen una esperança de vida més dilatada on moltes vegades la qualitat de vida es veu greument afectada. Després de trajectòries laborals discontinües marcades per la precarietat i la inestabilitat amb l'afegit que moltes s'han desenvolupat en la irremeiable economia submergida, arriben a la vellesa amb pensions incapaces d'ajustar-se a les exigències més mundanes. No poder encendre la calefacció, intentar estalviar energia en el temps de coure, haver de fer les feines de casa sense ajuda externa, patir ansietat per no poder pagar totes les factures, només per mencionar-ne alguns, són factors que condicionen de manera preocupant l'estat de salut. No és casualitat que les persones de classes altes tinguin major esperança de vida. Cal tenir present que moure's entre l'àmbit productiu i reproductiu alhora, atenent les imposicions pròpies de cada esfera pot provocar estats de cansament crònic o l'aparició de molèsties cròniques. Conciliar la vida familiar i laboral comporta bregar amb tensions que es poden somatitzar.

D'aquesta manera, i tal com s'ha mencionat a l'apartat de salut, els homes tenen millor percepció de salut que no pas les dones. Existeix una relació directament proporcional entre la percepció de salut i la classe social. A mesura que la classe social puja, la percepció positiva de salut també ho fa. Les dones presenten una major taxa de percepció de salut negativa que els homes en totes les classes socials però són les dones de classe treballadora les que mostren percentatges més alts de malestar.

Les dones són les principals usuàries dels serveis sanitaris, ho són per consum propi i com a cuidadores i acompanyants de les persones que es troben sota la seva empara.

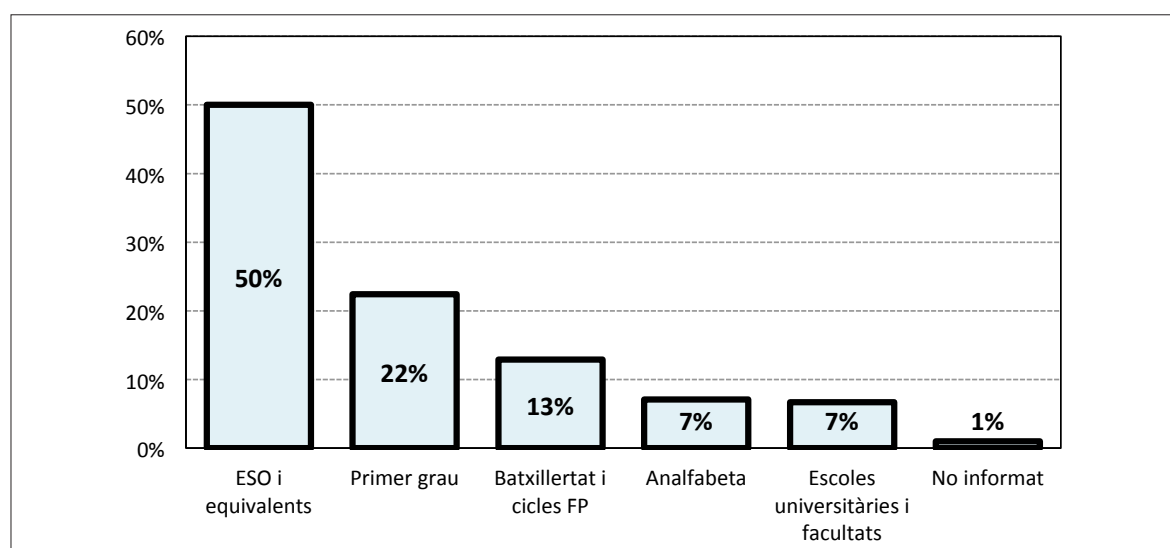
Pel que fa a les causes específiques de mort en aquest col·lectiu a Manresa, el tumor és la segona gran causa, tenint en compte els grans grups de diagnòstic i no els diagnòstics específics, i dins dels tumors, els tumors malignes de mama són els que van causar més mortes durant el 2014-15, concretament 24 defuncions. En l'àmbit específic de salut es parla amb més detall de les malalties que assetgen en major grau a les dones.

La principal causa de morbiditat en les dones són les complicacions en l'embaràs, el part i el puerperi. Tal com afirma Valls (2005), i una àmplia part de la literatura científica, existeixen una sèrie de malalties que pateixen més les dones i que poden derivar en discapacitat o en mort prematura. Poden venir donades per motius biològics però també en gran mesura pels rols de gènere. Les anèmies, el dolor crònic, les malalties autoimmunes, les malalties endocrinològiques, l'ansietat i la depressió en són algunes.

Els cànons estètics que interpel·len fins a la societat la construcció del cos inferint-se per prendre control sobre l'alimentació, l'exercici físic o l'estètica generen trastorns mentals que deixen poc marge a la interpretació sobre la relació causal. Els trastorns relacionats amb el menjar (anorèxia, bulímia...) es troben en posicions alarmants dins dels diagnòstics mentals en les persones joves. En el 2016 es van atendre a 28 persones amb aquest diagnòstic, configurant el 3,2% del total de pacients.

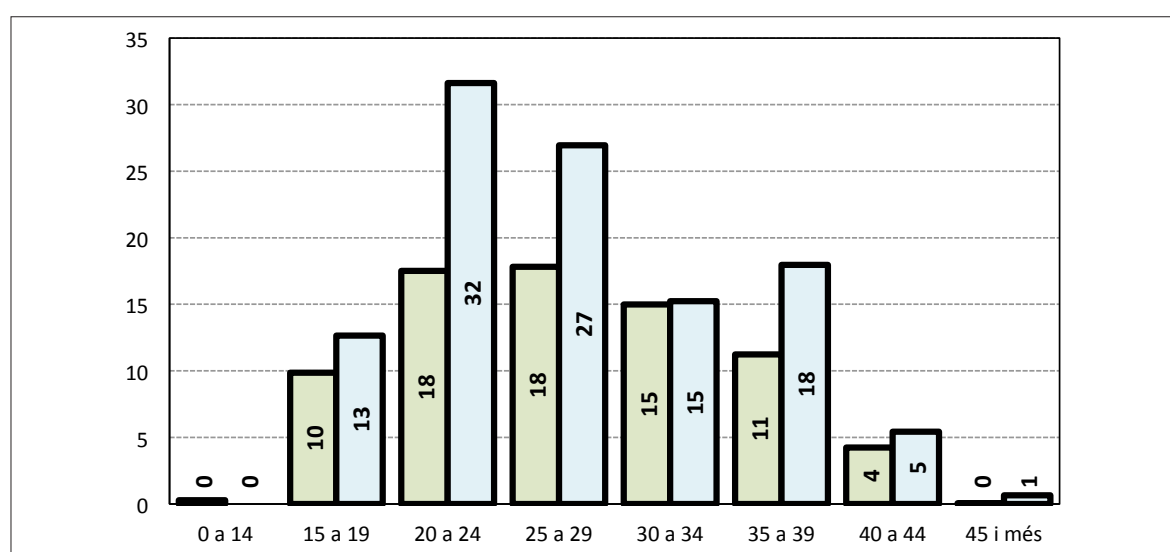
Segons les dades de la Diputació de Barcelona, a Manresa en els darrers anys les interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) s'han vist incrementades assolint la seva màxima expressió durant el bienni del 2008-09, període anterior a l'aprovació de la Llei Orgànica del 2010 de salut sexual, reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs. Les dones estrangeres duen més a terme la pràctica de la interrupció voluntària de l'embaràs que no pas les autòctones. Les edats on més es comprenen, en ambdós col·lectius, són les que recorren des dels 20 anys fins als 29, escurçant distàncies en els 30-34 anys que és l'edat en la qual es donen més naixements per part de les dones amb nacionalitat espanyola. Les dones estrangeres tendeixen a tenir fills i/o filles entre els 20 i els 24 anys. Al mateix

Gràfic 11. NIVELL D'ESTUDIS DE LES DONES AMB IVE 2015

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat

Gràfic 12. TAXA ESPECÍFICA IVE X 1.000 DONES PER EDAT I NACIONALITAT

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat
Les dades fan referència als anys 2014 i 2015

temps, en aquesta franja d'edat és on presenten major nombre d'IVEs.

La major part d'interrupcions voluntàries de l'embaràs les desenvolupen dones amb estudis d'educació secundària obligatòria o equivalents. Entre aquestes i les de primer grau (educació primària o EGB primera etapa completa) concentren el 72,4% del total d'interrupcions voluntàries de l'embaràs.

Educació

Segueix existint molta segregació en l'elecció dels estudis postobligatoris. Els graus en enginyeria estan compostos en la seva immensa majoria per homes. A l'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Manresa el 80,0% d'alumnes de grau són homes. En els estudis de màster la diferència es redueix però segueix sent abismosa. La formació professional reproduceix la mateixa màxima. Segons les

Taula 1. AVALUACIÓ ALUMNES ESO

Concepte	Primer		Segon		Tercer		Quart	
	Home	Dona	Home	Dona	Home	Dona	Home	Dona
Promo/gradua amb pendants	24,4%	19,1%	35,5%	25,4%	38,4%	25,1%	0,0%	0,0%
Promo/gradua sense pendants juny	61,2%	72,4%	47,4%	66,2%	44,6%	65,2%	73,2%	81,4%
Promo/gradua sense pendants setembre	10,7%	5,6%	10,7%	4,5%	9,3%	5,0%	15,2%	9,8%
Repeteixen	3,7%	2,8%	6,4%	3,9%	7,7%	4,7%	2,8%	3,7%
Certificats sense graduar (4rt ESO)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,8%	5,1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

Taula 2. AVALUACIÓ ALUMNES BATXILLERAT DIÛRN

Concepte	Primer		Segon	
	Home	Dona	Home	Dona
Avaluats	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%
Promo/gradua amb pendants	12,8%	9,1%	0,0%	0,0%
Promo/gradua sense pendants juny	24,2%	28,3%	32,4%	34,2%
Promo/gradua sense pendants setembre	4,1%	4,7%	8,1%	8,0%
Repeteixen	8,8%	7,9%	9,5%	7,8%
Total	100%	100%	100%	100%

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

dades del Departament d'Ensenyament del curs 2015-2016, el 100,0% de persones que estaven cursant cicles formatius d'imatge personal a Manresa eren dones. L'alumnat que es trobava realitzant estudis sobre serveis socioculturals i a la comunitat era femení en el 83,5%. En l'altre extrem, es topa amb les professions típicament masculines on la presència de dones és nul·la, com en el cas de cicles formatius tals com electricitat i electrònica, fabricació mecànica, instal·lació i manteniment, transport i manteniment de vehicles, etc.

En els resultats acadèmics les dones destaquen positivament tant en les avaluacions de l'alumnat d'ESO com en les de batxillerat. A Manresa en el curs 2015-16, el percentatge de dones que passen el curs sense assignatures pendants al juny són més alts en tots i cada un dels cursos escolars de

l'educació secundària obligatòria i del batxillerat. Paral·lelament repeteixen menys curs que els seus companys i mostren valors més baixos en els casos de promoció amb assignatures pendants.

Quan s'observen les dades del Departament d'Ensenyament sobre la formació permanent de la població d'entre 24 i 64 anys s'apercep de manera precisa com les dones inverteixen més a reciclar-se i actualitzar-se de manera constant. Una sentència que es va reiterant des que es té registre i es calca en el conjunt de Catalunya, Espanya i la Unió Europea. No cal dir que això es produeix a expenses de la conciliació laboral, familiar i personal i que, alhora, la correlació entre aquestes dades, juntament amb les de resultats acadèmics, i les posicions ocupades en el mercat laboral és vaga.

Taula 3. ATENCIONS PER VIOLÈNCIA MASCLISTA

Concepte	2014	2015	2016	2017
SIAD Manresa	128	162	171	187
Serveis Socials Manresa	53	67	58	74
Atestats Mossos d'Esquadra	371	438	417	456
Centres d'Atenció Primària Bages (ICS, Althaia)	91	81	72	64
Urgències Althaia	31	31	81	27
Trucades Línia Atenció a les Dones en Situació de Violència	n.d	189	156	n.d

Font: Ajuntament de Manresa

Atencions per violència masclista

El novembre del 2004 es va crear el Protocol d'Actuació contra la Violència Masclista. Pretén ser un instrument pels diferents agents implicats en la intervenció amb la finalitat d'ordenar, acordar i fer efectives les diferents intervencions, rendibilitzar els recursos de l'àmbit d'actuació i promoure un model d'intervenció especialitzat en la problemàtica de la violència domèstica i les necessitats detectades. De forma paral·lela es va crear una comissió de seguiment que fixa la vigència i els criteris de revisió d'aquest. En el 2011 es va realitzar una revisió del protocol.

En el darrer any, pel que fa a atencions amb causa específica de violència masclista, s'ha percebut un augment de les persones ateses al Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD), així com a Serveis Socials i els atestats dels Mossos d'Esquadra. Les ateses pel SIAD i els atestats dels Mossos d'Esquadra, en ambdós casos han augmentat un 9,4% respecte al 2016. Les ateses per Serveis Socials, en canvi, s'han incrementat un 27,6%.

A continuació, s'explica més detalladament els casos atesos pel SIAD perquè conforma el servei que gaudeix de dades més exhaustives i accessibles.

Servei d'Informació i Atenció a les Dones

El perfil general de les persones que s'adrecen al Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD) correspon a dones d'entre 30 i 45 anys, casades i amb nacionalitat espanyola. El barri d'on prové

el volum més gran de dones és el de Carretera Santpedor. En la seva majoria tenen estudis primaris i treballen per compte d'altri. Les dones sense ingressos les segueixen molt de prop, sent la segona situació econòmica més comuna.

Durant el 2017, el SIAD ha atès a 252 dones, 149 d'elles eren primeres visites, mentre que les 103 restants ja coneixien el servei perquè havien establert contacte anteriorment. En els darrers anys ha disminuït progressivament el total de dones que s'han adreçat a aquest recurs. Tot i això, els retorns han augmentat un 13,2%, mentre que les primeres visites s'han encongit un 28,7%.

Pel que fa a les problemàtiques específiques per a les quals s'ha demanat assistència, la majoria s'aglutinen entre els motius relacionats amb la violència masclista (43,3%) i les problemàtiques derivades de l'àmbit familiar (45,1%). Ambdues sumen el 88,4% de les consultes. Les situacions de canvi, com per exemple els trencaments de parella, sentiments de soledat o la maternitat, ocupen el 9,3%. La tendència dels casos atesos per violència masclista ha sigut a l'alça, passant dels 132 assessoraments el 2013 fins als 187 del 2017. Això suposa un increment del 41,7%. Dins dels casos de violència masclista, 99 són de violència actual. És a dir, que encara hi ha convivència, denuncia, ordre d'allunyament o situació de perill per a la dona. Paral·lelament existeixen 36 casos que es treballen les conseqüències de les situacions de maltractament un cop finalitzada la relació i que en principi no existeix una situació de perill cap a la dona. I finalment hi ha 52 casos de violència masclista en els que no s'ha registrat cap d'aquests ítems.

Taula 4. DONES ATESES AL SIAD

Concepte	2013	2014	2015	2016	2017
Per primer cop	209	171	160	153	149
Retorns	91	105	109	113	103
Total	300	276	269	266	252

Font: Ajuntament de Manresa

Taula 5. TIPUS DE CONSULTES ATESES AL SIAD

Concepte	2013	2014	2015	2016	2017
Violència masclista	132	128	162	171	187
Àmbit familiar	130	179	159	196	195
Altres consultes	38	30	35	36	50
Total	300	337	356	403	432

Font: Ajuntament de Manresa

Les problemàtiques vinculades a l'àmbit familiar també s'han vist engrossides presentant la mateixa tendència. L'augment concret en aquest cas és del 50,0%. En canvi, les demandes que giren al voltant de l'àmbit laboral i social han caigut dràsticament fins a col·locar-se en valors insignificants. Trobar l'explicació del perquè d'aquesta caiguda tan pronunciada suposa un repte a assolir.

En el transcurs del 2017 s'han realitzat 107 demandes d'assessorament. El gran gruix se'ls emporten els assessoraments legals relacionats amb el dret familiar, igual que els anys anteriors. Concretament és el divorci l'àmbit específic on més gestions es realitzen. Enguany la xifra va ser de 43. La violència masclista és el segon concepte de la cadena amb major demanda però és el motiu principal pel qual es demana atenció psicològica. La van demanar 116 dones, augmentant deu punts respecte a l'any anterior. Els conflictes familiars també conformen un nínxol a destacar dins de l'atenció, ja que 40 dones van sol·licitar assistència per aquest motiu. La major part de problemes que al·leguen són de parella i es detecta una certa cronificació de relacions insatisfactòries amb manca de recursos per poder fer efectiva la ruptura.

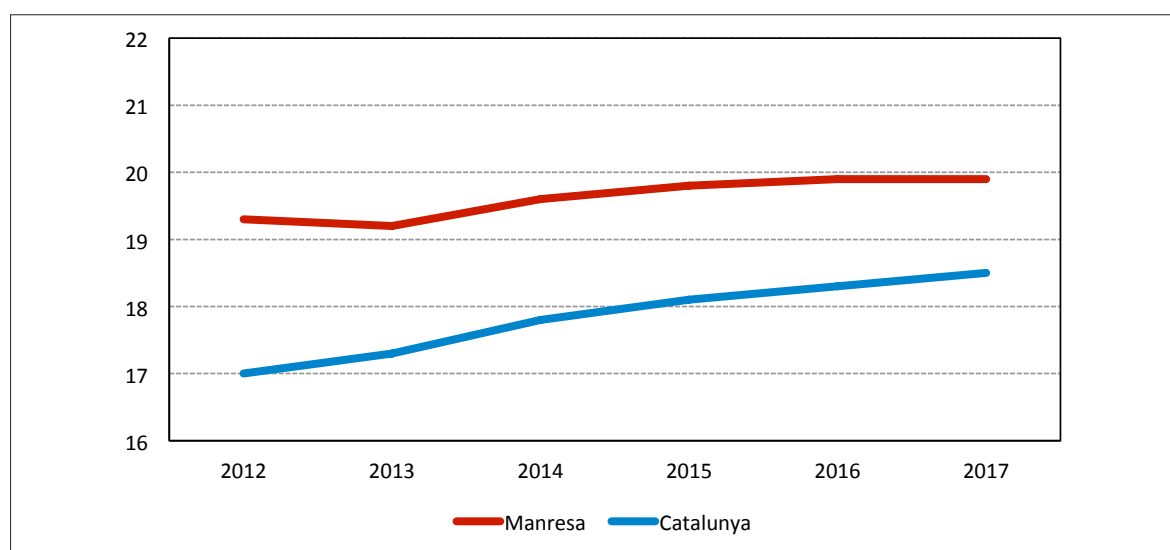
GENT GRAN

Les persones en el nostre territori cada vegada viuen més anys gràcies al desenvolupament tecnològic, a l'extensió de la cobertura sanitària i a les millores en salut pública que han permès adquirir millors condicions de vida. L'esperança de vida en néixer a Manresa és de 83,3 anys, situant-se en la mitjana catalana i per sobre dels valors presentats per Espanya i la zona euro. En dotze anys l'esperança de vida ha augmentat en gairebé tres punts.

El pes de les persones de més de 64 anys ha anat agafant força paulatinament en els darrers anys, col·locant-se sempre per sobre de la mitjana del conjunt de Catalunya. Tot i això les persones compreses en aquesta franja d'edat s'han incrementat en 0,6 punts percentuals a Manresa, mentre que en el cas de tot el territori català el diferencial ha estat d'1,5 punts percentuals.

Seguint aquesta inclinació, en els pròxims deu anys es preveu que la població de més de 64 anys augmenti significativament. L'increment que es conjectura oscil·la entre el 10,3% i el 15,1%, passant de les 14.819 persones majors de 64 anys l'any 2015 a les, aproximadament, 16.500 persones el 2025. Mentre que en el 2015 les persones de més

Gràfic 13. EVOLUCIÓ PES DE LA POBLACIÓ DE 65 ANYS I MÉS

Font: Ajuntament de Manresa i Institut d'Estadística de Catalunya

Taula 6. PES POBLACIÓ DE 65 ANYS I MÉS

Any	Manresa	Catalunya
2012	19,3	17,0
2013	19,2	17,3
2014	19,6	17,8
2015	19,8	18,1
2016	19,9	18,3
2017	19,9	18,5

Font: Ajuntament de Manresa i Institut d'Estadística de Catalunya

de 64 anys suposaven el 19,7% de la població total, l'any 2025 s'augura que la xifra s'enfilí fins al 22,5%. Aquesta tendència es preveu que també es reproduïxi amb el contingent de majors de 84 anys. Així doncs, el 2015 hi havia 2.682 persones de més de 84 anys i s'estima que l'any 2025 en siguin entre 2.922 i 3.244. Per tant, es preveu un augment d'entre el 8,9% i el 20,9% respecte el valor absolut actual.

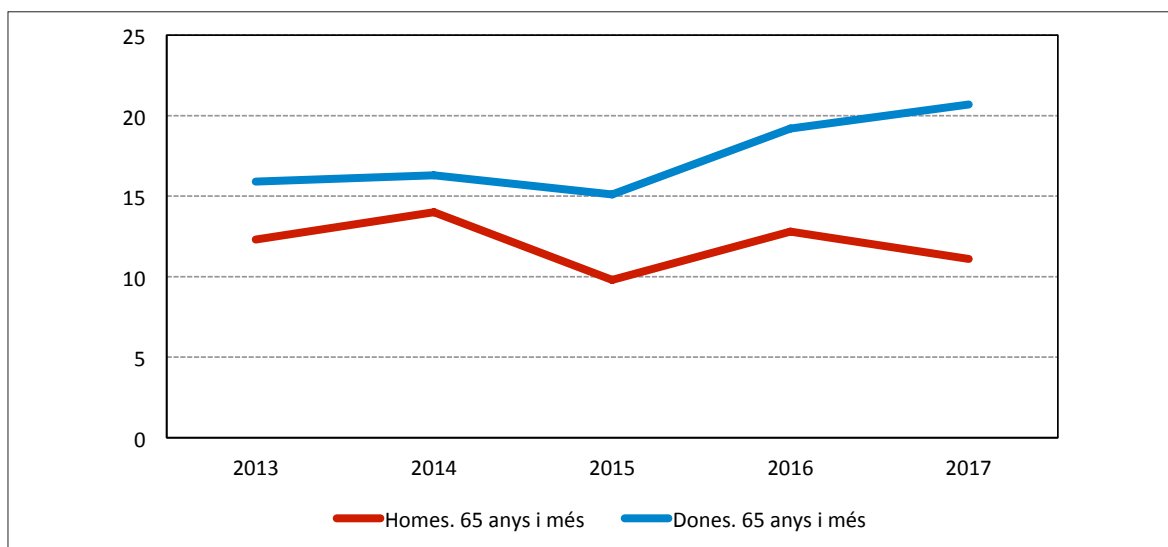
L'índex de dependència s'ha anat eixamplant a mesura que les taxes de fecunditat s'han contret i l'envel·liment s'ha dilatat. Com més augmenta el valor, també ho fa el cost que suposa a la població activa mantenir a la població dependent. En el 2017, l'índex és de 58,4. Això implica que en cinc anys hagi augmentat un 5,8%.

Quan es posa en relació la població de 65 anys i més amb la població de 0 a 15 anys s'obté l'índex d'envel·liment. En el cas manresà aquest és de 118,0. Si el valor és més alt de 100, com és la situació en la qual es troba Manresa, vol dir que hi ha més població en el grup de grans que en el grup de joves. I com més se supera el valor de 100 més envellida és la població. Així, resulta palmari que la població està considerablement envellida.

Perfils vulnerables i recursos

Alguns dels factors de risc que presenten les persones grans obeeixen a les característiques que han estat presents en el decurs dels anys d'activitat laboral. És especialment delicat el perfil que formen aquelles dones que han treballat tota la vida en l'àmbit de la llar i de la cura de familiars, en el negoci familiar, en l'economia submergida o bé que han treballat per compte d'altri però sense cap assegurança que garanteixi uns ingressos futurs. Amb la crisi molts familiars que ajudaven econòmicament als seus semblants més grans s'han vist incapacitats per fer-ho i, inclús, ha augmentat el nombre de persones que ha hagut de tornar a casa els pares com a conseqüència de la manca d'ingressos o d'ingressos insuficients. Així, amb pensions que sovint són escarides ajuden als seus fills/es i nets/es a fer front a les despeses diàries.

Gràfic 14. TAXA AROPE CATALUNYA

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

La taxa AROPE és un indicador que recull la proporció de la població que es troba en situació de risc de pobresa, en situació de privació material severa, o bé que viu en llars amb intensitat de treball molt baixa. Dins del col·lectiu de persones de 65 anys o més, altra vegada, són les dones les que es troben en una posició més desavantatjada. En el 2017, el 16,6% de dones de 65 anys o més patien alguna de les formes de pobresa mencionades anteriorment. Els valors han tendit a reduir-se en els darrers anys però les xifres que es mostren segueixen sent preocupants. Endemés, tal com s'ha comentat, l'import de les pensions de jubilació que perceben les dones són considerablement menors. A Manresa elles reben una mitjana de 728 euros mentre que ells gaudeixen d'una mitjana de 1.378 euros. En el cas de les pensions no contributives l'import encara és més baix. La mitjana de pensions no contributives per invalidesa al Bages és de 375 euros i les de jubilació 341 euros. Resulta obvi que les persones que depenen exclusivament d'aquestes prestacions es troben de per si en situacions d'alta vulnerabilitat.

L'augment de l'esperança de vida pot semblar una bona notícia, i de fet ho és si es tenen unes condicions materials d'existència que permetin poder desenvolupar amb joia els últims anys del cicle vital. Però la soledat és un fenomen que es pre-

senta amb especial ímpetu en aquesta etapa. Com ja és sabut, la soledat no és problemàtica per ella mateixa, sinó que ho és en el moment que deixa de ser voluntària. En aquesta línia, en el 2011 a Manresa hi havia 5.985 llars on tots els membres tenien 65 anys o més i 2.917 llars en les quals vivien persones soles. En el Servei de Teleassistència destaquen les trucades rebudes per tal de mantenir una conversa i trencar els llargs moments de soledat. Existeixen persones amb xarxes relacionals dèbils i amb poques eines per poder teixir-ne de noves. Això suposa un factor afegit de risc que apareix amb major contundència en els homes, ja que la seva vida ha girat al voltant del treball remunerat descuidant altres espais i relacions.

Les persones ateses a Serveis Socials de 65 anys i més han augmentat en el 2017. S'ha atès al 21,8% de la població que es mou en aquestes franges d'edat. Una mateixa persona pot presentar més d'una problemàtica. La que aglutina major nombre de casos és la que té a veure amb la disminució funcional pròpia de la tercera edat, seguida de la manca d'autonomia permanent. S'han registrat 1.484 problemàtiques relacionades amb l'autonomia personal.

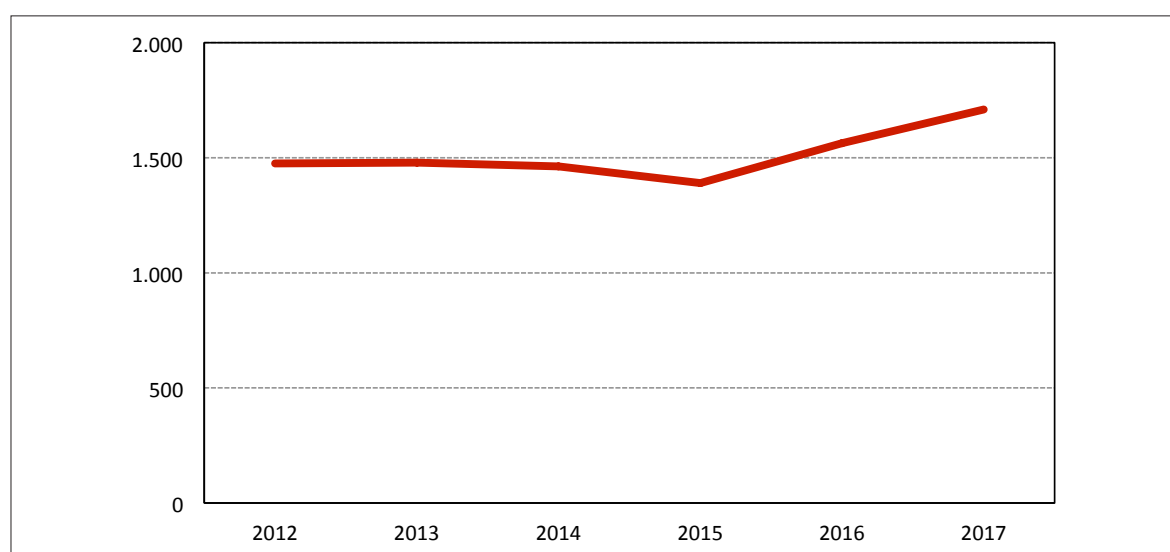
El Servei Local de Teleassistència també ha vist les xifres com s'han anat engrossint a mesura que pas-

Taula 7. PES POBLACIÓ DE 65 ANYS I MÉS

Any	Entre 65 i 75 anys	Més de 75 anys	Total
2012	614	2.656	3.270
2013	557	2.274	2.831
2014	529	2.062	2.591
2015	651	2.394	3.045
2016	632	2.261	2.893
2017	772	2.501	3.273

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 15. EVOLUCIÓ TELEASSISTÈNCIA

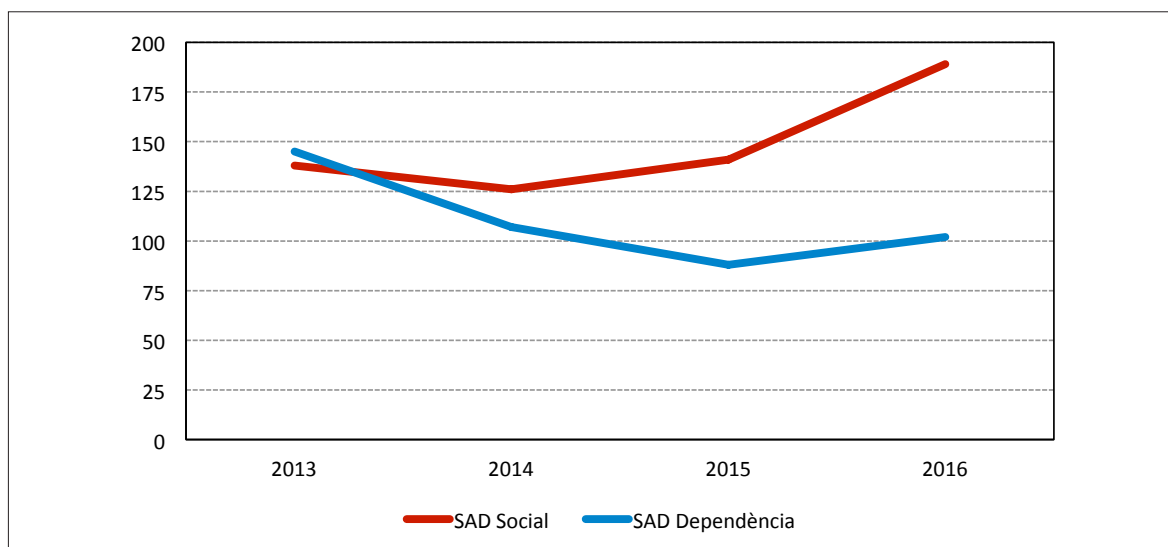

Font: Ajuntament de Manresa

sava el temps. El perfil que té més pes en l'atenció respon al compost per dones de 65 anys o més que viuen soles. Durant el 2017 s'ha cobert la demanda de 1.710 persones. Quan es posa en relació el nombre d'usuàries amb la població del municipi de 65 anys i més s'evidencia que la ràtio de cobertura és de l'11,6%. Al llarg de l'any s'han efectuat 406 altes i 253 baixes, el que suposa que existeix un gran contingent que va demandar el servei en anys anteriors i amb el qual se segueix fent un seguiment. S'han gestionat 1.858 emergències la majoria a través del 061. L'atenció domiciliària es concentra en gran mesura en les visites periòdiques que els professionals estableixen per tal de poder fer un seguiment de la situació o bé per fer-los companyia.

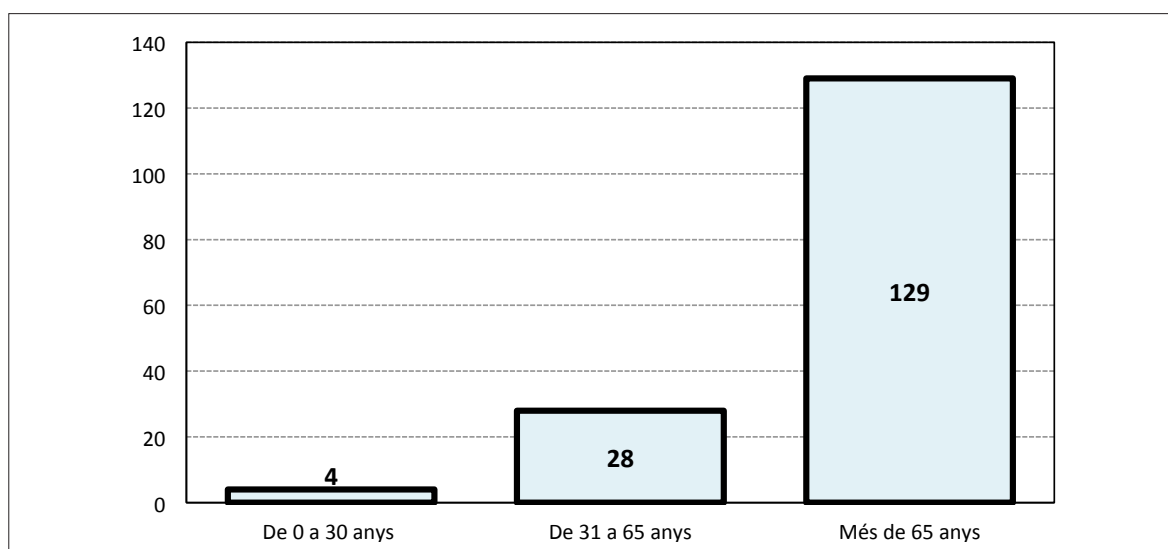
El Servei d'Ajuda a domicili (SAD) es divideix entre el de caràcter social i el de dependència. Una de les principals diferències entre els dos serveis és la resultant del sistema d'accés de les persones beneficiàries. Encara que sempre siguin els serveis socials bàsics els encarregats de gestionar l'accés, les prestacions estan regulades de manera independent. Així, per poder beneficiar-se del SAD de dependència cal el reconeixement oficial de la situació de dependència, juntament amb la seva posterior prescripció en el marc del Programa Individual d'Atenció (PIA). En canvi, el SAD social s'encarrega de fer front a la resta de casos catalogats com a pertinents pels professionals, realitzant tasques d'atenció personal i domèstica, d'adquisició d'hàbits domèstics i personals i duent a terme activitats de prevenció. El perfil de les persones destinatàries del SAD social fa al·lusió a persones amb depen-

Gràfic 16. EVOLUCIÓ PERSONES ATESES SEGONS TIPUS DE SAD

Font: Ajuntament de Manresa

Gràfic 17. SAD SOCIAL PER TRAMS D'EDAT

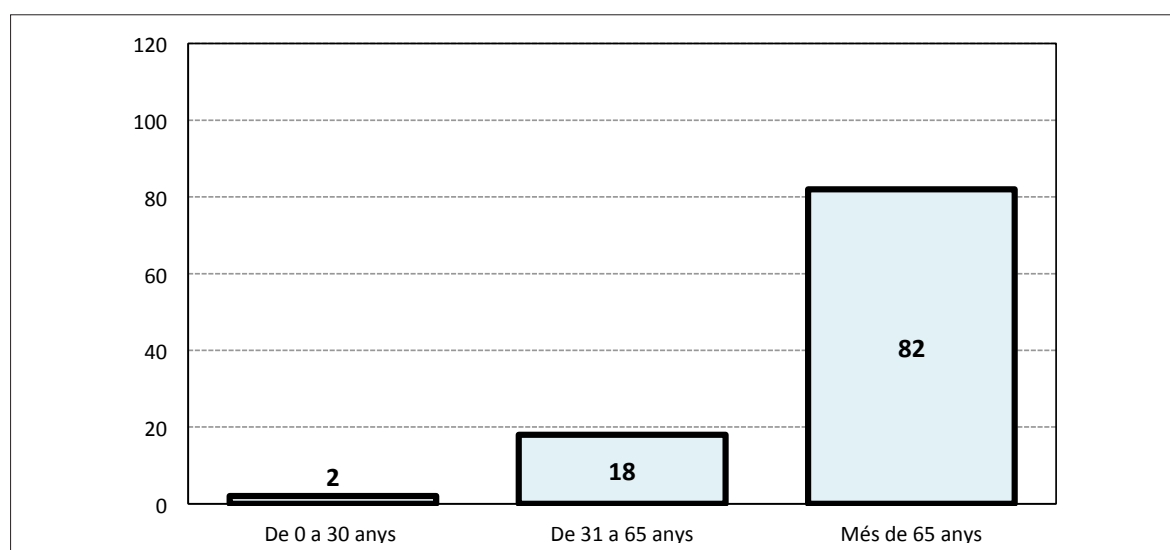
Font: Ajuntament de Manresa

dència sense grau reconegut per la Llei de dependència, persones amb necessitat de suport a les activitats de la vida diària per factors socials com poden ser l'aïllament social o la manca d'aprenentatge, i finalment es troben menors amb dèficits d'atenció parental a les activitats de la vida diària (Diputació de Barcelona).

El volum de persones ateses pel SAD social és major que les ateses pel SAD de dependència. Això res-

pon a la mateixa naturalesa dels serveis mencionada anteriorment. En el 2017 han augmentat les persones beneficiàries dels dos tipus de serveis. En total s'han atès a 291 persones (189 SAD social i 102 SAD de dependència). En ambdós casos s'atenen a més dones que homes. En el SAD social el percentatge de dones és del 67,7% i en el SAD de dependència el valor és del 69,6%. Les persones beneficiàries es concentren en la seva majoria en edats superiors als 65 anys. Pel que fa a les zones

Gràfic 18. SAD DEPENDÈNCIA PER TRAMS D'EDAT

Font: Ajuntament de Manresa

territorials del municipi, en el SAD social, la majoria d'intervencions provenen de la zona de Ponent seguida de la de Llevant. En el SAD de dependència la zona amb més intervencions segueix sent la de Ponent però la segueix la zona Centre.

El requisit per a la gratuïtat és que no gaudeixin d'ingressos superiors al salari mínim interprofessional, que en el 2017 va ser de 707,7 euros. Afecta a la majoria d'usuaris. A la banda contrària es troben els ingressos que dupliquen el salari mínim interprofessional que han d'abonar el 80% de la taxa. Aquesta taxa pràcticament no s'aplica a ningú.

La ciutat compta amb 11 equipaments d'atenció a les persones amb dependència dels quals 7 són residències amb centre de dia, 2 residències i 2 centres de dia oferint un total de 572 places (140 places de centres de dia i 432 places de residències). Un 19,0% de les places a les residències a Manresa són públiques i un 17,0% de les places a Centre de Dia també ho són.

A la ciutat hi ha dos centres d'hospitalització sociosanitària amb 301 places en total que ofereixen places en unitats de convalescència, llarga estada, subaguts, cures pal·liatives i hospital de dia. La Fundació Althaia ofereix 69 places a l'antic edifici del Centre Hospitalari i la Fundació Sociosanitària de Manresa disposa de 232 places a l'Hospital de Sant Andreu.

Tot i això, les places dels centres de dia són insuficients, ja que Manresa presenta una ràtio molt baixa si es té en compte la població de més de 84 anys present al municipi. El valor de la ràtio és de 5,5% i se situa tres punts percentuals per sota del conjunt de municipis que integren la xarxa Perfil de la Ciutat.

BIBLIOGRAFIA

Torns, T. (2010). *Las políticas de tiempo: un reto para las políticas del estado del bienestar*.

Diputació de Barcelona, (2015). *Escala de valoració SAD social*.

10. Perfil de ciutat

*Uns nous indrets, no els trobaràs,
no trobaràs, no, unes altres mars.
La ciutat, on tu vagis anirà. Pels mateixos
carrers faràs el tomb.*

CONSTANTÍ KAVAFIS (1863-1933)

La ciutat

TRADUCCIÓ DE CARLES RIBA

*A la pàgina anterior, vista aèria del centre de la ciutat, anys trenta.
Associació Memòria i Història de Manresa i Arxiu Comarcal del Bages.*

INTRODUCCIÓ

Amb la finalitat de construir un marc en el qual sigui possible ubicar una ciutat, és necessari tenir la referència d'altres ciutats; dit d'una altra manera, per construir la identitat pròpia es necessiten la resta d'identitats. El *Perfil de la Ciutat* es presenta com un instrument on cristal·litza la col·laboració tècnica, metodològica i de recerca duta a terme per part dels serveis d'estudis de diversos ajuntaments. Està constituït per diferents municipis amb unes característiques anàlogues, integrant així una xarxa on es recullen diversos indicadors actualitzats amb una periodicitat anual. Atorga la capacitat de visibilitzar la tendència del municipi en qüestió en diferents àmbits, poder-lo comparar amb els seus semblants i amb la inclinació inherent de Catalunya. Resulta interessant l'eina que proporciona l'anàlisi de les tendències donat que permet expel·lir claror sobre una realitat canviant.

Estableix, per tant, una eina de caràcter comparatiu que permet veure com orbita cada municipi al voltant d'uns indicadors en concret i com es distribueixen traçant diversos patrons distintius. Els municipis que integren la xarxa actualment són: Badalona, Barberà del Vallès, Cerdanyola del Vallès,

Girona, Granollers, Manresa, Mataró, Mollet del Vallès, El Prat de Llobregat, Rubí, Sabadell, Santa Coloma de Gramenet, Terrassa i Vic.

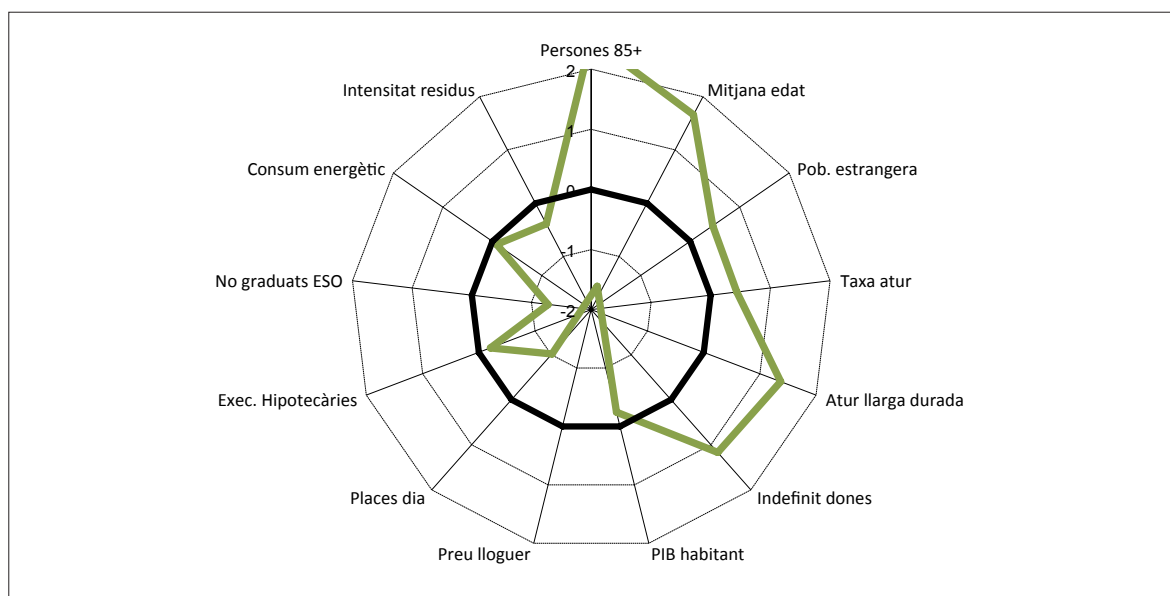
No es pretén, per espai i per la mateixa naturalesa metodològica, fer una anàlisi crítica dels indicadors i de com estan construïts. S'agafen de manera 'cega', ja que la xarxa *Perfil de la ciutat* és reconeguda per la seva solidesa i fiabilitat. Com s'ha mencionat anteriorment, l'objectiu és realitzar una comparativa a partir de catorze indicadors que abasten des de l'àmbit demogràfic fins a la sostenibilitat, passant pel mercat laboral, cohesió social i habitatge, entre d'altres. L'anàlisi profunda de la situació manresana ja es dona al llarg de l'informe social.

DEMOGRAFIA

Persones de més de 85 anys

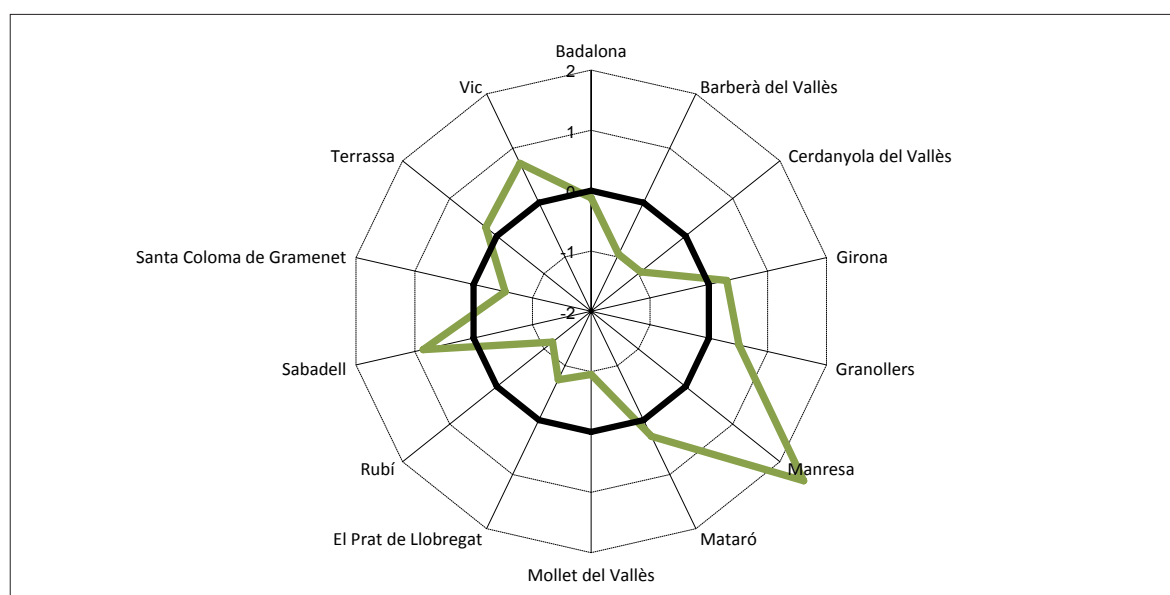
Existeixen diversos mètodes a l'hora de calcular l'envelliment d'una població. És habitual considerar l'indicador que posa en relació el col·lectiu de més de seixanta-quatre anys sobre el total de la població, però donat que aquest bloc s'ubica com a part integrant de l'informe social i té com a objectiu parlar en termes d'inclusió i col·lectius

Gràfic 1. TERANYINA INDICADORS MANRESA

Font: Perfil de la ciutat. Anuari 2016 i 2017

Gràfic 2. PERSONES DE 85 ANYS I MÉS / TOTAL DE LA POBLACIÓ

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

vulnerables, s'ha considerat adient calcular separatament la franja de persones de vuitanta-cinc anys i més, ja que representen el grup més fràgil i que més atencions necessita, i tenint en compte la posició que ocupen dins de l'estructura social.

El grup de persones de vuitanta-cinc anys o més representa el 3,7% de la població de Manresa. La capital del Bages és el municipi de la xarxa amb la població més envellida, se situa 1,2 punts percentuals per sobre del *Perfil de la ciutat*. La tendència de l'indicador ha estat a la baixa durant el període de temps que comprèn de 2005 al 2009. En aquests anys és quan més va augmentar la població estrangera, fet que constitueix un dels diversos factors explicatius. Per altra banda, els municipis que registren una menor presència de població de més de 85 anys són Rubí (només l'1,9% dels rubinencs té 85 anys o més), Barberà del Vallès (2,0%), Cerdanyola del Vallès (2,0%) i Mollet del Vallès (2,0%).

Mitjana d'edat

La mitjana d'edat és un indicador que aporta una idea sobre la presència de gent gran o gent jove en una població. Manresa és el municipi de la xarxa amb una mitjana d'edat més alta (42,9), ocupant

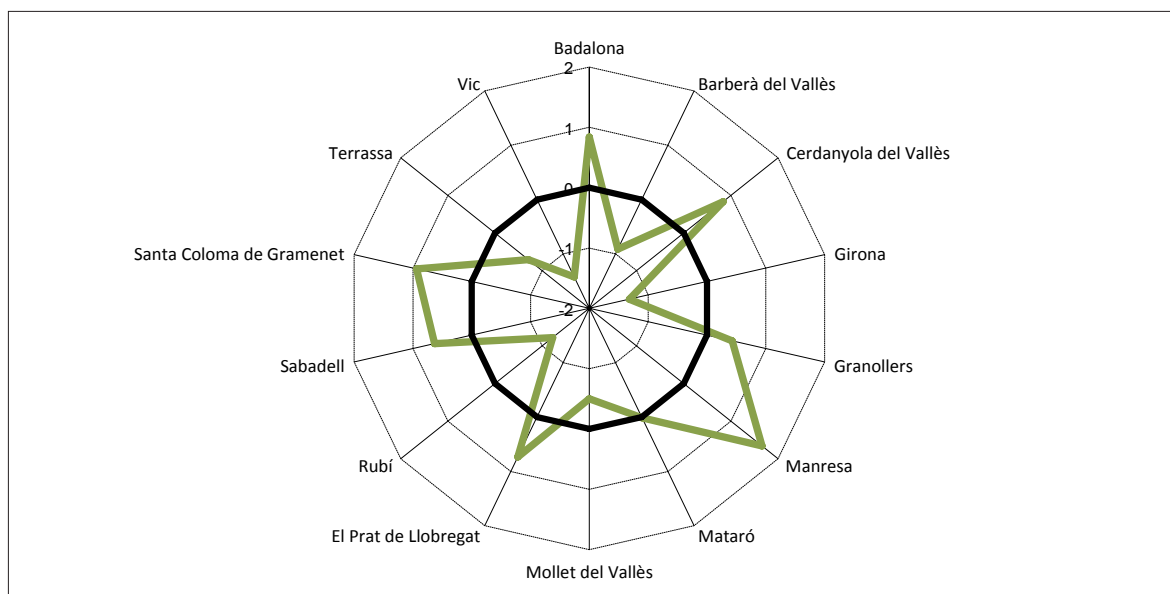
una posició per sobre de la mitjana de Catalunya (42,3). Dins del període que s'estén del 2005 al 2016, el punt on la mitjana d'edat registra un menor valor és l'any 2009, amb 41,6 anys. Des d'aleshores, la mitjana d'edat de Manresa ha augmentat 1,3 anys. S'ha de tenir present que algunes xifres poden registrar lleugeres diferències respecte les del Padró d'Habitants de Manresa, ja que les presentades per la xarxa *Perfil de la Ciutat* procedeixen de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

En l'anàlisi dels municipis de la xarxa, la tendència també ha sigut a l'alça en els últims onze anys, amb una variació d'1,9 anys. L'any 2005 la mitjana d'edat en els municipis de la xarxa era de 39,4 anys, en l'actualitat és de 41,3. Els municipis que registren la mitjana d'edat més baixa són Rubí (40,1), Girona (40,0) i Vic (39,9). Manresa es troba 1,6 anys per sobre de la mitjana dels catorze municipis que componen la xarxa *Perfil de la Ciutat*.

Població estrangera

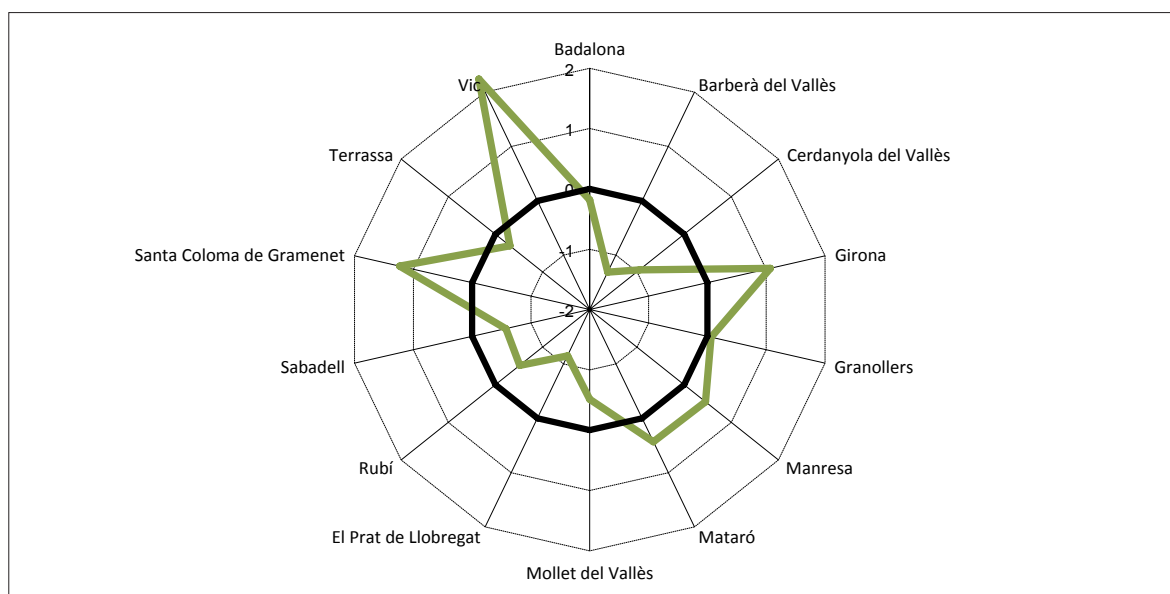
En comparació amb els altres municipis que componen la xarxa, Manresa se situa 2,2 punts percentuals per sobre de la mitjana dels catorze municipis que són socis del *Perfil de la Ciutat* i 1,7 punts percentuals per sobre de Catalunya. Vic és el muni-

Gràfic 3. MITJANA EDAT

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

Gràfic 4. POBLACIÓ ESTRANGERA

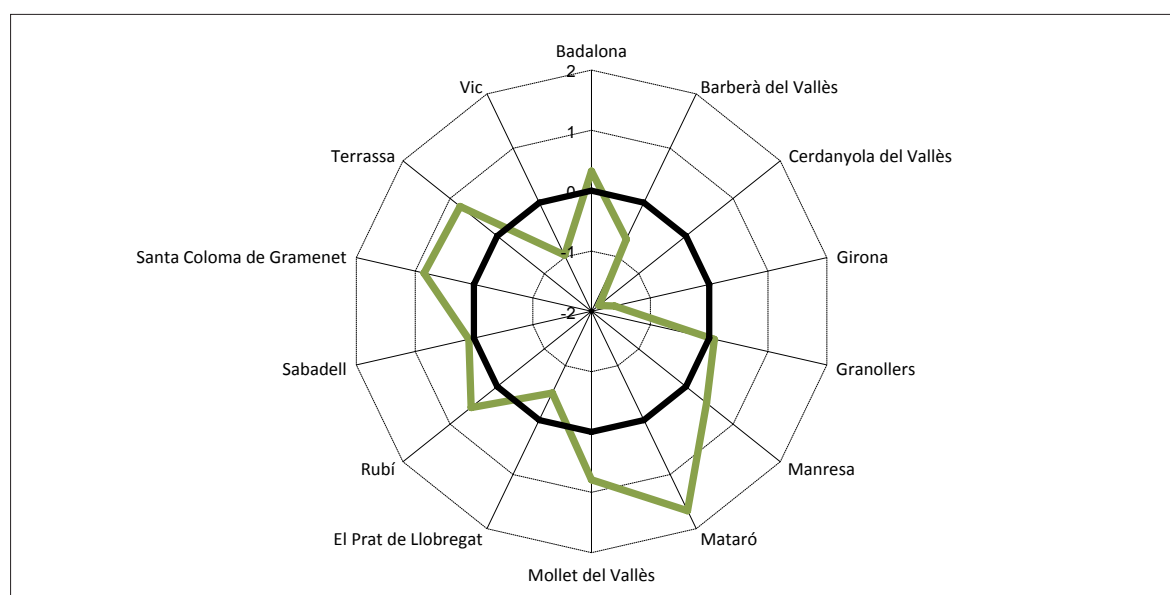

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

cipi que més destaca pel que fa a població estrangera, amb un 24,0% seguit de Santa Coloma de Gramenet (19,1%) i Girona (18,3%). La variació interanual confirma la pèrdua de pes relatiu de la població estrangera. En el cas de Manresa aquest valor és del -2,5 %.

La població estrangera es calcula fent la relació entre la població que té nacionalitat diferent de l'espanyola sobre el total de la població. Les dades s'extreuen de l'Institut d'Estadística de Catalunya a data d'u de gener del 2017. A Manresa, actualment el pes de la població estrangera és del 15,3%.

Gràfic 5. TAXA D'ATUR REGISTRAL

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

MERCAT DE TREBALL

Taxa d'atur registrat

La taxa d'atur registrat s'obté dividint les persones aturades entre el total de la població activa estimada. A Manresa la taxa d'atur és del 15,0%. En el conjunt de municipis del *Perfil de la Ciutat* la taxa d'atur l'any 2016 és del 14,3%, havent disminuït 2,6 punts percentuals respecte a l'any anterior. A Catalunya la taxa és més baixa (13,0%), havent-se reduït durant l'últim any en 1,9 punts percentuals.

Mataró és el municipi amb la taxa d'atur registrat més alta, amb un 17,1%; seguit de Santa Coloma de Gramenet (15,7%) i de Mollet del Vallès (15,6%). Els municipis amb la taxa d'atur registrat més baixa són Cerdanyola del Vallès (11,1%) i Girona (11,5%). La tendència de la taxa d'atur registrat de Manresa és molt semblant a la registrada al conjunt de municipis de *Perfil de la Ciutat* i Catalunya.

Atur llarga durada de baixa qualificació

L'atur de llarga durada de baixa qualificació es calcula fent la relació entre la població aturada registrada i classificada en 'ocupacions elementals' amb demanda d'ocupació superior a dotze

mesos i el total de persones aturades registrades. Les dades provenen del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya a data de 31 de desembre del 2017.

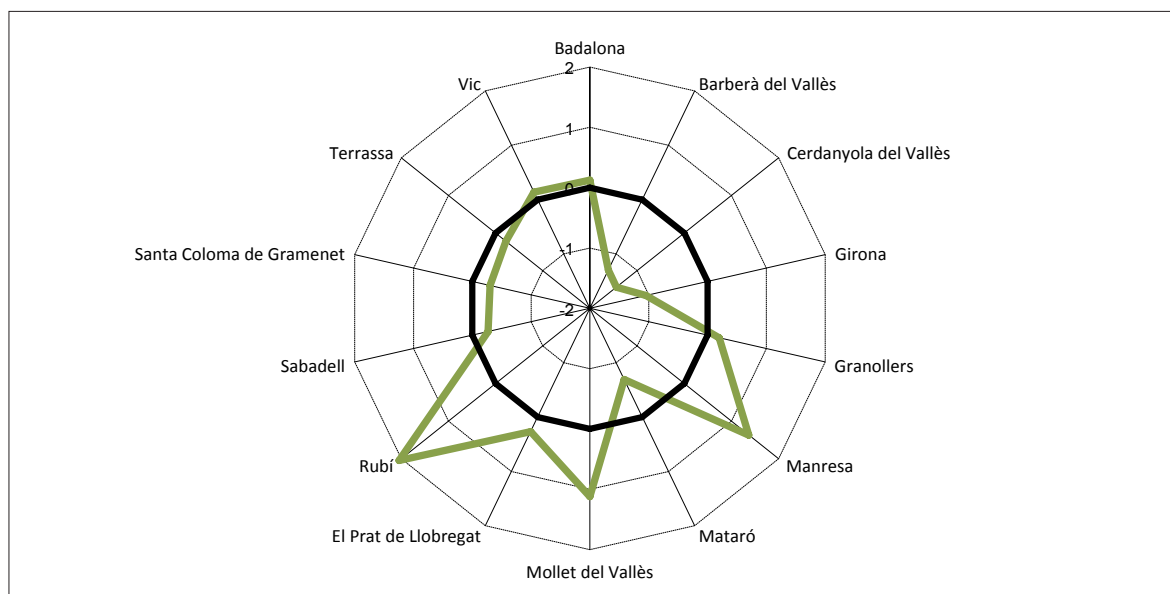
Manresa és el segon municipi de la xarxa, per sota de Rubí, amb l'atur de llarga durada més elevat. El 20,6% de les persones desocupades a Manresa són persones que porten més de dotze mesos aturades i que estan registrats sota l'epígraf d'ocupacions elementals. El valor registrat a Manresa en aquest indicador és una xifra considerablement superior a la registrada a Catalunya i al conjunt de municipis del *Perfil de la Ciutat*, concretament 6,9 i 3,9 punts percentuals per sobre respectivament. La tendència l'últim any és a la baixa amb una variació interanual del -3,7%.

Les ciutats que registren una menor presència d'atur de llarga durada de baixa qualificació són Cerdanyola del Vallès (12,7%), Barberà del Vallès (13,1) i Girona (13,8%). A l'altre extrem es troben Rubí (22,5%), Manresa (20,6%) i Mollet del Vallès (19,9%).

Indefinit dones versus indefinits

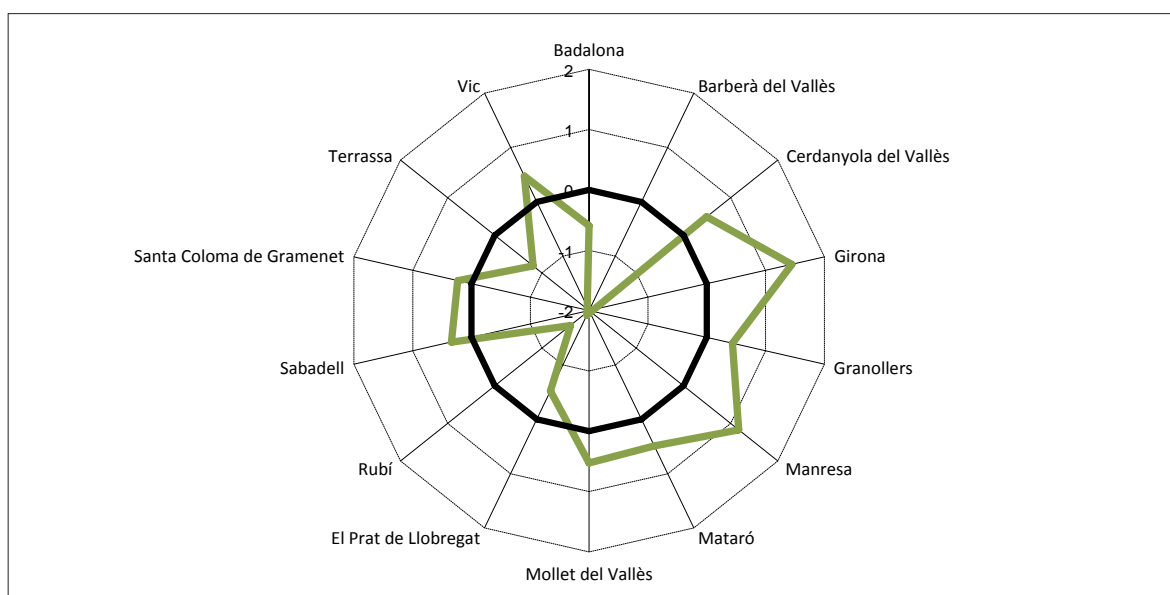
L'indicador es calcula establint una relació entre el nombre de contractes indefinits signats per dones i

Gràfic 6. ATUR LLARGA DURADA

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

Gràfic 7. CONTRACTES INDEFINITS SIGNATS PER DONES / CONTRACTES INDEFINITS

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

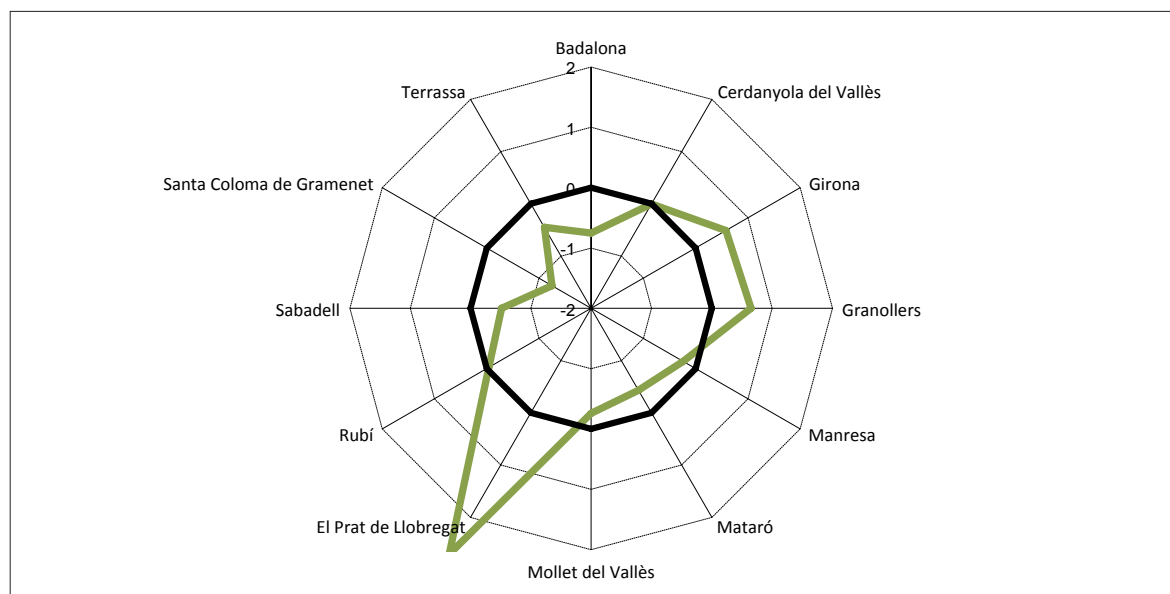
el total de contractes laborals indefinits. Les dades s'extreuen del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

L'any 2016, el 53,0% dels 26.917 contractes indefinits registrats a la capital del Bages van ser signats per dones. Pel que fa al cas de Catalunya, després del pic de 2012 amb el 57,1%, han anat disminuint

gradualment fins a arribar al 46,4%. Manresa es troba 6,6 punts percentuals per sobre de la mitjana de Catalunya i depassa la mitjana del *Perfil de la Ciutat* per 6,4 punts percentuals.

L'altra cara de la moneda la conformen Rubí i Barberà del Vallès que són els dos municipis on el pes de les dones entre la població que registra

Gràfic 8. PIB PER HABITANT

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

contractes indefinits és menor, amb un 37,9% i un 35,3% respectivament.

ACTIVITAT ECONÒMICA

PIB per habitant

El PIB per habitant de Manresa se situa per sota de la mitjana de Catalunya i del conjunt de municipis del *Perfil de la ciutat*. Segons les últimes dades comparatives disponibles, aquest indicador mostra una gran disparitat entre els valors mínims i màxims. Santa Coloma de Gramenet presenta el valor més baix amb 11.400 euros per habitant enfront del Prat de Llobregat, municipi que abraça el valor màxim amb una distància transcendent, que se situa a 63.700 euros per habitant. En l'any 2015, Manresa es col·loca amb un producte interior brut de 24.700 euros per habitant. La mitjana del PIB per habitant dels municipis membres del *Perfil de la Ciutat* és de 27.900 euros per habitant. El PIB per habitant de Manresa ha augmentat, des de l'any 2011, 2,0 punts percentuals. La mitjana de Catalunya és de 28.900 euros.

HABITATGE

Preu mitjà contracte de lloguer

El preu mitjà dels contractes de lloguer a Manresa es troba actualment en 364 euros, es tracta d'un import que es situa considerablement per sota de la mitjana de Catalunya. A més, el lloguer té una major presència a Manresa que a la resta de Catalunya. Respecte al conjunt del *Perfil de la Ciutat*, Manresa es constitueix com el municipi amb el preu mitjà de lloguer més acotat. Concretament la diferència respecte Catalunya és de 232 euros per mes i en comparació al *Perfil de la Ciutat* és de 164 euros per mes.

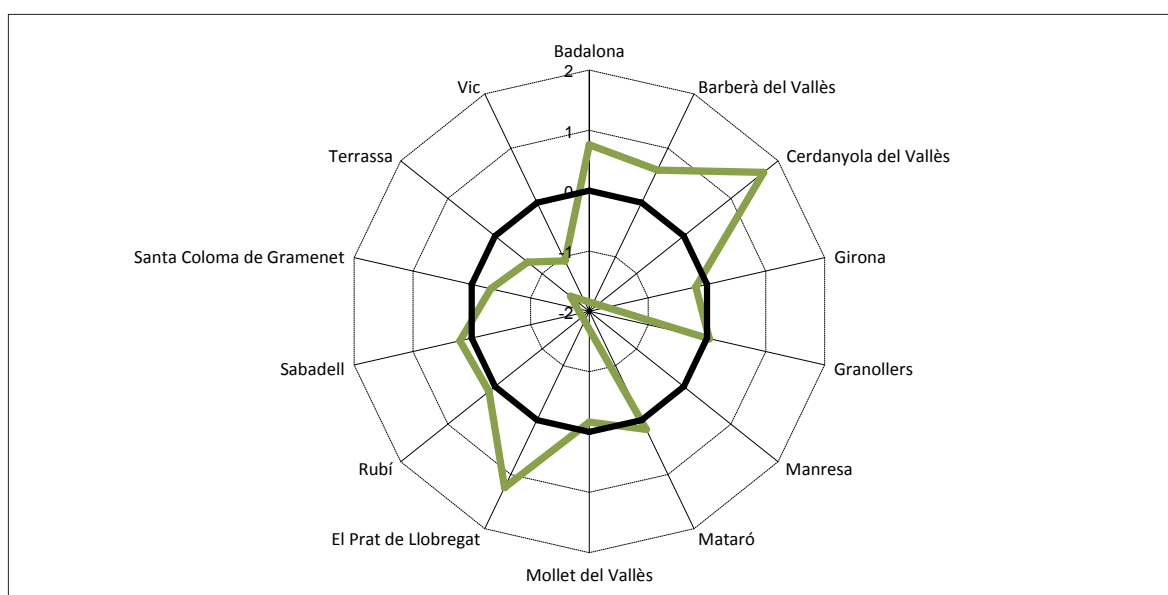
Cerdanyola del Vallès és el municipi amb el preu mitjà dels contractes de lloguer més elevat, (644 euros) i el municipi que registra el preu mitjà dels contractes de lloguer més reduït, després de Manresa, és Vic amb 455 euros.

COHESIÓ SOCIAL

Índex de places en centres de dia

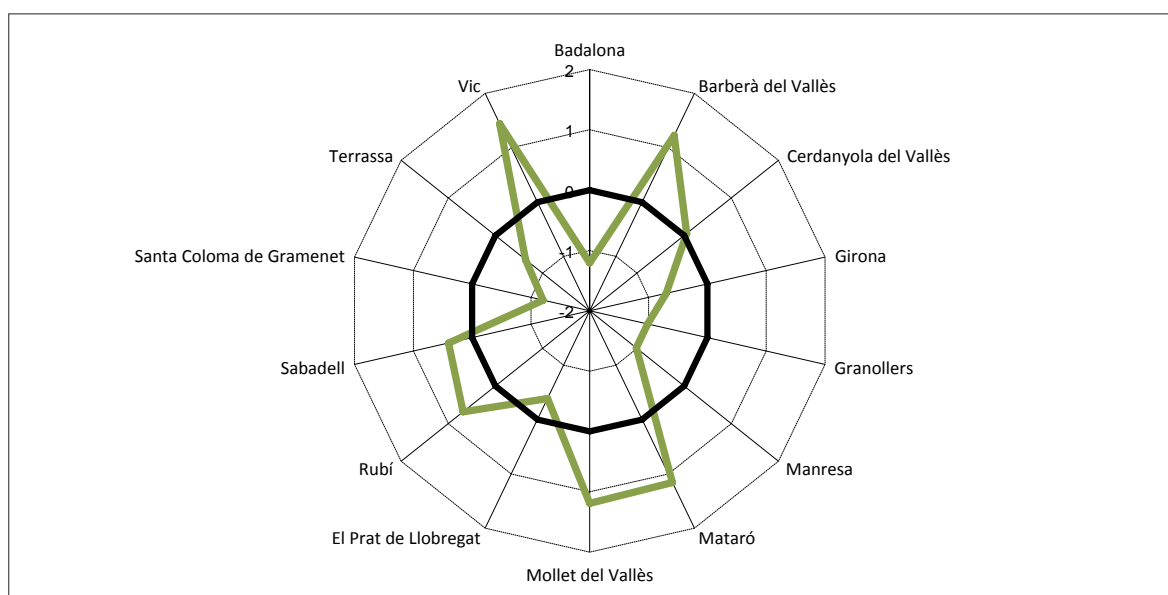
L'índex de places en centres de dia s'extreu fent la relació entre el nombre de places de centres de dia i el nombre de persones de més de 84 anys.

Gràfic 9. PREU MITJÀ LLOGUER

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

Gràfic 10. ÍNDEX PLACES CENTRES DE DIA

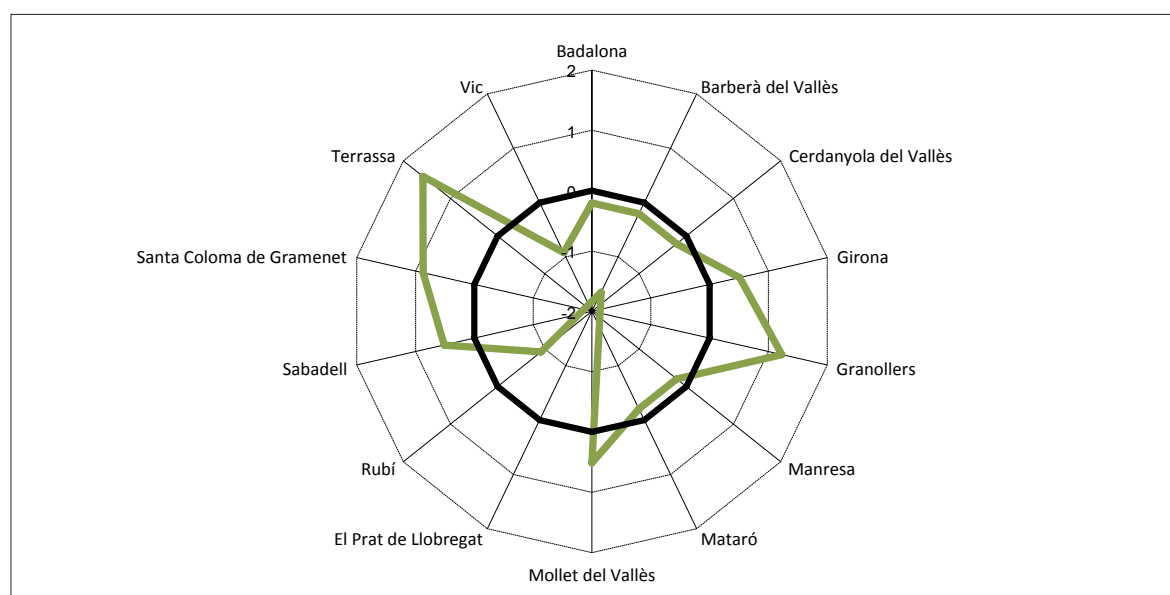
Font: Xarxa Perfil de la ciutat

La dada del numerador prové del Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya i la del denominador procedeix de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Manresa registra 5,5 places de dia per cada cent persones de més de 84 anys. El valor d'aquest indicador representa 2,7 punts menys que la mitjana

registrada a Catalunya (8,2%) i 3,2 per sota de la mitjana dels municipis que constitueixen el *Perfil de la Ciutat* (8,7%). La mitjana de Catalunya i la de municipis del *Perfil de la Ciutat* es mantenen ben properes l'una de l'altra amb unes diferències mínimes, mentre que Manresa presenta un valor dispar.

Gràfic 11. EXECUCIONS HIPOTECÀRIES

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

Aquesta realitat coexisteix amb l'evidència que Manresa integra el municipi de la xarxa amb major nombre de persones de vuitanta-cinc anys o més. A mesura que el contingent de la població més gran de Manresa ha anat augmentant, l'índex de places en centres de dia s'ha mantingut constant. Aquesta tendència no sols s'observa en el cas manresà sinó que també és fàcilment palpable en el cas de Catalunya.

Els municipis amb major ràtio de places en centres de dia són Mollet del Vallès (12,5%), Barberà del Vallès (12,6%) i Vic (13,3%). En contrapartida, els municipis que registren un menor índex són Granollers (5,5%), Manresa (5,5%), Badalona (4,9%) i Santa Coloma de Gramenet (4,9%).

Execucions hipotecàries ingressades per partit judicial per cada 1.000 habitants

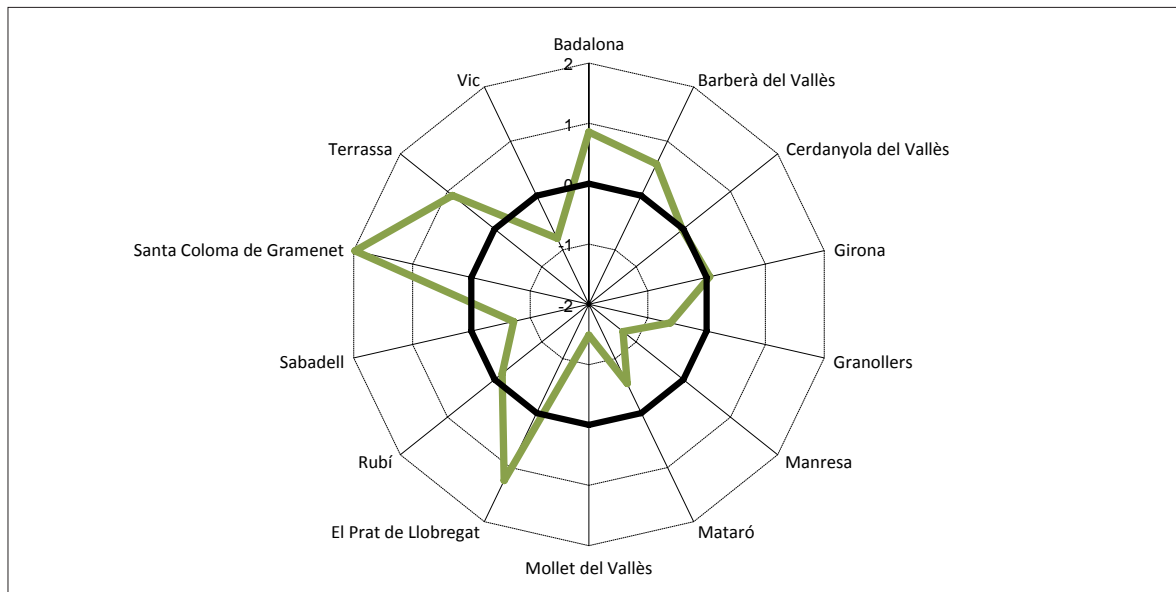
L'indicador d'execucions hipotecàries s'obté realitzant la relació entre les execucions hipotecàries ingressades als jutjats de primera instància i instrucció i el nombre total d'habitants del partit judicial. El numerador s'extreu del Consell General del Poder Judicial i el denominador de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Actualment la mitjana d'execucions hipotecàries de Catalunya és d'1,3 per cada 10.000 habitants. Manresa es troba a 0,2 punts per sota d'aquest valor. La variació interanual del 2016 va ser del -45,0% reduint-se pràcticament a la meitat el nombre d'execucions hipotecàries. Els municipis que registren més execucions hipotecàries són Granollers (1,5) i Terrassa (1,6). Per contra, els que en registren menys són Vic (0,9), Rubí (0,9) i El Prat de Llobregat (0,5).

No graduats quart d'ESO

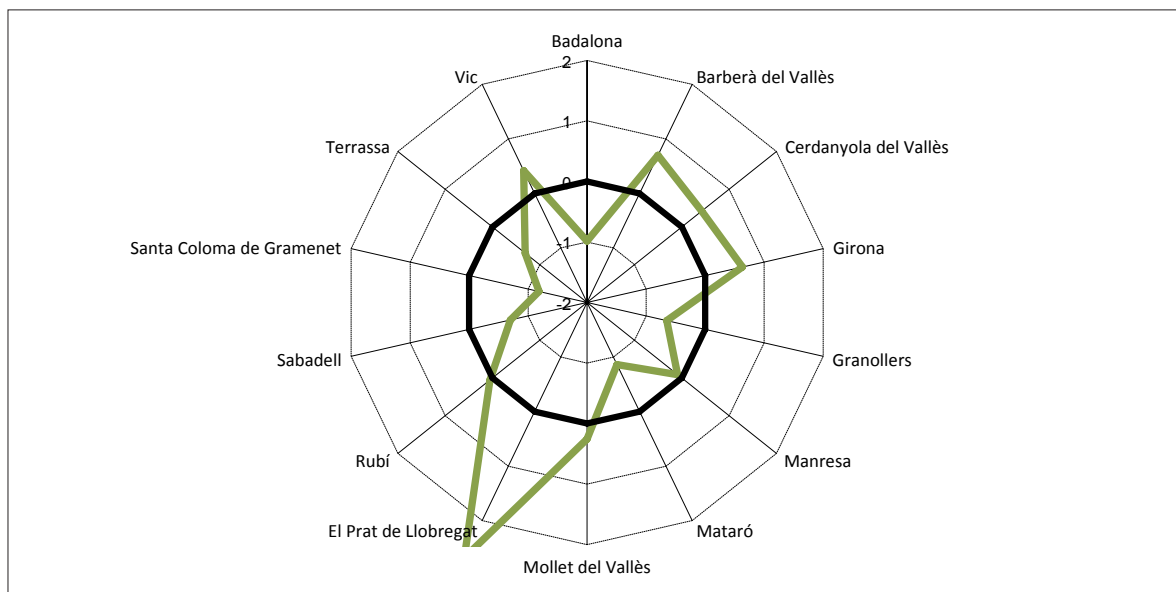
La mitjana de Catalunya, l'any 2015, de persones que no aconsegueixen superar l'avaluació de quart d'ESO és del 12,3%. La mitjana del *Perfil de la Ciutat* se situa per sobre de Catalunya amb un 13,9%. Manresa es troba per sota d'ambdues mitjanes col·locant-se amb un 10,2%. La disparitat és significativa donat que presenta 3,7 punts percentuals menys que el conjunt de la xarxa de municipis. Tan sols un municipi registra menys persones que no superen el curs de quart de secundària, Mollet del Vallès. Aquest mostra que un 9,6% de persones es queden a les portes d'obtenir el graduat d'educació secundària obligatòria. Terrassa, El Prat de Llobregat i Santa Coloma de Gramenet són els municipis amb major taxa de no graduats amb un 16,4%, 17,4% i 19,5% respectivament.

Gràfic 12. TAXA DE NO GRADUATS 4RT D'ESO

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

Gràfic 13. CONSUM ENERGÈTIC PER HABITANT

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

SOSTENIBILITAT

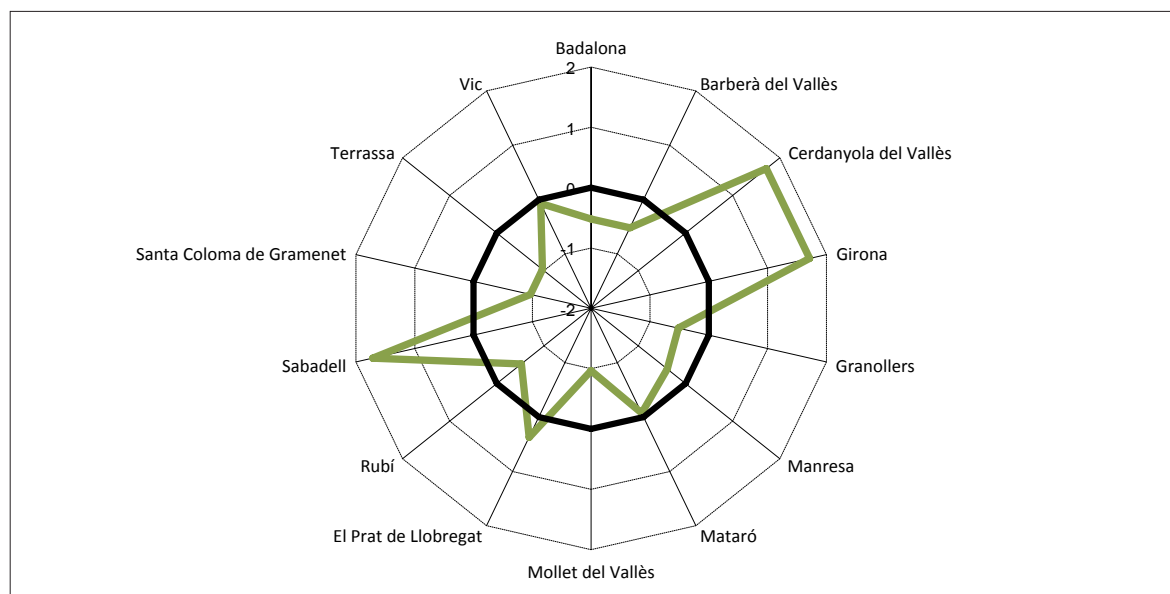
Consum energètic per habitant

El consum energètic per habitant és un indicador que permet desengranar, en part, el grau de sostenibilitat d'un municipi. Les dades deriven de la Diputació de Barcelona a partir dels Plans d'Ac-

ció per a l'Energia Sostenible de la Diputació de Barcelona. S'expressa en kWh per habitant.

La mitjana manresana de consum energètic és de 8.808 kWh per habitant, un valor per sota dels 9.274 kWh per habitant del conjunt de municipis del *Perfil de la ciutat*. Els municipis amb major consum energètic són Girona (12.547 kWh/habi-

Gràfic 14. INTENSITAT GENERACIÓ RESIDUS MUNICIPALS

Font: Xarxa Perfil de la ciutat

tant), Barberà del Vallès (12.906 kWh/habitant) seguit amb una distància prominent del Prat de Llobregat (23.182 kWh/habitant).

Intensitat generació de residus municipals

Manresa genera 1,1 quilograms de residus per habitant i dia. Es tracta d'un valor lleugerament inferior al registrat en la totalitat dels municipis de la

xarxa del *Perfil de la ciutat* (1,2 Kg per habitant i dia). Actualment la intensitat mitjana de generació de residus de Catalunya és d'1,4 Kg/habitant i dia. Cerdanyola del Vallès (1,6 Kg per habitant i dia), Girona (1,6 Kg per habitant i dia) i Sabadell (1,6 Kg per habitant i dia) són els municipis amb major intensitat de generació de residus. En canvi, amb 1 Kg per habitant i dia, Mollet del Vallès, Santa Coloma de Gramenet i Terrassa es col·loquen com els municipis que menys residus generen.

11. Visió de conjunt

—*La gent, parlant no s'entén?*
—*Prou! Fa veure que es baralla*
però pacta encontinent
per treure el gra de la palla.

PERE IV
Parlament

A la pàgina anterior, retrat d'un grup de dones i nens al pati de l'edifici dels Infants.
Francesc Boix - Comissió de la dignitat. Arxiu Nacional de Catalunya.

Per fer-se invisible, la forma més segura és ser pobre. L'any 2016, a França, aquesta frase de Simone Weil inaugurava l'onzè informe de l'Observatori Nacional de la Pobresa i exclusió social.

Les desigualtats es reflecteixen en les estadístiques i també són visibles en la vida quotidiana del veïnat; en l'aïllament físic de les perifèries urbanes; en la dinàmica que crea espais que són ètnicament homogenis o grups heterogenis on es concentren multitud de problemes socials. Però, sobretot, han de ser visibles a la consciència pública i política.

Una ciutat inclusiva és la que valora a totes les persones i les seves necessitats per igual. És aquella en què tots els residents, inclosos els més marginats i pobres, tenen veu representativa en els processos de governança, planificació i pressupostos i tenen accés a mitjans de subsistència sostenibles, habitatges legals i serveis bàsics assequibles com ara aigua, sanejament i subministrament elèctric.

A escala mundial, el buit entre la riquesa i la pobresa està creixent. El Fòrum Econòmic Mundial ha identificat la desigualtat econòmica com a risc important per al progrés humà, l'estabilitat social i la seguretat internacional. També suggereix que la cronificació de la pobresa faria encara més probables aquests riscos.

Per això és important l'aproximació a la ciutat inclusiva, mitjançant l'evidència de les desigualtats existents, i aquesta aproximació ha estat l'objectiu de l'informe 2018, realitzat a partir dels diferents àmbits de demografia, context econòmic, mercat de treball, habitatge, educació, salut, serveis socials, eixos de desigualtat i perfil de la ciutat.

Manresa té 75.572 habitants. Actualment, la mitjana d'edat de la població de Manresa és de 42,6 anys (40,9 pels homes i 44,3 per les dones), 0,8 anys més que la de Catalunya (41,8). L'envelliment major de Manresa respecte a Catalunya també es constata si es consulta l'indicador que posa en relació la població de més de 65 anys sobre el total de la població. Té com a conseqüència una major demanda d'aquells serveis relacionats amb la gent gran i amb les situacions de dependència, ja siguin demandes de prestacions econòmiques, socials o

sanitàries. El contrast entre les estructures per edat de la població autòctona i la població estrangera ha suposat un sensible fre a l'envelliment de la piràmide d'edat de Manresa.

Amb l'envelliment també cal mencionar la creixent esperança de vida. Les taxes que presenta Manresa són gratificants, ja que en qüestió de dotze anys l'esperança de vida ha augmentat gairebé tres punts, passant dels 80,4 anys en el bienni 2002-03 als 83,3 anys en el 2014-15. Manresa es troba en la mitjana del conjunt català. Resulta una notícia reconfortant si s'entén que Catalunya se situa per sobre de les xifres presentades per Espanya i per la Unió Europea.

Com a resum final de l'informe, mencionar com la desocupació disminueix de forma gradual arribant als 4.920 aturats el desembre de 2017. Això suposa que entre el moment de màxim atur i la darrera dada registrada de l'any 2017, la desocupació ha disminuït un 68,1%. Malgrat aquesta important disminució, l'atur manresà ha passat de representar l'1,1% de l'atur català a representar-ne l'1,2%. Pel que fa a l'edat, s'observa que a la capital del Bages, les persones situades a les franges d'edat de 40 a 44 i de 55 anys a 59 anys concentren els contingents més grans d'aturats amb un percentatge del 13,8% i 13,9% respectivament.

En relació amb l'educació la major part de la població sols té estudis de primer grau; concretament un 24,9%. El següent gran bloc d'instrucció està compost per les persones que han obtingut el màxim nivell educatiu amb l'ESO, l'EGB i el batxillerat elemental. El 16,4% es queda en aquest nivell. Així doncs, la major part de la població manresana concentra els seus nivells d'instrucció en els estudis de primer grau i en l'ESO, EGB i batxillerat elemental.

Veiem també les atencions realitzades a la població infantil i adolescent, als discapacitats o dones en situació de precarietat econòmica o violència domèstica. Es tracta de col·lectius que, com s'indica en els capítols corresponents de l'informe, presenten una situació de vulnerabilitat destacada. Quant a l'habitatge, a Manresa coexisteixen dos tipus d'habitatges buits: hi ha, per una banda,

promocions immobiliàries del segle XXI que no han estat venudes a causa de la crisi econòmica i, per altra banda, hi ha habitatges sense comoditats bàsiques en els quals no resideix ningú. Tenir una llar amb unes condicions d'infrahabitatge, o no poder pagar el lloguer, condicionen la vida i, al mateix temps, són un senyal de vulnerabilitat. Paral·lelament, el preu mitjà del metre quadrat d'habitatge nou a Manresa és el més barat dels tretze municipis membres de la xarxa *Perfil de la ciutat*.

Tenint en compte els aspectes comentats al llarg del present informe, s'obtenen els perfils més comuns de la població en risc d'exclusió: Aturats de llarga durada, aturats majors i ocupats en treball precari o de baixa qualitat, persones amb baixes qualificacions acadèmiques, no escolaritzades o amb abandonó escolar prematur, immigrants o pertanyents a minories ètniques, persones sense llar, que habiten amuntegats o en habitatges precaris, persones amb algun tipus de discapacitat, persones amb problemes de salut i persones amb persones dependents a càrrec. Aquests perfils queden condicionats per

les característiques dels individus, com serien el gènere, l'edat i l'origen.

En l'atenció realitzada des de Serveis Socials es posen en relleu dos perfils cabdals; les persones d'entre 30 a 54 anys, algunes amb menors a càrrec, que tenen problemes d'ingressos econòmics insuficients i les persones de més de 75 anys amb complicacions que refereixen a la dependència i a l'aïllament.

La dimensió del barri s'erigeix com un espai particularment significatiu per comprendre la dialèctica inclusió/exclusió social urbana. A Manresa, la diferència entre barris queda també reflectida en aquest document. Aquesta qüestió proporciona informació substancial sobre els factors que la determinen i, en aquest sentit, cal prendre especial consideració de l'efecte d'estigmatització dels territoris i dels subjectes que els habiten. És al barri on es detecta la importància de l'actuació de les xarxes socials en la provisió de recursos, en absència o contrasentit de les polítiques socials, i quan el teixit econòmic productiu és feble.

Amb el suport de:

Xarxa d'Observatoris
del Desenvolupament
Econòmic Local

**Diputació
Barcelona**

#DibaOberta